

DOMBRÁD VÁROS

INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

I. kötet

Helyzetfeltárás, helyzetelemzés

Dombrád, 2014.

Megbízó: **Dombrád Város Önkormányzata**
Képviseli: **Kozmáné Kasza Veronika** polgármester

Készítette: **Opus Team Kft.**

Témavezető: **Gurály Edina**
település és térségfejlesztő szakgeográfus, szociológus

Szakértők: **Dr. Hüse Lajos Ph.D.** szociológus
Dudás Ede, NYÍRSÉGTERV Kft. építészmérnök
építész tervező szakmérnök, okl. településmérnök

Dombrád Város Önkormányzata részéről közreműködött:
Kozmáné Kasza Veronika polgármester
Nagy János jegyző
Csáki Anita igazgatási ügyintéző

BEVEZETÉS	6
Az ITS CÉLJA	6
Az ITS FELÉPÍTÉSE.....	7
1. HELYZETFELTÁRÁS	10
1.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK .	10
1.1.1. A TELEPÜLÉS VONZÁSKÖRZETÉNEK BEMUTATÁSA, A TELEPÜLÉS FELADATAI, FUNKCIÓI A SZÜKEBB ÉS TÁGABB KÖRNYEZETÉBEN	11
1.2. A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA	18
1.3. A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉS VIZSGÁLATA	21
1.3.1. ORSZÁGOS TERÜLETRENDEZÉSI TERV	21
1.3.2. SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE	23
1.3.3. DOMBRÁD TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVE	24
1.4. A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVÉNEK DOMBRÁDRA VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI	25
1.5. HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA	26
1.5.1. HATÁLYOS FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI	26
1.5.2. HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI SZERZŐDÉSEK	27
1.6. A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA.....	29
1.6.1. A HATÁLYBAN LÉVŐ TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK	29
1.6.2. A HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERV MEGÁLLAPÍTÁSAI, MEGVALÓSULT ELEMÉK	29
1.7. A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA	39
1.7.1. A TELEPÜLÉS TÁRSADALMÁNAK JELLEMZŐI.....	39
1.7.2. TÉRBELI-TÁRSADALMI RÉTEGZŐDÉS, KONFLIKTUSOK, ÉRDEKVISZONYOK	63
1.7.3. A TELEPÜLÉSI IDENTITÁST ERŐSÍTŐ TÉNYEZŐK.....	65
1.8. A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA	68
1.8.1. HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK	68
1.8.2. ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSA.....	82
1.9. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA	90
1.9.1. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGI SÚLYA, SZEREPKÖRE	90
1.9.2. A TELEPÜLÉS FŐBB GAZDASÁGI ÁGAZATAI, JELLEMZŐI.....	91
1.9.3. GAZDASÁGI SZERVEZETEK JELLEMZŐI, VÁLLALKOZÁSOK MEGOSZLÁSA MÉRET SZERINT, ÁLTALÁNOS MŰKÖDÉSI FELTÉTELEK, ÁGAZATI MEGOSZLÁS	97
1.9.4. A GAZDASÁGI VERSENYPÉSSÉGET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK (ELÉRHETŐSÉG, MUNKAERŐ KÉPZETTSÉGE)	101
1.9.5. INGATLANPIACI VISZONYOK	102
1.10. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA	103
1.10.1. KÖLTSÉGVETÉS ÉS VAGYONGAZDÁLKODÁS, GAZDASÁGI PROGRAM	103
1.10.2. AZ ÖNKORMÁNYZAT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE, INTÉZMÉNYRENDSZER	105
1.10.3. GAZDASÁGFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉG.....	106
1.10.4. FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA.....	106
1.10.5. LAKÁS ÉS HELYSÉGGAZDÁLKODÁS	107

1.10.6. INTÉZMÉNYFENNTARTÁS	109
1.10.7. ENERGIAGAZDÁLKODÁS	109
1.11. TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK	110
1.12. A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA	111
1.12.1. TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK	111
1.12.2. TÁJHASZNÁLAT, TÁJSZERKEZET	112
1.12.3. VÉDETT, VÉDENDŐ TÁJI-TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TERÜLETEK	113
1.12.4. TÁJHASZNÁLATI KONFLIKTUSOK ÉS PROBLÉMÁK ÉRTÉKELÉSE	120
1.13. ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA	122
1.13.1. A TELEPÜLÉSI ZÖLDFELÜLETI RENDSZER ELEMEI	122
1.13.2. A ZÖLDFELÜLETI RENDSZER KONFLIKTUSAI ÉS PROBLÉMÁI	122
1.14. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA	123
1.14.1. TERÜLET-FELHASZNÁLÁS VIZSGÁLATA	123
1.14.2. A TELEKSTRUKTÚRA VIZSGÁLATA	128
1.14.3. ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONI KATASZTER	129
1.14.4. AZ ÉPÜLETÁLLOMÁNY ÉS A KÖRNYEZET GEODÉZIAI FELMÉRÉSE	129
1.14.5. AZ ÉPÍTMÉNYEK VIZSGÁLATA	129
1.14.6. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉRTÉKEI	132
1.14.7. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET KONFLIKTUSAI	136
1.15. KÖZLEKEDÉS	137
1.15.1. HÁLÓZATOK ÉS HÁLÓZATI KAPCSOLATOK	137
1.15.2. KÖZÚTI KÖZLEKEDÉS	137
1.15.3. KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉS	138
1.15.4. KERÉKPÁROS VAGY GYALOGOS KÖZLEKEDÉS	138
1.15.5. PARKOLÁS, VÁROSI UTAK	139
1.16. KÖZMŰVESÍTÉS	140
1.16.1. VÍZI KÖZMŰVEK	140
1.16.2. ENERGIA	144
1.16.3. ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉS	146
1.17. KÖRNYEZETVÉDELEM ÉS TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉS	147
1.17.1. TALAJ	147
1.17.2. FELSZÍNI ÉS FELSZÍN ALATTI VIZEK	147
1.17.3. LEVEGŐTISZTASÁG VÉDELEM	148
1.17.4. ZAJ ÉS REZGÉSTERHELÉS	149
1.17.5. SUGÁRZÁSVÉDELEM	150
1.17.6. HULLADÉKKEZELÉS	150
1.17.7. VIZUÁLIS KÖRNYEZETTERHELÉS	152
1.17.8. ÁRVÍZVÉDELEM	152
1.17.9. FENNÁLLÓ KÖRNYEZETVÉDELMI KONFLIKTUSOK	152
1.18. KATASZTRÓFAVÉDELEM (TERÜLET-FELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK)	153
1.18.1. ÉPÍTÉSFÖLDTANI KORLÁTOK	153
1.18.2. VÍZRAJZI VESZÉLYEZTETETTSÉG	154
1.19. ÁSVÁNYI NYERSANYAGLELŐHELY	158

1.20. VÁROSI KLÍMA	158
<u>2. HELYZETELEMZÉS.....</u>	<u>159</u>
2.1. A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE.....	159
2.1.1. TERMÉSZETES ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZET	159
2.1.2. GAZDASÁG	161
2.1.3. TÁRSADALOM	161
2.2. DOMBRÁD JÖVŐJÉT MEGHATÁROZÓ FŐBB HATÓERŐK	163
<u>3. HELYZETÉRTÉKELÉS .....</u>	<u>165</u>
3.1. A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS	165
3.1.1. A FOLYAMATOK ÉRTÉKELÉSE	165
3.1.2. A TELEPÜLÉS ÉS KÖRNYEZETÉNEK FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ KÜLSŐ ÉS BELSŐ TÉNYEZŐK ÖSSZEFOGLALÓ ÉRTÉKELÉSE	169
3.1.3. A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ÉS RENDEZÉS KAPCSOLATA	172
3.2. PROBLÉMATÉRKÉP/ÉRTÉKTÉRKÉP	173
<u>3.3. ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK .....</u>	<u>178</u>
3.3.1. VÁROSRÉSZEK KIJELÖLÉSE, PONTOS LEHATÁROLÁSA.....	178
3.3.2. VÁROSRÉSZEK SWOT ANALÍZISE	190
3.3.3. SZEGREGÁLT, VAGY SZEGREGÁCIÓVAL VESZÉLYEZTETETT TERÜLETEK DOMBRÁDON	195

Bevezetés

Az ITS célja

Az integrált településfejlesztési stratégia **középtávú, stratégiai szemléletű, megvalósítás orientált tervezési dokumentum**, amely meghatározza a városok középtávú városfejlesztési tevékenységeit. Az integrált településfejlesztési stratégia **tematikus szempontokat integráló, területi alapú** tervezési szemlélettel készül. Területi alapon hangolja össze a különböző szakpolitikai megközelítéseket (pl. gazdaságfejlesztés, környezeti fejlesztés, közlekedésfejlesztés, társadalmi célok megvalósítása, stb.), összefogja és ütközteti az érintett partnerek (üzleti szektor, civil szektor, közsféra szereplői, lakosság) céljait, elvárásait az önkormányzat városfejlesztésben meghatározó és döntéshozó szerepe mellett. Az integrált megközelítés további eleme, hogy a fejlesztési célokat, azok finanszírozási módját, megvalósítási és fenntartási módját is összefüggéseiben kezeli.

A stratégia fontossága a következő, 2014-től induló programozási időszakban növekszik. Ennek elsődleges oka, hogy a városfejlesztési tevékenységek finanszírozása a jelenleginél sokkal nagyobb arányban visszatérítendő források terhére történhet, mivel az Unió strukturális és kohéziós politikáját szolgáló forrásokból várhatóan jóval kevesebb jut Magyarországra, mint az előző tervezési (2007-2013.) időszakban. Megnövekszik tehát a stratégiák és az azok megvalósítása érdekében kivitelezendő projektekkel kapcsolatos fenntarthatósági, életképességi szempontok súlya a külső források odaítélésének folyamatában, emellett szükségszerűen nagyobb szerepet kell, hogy kapjon a magánsféra. Ezen folyamatok irányítása és kontrollálása érdekében **az önkormányzatnak valós, közös elkötelezettségen alapuló stratégiára van szüksége.**

Az ITS készítésének elvi vezérfonala tehát, hogy **a közösségi források csak olyan beruházásokat támogassanak, amelyeket a piac önmagában nem valósít meg, de szükségesek a város fejlődése szempontjából.** A piaci és köz-szereplők beruházásai közötti egyensúly adott városra illetve fejlesztési területre jellemző kialakítása az ITS egyik alapvető feladata. Ezen elv gyakorlati érvényesítésének jelentősége a városfejlesztésre közvetlenül felhasználható források csökkenésével növekszik.

A jelenlegi időszakban a 1080/2006-os ERFA rendelet 8. cikke értelmében a fenntartható városfejlesztési beavatkozások esetében az ERFA társfinanszírozza azon a részvételen alapuló, integrált és fenntartható stratégiák megvalósítását, melyek a városi területeken koncentrálódó gazdasági, környezeti és társadalmi problémák megoldását célozzák.

Az integrált településfejlesztési stratégia sikerének kulcselemei az alábbiak:

- ✓ A hosszú távú („koncepcionális”) városfejlesztési célok középtávon reálisan megvalósítható programokká és projekteké való lebontása;
- ✓ A területi alapú, területi szemléletű tervezési módszertan következetes alkalmazása;
- ✓ A fejlesztésbe bevonható források reális becslése, a forrásszerkezet lehetőség szerinti diverzifikálása, az állami források problémára fókuszált és a magánfejlesztések lehetőségeit leginkább bővítő módon történő allokációja

- ✓ Ennek érdekében a városfejlesztési tevékenységek megfelelő fókuszálása, elkerülendő a források szétforgácsolódását, s így az értékek középtávú preferenciáinak kialakítása
- ✓ Pontos probléma- és lehetőségelemzésre épülő, átlátható és elfogadott célok kitűzése, és a városfejlesztési és városmenedzselési tevékenységek egyértelmű és átlátható hozzárendelése ezen célokhoz;
- ✓ Valós, a társadalom és a gazdaság érdemi szereplőinek széleskörű bevonásával („partnerség”) kialakított stratégia, a partnerség bevonásával végzett stratégiai monitoring a megvalósításban.

Az integrált városfejlesztési stratégia középtávra (7-8 évre) szóló dokumentum, amely tartalmazza a város és részeinek 2020-ig elérendő céljait, tervezett projekteket, illetve az ezek elérése érdekében mozgósítani tervezett forrásokat. Az ITS lényeges eleme, hogy a helyzetértékelésre alapozó fejlesztési célok és irányok meghatározásán túl megvalósítási elemeket is magában foglal, ennek keretében a lehetőségek figyelembevételével a lehető legpontosabb becslését adja a városfejlesztés céljaira igénybe vehető forrásoknak és azok lehetséges eredetének.

Az integrált városfejlesztési stratégia a város középtávú fejlesztéseit megalapozó stratégiai dokumentum, melynek legitim alkalmazásához szükséges, hogy azt az önkormányzat képviselőtestülete megtárgyalja, és határozatban jóváhagyja. A stratégia tehát elsődlegesen a város önkormányzata számára fogalmazza meg az általa irányítható, befolyásolható beavatkozások tervezett irányait, céljait.

Az ITS felépítése

Az Integrált Településfejlesztési stratégia a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium Területfejlesztésért és Építésügyért felelős Szakállamtitkárság által kiadott Városfejlesztés Kézikönyv útmutatása alapján, az integrált városfejlesztési stratégiával szemben támasztott tartalmi (tematikai) elvárásokat figyelembe véve, valamint a 314/2012. (IX.8.) Kormányrendelete a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló rendelet 1. és 2. számú melléklete útmutatásai alapján készül. Az 1. és a 2. mellékletben meghatározott tartalom elemei összevonhatók, átcsoportosíthatók, indokolt esetben egyes elemei elhagyhatók, illetve azokat a település méretének, sajátosságainak, a településhálózatban betöltött szerepének, valamint az adott témakörnek megfelelő részletezettséggel kell kidolgozni.

I. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

A város szerepének meghatározása a településhálózatban, az Országos Területfejlesztési Koncepcióban megalapozott policentrikus városfejlesztési koncepcióhoz kapcsolódóan, illetve a város szerepének meghatározása a szűkebb és tágabb térség településhálózatában. Figyelembe veendőek a későbbiekben az Országos Településhálózat-fejlesztési Koncepció elsődlegesen a településhálózati szerepkörökkel kapcsolatos megállapításai, iránymutatásai.

A városi szintű helyzetértékelés a város jelenlegi helyzetét vázolja fel. Az értékelés alapja a város valós helyzete, a tényszerű adatokra épülő elemzés, viszonyítási alapja pedig a város jövőképében meghatározott hosszú távú célok, szándékok, értékek.

II. HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

A munkarészben a vizsgált tényezők elemzése, egymásra gyakorolt hatásuk összevetése történik. A vizsgálatok alapján a tényleges állapotok elemzése, egymásra hatásuk összevetése, folyamataik elemzése kap nagy hangsúlyt

III. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

A helyzetértékelés során az alfejezetben megtörténik a tényleges állapot értékelése, a szélsőséges, a települési környezettel szemben támasztott általános követelményeknek ellentmondó, problematikus témakörök kiemelése. A település adottságainak, lehetőségeinek és a fejlesztés korlátainak összefoglalása, a település veszélyeztető hatások figyelembevételével kockázatelemzés

A munkarészben beazonosításra kerülnek az eltérő jellemzőkkel bíró településrészek. A beazonosított városrészek elemzése során be kell mutatni – térképpel egyértelműen illusztrálva – az egyes városrészek elhelyezkedését. A városrészek hézag- és átfedés-mentesen fedik le a város belterületét. Indokolt esetben a külterületen is azonosítható városrész, a későbbiekben meghatározásra kerülő adatigény azonban ezen területeken nem teljesíthető központi statisztikai adatokkal, a szükséges alátámasztó adatokkal tehát a városoknak kell rendelkezniük.

Röviden bemutatandó, hogy mely megfontolások vezettek az adott városrészekre való felosztáshoz. Lényeges, hogy a városrészek egyértelmű, tiszta és a város egészének szerkezetét figyelembe vevő logika szerint kerüljenek kijelölésre.

A helyzetértékelés során megtörténik a szegregált, vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása. Az anti-szegregációs helyzetértékelés célja annak bemutatása, hogy mely városrészben, vagy városrésznél kisebb egységben található olyan terület, amely a hátrányos helyzetű lakosságot jelentős számban tömöríti. A helyzetértékelésnek „fejlesztési szemléletmódban” kell készülnie – azaz, hogy megalapozza a helyzet megváltoztatásához szükséges fejlesztési beavatkozásokat.

IV. INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

A stratégia alkotása során megfogalmazódik a város jövőképe, amelyhez tematikus és területi célokat rendel, mind a város egészére, mind az egyes városrészekre vonatkozóan.

A fejezetben a város bemutatja, hogy a város stratégiai fejlesztési céljait mely konkrét, körülhatárolt akcióterületek fejlesztése szolgálja. Bemutatásra kerül az összes olyan akcióterület, amelyek a városfejlesztés gócpontjai, kiemelkedő fejlesztési célterületei. Az akcióterületek fejlesztéséhez költségelemzést készít, vizsgálja a megvalósíthatóságot, illeszkedést, kockázatelemzést.

Elkészíti az anti-szegregációs programját, amely tartalmazza a szegregáció mérséklésére vagy megszüntetésére vonatkozó intézkedéseket.

A fejezet tartalmazza az Önkormányzat által végrehajtásra kerülő nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységeket, a stratégia megvalósításával kapcsolatos szer-

vezeti elvárásokat, a város térségi szerepköréhez kapcsolódó koordinációt, a város ingatlangazdálkodási koncepcióját, a partnerség biztosítására tervezett lépéseket, valamint a monitoring eszközeit.

1. HELYZETFELTÁRÁS

1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

Dombrád Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a megye északi peremén helyezkedik el. Borsod-Abaúj-Zemplén megyétől a Tisza választja el, amely egyben a település északi határa is. Társadalmi-gazdasági pozícióját a fekvéséből fakadó megyei peremhelyzet, a megyeközpont (Nyíregyháza) és a kistérségi központ (Kisvárd) vonzása határozza meg.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településhálózata karakterisztikus jegyeket hordoz magán, településszerkezete eltér az alföldi megyéktől, lényegében megtalálható az ország összes településtípusa. A megye keleti peremén, a Szatmár-beregi síkságon törpe- és aprófalvas településstruktúra a meghatározó, a középső nyírségi részeken a középfalvak a leggyakoribb településforma, s csupán az elkeskenyedő nyugati részén jellemzőek az alföldi településhálózatot meghatározó nagy határú és nagy népességszámú települések (Eke, 1998). Sajátossága a megyének, hogy nem alakultak ki középvárosok, ami a településszerkezet dekoncentráltságából ered.

A megye városhálózata tehát kifejezetten fiatal, Nyíregyháza kivételével 1969 után váltak várossá a települések. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén jelenleg 229 település található, melyből 27 település városi jogállású.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településhálózatának településkategóriák szerinti megoszlására jellemző, hogy a népességszám alapján a középfalvak száma a meghatározó, arányuk 51%, az 500-999 fő lakosságszámú kistalváké 27%, még az 500 fő alatti kistalvák aránya 14,8%. Az 5000 fő fölötti kis városok aránya mindössze 2,6%, azonban 20 000 fő fölötti középvárosok nincsenek a megyében. A középvárosi hálózat hiánya és a megyeszékhely excentrikus elhelyezkedése felértékeli a Nyíregyházától keletre található 10 ezer főnél népesebb településeket, amelyek térségi szerepköre túllépi kistérségeik határát.

A megye lakosságából 310 442 fő él városi jogállású településen, a megye urbanizációs indexe 53,5%, városhálózata meglehetősen kiegyensúlyozatlan. A 27 városi jogállású település közül 9 város 5000 lélekszám alatti, közöttük Dombrád is. Ezek a városok az méretükből következően csak töredékesen tudják a városi funkciókat biztosítani térségük számára.

Az urbanus/rurális index alapján a kisvárdai kistérség szignifikánsan vidékies, de közelít a városiasodó jelleghez. (Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei területfejlesztési koncepció, 2012.)

A város vonzáskörzetéhez két település tartozik, Tiszakanyár és Újdombrád. Ezekkel a településekkel a város közös önkormányzatot működtet, így a város összesen mintegy 6700 lakos számára nyújt szolgáltatást.

A város számára kiemelten fontos a térségi együttműködés, ami megmutatkozik a rendőrség működése, a katasztrófavédelem, valamint az ivóvíz minőség javítás, szennyvíz-program területén. A térség központja Kisvárd.

1.1.1. A település vonzáskörzetének bemutatása, a település feladatai, funkciói a szűkebb és tágabb környezetében

Magyarországon 2013. júliusától 3152 településből 346 rendelkezik városi ranggal. A városoknak a településhálózatban betöltött szerepére legközvetlenebbül a *településhierarchiában elfoglalt pozíció* utal. A települések körén belül kimutatható hierarchikus tagolódás, a városok hierarchikus szintje a *városi alapfunkciók* mennyiségétől és sokféleségétől függ; a városi alapfunkciók közé pedig a tágran értelmezett szolgáltatási ágak – tehát pl. az oktatás, a kulturális intézmények, az egészségügy, a kereskedelem, az igazgatás és igazságszolgáltatás, a pénz- és biztosításügy stb. – nem mindennapos igényeket kielégítő intézményei, ill. tevékenysége sorolódik.

A 2001-ben a városi funkciójú településeket „leltározó módszerrel” hierarchiaszintbe sorolták be (Beluszky, 2001):

- I. főváros
- II. regionális központok
- III. megyeközpontok
- IV. középvárosok (nem lélekszámhoz kötött szint)
- V. kisvárosok (nem lélekszámhoz kötött szint)
- VI. kisközpontok (városias jellegű települések, „alig-városok”).

Dombrád a kisvárosok csoportján belül az kisközpontok közé sorolható. Ezeknek a városoknak jellemzője, hogy a kisvárosi hierarchia-szintet nem éri el, de városi szerepkörökkel rendelkező települések (egy részük régi kis piac-központ, járási székhely, az Alföldön a kismezővárosok sorolhatók ide).

Dombrád területi kiterjedését tekintve az ország 204., lakosságszámát tekintve a 289. városa.

A gazdasági-társadalmi térpályák és csomópontok rendszerén **túl három speciális tér-típus** is meghatározható az Észak-alföldi régió területén. A **Tisza-mente** 93 települést foglal magába, Dombrád speciális földrajzi helyzetéből fakadóan része ennek a területnek. (Forrás: Észak-Alföldi Régió Stratégiai Programja 2007-2013.)

1.1.1.1. Dombrád regionális és megyei szerepe, funkciói

Az Észak-Alföldi Régió Stratégiai Programja szerint Dombrád gazdasági-társadalmi szempontból hátrányos helyzetű és/vagy forgalmi árnyékban fekvő, a belső és külső perifériához tartozó települések közé tartozik. Ezen belül egy kisebb térség meghatározó települése, amely rendelkezik bizonyos számú, más települések lakosságát is ellátó, városi funkciót jelentő intézménnyel vagy valamilyen speciális funkcióval. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 18 ilyen típusú település található, köztük Dombrád is.

Dombrád város fontosnak tartja, hogy a város fejlesztési irányai a jelenleg érvényben lévő, régióra vonatkozó Stratégiai Program (2007-2013) fejlesztési irányelveivel összhangban kerüljenek meghatározásra. Ennek megfelelően fejlesztési tevékenysége során Dombrád az alábbi prioritásokat követi:

- ✓ Versenyképes turisztikai termékek kialakítása („Dinamikus régió”)

- ✓ A település környezeti állapotának megóvása és fenntartható fejlesztése, biztonságos környezet megteremtése („Öko-régió”)
- ✓ A lakosság egészségi állapotának javítása („Egészséges régió”)
- ✓ A mezőgazdaság helyi adottságokhoz és piaci igényekhez igazodó fejlesztése („Agrár régió”)
- ✓ A hátrányos helyzetűek társadalmi integrációjának, reintegrációjának elősegítése („Esélyteremtő és felzárkózó régió”)

Dombrád regionális hatókörű intézményi funkcióval nem rendelkezik. A közlekedési hálózaton belül a közúti közlekedésben betöltött szerepe csekély, mivel nem főútvonal mentén fekszik, a 4-es főút személyautóval 15, autóbusszal 25-30 percen belül elérhető. Vasúti közlekedési hálózatban a Nyíregyháza-Dombrád keskeny nyomközű vasútvonalon közelíthető meg, a közlekedés jelenleg szünetel.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye társadalmi-gazdasági mutatóit tekintve az ország egyik legelmaradottabb megyéje. A megye gazdasági helyzete összefoglalóan a bruttó hazai termék (GDP) alakulásával jellemezhető. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az egy főre jutó GDP alapján az utolsó előtti helyen áll a megyék között, az egy főre jutó GDP 2010-ben csupán az országos átlag 54,5%-a volt. Ennek oka részben a rossz közlekedés földrajzi helyzet, a befektetések hiánya, a termelő infrastruktúra hiánya, ami hatással van a lakosság keresőképességére, ezzel összefüggésben a vásárlóerőre. (Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Koncepció, 2012.)

A megyén belül Dombrád a megye gazdaságában elmaradott szerepet tölt be, viszont a megyét érintő társadalmi nehézségek a városban is jelen vannak. A megyei 2011 évi statisztikai adatokkal összehasonlítva a lakossága a megye lakosságának 0,7%-át adja, a megyében regisztrált vállalkozások a 0,5%-a dombrádi, ugyanakkor a megye nyilvántartott álláskeresőinek 1,14%-a él a városban.

A város megyei hatókörű intézményi funkcióval nem rendelkezik.

A város szerepe a katasztrófa védelem területén jelentős. 2012. március 3-án alakult meg a Polgárvédelmi Szervezet, ekkor 100 fő tett esküt arra, hogy vészhelyzet esetén kötelesek segítséget nyújtani a kijelölt területen. A településen van árvízvédelmi komplex egység is, 2 alegységgel, melyek egyenként 21-21 főből állnak.

Statisztikai adatokban mérve a város turisztikai jelentősége alacsony, azonban a Nemzetközi Tisza Túra állomásaként ez a szerep megyei szinten is meghatározó.

1.1.1.2. Dombrád térségi szerepe és funkciói

Dombrád tagja a Kisvárdai kistérségnek, amely Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északi részén fekszik, s magába foglalja a Rétközi kistáj északi részét, valamint a Nyírség északi, észak-nyugati csücskét. Állandó népessége 51 900 fő, területe 444 km².

A kistérséghez 21 település tartozik, ebből 3 városi jogállású település (Ajak, Dombrád és Kisvárdá). A városok alacsony száma ellenére a kistérség urbanizációs szintje magas, 40,27%-os, amelynek a kistérségi központ lakossága teszi ki az egyharmadát. Dombrád a kistérség második legnagyobb lélekszámú települése, a kistérségi központ Kisvárdá után.

A társulás tagtelepülései:

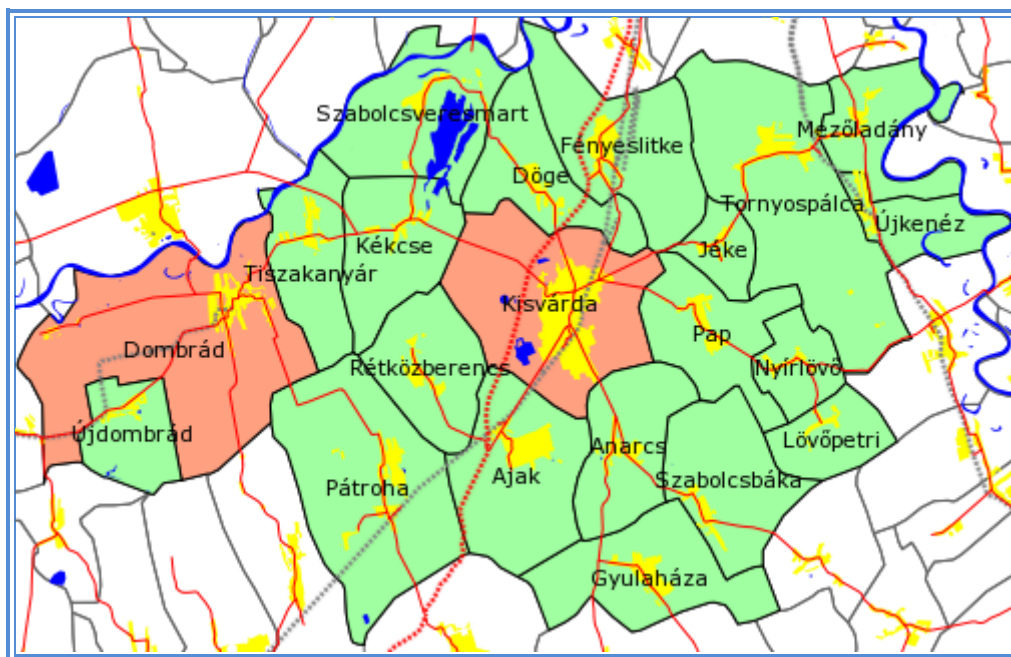

Település neve	Jogállás	Terület (km ²)	Népesség (fő)
Ajak	Város	25	3 933
Anarcs	Község	17	2 007
Dombrád	Város	52	4 265
Döge	Község	17	2 210
Fényeslitke	Község	25	2 482
Gyulaháza	Község	22	2 067
Jéke	Község	6	757
Kékcse	Község	18	1 636
Kisvárd	Város	36	17 598
Lövőpetri	Község	9	500
Mezőladány	Község	14	1 088
Nyírlövő	Község	8	716
Pap	Község	17	1 941
Pátroha	Község	39	3 059
Rétközberencs	Község	16	1 143
Szabolcsbáka	Község	20	1 241
Szabolcsveresmart	Község	23	1 626
Tiszakanyár	Község	16	1 716
Tornyospálca	Község	44	2 675
Újdombrád	Község	11	713
Újkenéz	Község	10	1 086
Összesen		444	54 459

Forrás: www.teir.vati.hu, KSH 2009

A kistérséget a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI. 17.) Kormányrendelet az ország 174 kistérségén belül a **komplex fejlettségi mutató** alapján a 70. helyre sorolta, azaz a régión belül **hátrányos helyzetű térségnek** számít.

A kistérség közlekedési viszonyai kifejezetten kedvezőek: a 4. számú főközlekedési út közvetlen kapcsolatot teremt a Záhonyi határátkelőhely és a megyeszékhely között. A kistérségen keresztül halad Kelet-Magyarország legjelentősebb vasútvonala. A kistérség jelentős turisztikai értékekkel büszkélkedhet, legfőbb természeti értéke a Tisza és a Ricsikai erdő. Kisvárdán található Felső-Tiszántúl egyetlen megmaradt középkori világi várépítménye, valamint a gyógyfürdő. A kistérség turisztikai potenciálja dinamikusan erősödik az 1990-es évek elejétől.

A Kisvárdai kistérség (Forrás: Térport)

Kisvárdai és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás 2005-ben jött létre, a társulás központja Kisvárdai. A társulás a gazdasági, egészségügyi, közoktatási, szociális, foglalkoztatási problémák megoldására koncentrálnak.

A **Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ** Tiszakanyár, Újdombrád, Dombrád települések vonatkozásában látja el a szociális alapfeladatok közül a házi segítségnyújtás, a családsegítés, a szociális étkeztetési feladatokat illetve gyermekvédelmi területen a gyermekjóléti feladatokat.

Dombrád Város Önkormányzata 22/2012 (III. 29) számú Önkormányzati határozattal döntött a Felső-Szabolcsi Vízgazdálkodási Társulattal kötött együttműködési megállapodásról.

Beregi Ivóvízminőség javító Önkormányzati Társulás

A Társulás tagjai: Dombrád, Döge, Fényeslitke, Jánd, Nyírmada, Pusztadobos, Tiszaadony, Tiszavid és Vásárosnamény települések önkormányzatai.

A Társulás 2008. november 27-én Fényeslitkén alakult meg azzal a céllal, hogy az Észak– Alföldi Régió Ivóvízminőség-javító Program II. ütemének keretében a fent említett települések ivóvízhálózatának modernizációját elősegítse.

Dombrád Rendőrőrs

A Rendőrőrs a Kisvárdai Kapitánysághoz tartozik, székhelye Dombrád város, illetékességi területéhez (147 km²) 4 község – Tiszakanyár, Pátroha, Gégény, Újdombrád- és 6 külterületi rész (tanya) tartozik. Az új járási kialakításával Gégény a Kemecsei járáshoz került, de rendőr igazgatásilag továbbra is Dombrád Rendőrőrhöz tartozik. Az ellátási terület összlakosság száma 11 ezer fő feletti, így egy rendőrről több, mint 700 lakos jut.

Járási átalakulás dombrádi vonatkozásai

A járások kialakításáról és az ehhez kapcsolódó jogszabályok módosításáról, a helyi államigazgatási rendszer megújításáról a 2012. július 7-étől hatályos, 2012. évi XCIII. törvény rendelkezik. A járási hivatalok feladatait, illetékességi szabályait, szakigazgatási szerveit, szakmai irányításukat, valamint a járási hivatalok székhelyét és illetékességi területét a 218/2012. (VIII. 13.) Kormányrendelet szabályozza. A Kormányrendelet összesen 198 járás kialakításáról rendelkezik.

Dombrád a kiskvárdai járáshoz tartozik, a járási központ Kiskvárda. Az egykori kistérségi besoroláshoz képest bővült a járás Nyírtass és Nyírkarász településekkel, így a járást 23 település alkotja.

Kiskvárdai Járási Hivatal Dombrádi Kirendeltségén okmányiroda és gyámhivatal működik. A kormányablakban 3 fő kormánytisztviselő látja el az ezzel kapcsolatos feladatokat.

1.1.1.3. Egyéb hálózati kapcsolódások

A település a nemzetközi kapcsolatait **testvérvárosi- testvér települési kapcsolatok** formájában kezdte el felépíteni, lehetőséget teremtve arra, hogy a jövőben nemzetközi programokba tudjon bekapcsolódni.

2006. augusztus 20-án az **ukrán Jánosival**, 2012. január 11-én pedig a **romániai Szalárd** községgel írtak alá a testvér települési kapcsolat létrejöttét igazoló szerződést.

A települések kötelezettséget vállalnak arra, hogy együttműködésüket minden területen fejlesztik és a gyakorlatban is megvalósítják, lehetőségeikhez mérten támogatják, hogy átfogó, alkotó együttműködés jöjjön létre a polgáraik között, különösen: a turisztika, a sport, a kultúra, a hagyományápolás, az ifjúsági-, diák-, és nyugdíjas csoportok találkozási terén. Arra törekszenek, hogy szoros együttműködés alakuljon ki a települések önkormányzatai, intézményei, civil szervezetei és egyházai között. A felek fejlesztik a kölcsönösen kedvező gazdasági együttműködést, valamint tájékoztatják egymást a hazai és az Európai Unió pályázati lehetőségeiről és a körülményeknek megfelelően közös támogatási programokban vesznek részt.

Dombrád tagja a **Felső-Szabolcsi Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesületnek**, amelyet 2008. január 15. napján 104 tag: 38 civil szervezet, 27 közszférába sorolható szervezet és 39 vállalkozó alapította. Az egyesület célja a Felső-Szabolcsi és Rétközi régió gazdasági, közlekedési, idegenforgalmi, kulturális, oktatási, nevelési, környezetvédelmi, egészségügyi fejlődésének elősegítése, a térségi logisztika létrehozásának előmozdításával, a határmenti és nemzetközi együttműködési kapcsolatok erősítésével, a térség befektetői adottságait felhasználó lehetőségek feltárásával, az ezzel kapcsolatos marketing munka biztosításával, a közösségi gondolkodásmód vidékfejlesztést és térségfejlesztést átölelő szemléletével.

1.1.1.4. Dombrád szerepe a térségi munkamegosztásban

A városok területi munkamegosztásban betöltött szerepe, az ellátott funkciók alapján lehet megkülönböztetni a funkcionális várostípusokat.

Funkcionális szerepkörök:

- Kereskedelmi szerepkör
- Védelmi szerepkör
- Igazgatási-kormányzati szerepkör
- Vallási szerepkör
- Kulturális szerepkör
- Ipari szerepkör
- Közlekedési szerepkör
- Idegenforgalmi szerepkör

A város által ellátott funkciók a Városfejlesztési Kézikönyv módszertani útmutatóban szereplő városrehabilitációhoz kapcsolódó fogalom meghatározást figyelembe véve az alábbiak lehetnek:

- ✓ gazdasági funkció
- ✓ közlekedési, távközlési funkciók
- ✓ kulturális, közösségi funkció
- ✓ közigazgatási, államigazgatási, igazságszolgáltatási és humán közszolgáltatás)
- ✓ humán szolgáltatások funkció

A funkciók elemzése alapján Dombrád mikortérségi szinten lát el központi szerepkört, széleskörű és változatos szolgáltatást kínál mind az itt élő, mind a vonzáskörzetében élő lakosok számára.

Az alábbi táblázat Dombrád térségi munkamegosztásban vállalt szerepét mutatja a városban megtalálható funkciók és azok hatóköre alapján:

Hatókör							
<i>Funkció</i>	<i>Országos</i>	<i>Regionális</i>	<i>Megyei</i>	<i>Kistérségi</i>	<i>Járási</i>	<i>Mikrotérségi</i>	<i>Települési</i>
Gazdasági			Nemzetközi Tisza Túra megállóhely			takarékszövetke- zet	piac
						falugazdász	
						gyógyszertár	
						posta	
						kereskedelmi egységek	
Közlekedési						vasútállomás	buszmegállók
Közösségi						művelődési ház	
						könyvtár	egyházak
	Katasztrófa- védelem		Katasztrófa- védelem			Alkotó Ház	
Állam- igazgatási					önkormányzati ügyintézés	önkormányzati ügyintézés	polgárőrség
						rendőrőrs	
Humán szolgáltatás						általános iskola	óvoda
						középiskola	házi orvos
						szociális ellátás	gyerekorvos
						gyermekjóléti	fogorvos
						családsegítés	védőnő
Közmű- szolgáltatás						ivóvíz	
						szennyvíz	
						szemétlerakó	

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

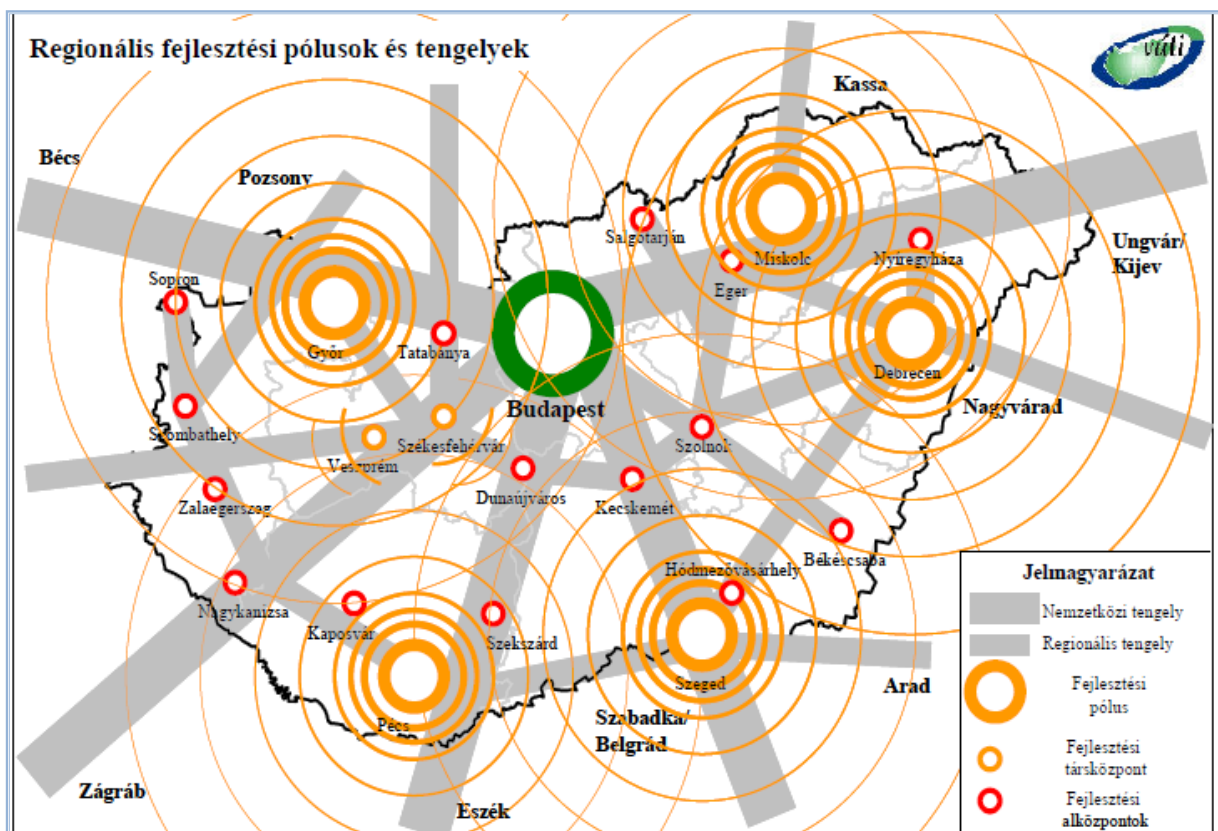
1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

Az Integrált Településfejlesztési Stratégiával szemben elvárt követelmény, hogy kerüljön meghatározásra a város településhálózatban betöltött szerepe, az Országos Területfejlesztési Konceptióban (1971) megalapozott policentrikus városfejlesztési koncepcióhoz kapcsolódóan, illetve a város szerepének meghatározása a szűkebb és tágabb térség településhálózatában. Figyelembe veendőek az Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptió elsődlegesen a településhálózati szerepkörökkel kapcsolatos megállapításai, iránymutatásai.

Az Országos Területfejlesztési Konceptió megfogalmazza az ország hosszú- és középtávú területfejlesztési céljait, kijelöli az ország területfejlesztési politikájának célkitűzéseit, elveit és prioritás-rendszerét, megteremtve a területi szempontok konzekvens érvényesítésének lehetőségét, mind az ágazati szakpolitikák, mind az országos és területi programok kidolgozásában.

Meghatározza az ország regionális jövőképét, a régiók az OTK figyelembevételével jelölik ki fejlesztési céljaikat, illetve határozzák meg a prioritásokat és intézkedéseket.

Dombrád a Budapest-Ungvár nemzetközi tengely közelében fekszik, bár ennek a városra gyakorolt hatása vitatható. A fejlesztési alközpontok közül az Észak-Alföldi régión belül Nyíregyháza gyakorol rá hatást.

Az OTK Dombrád szempontjából releváns pontjai az alábbiak:

Elmaradott térségek, külső, és belső, perifériák felzárkóztatása:

- ✓ a lakosság, különös tekintettel a képzett csoportok helyben tartása érdekében a **foglalkoztatás bővítése, a munkahelyteremtés**, beleértve a távmunka fokozott ösztönzését;
- ✓ minden település lakossága számára **a megfelelő életkörülmények infrastrukturális feltételeinek és a közszolgáltatások** (például alapfokú szociális, egészségügyi, kulturális, oktatási) **elérhetőségének, lehetőleg helyben történő biztosítása** a településszerkezeti adottságokat és a szükségleteket figyelembe véve, szem előtt tartva a kistépülések működőképességének és lakosságmegtartó erejének növelését;
- ✓ a térségi központokban **a környező települések lakói által igénybe vett szolgáltatások szükséglet szerinti bővítése és minőségének fejlesztése**;
- ✓ a térségi központok **elérhetőségének javítása**;
- ✓ **érdekérvényesítésre képes helyi-térségi közösségek megteremtése**, a társadalmi tőke növelése és az egészséges életmód terjesztése.

A térség népsűrűsége és a népességszámmal meghatározott urbanizált települések előfordulása alapján a jellemzően vidékies kistérségekhez tartozik.

Rurális (vidékies) térségek területileg integrált fejlesztési prioritásai:

A vidékies térségek fejlesztésének horizontális céljai:

- ✓ A fejlesztések alapuljanak helyi, területi alapú, széleskörű partnerségből építkező kezdeményezéseken. Ezért az ezeket generáló, **a helyi identitás, a hagyományok és az értékek megőrzésére, tudatosítására, felélesztésére irányuló humánerőforrás-fejlesztés és közösségszervezés** a beavatkozások hangsúlyos eleme.
- ✓ A fejlesztéseknek foglalkozniuk kell a **közszolgáltatások komplex szervezésével**, valamint a helyi önszerveződés feltételeit nyújtó **közösségi terek** megteremtésével.
- ✓ A **vidékies térségek felértékelődő belső adottságait** (a természeti területek és az emberi tevékenységgel kevésbé terhelt környezet magas aránya, kevésbé szennyezett környezeti elemek, alacsony népsűrűség és beépítettség, hagyományok, stb.) **tudatosítani kell a társadalomban, a helyi közösségekben**.
- ✓ A fejlesztések hangsúlyos eleme **a szociális, gazdasági, egészségügyi problémákkal küzdő, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok vidékies szegregációinak oldása**, egyúttal életkörülményeik javítása.
- ✓ A fejlesztéseknek törekedni kell **a foglalkoztatottság növelésére**, mely törekvéseknek része az értelmiségi és képzett munkaerő helyben tartása is.
- ✓ **A fejlesztéseknek fenntartható rendszerek kialakulásához kell hozzájárulniuk**, a helyi társadalmi-gazdasági-környezeti erőforrások minél hatékonyabb és értékmegőrző használatára kell épülniük, a jövedelmeket a térségben kell tartaniuk, helyi anyag- és energiagazdálkodási rendszerek kialakítását kell elősegíteniük.
- ✓ Friss, **innovatív, alternatív elemeket tartalmazó fejlesztési gondolatokat és megoldásokat** kell alkalmazni.

- ✓ A hagyományos, **primer termelő szektor által dominált funkciók színesítése**, sőt sok esetben **átgondolt funkcióváltás** szükséges (pl. lakó-, üdülőhelyi, turisztikai).

1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggés vizsgálata

1.3.1. Országos Területrendezési Terv

Az Országos Területrendezési Tvről szóló 2003. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Törvény) célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei terület-felhasználásának feltételeit, a műszaki infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére. Az Országos Területrendezési Terv az ország szerkezeti tervét, valamint az országos térségi övezeteket és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magában.

Országos övezetek:

- országos ökológiai hálózat,
- kiváló termőhelyi adottságú szántóterület,
- kiváló termőhelyi adottságú erdőterület,
- országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület,
- országos jelentőségű tájképvédelmi terület,
- kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület,
- kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület,
- felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe,
- ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület,
- együtt tervezhető térségek,
- kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület.

Az országos terület-felhasználási kategóriák területén kiemelt térségi, illetve megyei terület-felhasználási kategóriákat, a kiemelt térségi és megyei terület-felhasználási kategóriák területén az országos településrendezési és építési követelményekről szóló külön jogszabályban meghatározott települési terület-felhasználási egységeket lehet kijelölni.

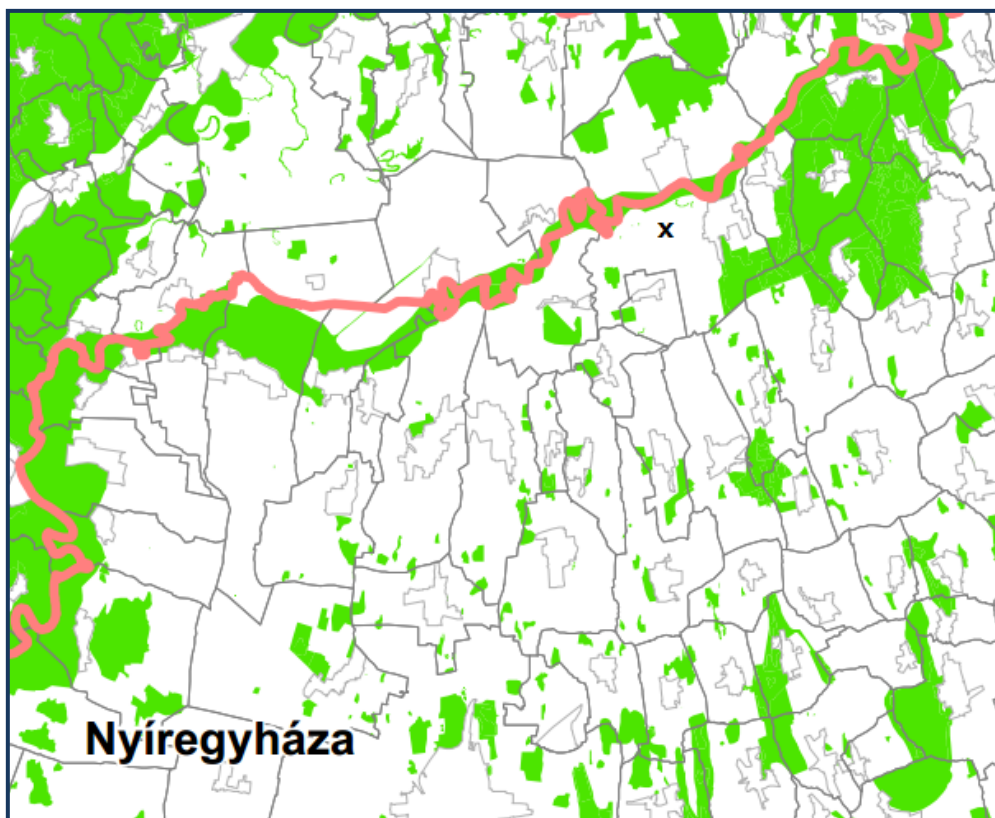
Kiemelt térségi és megyei övezetek:

- magterület,
- ökológiai folyosó,
- pufferterület,
- erdőtelepítésre javasolt terület,
- ásványi nyersanyagvagyon-terület,
- rendszeresen belvízjárta terület,
- földtani veszélyforrás területe,
- honvédelmi terület,
- térségi jelentőségű tájképvédelmi terület.

Ajánlott megyei övezetek:

- tanyás térség,
- tájrehabilitációt igénylő terület,
- szélérőműpark telepítéséhez vizsgálat alá vonható terület,
- térségi árvízi kockázatkezelési terület.

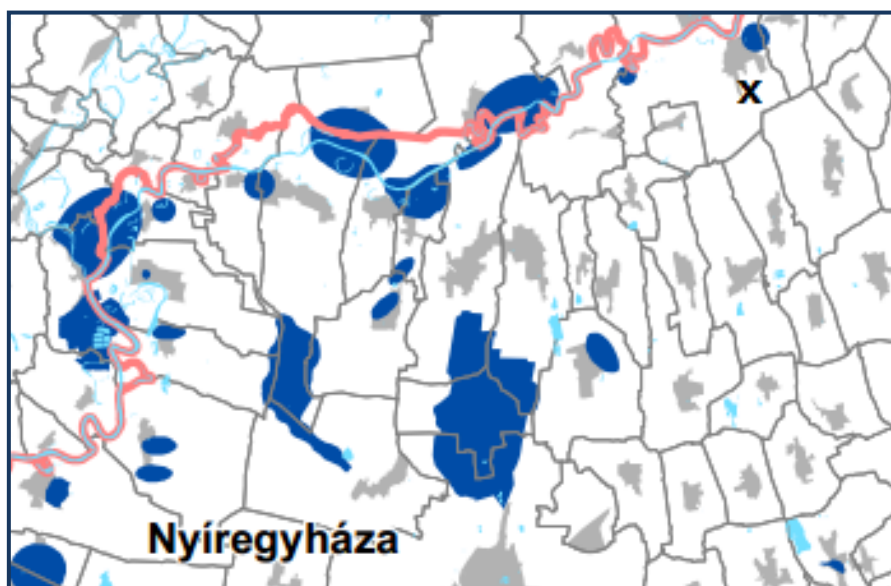
Dombrád az alábbi övezetek területéhez tartozik, amelyek nevesítve vannak az OTTrT-ben (a térképeken Dombrádot X-szel jelöljük):

Országos ökológiai hálózat
Forrás: www.terport.hu

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete
Forrás: www.terport.hu

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete

Forrás: www.terport.hu

1.3.2. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területrendezési terve

Az OTrT fogalom meghatározása szerint a megyei területrendezési terv Dombrád területét a vegyes területfelhasználású térségek közé sorolja.

A Megyei Területrendezési Terv célrendszere kiemeli a mikrotérségi központok jelentőségét, amelyekkel kapcsolatban az alábbi célt fogalmazza meg: A településrendszer konfliktusainak mérséklése és a településhálózat értékeit, értékőrző megújulását elősegítő térszerkezet, közlekedési hálózat és szabályozás kialakítása.

Ezen belül Dombrádra vonatkozóan az alábbi részcélok értelmezhetők:

- 2.5 Városok és mikroközpontok, illetve mikroközpontok egymás közötti közlekedési kapcsolatainak fejlesztése révén a településközi munkamegosztás elősegítése, beleértve a megye- illetve országhatáron túli városokat és mikroközpontokat;
- 2.6 Tisza menti városok és térségi jelentőségű turisztikai központok turisztikai fejlesztéséhez szükséges feltételek megteremtése.

A megye természeti adottságainak sokféleségét megőrzése érdekében az alábbi célt fogalmazza meg: A természeti-táji adottságok sokféleségét tükröző tájszerkezet, komplex tájgazdálkodás térszerkezeti és szabályozási feltételeinek kialakítása. Ezen belül Dombrádra vonatkozóan az alábbi rész cél értelmezhető:

- 3.1 Tisza és Szamos menti ártéri táj komplex tájgazdálkodási feltételeinek biztosítása.

A megye közlekedéshálózatának programjában szerepel térségi jelentőségű gazdasági célú kikötő kialakítása Dombrádnál és Komorónál.

A megye jócskán rejt épített értékeket az OTrT által meghatározott, előbb bemutatott településeken, területeken túl, melyek egyaránt lehetnek a történelmi fejlődés során kialakult településszerkezetek, településkép és tájkép együttesen védendő értékei, vagy történelmi településközpontok. A megye és az érintett lakosság érdeke egyaránt, hogy

ezek a rejtett értékek megőrződjenek az utókor számára. Ezért a történeti településekhez hasonlóan e települések településrendezési terveiben is érdemes kijelölni a településkép-védelmi területeket, ahol olyan szabályokat indokolt meghatározni az épületek elhelyezésére és kialakítására a készülő, vagy módosítás alatt lévő településrendezési eszközökben, amelyek biztosítják az értékes épületállomány, településszerkezet, beépítési mód, utcakép, településkép értékőrző fejlődését, megújulását. Dombrád város vonatkozásában védendő településszerkezeti érték a halmazjellegű településközpont.

1.3.3. Dombrád településszerkezeti terve

Dombrád Város Önkormányzata a 24/2013. (III.28.) KT. sz. határozatával döntött településrendezési terv átfogó, a teljes közigazgatási területet érintő felülvizsgálatáról, átdolgozásáról, aktualizálásáról az épített környezet alakításáról és védelméről szóló többször módosított 1997. évi LXXVIII. törvény (továbbiakban Étv.), az „országos településrendezési és építési követelményekről” szóló szintén többször módosított 253/1997. (XII. 20.) Korm. számú kormányrendelet (továbbiakban OTÉK) figyelembevételével.

A településszerkezeti terv „A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről” szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet előírásainak alkalmazásával készült el.

A településszerkezeti terv feladata, hogy a településfejlesztési koncepcióban rögzített stratégiai célok összhangját biztosítsa. Ennek megfelelően Dombrád távlatban legyen:

- ✓ a térség szabadidő eltöltésének – vízi turizmus, ökoturizmus – rekreációs központja, amely épít a természeti és táji értékeiből, a hagyományokból és a térségi együttműködésből adódó potenciálokra;
- ✓ erősödő helyi gazdasággal rendelkező település, amely elsősorban a helyi adottságokra és a tradíciójára épít;
- ✓ mintegy 5000 ember - XXI. századi követelményeknek megfelelő életminőséget biztosító – vonzó otthona, ahol jó élni, amely egyaránt biztosítja:
- ✓ az egészséges életkörülményeket, a lakást, a megélhetést, a község színvonalas ellátását a szolgáltatások terén, a helyi és térségi gazdaság követelményeinek megfelelő – a munkaerő-piaci igényekhez illeszkedő - képzést és továbbképzést, a szabadidő eltöltést, a kulturálódás és az egészséges életmód feltételeit és elérésének lehetőségét minden polgára számára.

A tervezési terület Dombrád város teljes közigazgatási területére kiterjed. A közigazgatási területet határolja:

- északon: Tiszacsermely, Cigánd (Borsod-Abaúj-Zemplén megye),
- keleten: Tiszakanyár, Pátroha (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye),
- nyugaton: Tiszatelek (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye),
- délen: Beszterec, Újdombrád, Demecser, Gégény (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye).

A Város közigazgatási területén területet felhasználni, továbbá telket alakítani, építményt, építményrészt, épületegyüttest építeni, átalakítani, bővíteni, felújítani, helyreállítani, korszerűsíteni és lebontani, elmozdítani, rendeltetését megváltoztatni, *(a továbbiakban együtt: építési tevékenységet folytatni)* és ezekre hatósági engedélyt adni, az Országos Településrendezési és Építési Követelmények *(továbbiakban OTÉK)*, valamint az

egyéb vonatkozó jogszabályok) együttes alkalmazásával lehet. A terület-felhasználási egységek építési övezeti szabályozását a Szabályozási Terv és a hozzá tartozó Helyi Építési Szabályzat határozza meg.

A Településszerkezeti terv felülvizsgálata és az Integrált Területfejlesztési Stratégia elkészítése részben párhuzamosan zajlott, emiatt várhatóan a településszerkezeti terv módosítása nem lesz indokolt a tervezett fejlesztések megvalósítása során.

1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti tervének Dombrádra vonatkozó megállapításai

A szomszédos települések településszerkezeti terveiben nincsenek Dombrádra vonatkozó megállapítások.

1.5. Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása

1.5.1. Hatályos fejlesztési koncepció megállapításai

A hatályos településfejlesztési koncepció 2004-ben került elfogadásra. Az azóta eltelt évek alatt tartalma és szerkezete elavult, komplex felülvizsgálata vált szükségessé. A településszerkezeti terv és helyi építési szabályzat felülvizsgálata 2013-ban megtörtént. A települést 2000-ben nyilvánították várossá, melyhez részletes tanulmány készült, amely bemutatja a település főbb jellemzőit, fejlettségét.

Dombrád Városnak az alábbi stratégiai alapidokumentumai vannak hatályban:

- ✓ Dombrád Város Önkormányzata 2011-2014. közötti gazdálkodásának ciklusprogramja
- ✓ Településszerkezeti Terv tervezet 2013.

Dombrád város jelenleg nem rendelkezik településfejlesztési stratégiával, jelen dokumentum elfogadása után lép hatályba.

A Ciklusprogram 2011-2014 közötti időszakra vonatkozó megállapításai:

Alapcélok:

1. A 2010. október 3-án megválasztott Képviselő-testület alapvető célja, hogy biztosítsa a város működőképességét, az önkormányzat kötelező és önként vállalt közfeladatainak ellátásához szükséges gazdasági alapokat megteremtse, a feladatokat önkormányzati fenntartású intézményrendszeren keresztül elláttassa a takarékoság, a gazdaságosság és hatékonyság elveinek figyelembe vételével.
2. Meghatározó célunk a város népességmegtartó képességének javítása, a munkanélküliség csökkentése, munkahelyteremtő beruházások támogatása.
3. A társadalmi elvárásoknak megfelelő szakképzett munkaerő növelése a munkavállalás alapfeltétele. Az oktatás területén korszerű alapképzés alkalmazásával, szakirányú felnőttképzéssel ezt meg tudjuk valósítani.
4. Környezetünk tisztasága, rendezettsége, esztétikussága fontos számunkra, ezért a környezeti károk felmérése és a további szennyezések elkerülése alapvető célunk. Az önkormányzat közélet alakító szerepéből adódóan segítse elő, hogy a lakosság és a gazdasági szervezetek védjék, ápolják és fejlesszék a környezetet.
5. A településen élő lakosság szolgáltatásokkal való ellátása, a településben rejlő előnyök feltárása, gyarapítása, kihasználása, a település vonzóbbá tétele, a lakosság megtartása határozott célunk.

Specifikus célok:

- gazdasági versenyképesség erősítése
- az emberi erőforrások fejlesztése
- jobb környezetvédelmi és egészségügyi feltételek elérése

A ciklusprogram részletes feladatai:

1. *Városépítés, városfejlesztés* területén a városban élő emberek *életkörülményeinek javítása*, ami megegyezik a városban jelentkező igények fejlesztésének megcélzásával. Kiemelten kell kezelni azon városfejlesztési feladatokat, amelyek elősegítik a te-

település további városiasodását, lehetőséget teremtenek a népesség megtartására, növelésére.

2. *Építészeti fejlesztések* terén figyelemmel kell lenni a gazdaságélénkítés és munkahelyteremtésnél meghatározott elvekre. Folytatni kell az Önkormányzat beruházásokat ösztönző, infrastruktúra javítását célzó, ingatlanok felújítását/megújítását célzó és lakosság társadalmi jólétét szolgáló szakmai programokat biztosító pályázati tevékenységét.

További fejlesztési célok, programok

1. Városközpont fejlesztése a civil, egyházi, gazdasági és magánszféra bevonásával
2. Idegenforgalom lehetőségeinek bővítése
3. Úthálózat fejlesztése, beleértve a kerékpárhálózat és a települést elkerülő mezőgazdasági utak, járdák fejlesztését is
4. Idősek Otthona építése, amely 50 fő befogadásra alkalmas
5. Belvízelvezető csatornahálózat kiépítése
6. A városi szövet megerősítése, a városi életminőség javítása (közparkok, piac, játszótér építése)
7. Szükséges infrastruktúra fejlesztése (ivóvíz és szennyvízprogram)

A Településszerkezeti terv főbb megállapításai:

A településszerkezeti terv feladata, hogy a településfejlesztési koncepcióban rögzített stratégiai célok összhangját biztosítsa. Ennek megfelelően Dombrád távlatban legyen:

- ✓ a térség szabadidő eltöltésének – vízi turizmus, ökoturizmus – rekreációs központja, amely épít a természeti és táji értékeiből, a hagyományokból és a térségi együttműködéséből adódó potenciálokra;
- ✓ erősödő helyi gazdasággal rendelkező település, amely elsősorban a helyi adottságokra és a tradíciójára épít;
- ✓ mintegy 5000 ember - XXI. századi követelményeknek megfelelő életminőséget biztosító – vonzó otthona ahol jó élni, amely egyaránt biztosítja:
  - az egészséges életkörülményeket, a lakást, a megélhetést, a község színvonalas ellátását a szolgáltatások terén, a helyi és térségi gazdaság követelményeinek megfelelő – a munkaerő-piaci igényekhez illeszkedő – képzést és továbbképzést, a szabadidő eltöltést, a kulturálódás és az egészséges életmód feltételeit és elérésének lehetőségét minden polgára számára.

A célok eléréséhez a településszerkezeti terv:

- ✓ meghatározza a település távlati terület-felhasználását,
- ✓ meghatározza az infrastruktúra-hálózat (közlekedés, közmű) fejlesztését,
- ✓ segíti a települési arculat megőrzését és minőségi fejlesztését,
- ✓ biztosítja a környezet természeti, táji és épített értékeinek védelmét és fejlesztését.

1.5.2. Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Dombrád Város Önkormányzata 2013-ban rendelte meg a Helyi Építési Szabályzat és Településszerkezeti terv felülvizsgálatát a Nyírségterv Kft-től. 2014-ben kerül elfogadásra az Integrált Településfejlesztési Stratégia. Az ITS és a településszerkezeti terv egyes

munkafázisai időben egyszerre készültek el, emiatt várhatóan a rendezési terv átvezetéseire nem lesz szükség.

A terület-felhasználási egységek építési övezeti szabályozását a Szabályozási Terv és a hozzá tartozó Helyi Építési Szabályzat határozza meg.

1.6. A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata

1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök

Dombrád az alábbi településrendezést szolgáló dokumentumokkal rendelkezik:

- ✓ Környezetvédelmi Program (2006.) Készítette: Hazai Térségfejlesztő Rt.
- ✓ Helyi Építési szabályzat (2013.) Készítette: Nyírségterv Kft.
- ✓ Településszerkezeti Terv (2013.) Készítette: Nyírségterv Kft.
- ✓ Komplex örökségvédelmi hatástanulmány (2013.) Készítette: Nyírségterv Kft.

A hatályban lévő településrendezési eszközök közül az Önkormányzat rendeletein túlmenően átfogó dokumentumként a településrendezésre vonatkozóan irányt a város Településszerkezeti terve ad, melynek felülvizsgálata 2013-ban megtörtént.

A településfejlesztési, településrendezési tevékenységek engedélyezése során a Településszerkezeti Tervben és a Helyi Építési Szabályzatban foglaltakat együttesen kell alkalmazni.

1.6.2. A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek

1.6.2.1. A településszerkezeti terv főbb megállapításai

A Településszerkezeti terv szerinti módosítások nem érintik a város közigazgatási határát, azonban a belterületbe vonandó területek mértékét csökkenti, azaz mezőgazdasági művelés számára jelentősebb mértékű terület marad vissza.

Az újonnan tervezett fejlesztési területek, tervezett beépítésre szánt területek belterületbe vonás nélkül lettek kijelölve. A településen lakóterület fejlesztés a belterületen tömbfeltárással, illetve féloldalas beépítések kiiktatásával valósul meg továbbra is.

A meglévő lakóterületek fejlesztés során az alábbi lakóterülettel lehet számolni: a meglévő, megmaradó lakóterület, esetenként komfortfokozat növelésével; alulhasznosított tömbbelső feltárása, a meglévő telekstruktúra megosztásával.

A Településszerkezeti terv törekszik arra, hogy a város kertvárosias jellegét erősítse. A falusias lakóterülete aránya, mértéke csökken a tervek szerint.

A településközpont a hatályos terv szerinti kialakításhoz képest átértékelése kerül. A meglévő épületállomány esetenként elavult, új foglalkoztatókra, osztálytermekre, vagy tornacsarnokra, szociális ellátó létesítményekre, sportterületre lesz szükség. Ezen célokra már a hatályos terv is jelölte a településközpont bővítésének helyét, viszont e területek pontosítása, kiegészítése (bővítése) vált szükségessé, lehetőleg önkormányzati területen (általános iskola, szociális otthon).

Az intézményi vegyes területen Kossuth L. utcán, a 1217 hrsz-ú ingatlan esetében kerül bevezetésre ez a terület felhasználási egység, a Gimnázium vonatkozásában, ahol az Önkormányzat a funkcióhoz kapcsolódva sportcsarnok építését is tervezi, ingatlanok összehasonlásával.

A Dombrád környezetbarát munkahelyteremtés feltételeinek biztosításához új kereskedelmi-, szolgáltató gazdasági területek kijelölése és infrastrukturális előkészítése szükséges:

- ✓ Szelektív ipartelepítés során előnyben kell részesíteni a környezetet kímélő ipari tevékenységet, azokat a vállalkozásokat, amelyek a helyi tudásbázishoz kapcsolódnak (élelmiszeripar, biotechnológia stb.). Kíváncsú az élelmiszeripar fej-

lesztése, (feldolgozó, raktározó, elosztó értékesítési szövetkezetek, piac). A fejlesztésekben az ökológia-orientált szemlélet érvényesítése kívánatos.

- ✓ Biotermesztés és gazdálkodás meghonosítását elősegítő beruházások támogatása, az ehhez szükséges infrastruktúra kialakítása, további fejlesztése (hűtőház, aszaló, raktározás, logisztikai bázis, csomagolás, kiszerezés).

A településrendezési tervben kijelölésre kerültek a helyi vállalkozások kialakításához szükséges új gazdasági területek. Összefüggő, kereskedelmi, szolgáltató jellegű funkciók telepítése a településre bevezető utak mentén javasolt.

A településrendezési tervnek feladata megadni - feltárni - a gazdasági területek fejlesztési lehetőségeit, elősegítve ezzel a munkaerő helyben tartását. A javasolt ipari gazdasági területek fejlesztése koncepcionálisan, csak a község meglévő beépített területeitől kellő távolságra, meglévő telephelyek környezetében javasolt.

A Tisza-folyó közvetlen környezetében meglévő üdülőterület vonatkozásában a település-szerkezeti terv nem változik.

Sportterület vonatkozásában változtatás nem javasolt, viszont a szabadidős célú terület vonatkozásában fejlesztés javasolt, a jelenlegi terület jobb, magasabb fokú kihasználásával, és új terület kialakításával.

Magasabb rendű tervekben szerepel a települést érintő új közúti kapcsolat: Nyíregyháza – Nagyhalász – Dombrád –Kékcse (új főút), mellyel a településszerkezeti terven – mint a terv távlatán túl megvalósuló közlekedési kapcsolat – számolunk.

1.6.2.2. Korábbi időszak fejlesztései

A fejezet röviden, értékelő jelleggel összegzi Dombrád város céljai szempontjából fontos fejlesztéseket, koncentrálna a fejlesztés eredményeire és a végrehajtás során szerzett tapasztalatok összegzésére.

A fejezet célja, hogy bemutassa a város korábbi erőfeszítéseinek a célokkal való összhangját. A fejezet a nagyobb projektek bemutatására és a kisebb fejlesztések összegző bemutatására törekszik.

Az Önkormányzat az elmúlt években számos infrastrukturális és humán erőforrás fejlesztést célzó pályázatot valósított meg. A projektek célja a minőségi életfeltételek javítása (városközpont rehabilitáció, belvízelvezetés és csatornázás), a város kiadásainak csökkentése (alternatív energia felhasználása a közintézményekben), a szolgáltatások bővítése és minőségi fejlesztése (iskolai humán erőforrás fejlesztés, óvoda felújítás, gyerekház program, piac kilaktatása, sportpálya felújítása), foglalkoztatás és foglalkoztathatóság javítása.

Önkormányzat által végrehajtott fejlesztések

A projekt címe:	Egyenlő esélyű hozzáférés a közszolgáltatásokhoz a Móra Ferenc Általános Iskola és Gimnázium komplex akadálymentesítése
Célja:	Az iskola diákjai és az ide látogatók akadálymentesített közlekedése, hozzáférése a közszolgáltatásokhoz
Tartalma:	Fizikai akadálymentesítés, infokommunikációs akadálymentesítés.
Eredménye:	Megépült egy 630 kg-os felvonó, valamint 2 db lépcső-korlát lift és egy rámpa. Az akadálymentes épület három emeletes, ahol minden emeleten megépül 3 db akadálymentes vizesblokk, ezen belül 5 db wc-kabinrendszer. Mozgássérültek részére szintenként

	wc építése történt és a szükséges nyílászárók kialakítására is sor került. Építésre került egy akadálymentes parkoló. Gyengén látók számára kialakításra került gumilemez vezetősáv 26 méteren. 31 m2 padlóburkolat került kicserélésre.
Teljes költségvetése:	23.357.920.- Ft
A megvalósítás intézményi keretei:	Dombrád, Kossuth u. 36-40.
Támogatási konstrukció:	ÉAOP-4.1.5-2007-0121
Megvalósítás ideje:	2008.

A projekt címe:	"Dombrádi Tündérkert Óvoda komplex fejlesztése"
Célja:	A pályázat célja, hogy a nevelésben, illetve a település életében egy olyan korszerű, modern nevelési intézmény feltételei alakuljanak ki, mely az óvoda és a település fejlődését biztosítja. Az épület állapota leromlott, az utóbbi években jelentős felújítást nem végeztek rajta. Az önkormányzat célja, hogy az előírásoknak, törvényi szabályozásoknak az intézmény mindenben kötelezően megfeleljen. A közoktatási intézmény fejlesztésén, korszerűsítésén kívül a lakosság számára is elérhető szolgáltatásokat fog biztosítani az óvoda és a bölcsőde.
Tartalma:	A bővítés során a meglévő óvodaépülethez keleti irányban egy óvodai foglalkoztató, tornaterem és egy bölcsőde rész került kialakításra, a hozzájuk kapcsolódó kiszolgáló helyiségekkel. A bővítés mellett a meglévő épületben egyéni fejlesztő, akadálymentes wc-k, orvosi szoba, elkülönítő, tantestületi szoba, mosdó-vasaló, tápszer tároló, könyvtár, óvoda vezetői iroda és tálaló került kialakításra.
Eredménye:	A projekt megvalósulása lehetővé tette, hogy bevezetésre kerüljenek azok a pedagógiai módszerek, beszerzésre kerüljenek olyan eszközök, amelyek tovább erősítik az SNI-s tanulók integrációját. A projekt hatással van a település népességmegtartó erejére, hiszen egy modern, a kornak megfelelő, magas színvonalú óvoda, bölcsőde minden szülő számára pozitív hatást gyakorol. A modern óvoda kihatással van a fiatal munkaerő megtartására, valamint az intézmény és a település versenyképességének növelésére is.
Teljes költségvetése:	129.290.000.- Ft
A megvalósítás intézményi keretei:	Dombrád, Rákóczi u. 86/a
Támogatási konstrukció:	ÉAOP-2007-4.1.1/2F
Megvalósítás ideje:	2009.

A projekt címe:	Helyi településfejlesztési akciók
Célja:	A településközpontban vonzó és érdekes utcai környezet megteremtése, valamint a városközpont közösségi, társas életének fellendítése.
Tartalma:	A településközpontban vonzó és érdekes utcai környezet megteremtése sétáló utca kialakításával. A városközpont közösségi, társas életének fellendítése játszókert létesítésével. A településközpont és a sétáló utca hangulatához és képéhez illeszkedő városközponti terület térburkolása. A kulturált várakozás feltételeinek megteremtése buszváró kialakításával.
Eredménye:	A projekt befejezése után a térben és tevékenységekben integrált fejlesztések részeként hozzájárult a megkezdett sikeres városépítő és városszépítő munkálatok kivitelezéséhez. Ezzel is hozzájárulva a település attraktivitásának növeléséhez, továbbá a valós városi funkciók kialakításához.
Teljes költségvetése:	47.352.428.- Ft
A megvalósítás intézményi keretei:	A fejlesztések Dombrád Város belterületén a városközpontban egymással összefüggő, koncentrált területen valósulnak meg.
Támogatási konstrukció:	ÉAOP-5.1.1/E-2008-0015
Megvalósítás ideje:	2010.

A projekt címe:	Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés a dombrádi Szivárvány Óvodában és a Móra Ferenc Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskolában
Célja:	Komplex módon segítse a minőségi oktatás elterjesztését infrastrukturális- és szakmai fejlesztések árán.
Tartalma:	Kötelező kompetencia területek bevezetése a matematikai, szövegértés-szövegalkotás, idegen nyelv, szociális és életvitel területeken. Oktatási programok, új tanulás és oktatás szervezési eljárások bevezetése (programcsomagok, műveltségterületi oktatás, tömbösített oktatás, projektmódszer, moduláris oktatás). Digitális készségek fejlesztése. Szegregáció mentesség, oktatási integráció, egyenlő hozzáférés biztosítása.
Eredménye:	Ismeretátadás helyett ismeretbe ágyazott képességfejlesztés történt. A tanárközpontú egységes módszert felváltotta a tanulóközpontú differenciált módszer. Aktív tanár-passzív tanuló viszonyt felváltotta az aktív tanár- aktív tanuló viszony. Az egyirányú kommunikáció helyett a több irányú kommunikáció vált jellemzővé.
Teljes költségvetése:	45.075.400,- Ft
A megvalósítás in-	Dombrádi Szivárvány Óvodában és a Móra Ferenc Általános Isko-

tézményi keretei:	Ia, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskolában
Támogatási konst- rukció:	TÁMOP-3.1.4-08/2-2009-0099
Megvalósítás ideje:	2010.

A projekt címe:	„Hogy legyen egy kuckónk!” – Gyerekház program a dombrádi hátrányos és halmozottan hátrányos 0-5 éves gyerekek jövőbeni esélyegyenlőségének megteremtésére
Célja:	A gazdasági vagy kulturális okokból hátrányos helyzetből induló 0-5 éves gyermekek számára a lehető legkorábban nyújtson segítséget készségeik és képességek kifejlődéséhez, felkészítse őket a közoktatási rendszerbe való sikeres belépésre és részvételre, hozzájárulva esélyeik javításához.
Tartalma:	A program keretében a dombrádi 0-5 éves korú gyerekek és szülei részére került kialakításra egy gyerekház. Ez egy családbarát kialakítású „kuckó”, mely teret ad a napi foglalkozásoknak. Az itt alkalmazott szakemberek bonyolítják le a gyerekek fejlődését segítő foglalkozásokat, programokat. Szoros együttműködés alakult ki a gyermekvédelmi és védőnői szolgálat szakembereivel.
Eredménye:	A gyerekház lehetőséget biztosít a létszámhiány miatt óvodába fel nem vett gyerekeknek és szüleiknek, hogy tartalmas szakmailag felügyelt és a személyes kompetenciákat növelő programon keresztül a szociális hátrányok, a szegényedés csökkenjen. Segít a halmozottan hátrányos helyzetből fakadó nehézségek leküzdésében. Alkalmassá teszi a gyerekek és szüleiket a beilleszkedésre, integrálódásra. Ezen keresztül hozzájárul ahhoz, hogy érdemes legyen Dombrádon maradni, gyereket vállalni és nevelni.
Teljes költségvetése:	35.494.606.-Ft
A megvalósítás intézményi keretei:	Dombrád, Kossuth u.23/a
Támogatási konst- rukció:	TÁMOP-5.2.2.-08/2-2009-0071
Megvalósítás ideje:	2012.

A projekt címe:	„Dombrád Város Önkormányzat – Napelemes rendszer telepítése az Általános Iskola, Móra Ferenc Általános Iskola és Gimnázium és Városháza épületeire”
Célja:	Elsődleges cél a villamos energia fogyasztásának részbeni kiváltása a megújuló energiaforrással működő termelő berendezéssel.
Tartalma:	A megvalósítás három helyszínen történik, napenergiát hasznosító háztartási kiserőmű telepítésével. Napelem, állvány, vezérlés, inverter, mérő óra előtti, belső hálózat kapcsolási elemeinek be-

	szerzése és kiépítése.
Eredménye:	A berendezés által termelt villamos energia a felhasználó belső hálózatán közvetlenül felhasználásra kerül, illetve mérőóra beépítésével a pillanatnyi termelési többlet visszatáplálásra kerül a közcélú hálózatra. Évente egyszeri leolvasással a termelt és fogyasztott villamos energia szaldója kerül elszámolásra az áramszolgáltatóval. Energiatároló berendezés (akkumulátor) nem került beépítésre. A rendszer típusa. Tetőre épített fix rendszer, polikristály modul.
Teljes költségvetése:	54.150.000.- Ft
A megvalósítás intézményi keretei:	Dombrád Város Önkormányzata, Dombrád, Rákóczi u.36. Móra Ferenc Általános Iskola és Gimnázium épületei: Dombrád, Kossuth u. 36-40 és Andrássy u. 67. szám alatti fogyasztási helyein.
Támogatási konstrukció:	KEOP-4.2.0/A/11-2011-0240
Megvalósítás ideje:	2012.

A projekt címe:	Munkára készen a dombrádi mikrotérsgben
Célja:	- „Első lépés” - alacsony foglalkoztatási eséllyel rendelkezők képessé tevő és önálló életvitelt elősegítő programjai”. A program célja egyrészt, hogy a célcsoport tagjai sikeresen tudjanak beilleszkedni a munka világába, másrészt, hogy az önálló életvitelre való képesség erősítésével új ismereteket szerezzenek
Tartalma:	A program keretében a dombrádi mikrotérsg két településéről – Dombrádról és Tiszakanyarról – 45 fő kerül bevonásra, akik kiválasztásánál 75%-ban a munkatapasztalattal nem rendelkező vagy több mint 5 éve nem foglalkoztatott személyek részesülnek előnyben. Egyéni fejlesztési és szolgáltatási terv készítése és megvalósítása, csoporttréning. Tanulástechnikai tréning, kulcskompetencia felmérése és fejlesztése, mentálhigiénés programok, térségi fórum, szakmai konferenciák lefolytatása. Épület felújítás.
Eredménye:	A foglalkoztathatóság visszanyerését elősegítő programokba bevont személyek száma, akik számára egyéni fejlesztési terv készült: 45 fő. Az egyéni fejlesztési tervben rögzítetteket sikeresen megvalósítók aránya 80%-os eredménnyel zárult.
Teljes költségvetése:	53.778.510.- Ft
A megvalósítás intézményi keretei:	Dombrád Város Önkormányzat, Karászi Transz Kft, Tiszakanyár Község Önkormányzata
Támogatási konstrukció:	TÁMOP-5.3.1-C-09/2-2010-0071
Megvalósítás ideje:	2013.

A projekt címe:	Kisvárosi piac kialakítása, fejlesztése
Célja:	Jelenleg a városban piac nem működik. A volt piac műszaki állapota elavult, erősen leromlott. Mivel a piactér a közösségi élet egyik legfontosabb színtere. A megépülő piac a hét minden napján nyitva lesz. A piac által nyújtott szolgáltatások minden nap elérhetőek lesznek a lakosok és az ide érkező vásárlók részére.
Tartalma:	A már meglévő felújított épület lesz a városi piac főépülete, mely tartalmazza az üzemeltetéshez szükséges férfi, női, mozgáskorlátozott vizesblokkokat és a szakhatóságok által előírt helyiségeket. Az épületben helyet kapott egy piacfelügyelő iroda, raktár, büfé, takarító helyiség, kazánház is. Kialakításra került a külső elárúsító hely. Az árusításra a főépület két oldalánál fedett árusító standokat találunk. A kulturált vásárlási feltételek megteremtése érdekében térburkolást is végeztünk, mely alkalmas lesz a gépkocsi-val való közlekedésre. A járművek számára parkolók kialakítására került sor.
Eredménye:	A beruházás elsősorban a helyi termelők számára biztosít megfelelő környezetet az értékesítéshez, mely egyben hozzájárul a település népességmegtartásához is. Nagy probléma ugyanis, hogy a helyi termelők jelenleg más településre kénytelenek átjárni, ahol terméseket, termékeiket megfelelő módon, az előírásoknak megfelelően tudják értékesíteni.
Teljes költségvetése:	30.000.000.- Ft
A megvalósítás intézményi keretei:	Dombrád, Béke tér Hrsz.: 1356,1359,1360
Támogatási konstrukció:	LEADER HACs, célterület azonosító: 1025246
Megvalósítás ideje:	2013

A projekt címe:	Sportpálya infrastruktúrafejlesztés
Célja:	A minőségi sport oktatása, valamint a tömegsport és a szabadidő színvonalas, hasznos eltöltése.
Tartalma:	Négysávos, 4 m széles és 400 m hosszú futópálya kialakítása, a sportpálya körül acélkorlát készítése, 2 db, 20 m hosszú, 5 m magas labdarúgóháló építése, 60X90 m-es és 50X30 m-es sportpálya területének tárcsázása, kiegyenlítése, füvesítése.
Eredménye:	A megvalósult beruházás az iskolai – és utánpótlás sport neveléshez szükséges korszerű infrastruktúrát biztosít
Teljes költségvetése:	19.874.444.- Ft
A megvalósítás intézményi keretei:	4492, Dombrád, Andrássy u. 67. Hrsz: 699

Támogatási konstrukció:	Belügyminisztérium
Megvalósítás ideje:	2013.

A projekt címe:	Dombrád város belterületi csapadék- és belvízvédelmi fejlesztése
Célja:	Egy egységes, fenntartható belvízelvezető rendszer kiépítése. A belterületek védelme érdekében a vízelvezető hálózatok minél teljesebb körű kiépítése. A vízkár kialakulásának megelőzése. A kertek rendeltetésszerű használatának biztosítása, valamint a település trendezettségére, belterületi összképére is számottevő pozitív hatást gyakorolna.
Tartalma:	Dombrád város belterületi csapadék- és belvíz elvezetés fejlesztése a Thököly, a Bercsényi, a Felszabadulás, az Andrássy, a Rákóczi, a Vasút, az Ószőlő, a Kossuth, a Petőfi és a Kölcsey utakon, a Dolgozók útján, a Szabadság téren, és a Béke tér környékén beton árokburkoló elem, útpadkafolyóka lefedése víznyelőkkel, zárt csatorna átereszt, tisztítóakna, szennyfogó akna, védőcső stb. elhelyezése.
Eredménye:	Az esztétikus környezetbe való illeszkedés, időtálló, karbantartható létesítmények kialakítása, valamint a belvíz és elöntési károk csökkentése. A csapadékvíz elvezető hálózatok megépítése és azok zárt kialakítása nélkül az úthálózatok, az épületek és az egyéb közművek károsodásokat szenvedhetnek.
Teljes költségvetése:	320.196.922.-Ft- (tervezett)
A megvalósítás intézményi keretei:	A fent említett utcaszakaszokon
Támogatási konstrukció:	ÉAOP-5.1.2/D2-11-2011-0024 Európai Unió Kohéziós Alapjából/Regionális Fejlesztési Alapjából támogatott projekt
Megvalósítás ideje:	Várhatóan 2014-ben

A gazdasági és egyéb szféra fejlesztései

Pályázó neve:	Bereczky Zsigmond Református Általános Iskola
A projekt címe:	A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esélyegyenlőségének fejlesztése a Bereczky Zsigmond Református Általános Iskolában
Teljes költségvetése:	30 000 000.-Ft
Támogatási konstrukció:	TÁMOP 3.3.8.B-12 Köznevelési intézmények esélyegyenlőségi alapú fejlesztéseinek támogatása a hátrányos helyzetű kistérségekben
Megvalósítás ideje:	2013.

Pályázó neve:	Karászi Erika
A projekt címe:	Villamosenergia-igény kielégítése megújuló energiaforrással a dombrádi Karászi Tüzépen
Teljes költségvetése:	15 403 800.-Ft
Támogatási konstrukció:	Helyi hő, és villamosenergia-igény kielégítése megújuló energiaforrásokkal
Megvalósítás ideje:	2013.

Pályázó neve:	SOLTAWONT Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság
A projekt címe:	Eszközvásárlás a Soltawont Kft-nél
Teljes költségvetése:	9 895 500.- Ft
Támogatási konstrukció:	Mikrovállalkozások fejlesztése
Megvalósítás ideje:	2012.

Pályázó neve:	Karászi Lászlóné egyéni vállalkozó
A projekt címe:	Karászi Lászlóné egyéni vállalkozó dombrádi tűzép telephelyének fejlesztése.
Teljes költségvetése:	2 852 589.- Ft
Támogatási konstrukció:	Mikrovállalkozások fejlesztése
Megvalósítás ideje:	2013.

Pályázó neve:	Vinszesz Ipari és Kereskedelmi Korlátolt felelősségű Társaság
A projekt címe:	Vinszesz Kft által üzemeltetett szeszfőzde II. üzemében új hűtőberendezés és gyűjtőedények beszerzése
Teljes költségvetése:	3 500 000 .- Ft
Támogatási konstrukció:	Mikrovállalkozások fejlesztése
Megvalósítás ideje:	2013.

Pályázó neve:	JOANNAM Kereskedelmi és Szolgáltató BT
A projekt címe:	Munkahelymegőrző támogatás képzéssel kombinálva a Joannam BT-nél
Teljes költségvetése:	22 426 706.- Ft

se:	
Támogatási konst- rukció:	TÁMOP-2.3.3/A-09/1 Munkahelymegőrző támogatás képzéssel kombinálva
Megvalósítás ideje:	2010-2011.

1.7. A település társadalma

A társadalmi helyzetelemzés során a KSH 2001. és 2011. évi Népszámlálás adatait, valamint az Önkormányzati Népeség nyilvántartó legfrissebb adatait vettük alapul.

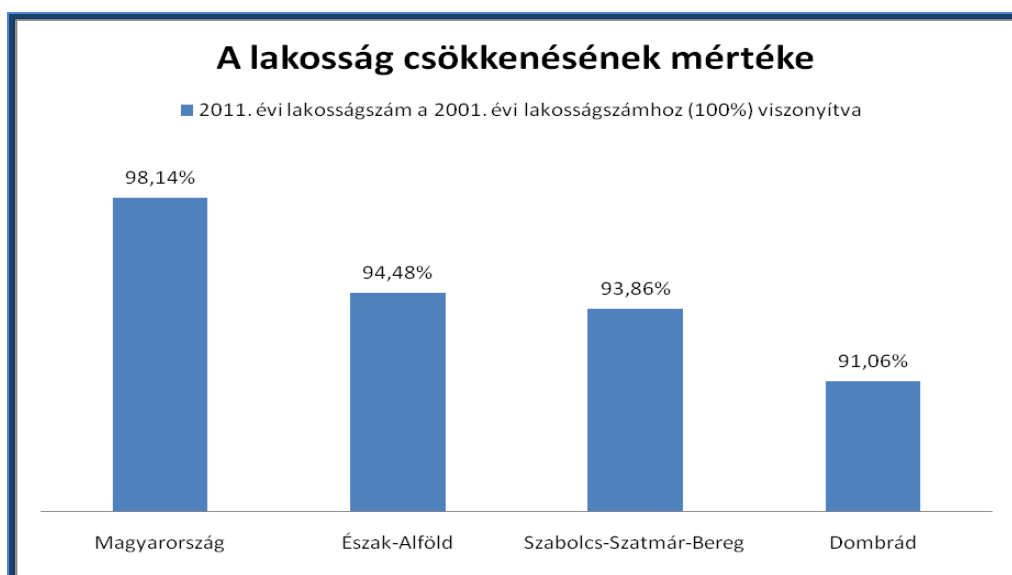
1.7.1. A település társadalmának jellemzői

1.7.1.1. Demográfia, népesség

A lakónépesség számának alakulását az élveszületések és halálozások különbségéből adódó természetes szaporodás valamint az állandó és ideiglenes be- illetve elvándorlások egyenlegeként előálló vándorlási különbözet határozza meg. A népmozgalomra számos tényező hat, ezek közül legtisztábban nyomon követhető a gazdasági helyzet alakulása (megélhetési lehetőségek), a háborúk hatása, valamint a gyerekvállalási kedv alakulása.

	Év	Terület (km ²)	Lakónépesség	Népsűrűség (fő/km ²)
Magyarország	2001.	93 036	10 174 853	110
	2011.		9 985 722	107
Észak-Alföld	2001.	17 728	1 559 073	88
	2011.		1 473 036	83
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye	2001.	5 936	587 994	99
	2011.		551 871	93
Dombrád	2001.	51,84	4 283	83
	2011.		3912	76

Forrás: KSH területi adatok, T-STAR adatbázis

Forrás: KSH területi adatok, T-STAR adatbázis

A magyarországi demográfiai trendek hosszú idő óta a népességszám csökkenésére hatnak, sőt, a legutóbbi két népszámlálás (2001. és 2011. évi) közötti időszakban a lakónépesség csökkenése, áttörve az országos 10 millió fős határt, u.n. **morális pánikot** okoz.

zott mind a közbeszédben, mind a politikában. Pusztán az országos adatok ismeretében Dombrád esetében is számítani lehetett arra, hogy a lakosságszám valamilyen mértékben tovább csökkent az elmúlt tíz évben. Megvizsgálva a lakónépesség csökkenésének mértékét, látjuk, hogy a város makro- és mezo-környezete – azaz az ország, a régió és a megye – aggasztó adatokkal jellemezhető, ám ezen belül **Dombrád lakosságszámának csökkenése kritikus méretet öltött.** A vonatkozó időszakban Dombrád a lakosságának közel egy százalékát veszítette el évente, azaz a két népszámlálás közötti időszakban közel 9 százalékot. Mint később látni fogjuk, a három fő korcsoport közül (gyermekkorúak, aktív korúak, időskorúak) a népességvesztés jelentős részét a 0-14 éves korúak szenvedték el, azaz a lakosságszám csökkenése a drasztikusan csökkenő gyermekszámmal magyarázható leginkább. Emellett reális veszélyként jelentkezhet az idősödés, azaz az idősök arányának a lakónépességen belüli oly mértékű megnövekedése, amely egyrészt a lezárult reprodukciós időszakok következtében már nem szolgálhat alapjául a későbbi népességnövekedésnek és a trendek megfordításának, részben inaktivitásukból, romló egészségi állapotukból, valamint az önmagukat teljes mértékben ellátni nem képes idősök számának törvényszerű növekedéséből ellátásuk feladatként, valamint előteremtendő költségként fog megjelenni.

Dombrádon az öregedési index - amely azt mutatja meg, hogy mennyi az idős (65 év feletti) népesség aránya a fiatal (14 év alatti) népességhez képest – nem csak az országos átlaghoz (100 feletti) képest alacsony, de az országosan legalacsonyabb öregedési indexszel rendelkező Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei (50 feletti) mutatószámnál is alacsonyabb, 50 pont alatti, és tovább csökkenő tendenciát mutat. A csökkenés két jelenségből fakadhat csupán: vagy a gyermekszám növekszik, vagy az idősök száma csökken. Dombrád esetében nyilvánvalóan ez utóbbiról van szó, amelynek oka az idősök országos és megyei átlag feletti halandósága, amelynek hátterében pedig a rosszabb egészségi állapot áll. A rosszabb egészségi állapot pedig nem csupán magasabb halandóságot vonz, hanem az idős ember életében jelentkező magasabb gondozási igényt is.

Elképzeltető ugyan, hogy a szociális ellátás paradigmájának változása nyomán – mely szerint az állam, valamint ennek nyomán az önkormányzatok megyei és települési szinten egyaránt kivonulnak a szociális ellátásból, átadva helyüket az egyéni és családi gondoskodásnak, valamint az egyházi gondoskodásnak, amely ugyanakkor szintén nagyobb egyéni forrásokat vesz igénybe, mint az állami/önkormányzati ellátás – csökken az önkormányzatra nehezedő gazdasági teher, noha az idősök gondozási szükséglete növekszik. Ugyanakkor **amennyiben a település nem kínál a jelenleginél hangsúlyozottabban jobb megélhetést az aktív korú lakosságának**, akikre az új paradigma szerint egyre jobban áthárul az idősgondozás anyagi és egyéb jellegű (szociális, időgazdálkodás) terhe, akkor ezek a családok vagy **a)** elköltöznak a településről olyan munkahelyek közelébe, ahol magasabb jövedelmet húzva biztosítani tudják az idős generációk ellátását, vagy **b)** meglévő erőforrásaikat az idősök ellátására csoportosítva át megfelelő életszínvonalat biztosítanak számukra, akár annak árán is, hogy kevesebb gyermeket vállalnak, vagy **c)** az idősök ellátását nem képesek átvállalni a szükséges mértékben, amely az idősök életkörülményeinek jelentősebb mértékű csökkenését eredményezi, vagy **d)**, a család minden generációjának életszínvonala csökken, adott esetben további szociális problémákat indukálva. A forgatókönyveket áttekintve egy dinamikusan nyíló olló képe rajzolódik ki előttünk, melynek egyik szára a népességvesztés, a másik szára az életminőség csökkenése és a szociális problémák halmozódása. Természetesen ezt a jelenlegi adatok, trendek és paradigmák alapján gondoljunk, így természetesen lehetséges

egyéb, akár jelentősen pozitívabb forgatókönyv is, amennyiben a gazdasági, társadalmi, vagy jogszabályi körülmények megváltoznak.

Dombrád esetében az elöregedés azért aggasztó, mert az nem az idősök számának növekedéséből fakad. Ez esetben ugyanis többnyire javuló életminőség, javuló egészségügyi és szociális ellátások, illetve stabil szocio-ökonómiai háttér feltételezhető, amely az **aktív idősödés** paradigmájával együtt akár még a helyi közösség és a település előnyére is válhatna. Egy kihívás, amelyben jó lehetőségek rejlenek.

Az adatokon alapuló valóság ugyanakkor az, hogy Dombrád 60, illetve 65 év feletti lakossága ugyancsak népességszámbeli csökkenést szenvedett el az elmúlt évtizedben – azaz az idősök életésélyei nem javultak, nem növekedett körükben a várható élettartam, vagyis nem számolhatunk kedvező gazdasági és társadalmi háttérfolyamatokkal -, vagyis **a lakosság elöregedése a jövő szempontjából súlyozottan kritikus gyermekszám-csökkenés következménye.**

Év	Állandó népesség összesen	0–14 évesek (fő)	15–59 évesek (fő)	60 év feletti (fő)
2000.	4347	1077	2537	733
2001.	4367	1077	2570	720
2002.	4355	1041	2609	705
2003.	4358	1056	2618	684
2004.	4354	1057	2629	668
2005.	4366	1038	2674	654
2006.	4346	1040	2669	637
2007.	4331	1016	2678	637
2008.	4302	1020	2645	637
2009.	4268	994	2656	618
2010.	4251	958	2665	628
2011.	4265	951	2666	648

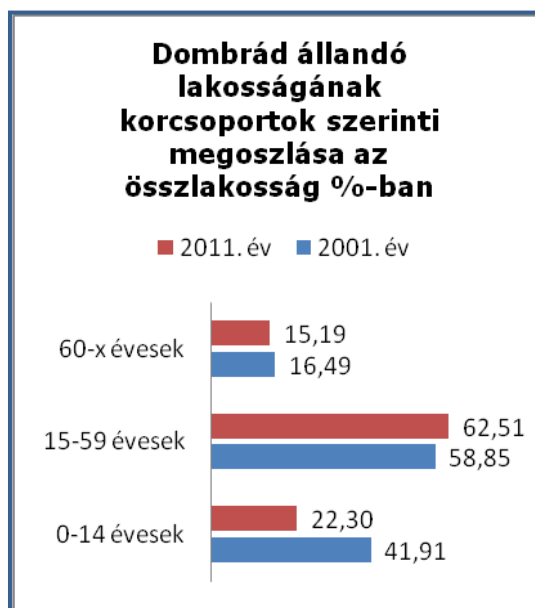
Az állandó népesség alakulása 2000. és 2011. között, korcsoportok szerint

Forrás: KSH területi adatok

	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2005.	512	1038	49,33
2006.	511	1040	49,13
2007.	499	1016	49,11
2008.	482	1020	47,25
2009.	463	994	46,58
2010.	454	958	47,39
2011.	453	951	47,63

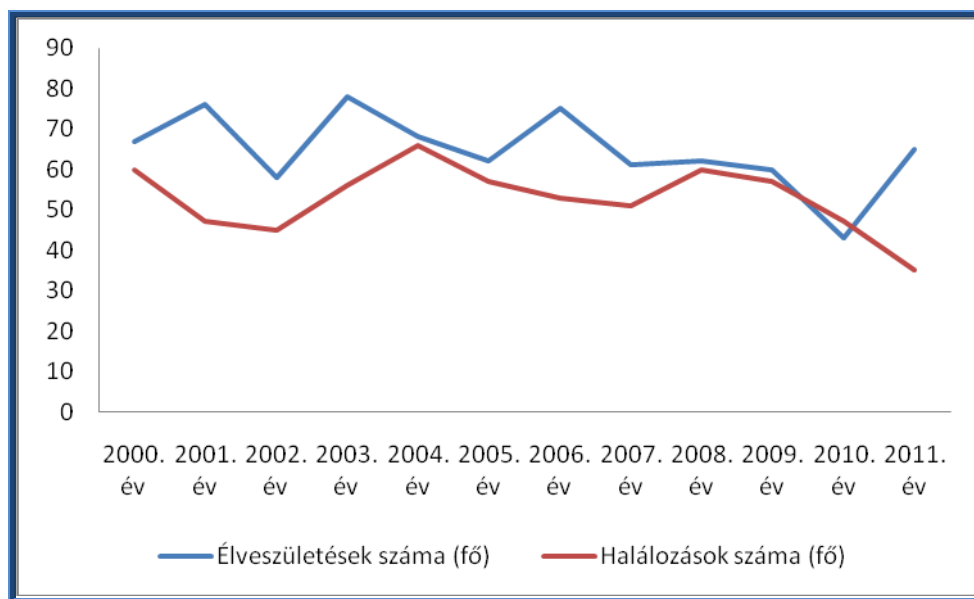
Öregedési index alakulása

Forrás: KSH területi adatok

A népesség korcsoportonkénti megoszlása

Forrás: KSH területi adatok

Élveszületések és halálozások számának alakulása

Forrás: KSH területi adatok

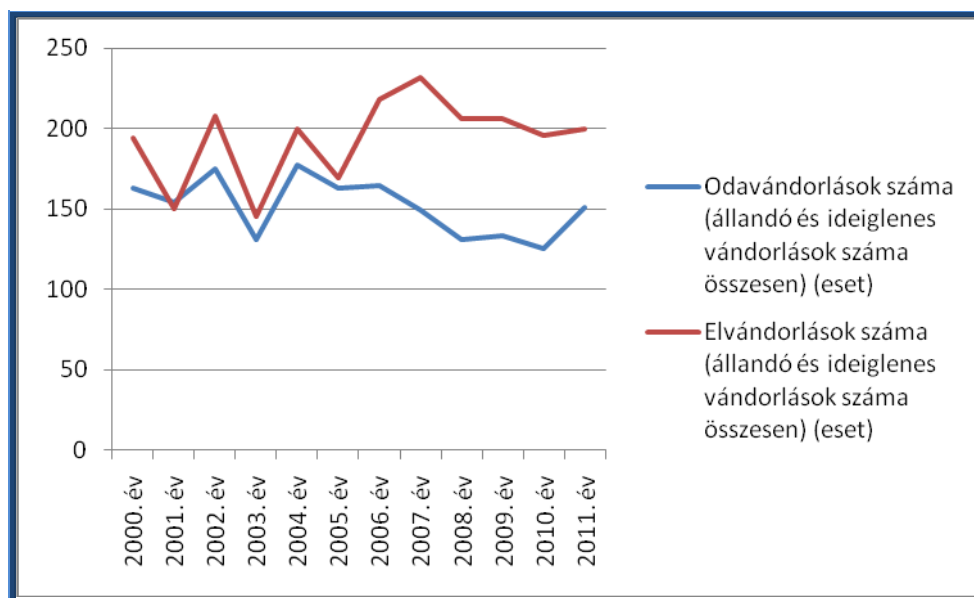
Az élveszületések száma Dombrádon csanem minden évben meghaladja a halálozások számát. Sőt, az élveszületések természetes hullámázásán kívül lényeges születésszám-csökkenés is csupán 2007-2010 között figyelhető meg. Ennek a demográfiai jelenségnek biztos alapjául kellene szolgálnia a lassú népességszám-növekedésnek – ehelyett a korábbiakban már kimutatott, drasztikus népességszám-csökkenés tapasztalható, amel igen súlyosan érinti a 0-14 éves korcsoportot. A jelenségeket összevetve nyilvánvalóvá válik, hogy:

1. a népességszám-csökkenést az elvándorlás okozza;
2. az elvándorlásban leginkább érintettek a fiatalok, illetve az aktív korúak;

3. az elvándorló családokban élő, azaz szüleikkel együtt elvándorló gyermekek okozzák a lakónépesség csökkenésének legérzékenyebb részét.

A migrációs adatok alátmasztják a fenti következtetéseket:

Odavándorlás és elvándorlás számának alakulása

Forrás: KSH területi adatok

	Természetes szaporulat	Vándorlási különbség	Összes népességfogyás
2000.	9	-31	-24
2001.	29	4	33
2002.	13	-33	-20
2003.	22	-14	8
2004.	2	-23	-21
2005.	5	-6	-1
2006.	22	-54	-32
2007.	10	-83	-73
2008.	2	-75	-73
2009.	3	-73	-70
2010.	-4	-71	-75
2011.	30	-49	-19

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Az elvándorlás fő oka a mai Magyarországon a megélhetési nehézségekben, a gazdasági kényszerekben keresendők. Ez éppúgy igaz a helyi társadalomra, azaz Dombrádra is. Annak megállapításához, hogy a dombrádi vándorlásos lakosságvesztés egészen pontosan milyen okokra vezethető vissza, az elvándoroltak körében megvalósított kutatásra lenne szükség. Ennek hiányában a következő lehetséges okokat tudjuk megfogalmazni, melyek a gazdasági, valamint munkaerő-piaci adatok ismeretében prioritizálhatók:

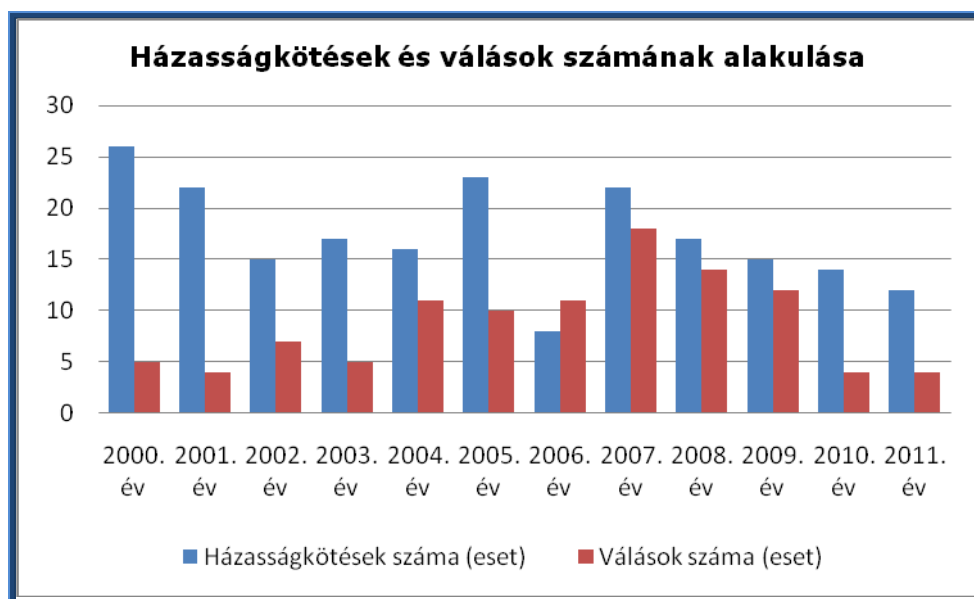
1. Dombrádon egyre kevesebb munkalehetőség kínálkozik (lásd a munkanélküliség adatait);
2. Dombrád környékén – napi ingázási távolságban – egyre kevesebb munkalehetőség kínálkozik illetve a napi ingázás gátolt, a dombrádi lakosok nem tudják gyorsan és könnyen elérni a távolabbi munkahelyeket;
3. Az életkörülmények romlása – pl. a megélhetési költségek növekedése, lakossági hitelállomány növekedése, hitelek esetleges bedőlése – miatt az aktív korúak elvándorolni kényszerülnek, mert ugyan lenne munka helyben (vagy a környéken) is, de az itteni fizetések a problémák megoldásához nem elegendőek;
4. Egyéb problémák taszítják el a városból az aktív korúakat:
  - a. válás;
  - b. etnikai feszültségek;
  - c. közszolgáltatásokkal való elégedetlenség (legfőképpen az oktatás és az egészségügy, valamint az infrastruktúra);
  - d. rossz közérzet, amely egyaránt alapulhat a helyi viszonyokon (és más városba költözést indukál), vagy az országos viszonyokon (és külföldre migrálást indukál);
5. Egyéb lehetőségek vonzzák máshová az aktív korúakat:
  - a. nagyobb városba, pezsgőbb életre vágnak;
  - b. magasabb iskolai végzettséget szerezve jobb lehetőséget látnak másutt;
  - c. külföldre vágnak.

Ismételten hangsúlyozzuk, a fenti lista csupán a lehetséges, valószínűsíthető vagy feltételezhető okokat veszi sorra, amelyeket egyéb adatokkal pontosíthatunk (pl. munkaerőpiac, lakossági hitelállomány ismerete), de az elvándorlók valódi motivációit pusztán az adatokból nem ismerhetjük meg. Amennyiben a lakosságszám csökkenését, valamint a mögötte álló, valószínűsíthető legfőbb okot, az elvándorlást a helyi döntéshozók kezelni szándékoznak, a szükséges beavatkozások megtervezéséhez és végrehajtásához érdemes lenne az elvándorlók itt maradó rokonai körében kérdőíves, vagy inkább fókuszcsoportos felmérést végezni. Ilyen szándék esetén javasolt kiaknázni a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karának (Nyíregyháza) Szociális és Társadalomtudományi Intézetében felgyűlt kutatói tapasztalatokat.

A népmozgalmi adatokat tovább vizsgálva egy újabb, szintén a hazai negatív trendekhez illeszkedő, jelenség figyelhető meg, mégpedig a házasságkötések számának fokozatos csökkenése, valamint az azévi házasságkötések számához viszonyítva magas válási esetszám. A település alacsony lakosságszámából következik, hogy a házasságkötések száma sem lehet igazán magas, így, a kis esetszám miatt teljesen természetes – véletlen – az egyes évek adatai közötti kifejezetten nagy ingadozás, mind a házasságkötések, mind a válások számában, mint a kettő egymáshoz viszonyított arányában. Amennyiben azonban a vizsgált évtizedet egészében figyeljük, látszik, hogy az évtized második felében a válási arányszám jelentősen romlott. Ennek továbbható következményei között számolni kell a születések számnak csökkenésével, a vándorlás erősödésével, a töredék családok anyagi nehézségeinek növekedésével, az elvált szülők gyermekeinek nem törvényszerű, de várható romló iskolai teljesítményével és sérülésükből fakadó viselkedési problémáival, a családból kilépő szülő (többnyire apa) esetleges deviáns lecsúszásával. Számolni kell továbbá a családon belüli erőszak esélyének megnövekedésével, valamint az érintettek mentálhigiénés veszélyeztetettségével, melyekre a személyes gondoskodást nyújtó

szociális szakemberek fel kell készülniük – lélekben éppúgy, mint az ilyen esetekben alkalmazható módszerekkel és eszközökkel.

Házasságkötések és válások számának alakulása

Forrás: KSH T-STAR adatbázis

Év	Állandó népesség száma összesen	Állandó népesség száma, férfiak	Állandó népesség száma, nők
2000.	4347	2061	2286
2001.	4367	2088	2279
2002.	4355	2080	2275
2003.	4358	2090	2268
2004.	4354	2091	2263
2005.	4366	2103	2263
2006.	4346	2103	2243
2007.	4331	2098	2233
2008.	4302	2086	2216
2009.	4268	2079	2189
2010.	4251	2081	2170
2011.	4265	2089	2176

Az állandó népesség alakulása 2000. és 2011. között, nemek szerint

Forrás: KSH területi adatok

2001-ben a város lakosságának 92%-a magyar, 8%-a cigány nemzetiségűnek vallotta magát. A város vezetése 2008-ban megbízást adott a Nyíregyházi Főiskola Politológia és Szociológia Tanszékének a városban élő cigány lakosság helyzetének felmérésre, egyrészt azzal a céllal, hogy minél pontosabb adatok álljanak rendelkezésre, másrészt azért, hogy az adatokra alapozva cselekvési programot dolgozzanak ki. A felmérés szerint **a lakosság mintegy 16-18%-át a cigány/roma népesség adta.**

A reprezentatív kutatás 2008-ban készült, amely időben ugyan nem olyan távoli, de az időközben lezajló társadalmi-gazdasági változások miatt feltételezhetjük, hogy az akkori

szociális és társadalmi helyzetre vonatkozó adatok romlottak. Az akkori adatok elemzése alapján a Dombrádi roma lakosság társadalmi jellemzői:

- Iskolai végzettség: a 20 és 60 év közötti felnőtt körében a nyolc általános vagy alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya magas (a mintában 69,46%);
- Foglalkoztatás: az aktív korú roma lakosság 50%-a munkanélküli, a foglalkoztatottak aránya nem éri el a 10%-ot, a rendezett, folyamatos munkaviszony nem jellemző (közmunkával együtt 13%). Magas a segélyezettek aránya (a megkérdezett lakosság 51%-a kapott szociális segélyt);
- A háztartások lélekszámát tekintve a háztartások nagysága átlagosan 5,81 fő, a családszerkezetre jellemző a házasságban együtt élő párok többsége (58,9%);
- A település egészére a családi házak jellemzőek, így a roma családok is családi házakban laknak, ahol kiemelkedően magas a faszén tüzelésű kályha fűtési mód (71,1%). A lakások alpinfrastruktúra tekintetében fontos hiányosságokat mutatnak: 77,8 százalékuk rendelkezik WC-vel (22,2% nem), fürdőszoba az esetek 74,4%-ban található, míg 25,6%-nál hiányzik; a lakások 92,2 % villannyal, 74,4 százalék csatornával felszerelt. Ez minden tekintetben jóval elmarad a városra jellemző átlagtól.

1.7.1.2. Egészségi állapot

A népesség egészségügyi helyzetére vonatkozóan adatos az orvosi praxisok statisztikai kimutatásaiból állnak rendelkezésre. A fejezetben a KSH adatait vesszük alapul, kiegészítve a praxisok statisztikai adataival. A város nem rendelkezik egészségfejlesztési tervvel.

A lakosság egészségi állapotát alapvetően meghatározza, hogy a lakosság korösszetételében magas a gyerekkorúak aránya (az öregedési index egyei szinten is alacsony), illetve magas az időskorúak halandósága, és az ahhoz vezető morbiditás (megbetegedések) aránya. További jelentős rizikócsoporthként jelennek meg a romák, akik jelenleg a lakosság közel egyötödét teszik ki, és alacsony komfortfokozatú lakásokban élnek, mélyen a létminimum alatt.

Év	Magyarország		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	
	férfiak	nők	férfiak	nők
2001.	67,5	76,2		
2011.	71,2	78,7	69,75	77,67

Születéskor várható élettartam

Forrás: KSH, területi adatok

A betegforgalom az adott év folyamán a háziorvosi rendelésen történt megjelenések száma, és a háziorvosok által hívásra, illetve folyamatos ellátás miatt végzett lakáson történt látogatások száma. Az évek közötti drasztikus különbségek nem a betegségek alakulásába változását mutatja meg, sokkal inkább a receptfelírásra vonatkozó rendelkezések állnak a számok hátterében.

A háziorvosi rendelésen megjelent felnőtt lakosság megfigyelt betegségei közül, a legmagasabb esetszámban (33%) a **magasvérnyomás** betegségei fordulnak elő, a betegek

negyede reumatikus, mozgásszervi panasszal fordul orvoshoz. A betegek 16%-a pszichés problémával küzd, de ez csak azokat a betegeket jelenti, akik panaszaikkal felkeresték a háziorvost. Jelentős az ischémiás szívbetegek száma is.

Időszak	A háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)
2000. év	32 871
2001. év	45 460
2002. év	38 878
2003. év	48 801
2004. év	42 392
2005. év	46 312
2006. év	44 107
2007. év	37 559
2008. év	21 196
2009. év	35 364
2010. év	35 834
2011. év	45 094

A háziorvosok betegforgalma Dombrádon

Forrás: KSH területi adatok

A halálozási okok között a megyei adatokat figyelembe véve megállapítható, hogy a legfőbb halálok a keringési rendszer megbetegedésiből ered, az esetek 50%-ban ez állapítható meg. Ezen belül is kimagaslik az ischémiás szívbetegség, ami önmagában a halandóság egyharmadát teszi ki. A második helyen (24%) a daganatos megbetegedések szerepelnek. Ezek közül ki kell emelni a férfiak körében a légcső, hörgő és tüdő daganatos megbetegedéseit, amelynek egyik fő oki faktora a dohányzás.

A főbb haláloki betegségek mindegyike jól megelőzhető rendszeres szűréssel, életmódváltással – így ha Dombrád város vezetése ezen a téren beavatkozást tervez, kevésbé kell anyagi szükségletekkel számolnia, ugyanakkor nagy hangsúlyt kell fektetnie a hatékony és tartós szemléletformálásra.

1.7.1.3. Foglalkoztatás, munkanélküliség, iskolázottság

Foglalkoztatási kilátásait elemezve Dombrád Önkormányzatának is szembe kell néznie azzal, hogy Magyarországon a rendszerváltás után, egy emberöltő óta nem javul érdemben a foglalkoztatás, az egymást követő kormányok különféle beavatkozásainak hatásaira sem. *Magyarországon 1992 óta egyik kurzusban sem, még GDP-növekedés idején sem fordult elő, hogy a foglalkoztatottsági arány elérje az 58 százalékot, a 15-64 éves népesség százalékában.* (Forrás: KSH, STADAT) E tekintetben 2011-ben *Magyarország az EU 27 tagállamból a 26. helyen állt* (a csődbe jutott Görögország előtt!) a foglalkoztatottság, az egyik legfontosabb cél-indikátor szerint.

Mértékadó szakértők egyetértének abban, hogy a piaci munkaképesség érdemi javításához nélkülözhetetlen az oktatás és a képzés fejlesztése, valamint a minőségi iskolához és más közszolgáltatásokhoz való hozzáférés radikális kiterjesztése. Ugyanakkor illúzió az, hogy az ismert munkaerő-piaci technikákkal lényeges eredményre juthatunk 2020-ig, olyan nagy a magyar munkaerő-piac lemaradása.

A világtendenciákat is számításba véve észre kell vennünk, hogy *a munka jellege és eloszlása – valószínűleg végérvényesen – megváltozott nálunk is*. Talán a legfontosabb, hogy *vége annak az időnek, amikor „munkának” kizárólag a munkaerő-piacon értékesített munkát lehetne tekinteni*. A munka olyan specifikusan emberi tevékenység, amely nélkül az ember nem élhet meg, és nem élhet emberi életet sem. De a XXI. században többé nem igaz, hogy minden munkatevékenység a munkaerőpiacra volna terelhető. Az emberek rengeteget dolgoznak a munkapiacra kívül is (egyre többen csak ott), és e munkájuk, bár nem vitásan értékes, legális jövedelmet számukra nem biztosít.

Tudomásul kell venni, hogy *a munkaerőpiac tendencia-szerűen szűkül, ahonnan a lakosság nagy és növekvő arányban szorul ki*. Minthogy pedig jövedelmet piacgazdaságban - végső soron - a piacról lehet szerezni, *aki onnan kiszorul, az eltartott vagy pária lesz*. A jövedelem elvesztése már sokaknak tény, és *mindenkit személyesen fenyegető kockázat*, amitől a legjobb pozícióban lévők és családtagjaik sem mentesek. Mindezek ellenére a munkapiaci aktivitást ösztönözni kell. Személy szerint minden egyes ember foglalkoztatható, vagy azzá tehető, de csak megfelelő feltételek között, amely belátható időn belül (2020-ig) nem biztosítható társadalmi méretekben sem, nemhogy a társadalmi folyamatoknak erősen kitett városi szinten. Ezen idő alatt bizonyosan nem érhető el az a cél, hogy minden munkára képes és kész ember számára a piacról legyen megszerezhető a minimálisan elégséges, legális jövedelem.

Tény, hogy *ma már Magyarország „a következmények időszakában” van*. Egyebek mellett a helyzetnek megfelelő jövedelem-újraelosztás híján, *a jövedelmi különbségek ugrásszerűen megnöttek, a társadalmi kirekesztettség és a lecsúszástól való jogos félelem tömegjelenséggé duzzadt, s mindez szétszakítja a társadalmat és tönkreteszi a gazdaságot is*. Tény, hogy ez az egyik döntő oka annak, hogy országunk ma a szégyenletesen terjedő nyomor, a züllés, a békétlenség és a reményvesztettség hazája. Tény, hogy az OECD mérvadó összehasonlításai szerint nincsen ma boldogtalanabb lakosság a magyarországinál.

Dombrád lakosságának foglalkoztatottságára jelenleg inkább a lehetőségek hiánya hat, mint a kiaknázható lehetőségek. A helybeli vállalkozások túlnyomó többsége mikrovállalkozás (többségében önfoglalkoztatók és családi vállalkozások), a kis- és középvállalkozások száma alacsony, összesen 5 db. A helyi munkaerő-piac további szereplője az önkormányzat, a maga intézményeivel, és az ennek megfelelő, szakmai jogszabályok által leszabályozott képesítési igényeivel. Azaz a helyi munkáltatók létszámigénye összességében kicsi, és csupán meghatározott végzettségeket preferál.

A foglalkoztatás másik szegmensét a Dombrádon kívüli munkáltatók jelentik, akikkel az ingázás köti össze a helyi aktív korú lakosságot. Az úthálózat és a közlekedési viszonyok sajátossága miatt azonban Dombrád úgy funkcionál, mintha zsáktelepülés lenne, amely rendkívüli módon leszűkíti az ingázással elérhető távolságot, ezáltal az így elérhető munkalehetőséget is.

Ahogy az ITS gazdasággal foglalkozó fejezetében is láthatjuk, a vállalkozások nemzetgazdasági ágankénti megoszlására jellemző, hogy túlsúlyban a kereskedelem és javítás területén tevékenykedő vállalkozások vannak, és az arányuk jelentősen csökkenő tendenciát mutat, ahogy az építőipar, és a gazdasági szolgáltatások aránya is csökkent, lényegében annak megfelelően, ahogy a helyi lakosság vásárlóereje csökkent. Azaz azokban az ágazatokban, ahol a foglalkoztatás szintje a lakosság vásárlóerejétől függ, egy önerősítő negatív spirál alakult ki, amely magában rejtí annak a kockázatát, egy szint alá csökkenve ezen ágazatok „beszakadnak”, tömegesen szűnnek meg.

Nőtt a szálláshellyel és vendéglátással, egészségügyi és szociális szolgáltatásokkal, valamint az oktatással foglalkozó működő vállalkozások száma. Főleg az egészségügyi és szociális szolgáltatók esetében igaz, hogy miután jelentős mértékben központi normatívára épülnek, a helyi erőforrásoktól függetlenül képesek munkahelyeket biztosítani. Ugyanakkor a növekedők csoportjába tartozó vállalkozások nem termelő vállalkozások, a gazdasági és munkaerő-piaci helyzet javulásához csak közvetve járulnak hozzá, és e javulás is csak hosszú távon érzékelhető, ha bekövetkezik.

A munkanélküliséget tekintve a gazdaság lassulása, majd a globális válság miatt tovább csökkenő keresletre viszonylag gyorsan válaszolt a munkaerőpiac. Az Európai Unió tagállamaiban hasonló irányú munkaerő-piaci folyamatok játszódtak le a válságot követő időszakban, amelynek fő jellemzője a foglalkoztatás csökkenése és a munkanélküliség növekedése volt. 2009-ben az erőteljes, 6-7%-os gazdasági teljesítmény visszaesésének következményeként a foglalkoztatás is szignifikánsan visszaesett, ezzel párhuzamosan a munkanélküliek számának növekedése már nagyobb mértékű volt, hiszen a fiskális megszorítások aktív munkaerő-piaci szerepvállalásra kényszerítették az inaktív státusban lévő népességet. A csökkenő tendencia megállt 2011-ben, és a gazdaság teljesítményének mérséklődése ellenére 2012-ben tovább javult a munkaerő-piaci helyzet Magyarországon. (Forrás: NFSZ, Munkaerő-piaci helyzetkép 2012.) Sajnos a kedvező statisztikai adatok mögött rejlő valóság már korántsem ilyen kedvező, hiszen egy ténylegesen romló gazdasági helyzetet részben a statisztikai számítások megváltozása fedi el (rövid ideig közmunkát végző személy már aktívnak számít, míg korábban nem számított annak), részben a közmunkaprogram növekedése, harmadrészt pedig a mind nagyobb mértékű külföldi munkavállalás, amely jelen pillanatban inkább tűnik demográfiai veszteségnek, mint gazdasági nyereségnek. Azt is látni kell, hogy minél kiterjedtebb a közmunkaprogram, az annál kiterjedtebb és súlyosabb szociális helyzetet jelez, miközben tényleges javulást, perspektívát nem kínál, ellenben szűkíti a nyílt munkaerő-piacot, ahogy a munkáltatók mind nagyobb arányban állnak rá arra, hogy közmunkást foglalkoztassanak „állami pénzből”, és nem vesznek saját bérmunkást a munkaerő-szükségletük fedezésére.

Dombrádon a statisztikai javulás sem mutatható ki. A nyilvántartott álláskeresők száma az elmúlt 10 év során szinte minden dimenzióban növekedett, a számuk alapvetően több mint két és félszeresére nőtt. Az álláskeresők nemek szerinti megoszlása szerint a férfiak aránya magasabb, 55-60% közötti.

Év	Nyilvántartott állás keresők száma, összesen	Nyilvántartott állás keresők száma, férfiak	Nyilvántartott állás keresők száma, nők	Nyilvántartott pályakezdő állás keresők száma, összesen
2000.	234	137	97	
2001.	277	160	117	
2002.	289	182	107	29
2003.	311	191	120	29
2004.	358	213	145	45
2005.	382	231	151	53
2006.	389	237	152	60
2007.	444	256	188	59
2008.	472	269	203	71
2009.	575	312	263	101
2010.	637	343	294	124
2011.	663	372	291	120

Nyilvántartott állás keresők számának alakulása

Forrás: KSH területi adatok

A nyilvántartott állás keresők létszámára természetesen lényeges befolyást gyakorol az aktív foglalkoztatási programokba való bekapcsolódás lehetősége, az azokban való részvétel. Azon állás keresők, akik aktív eszközökbe kapcsolódnak be, a programokban való részvétel idejére nem szerepelnek az állás keresők nyilvántartásában. Másrészt természetesen az aktív eszközök közvetett (pl. képzések, szolgáltatások) vagy közvetlen (pl. támogatott foglalkoztatás) módon segítik az elhelyezkedést, a munka világába történő visszailleszkedést – feltéve, hogy létezik betölthető munkahely az állás kereső számára. A regionális kutatások alapvető megállapítása, hogy a rendszerváltást követően a gazdasági folyamatok térségi, kistérségi szinten szerveződnek, az előnyök és hátrányok nem egy-egy településhez, (vagy mint korábban elsősorban a települési hierarchiában elfoglalt helyhez) kötődnek, hanem egy-egy lokális térséghez (pl. egy sikeres városhoz és agglomerációs zónájához). A lokális szinten mért nagyfokú különbségek a magyar munkaerő-piac alapvető jellemzői. (Forrás: NFSZ, Munkaerő-piaci helyzetkép 2012.)

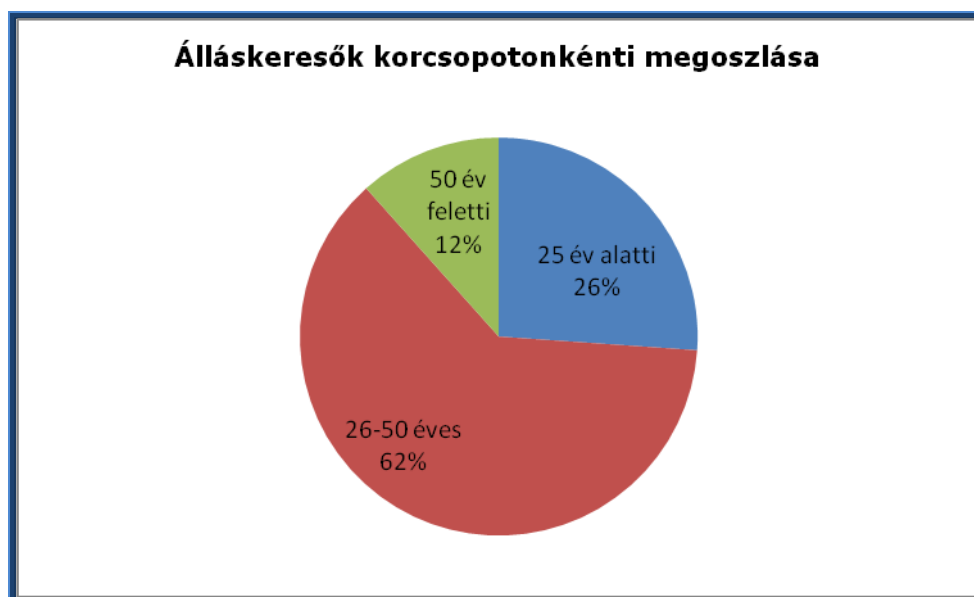
A nyilvántartott állás keresők aránya az aktív korú lakossághoz viszonyítva az elmúlt 10 évben szintén háromszorosára nőtt. Amíg ez a relatív mutató az országos összehasonlításban az Észak-Alföldön (20,6%) a legmagasabb, ezen belül is kiemelkedik Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 24,4%-os rátával, Dombrádon a megyei értékkel közel azonos, 24,87%-os (2011-es adat).

Munkanélküliségi ráta alakulása

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Az álláskereső 2011. évi korcsoportok szerinti megoszlását vizsgálva a legnagyobb változás a 25 év alattiakat érintette, ahol 2004 óta megkétszereződött a számuk, az országos adatokkal összehasonlítva Dombrádon közel 10 százalékponttal magasabb az arányuk. Az 50 év feletti aránya szintén az országos átlag (21%) feletti, míg a 26-50 éves korosztály helyzete Dombrádon valamivel kedvezőbb.

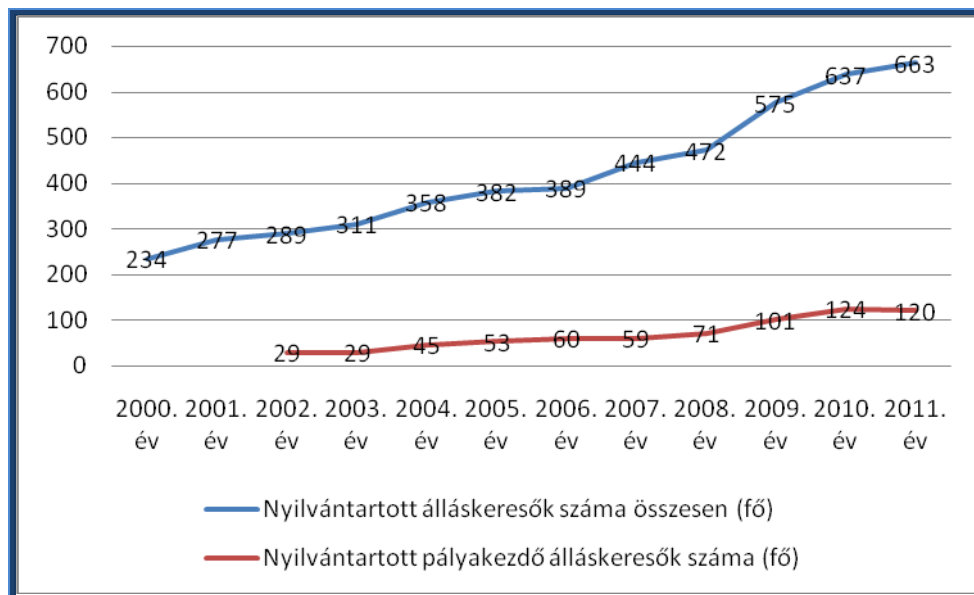
A nyilvántartott álláskereső korcsoportok szerinti megoszlása 2011-ben

Forrás: KSH, területi adatok, saját szerkesztés

Magyarországon az összes álláskereső 6,6%-a tartozik a pályakezdők közé, Észak-Alföldön ennek több mint dupláját teszi ki az arányuk (12,9%), a legmagasabb arány a megyék között Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében figyelhető meg 13,8%).

A pályakezdő munkanélküliek száma Dombrádon a négyszeresére nőtt, arányuk az összes munkakeresőkhöz viszonyítva 18%. Az aránynövekedés 2008 és 2009 között volt a legnagyobb.

Nyilvántartott álláskeresők számának alakulás Dombrádon

Forrás: KSH, területi adatok, saját szerkesztés

A pályakezdő álláskeresők létszámának növekedésében a legnagyobb szerepet a munkaerőpiac gyengébb kereslete játszik, emellett országosan megfigyelhető jelenség, hogy a kilépők száma, azaz az elhelyezkedések száma nem nő. Az országos átlagnál lényegesen magasabb arányok magyarázatához azonban figyelembe kell venni a két további, egymással összefüggő tényezőt: az adott térségben élő pályakezdők iskolai végzettségét, valamint etnikai hovatartozását. Az alacsony iskolai végzettségű (gyakorlatilag 8 általános, vagy az alatt), roma pályakezdőknek esélyük sincs elhelyezkedni a nyílt munkaerőpiacon. Ennek veszélye, hogy a rendelkezésre álló megélhetési stratégiák csak tovább súlyosbítják a helyzetet:

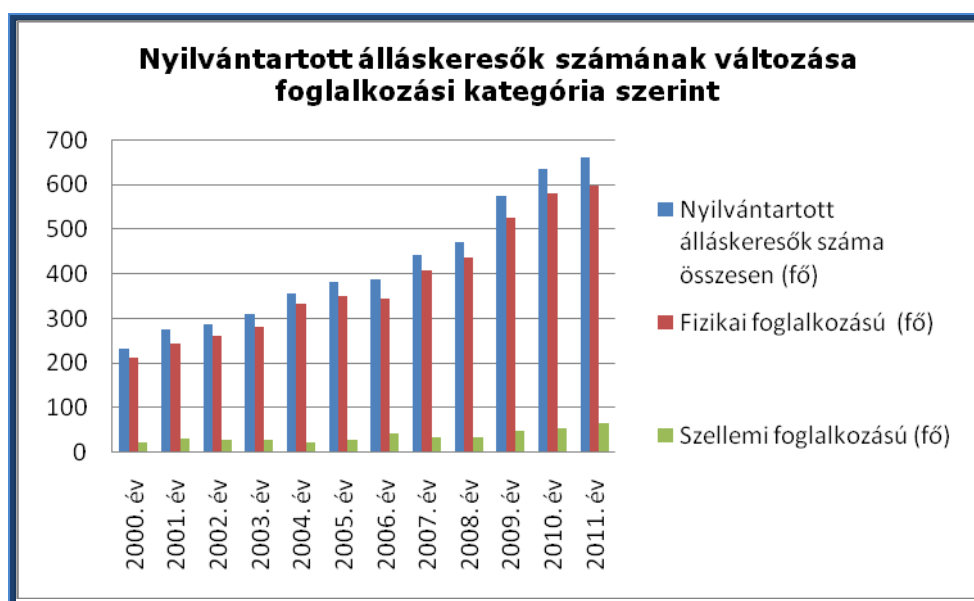
- az alacsony iskolai végzettségű lányok korán vállalnak gyermeket;
- a közmunkaprogramok kínálta lehetőség csak esetleges, nem jut mindenkinek, rövid időre szól, rendkívül alacsony jövedelmet biztosít, a nyomorból nem jelent kiutat;
- a napszám csak esetleges, nem jut mindenkinek, rövid időre szól, rendkívül alacsony jövedelmet biztosít, a nyomorból nem jelent kiutat;
- a kriminalizálódás, a bűncselekmények által biztosított megélhetés csábítóvá válik, vele szemben nehéz reális alternatívát kínálni;
- a rendelkezésre álló életpályákat látva egyre fiatalabbak és egyre nagyobb számban adják fel a tanulással elérhető karrier-képet (mivel úgy érzékelik, hogy az számukra elérhetetlen), így folyamatosan növekszik a legalacsonyabb iskolai végzettségűek aránya.

A nem alacsony végzettségű pályakezdők arányának növekedése ugyancsak súlyos problémákat vetít előre:

- a fiatalok nem tudnak önálló életet kezdeni;

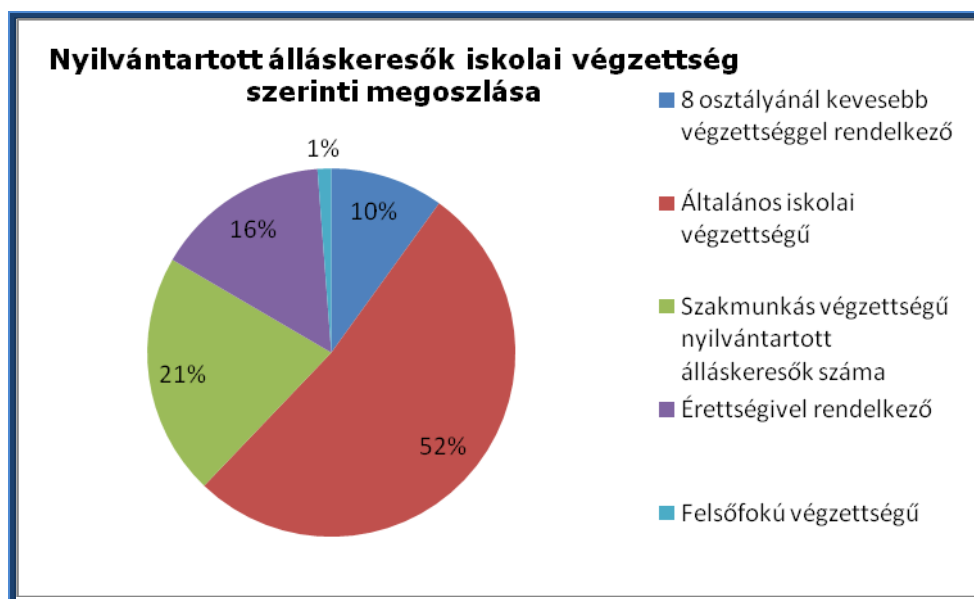

- a magasabb végzettségűek számára nem alternatíva, hogy munka helyett gyermeket szüljenek, mert akkor a szüleik által biztosított viszonylagosan magas élet-színvonalat veszélyeztetnék vele, tehát ezek a fiatalok későn, vagy egyáltalán nem vállalnak gyermeket;
- a kezdeti évek nagyon fontosak lennének a munka-szocializáció szempontjából, melyet annál nehezebb pótolni, minél hosszabb a pályakezdő munkanélküliként töltött időszak;
- a szélsőségek csábítóvá válnak számukra, legyen szó politikai szélsőségről, függőségekről vagy a kriminalizálódásról.

Nyilvántartott állás keresők számának változása
Forrás: KSH, területi adatok, saját szerkesztés

Dombrádon negatív irányú változás tapasztalható a 8 általános iskolai végzettségűek esetében, ahol a 2000 és 2011 között az állás keresők száma megháromszorozódott. A maximum általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya nagyon magas, az összes állás kereső 62%-a (ez 20 százalékponttal magasabb, mint az országos átlag!), ami a megyei átlagot is jócskán meghaladja. A képzettség hiánya az elhelyezkedési esélyeiket erősen determinálja.

Nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettség szerinti megoszlása 2011-ben

Forrás: KSH, területi adatok, saját szerkesztés

Mutató	Dombrád	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföld	Ország
Pályakezdő álláskeresők aránya	18%	12%	11%	9,4%
180 napnál régebben álláskeresők aránya	48%	48,9%	49,2%	48,9%
Képzettséggel nem rendelkező regisztrált munkanélküliek aránya	9,9%	7,7%	6,6%	5,4%
Diplomával rendelkező munkanélküliek aránya	0,3%	0,8%	1%	1,7%

Nyilvántartott álláskeresők csoportjai az összes álláskeresők arányában 2011-ben

Forrás: KSH területi adatok

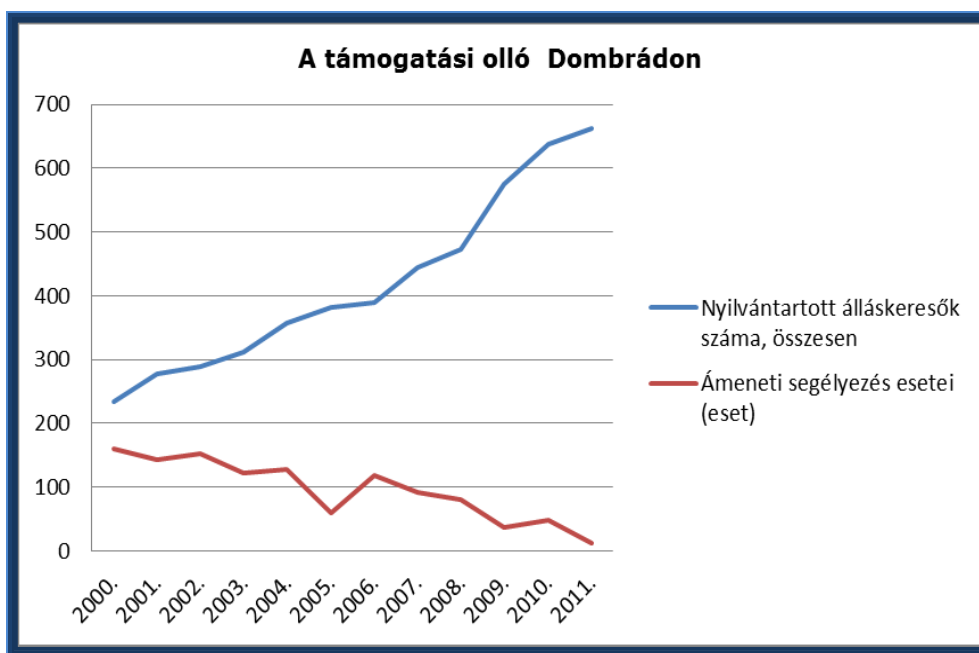
Dombrád Városában az alap-, közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkező népességnek aránya meghatározza a település népességmegtartó erejét. Sajnos összehasonlító adatok nem állnak rendelkezésre az iskolázottság vonatkozásában. Az bizonyos, hogy a 15-24 éves korosztály munka-erőpiaci részvétele is nagyon alacsony, nem kis részben az alacsony iskolai végzettségnek, a tanulmányok idő előtti abbahagyásának következtében. A pályakezdő fiatalok elhelyezkedését elsősorban a munkalehetőségek alacsony száma, a nem megfelelő szakmaválasztás, a szakmai tapasztalat hiánya és az alacsony iskolai végzettség befolyásolja. A felsőoktatásban résztvevő fiatalokat a nagyvárosi munkaerő piac beszippantja. Részben ezzel is magyarázható a munkaképes korosztály alacsony mivolta.

1.7.1.4. A lakosság szociális helyzete

Az önkormányzati szociális támogatásokból leszűrhető kép

A hazai lakosság egyre nagyobb rétegét érintő, egyre súlyosabb szegénység hatványozottan jelentkezik az olyan hátrányos mutatókkal rendelkező megyékben, mint Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, illetve a gondok súlyosabbak a gazdasági vérkeringéstől elzárt településeken, illetve ott, ahol az idős inaktívak, vagy a romák száma magasabb az átlagosnál. Ezzel párhuzamosan az önkormányzatok anyagi helyzete is megroggyant, és még az állami adósság-átvállalással együtt is arra kényszerülnek, hogy csökkentsék kiadásait. Ezen kiadáscsökkentés egyik területe az „adható” kategóriájú szociális támogatás számának és összegének a csökkentése (pl. átmeneti segély). Ezzel magyarázható, hogy bár Dombrádon a szociális helyzet rosszabb lett, a támogatások egy részében jelentős csökkenés mutatható ki. A támogatási olló nagyobbra nyílásának közvetett hatásaként szinte bizonyosan számolni kell a támogatásokból kiszorulókról kriminalizálódására, függőségi helyzetük növekedésére, valamint az érintett családok gyermekeinél az iskolai alulteljesítésre, lemorzsolódásra. Bár az egyéb segélyezési formák, illetve a közfoglalkoztatás akár még mennyiségi növekedést is elérhet, a leszakadók szubjektív érzéseit meghatározó egyik leginkább meghatározó támogatási forma az átmeneti segélyezés maradt.

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Nem csupán az álláskeresők száma, hanem a lakásfenntartási támogatásra szorulóknak száma is jól jellemzi egy település szociális helyzetét. A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászoruló háztartások részére a háztartás tagjai által lakott lakás, vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásai (rezsi, tűzifa vásárlása) viseléséhez nyújtott, önkormányzati hozzájárulás. Lakásfenntartási támogatást Dombrád jegyzője évente 4000 körüli esetben ítél meg, mindösszesen évente 20 és 28 millió forint közötti összegben (2011-ben 25,5 millió forint). Itt is megállapítható, hogy a lakosságszámhoz képest magas az időnként rászorulóknak száma, míg a segítségnyújtásra fordított összeg alacsony, átlagosan fejenként alig több, mint 6000 Ft –

azaz 2-3 mázsa fa ára, amely nem elegendő egy fűtési szezonra egy közepes méretű család esetén. A város lehetőségei messze alulmúlják a reális szükségleteket.

A leszakadó rétegek megélhetése normalizálható egy átgondolt önkormányzati bérlakás-programmal, amely a bérlakás-állomány megfelelő térbeli strukturálásával az antiszegregációs törekvéseket is megerősítheti. Dombrád város ezzel a lehetőséggel nem él, bérlakásai alig vannak, szociális bérlakásként is hasznosítható, alacsony bér- és rezsi-költségű lakása pedig egy sem.

Az átmeneti segély eseti ellátás, mely adható pénzben, átutalásban vagy természetben. Mértékét, és formáit a települési önkormányzatok helyi rendeletükben szabályozzák. Az Erzsébet-utalvány, az élelmiszer, a tankönyv, a tüzelő segély, a közüzemi díjak, illetve a gyermekintézmények térítési díjának kifizetése, valamint a családi szükségletek kielégítését szolgáló, gazdálkodást segítő támogatás természetbeni ellátásnak számít.

Időszak	Átmeneti segélyezés esetei (pénzbeni és természetbeni) (eset)	Átmeneti segélyre fel- használt összeg (pénzbeni és természetbeni) (1000 Ft)	Az átmeneti se- gély egy főre eső átlagos összege (Ft)
2000. év	161	423	2627
2001. év	143	465	3251
2002. év	153	574	3751
2003. év	122	561	4598
2004. év	128	806	6296
2005. év	59	413	7000
2006. év	119	430	3613
2007. év	92	1382	15021
2008. év	80	1225	15312
2009. év	37	792	21405
2010. év	49	820	16734
2011. év	12	675	56250

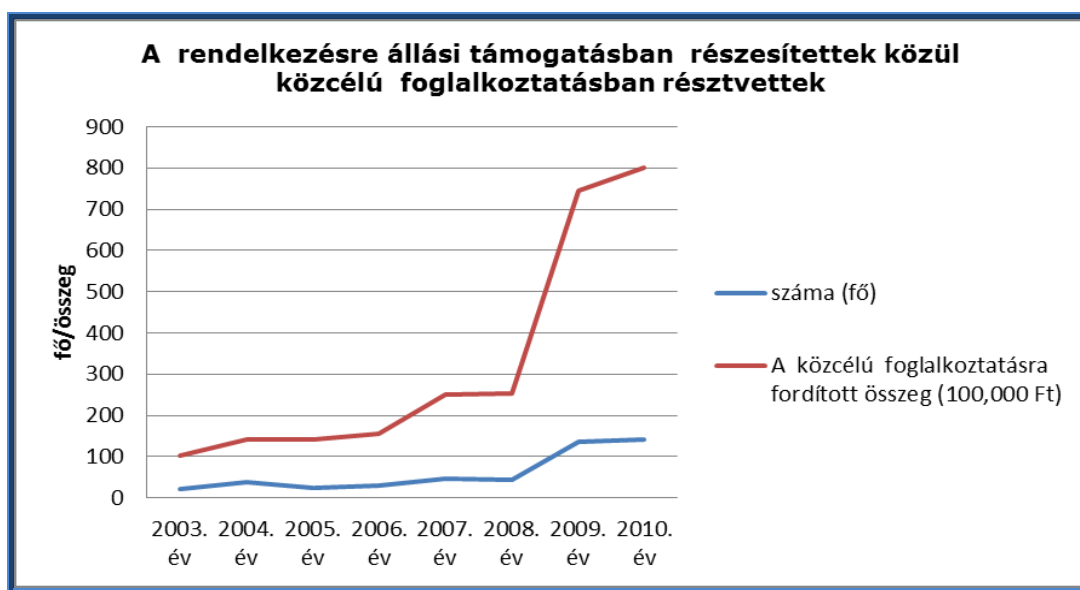
Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

A KSH adataiból leszármazó kép szerint az átmenet segélyezést dinamikus csökkenő esetszám, ezzel párhuzamosan háromszorosára növekvő, majd felére csökkenő összes támogatási összeg jellemzi. Amennyiben az adatok mértékadóak, úgy kiderül, hogy a 2000-es évek elején az egy főre eső átlagos segély összege lassan közelített a 10.000 forinthez, majd egy 2007-ben bekövetkező ugrás után átlagosan 15 és 20 ezer Ft/fő összegre állt be. Ismerve a megélhetés, iskoláztatás, gyógykezelés, stb költségeit – mely területeken bekövetkező krízishelyzet indokolja az átmeneti segély megítélését – ezek az összegek reálisnak tekinthetők. Kiugróan jelentkezik a 2011-es év, a maga átlagosan közel 60 ezer Ft/fő megítélt segélyezési összegével – ebben az évben a KSH adatok szerint egyébként csupán 12 fő kapott átmeneti segélyt.

Munkanélküliséggel kapcsolatos támogatások

A 2010-ig érvényes rendelkezésre állási támogatás (RÁT) a munkavégzésbe, vagy képzésbe bevonható munkanélküliek számára kiutalt segély-típus volt, 22 800 Ft összegben. Legfőbb jellegzetessége volt, hogy a segélyezettet ezzel a támogatási formával összhangban kötelezték először arra, hogy vállalja el a számára felajánlott közcélú munkát. Ennek megtagadása esetén a munkanélküli elesett a RÁT összegétől. A forma bevezetésével egyidőben a közcélú foglalkoztatásra szánt központi költségvetési összegek – és így a települések lehetőségei is – megnöttek. Dombrád esetében jól látható, hogy az ellátási formába kerülők száma, valamint a párhuzamosan működtetett közcélú foglalkoztatás volumene is dinamikusan nő, különösen a 2006-ot követő időszakban.

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Rendszeres szociális segély (RSZ) azoknak a munkájukat elvesztett személyeknek jár, akik egészségkárosodottak, vagy maximum 5 évre vannak a rájuk vonatkozó nyugdíjkorhatártól, illetve amennyiben 14. életév alatti gyermeket, vagy gyermekeket nevelnek a saját háztartásukban. Számukra egészségi állapotukból, vagy élethelyzetükből kifolyólag nem állapítható meg a RÁT.

A személyére vonatkozó feltételeknek megfelelőségén túl, azoknak jár a segély, akiknek a családjában az egy főre jutó bevétel nem éri el a mindenkori öregségi nyugdíj legkisebb összegének a 90 %-át, illetve, ha 14 éven aluli gyermeket nevel, és őreá nézve, más személy nem vesz igénybe utána sem gyermekgondozási támogatást, sem gyermekgondozási díjat, sem terhességi-gyermekágyi segélyt. A kifizetés az önkormányzat költségvetéséből történik, amelyhez a központi költségvetés 90 %-kal járul hozzá. A segély mértéke nem haladhatja meg a közfoglalkoztatási bér, járulékokkal csökkentett részének a 90 %-át, azaz 2013-ban a 44.508 Ft-ot. Abban az esetben pedig, ha a jogosult családtagjának foglalkoztatást helyettesítő támogatásra való jogosultságot állapítottak meg, akkor a rendszeres szociális segély összege nem haladhatja meg a segély maximális összegének és a foglalkoztatási támogatásként kapható összeg különbségét, azaz a 44.508 Ft, és a 22.800 Ft különbségét, a 21.708 Ft-ot.

Az adatokból látható, hogy Dombrádon a RÁT felfutásával egy időben mintegy harmadára csökkent az RSZ-ben részesített munkanélküliek száma, vagyis vélhetőleg ebben a formában kizárólag olyan személyek maradtak, akik a munkaerő-piacra aktuálisan (gyermeknevelés miatt), vagy véglegesen (egészségi állapot, vagy idős kor miatt) nem térhetnek vissza.

	Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (rendelkezésre állási támogatásban részesülők adatai nélkül) (fő)	Rendszeres szociális segélyre felhasznált összeg (rendelkezésre állási támogatásban részesülők adatai nélkül) (1000 Ft)
2009. év	97	36612
2010. év	23	6980
2011. év	37	11390

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Ha egy családban egy fő jogosult a rendszeres szociális segélyre és azt kapja, akkor a másik családtag továbbiakban Foglalkoztatást Helyettesítő Támogatásban részesíthető (21 800 Ft). Dombrádon ez a segélyezési forma az alábbi táblázatban foglalt adatok szerint alakul. Ebből látható, hogy a segélyezési forma által érintettek száma eleinte ugyanakkora, mint a RÁT és az RSZ kedvezményezettjeinek száma összesen, majd háromszorosan meghaladja azt. Sajnos magas azoknak a száma is, akik 30 nap munkaviszonyt nem tudtak igazolni és Foglalkoztatást Helyettesítő Támogatástól elestek

	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek közül foglalkoztatásban részt vettek száma (fő)	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek <u>átlagos havi száma</u> (fő)	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásra felhasznált összeg (1000 Ft)
2003. év	97		
2004. év	142		
2005. év	152		
2006. év	230		
2007. év	149		
2008. év	120		
2009. év	145	297	89069
2010. év	151	370	126540
2011. év	540	449	153560

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Dombrádon, akárcsak más településeken, a munkanélküliekkel kapcsolatos ellátások kapcsán az önkormányzatnak saját mozgástere kicsi. Azt a segélyt adja, amelyet a kormányzat szociálpolitikája aktuálisan biztosít, azoknak, akik a kormányzat által meghatározott jogosultsági kritériumoknak megfelelnek, olyan összegben, amelyet a Központi

Költségvetés meghatározott, illetve túlnyomó részét biztosítja is. A munkanélküliekkel kapcsolatos ellátás állami felelősség.

Az adatokból jól látszik ugyanakkor, hogy Dombrád összlakosságához képest milyen magas azon aktív korúak száma, akik munkához nem jutva, a jogosultsági kritériumoknak megfelelően, segélyekre szorulnak. Ez az adat a szegénység más mutatóval együtt komoly szociális problémák jelenlétét mutatja ki a településen.

A gyermekek anyagi veszélyeztetettségét kezelő támogatások

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre (RGYK) alapvető esetben az a gyermek (18 év alatti lakos) jogosult:

- akinek családjában az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 140 %-át (2013-ban 39.900,- Ft)
- a gyermeket egyedülálló szülő, illetve más törvényes képviselő gondozza, vagy
- a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény legfontosabb szociálpolitikai szerepe – szemben a korábban a gyerekek védelmére fordítható egyéb támogatási formákkal – már nem a gyermekszegénység megszüntetése, pusztán a gyermekszegénységből fakadó egyéb, járulékos hátrányok mérséklése, az esélyegyenlőség kitöréshez nem elégséges minimumának biztosítása. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult:

- a gyermekétkeztetés normatív kedvezményének,
- természetbeni támogatásnak (július, november hónapban)
- az ingyenes tankönyvnek az igénybevételére.

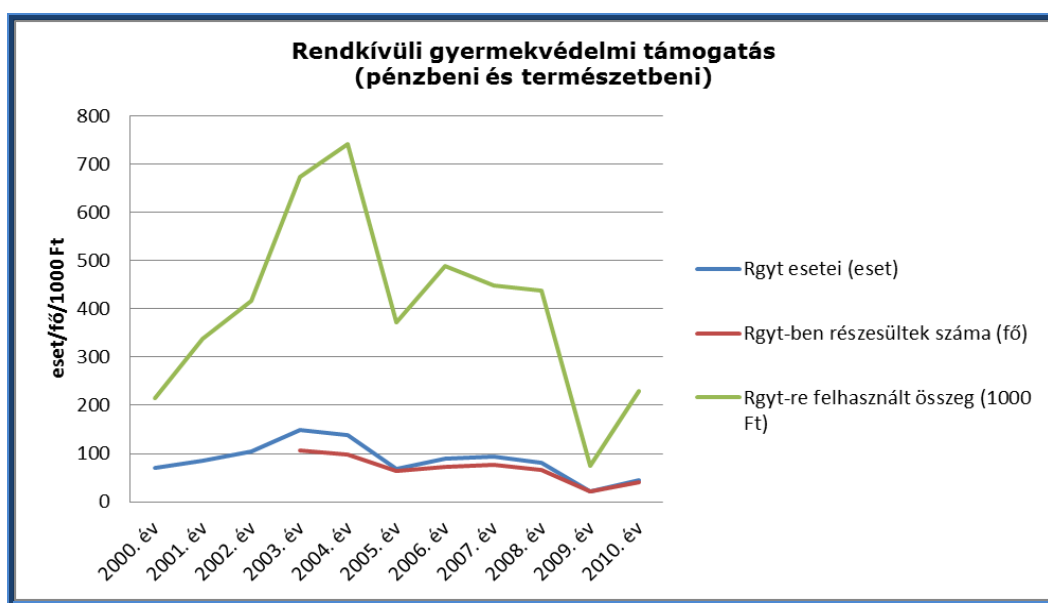
	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (fő)
2006. év	792
2007. év	891
2008. év	949
2009. év	958
2010. év	957
2011. év	896

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény a gyermekszegénység jó indikátora. Ennek megfelelően jól látható, hogy Dombrád városban a gyermekszegénység kis ingadozással mintegy 900 gyermeket érint, ami azért is súlyos adat, mert a 0-14 éves gyermekek száma alig valamivel haladja meg ezt (951 fő)! Az adat értelmezéséhez figyelembe kell venni, hogy a kedvezmény alapesetben 18 éves korig adható, illetve léteznek a nagykorúvá vált gyermekekre vonatkozó jogosultsági kitételek is – ez utóbbi ugyanakkor nem produkál jelentős esetszámot.

Mindent egybevetve ki kell jelenteni, hogy Dombrád szociális mutatói közül ez, azaz a gyermekszegénység indikátora a leginkább aggasztó, miután a vizsgált korcsoport jelentős részét érinti, valamint alapvetően kihat a mind a szegény családok és gyermekek, mind a település egészének jövőképeire.

A rendkívüli gyermekvédelmi támogatás esetszámának és összegének csökkenése nem a gyermekszegénység mértékének enyhülését mutatja (ezzel egyébként is szemben állnak a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény adatai), hanem az Önkormányzat teherbíró képességének csökkenése.

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Az óvodáztatási támogatásra való jogosultság megállapításának célja a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) gyermekek minél korábbi életkorban történő rendszeres óvodába járásának elősegítése. A támogatásban részesülők igencsak magas száma (alapvetően a 3-6 évesek kohorszájáról van szó) ugyancsak a gyermekszegénység magas mértékét jelzi.

	Óvodáztatási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	Óvodáztatási támogatásra felhasznált összeg (pénzbeni és természetbeni) (1 000 Ft)
2009. év		490
2010. év		930
2011. év	96	1550

Egyéb szociális támogatások

Egy település önkormányzata számára rendelkezésére álló egyéb szociális támogatások célja a különböző okból rászoruló lakosok helyzetének javítása. Dombrád város kihasználja a rendelkezésre álló lehetőségeket. Anyagi lehetőségeihez mérten igyekszik támogatni a lakáshoz jutást, illetve a súlyosan mozgáskorlátozott személyek közlekedését. Ez utóbbi téren figyelemre méltó az esetek 2000-es évek eleji viszonylag nagy száma,

amely csaknem elérte a teljes lakosság 10 %-át, majd az évtized közepétől észlelhető csökkenés.

	Lakáscélú helyi támogatásban részesültek száma (fő)	Lakáscélú helyi támogatás összege (1000 Ft)
2003. év	5	500
2004. év	12	1200
2005. év	9	900
2006. év	10	1000
2007. év	18	1800
2008. év	6	600
2009. év	7	700
2010. év	1	100
2011. év	1	100

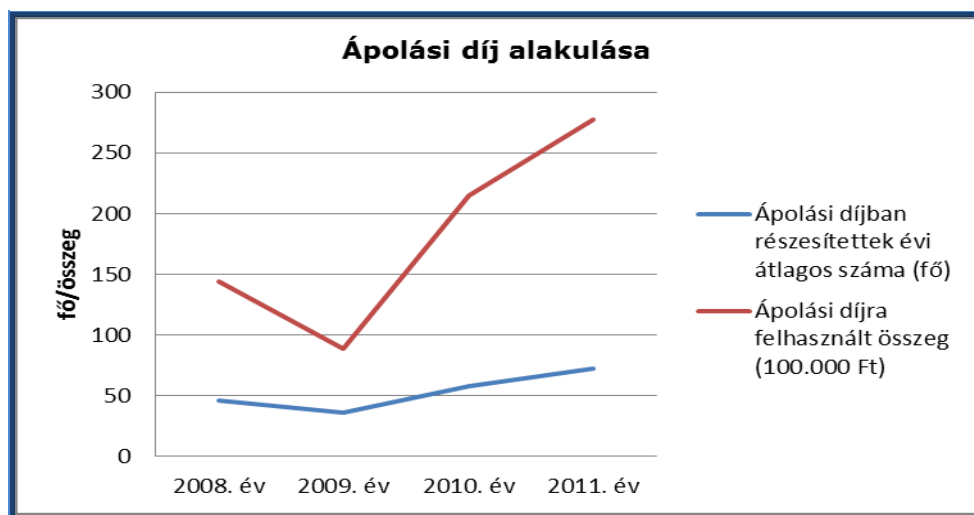
	Súlyosan mozgáskorlátozott személyek közlekedési támogatásában részesültek száma (fő)	Súlyosan mozgáskorlátozott személyek közlekedési támogatására kifizetett összeg (1000 Ft)
2003. év	442	4031
2004. év	451	4099
2005. év	417	3885
2006. év	435	4070
2007. év	349	3289
2008. év	340	3317
2009. év	297	3147
2010. év	316	3451
2011. év	296	3150

Az ápolási díj egy kettős lehetőség – részben a tartósan beteg személy ápolásának-gondozásának családi körben történő ellátását biztosítja, részben igen szerény anyagi segítséget is jelenthet azok számára, akik enélkül pl. munkajövedelem nélkül maradnának. E kettős lehetőség miatt az ápolási díj adatai mögé nehéz látni – nem tudjuk, hogy a betegek száma emelkedett-e meg drasztikusan Dombrádon, vagy azok száma, akik a munkanélküliség állapotába jutva ily módon keresnek lehetőséget.

Egy további jelenség is felmerülhet háttértényezőként, mégpedig az időskori szegénység növekedése. Azért lehet az ápolási díj ennek a jelenségnek is indikátora, mert a hazai otthonot nyújtó idősellátásból a szegények kizsorolnak. A KSH adatai alapján is kitűnik, hogy csupán a rászorulóknak kétharmada jut be idősek otthonába, amely indokolná az otthonok kapacitásbővítését, másrészt bizonyos térségekben alacsonyok a nyugdíjak, ma-

gasak a térítési díjak – azaz a fenntartók nem érdekeltek a kapacitásbővítésben. Ez olyan ellentmondást szül, ami nehezíti a rászorultak intézménybe való bejutását, kilátástalan helyzetet teremt a családok életében – erre lehet részleges megoldás az ápolási díj, de csak akkor, ha annak nem egy kieső fizetést kell pótolnia.

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

A közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma jelentős visszaesést mutatott 2006-hoz képest. Ez magyarázható az akkor bekövetkezett törvényi változással. 2011-től azonban ismét egyre több lakos részesült közgyógyellátási igazolványban. Lakásfenntartási támogatásban 2012-ben 424 fő részesült. 2008-hoz viszonyítva az ebben a támogatási formában részesülők száma is csak növekedett

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

A szociális alapellátás intézményi szolgáltatásainak igénybevétele

A településen jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban 20 fő részesül. Ez a modernnek számító ellátási forma abban segíti az idős embert, hogy a saját otthonában maradjon, ameddig csak lehetséges.

A szociális étkeztetésben résztvevők száma az utóbbi években ugrásszerűen megnőtt, 5 év alatt mintegy 400 %-os emelkedés mutatható ki. ugyancsak megnövekedett a házi segítségnyújtásban részesülők száma. mindkét szolgáltatási forma az otthonában maradni kívánók számára nyújt biztonságot, egyúttal magasabb életminőséget.

	Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)	Házi segítségnyújtásban részesülők száma (fő)
2005. év	34	2
2006. év	33	
2007. év	33	20
2008. év	28	26
2009. év	55	30
2010. év	92	52
2011. év	112	86

1.7.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

1.7.2.1. Társadalmi rétegződésből fakadó ellentétek háttere

Az elmúlt két évtizedben a magyarországi középosztály – különösen az alsóbb rétege – fokozottan megélte létbiztonságának csökkenését és perspektíváinak beszűkülését. Ez a negatív tendencia attól függetlenül meghatározta az érintettek közérzetét, hogy nagy részük életszínvonalára általánosságban véve növekedett a rendszerváltás előtti időszakhoz képest. A saját életszínvonal emelkedését a birtokolt ingó és ingatlan vagyon mennyiségének és értékének (nyugati autó, nagyobb ház, stb.), valamint a családi fogyasztás növekedésében elkönnyelő többség ugyanakkor intenzíven élte meg a relatív elszegényedést, hiszen a referenciacsoportok, a náluk magasabb státusszal rendelkezők ugyanezen a téren lényegesen sikeresebbek voltak (drágább és több autó, még nagyobb és több luxust biztosító ház, márkás használati tárgyak, stb.). Miközben a rendszerváltás nyertesei dinamikus „elhúztak” középosztály előtt, a társadalom jelentős tömegei látványosan lecsúsztak: megszenvedték a megélhetésüket biztosító munkalehetőségek nagymértékű beszűkülését, eltűnését, életkörülményeik zuhanásszerűen romlottak, elszegényedtek. A középosztály alatt megnyíló szocioökonómai szakadék, amely milliós nagyságrendben nyelte el azokat, akikkel majdnem azonos színvonalon éltek a rendszerváltást megelőzően, azt a fokozódó fenyegetést jelenti a középosztály számára, hogy elnyeli őket is.

Ez a folyamat, egyéb negatív tendenciákkal kiegészülve (a megélhetési költségek növekedése, a hitelből elért és fenntartott életszínvonal feszültségei, majd a mindezt leromboló hitelválság, a munkaerő-piaci bizonytalanságok, stb.) a középosztály leértékelődéséhez vezetett. Széles társadalmi rétegek kényszerültek arra, hogy erőforrásaikat végső-kig kihasználva arra törekedjenek, hogy legalább a következő generáció visszaszerezhesse az elvesztett helyzetet – és ennek a küzdelemnek a legfőbb színtere az iskola. A középosztály erőfeszítései másrészt arra irányulnak, hogy plasztikusan elhatárolják magukat a náluk szegényebbekről – az intézményrendszerek nyújtotta lehetőségek kiaknázásakor széleskörűen elmélyítve a mélyszegénységhez fűződő etnikai és kulturális tartalmakat –, melynek erkölcsi alapot a *kirekesztés ideológiája* ad. Mivel a társadalmi egyenlőtlenségi rendszer a társadalom jelentős rétegei számára kézzel fogható előnyökkel jár, ennek következtében tudatosan, vagy tudattalanul, de közreműködnek az egyenlőtlenségi rendszer fenntartásában – pl. a jellemzően a középosztály normái által „uralt” közoktatás révén –, hiszen így olyan helyzetet tudnak konzerválni, amelyben a társadalom egy jelentős rétegével nem kell versenyezniük a munkahelyekért (Szalai, 2010).

1.7.2.2. Társadalmi konfliktusok, érdekviszonyok Dombrádon

Dombrád város esetében a középosztály lecsúszása sajátos formát öltött: a helyi munka-lehetőségek beszűkülésével, és a környékbeli munkalehetőségek elérhetőségének gátolt-ságával (utak állapota leromlott, a tömegközlekedés – vasút – leépült, a fő közlekedési útvonalak elkerülik a várost) a középosztály a megélhetését és viszonylagos jólétét és jól-létét fenyegető helyzetbe került, melyet az aktív korúak, főképpen a képzett fiatalok elvándorlásával reagált le. Mindeközben, ahogy szinte mindenütt Magyarországon, itt is bekövetezett a képzetlen romák lecsúszása, munkaerőpiacról való kiszorulása.

A legfőbb társadalmi konfliktus Dombrádon jelenleg ez az alapvetően egzisztenciális – azaz a munkaerő-piachoz köthető -, mindenkit negatívan érintő helyzetből fakad. Ugyanakkor, szintén jellemzően az ország többi részéhez, a felek a konfliktust etnikai konfliktusként élik meg, nevezetesen magyar-cigány érdekellentétként.

Az etnikai színezetű konfliktus enigmatikus jelentőségű kicsúcsosodása 2009-ben zajlott, amely az országos híradásokba is bekerült. Ekkor Dombrádon lakossági fórumot tartott a Jobbik Kisvárdai Alapszervezete, amely rendezvényt tiltakozó cigányok egy csoportja zavarta meg. A rendőrség komoly erővel felvonult, de közbelépésére nem volt szükség. Az esemény óta Dombrád nem került be az országos médiába hasonló ügy miatt, ugyanakkor az etnikai feszültségek, egymás okolása természetessé vált mindkét etnikai oldalon. Ezen a téren a közhangulat ma is rossz, az ITS-t összeállító kutatók számára is jól érzékelhetően jelen van.

1.7.2.3. Közbiztonság

Dombrád város közbiztonságát a Dombrádi Rendőrőrs munkatársai biztosítják. A Kisvárdai Kapitánysághoz tartozó Rendőrőrsön a folyamatos ügyelet és az ügyfélszolgálat biztosított.

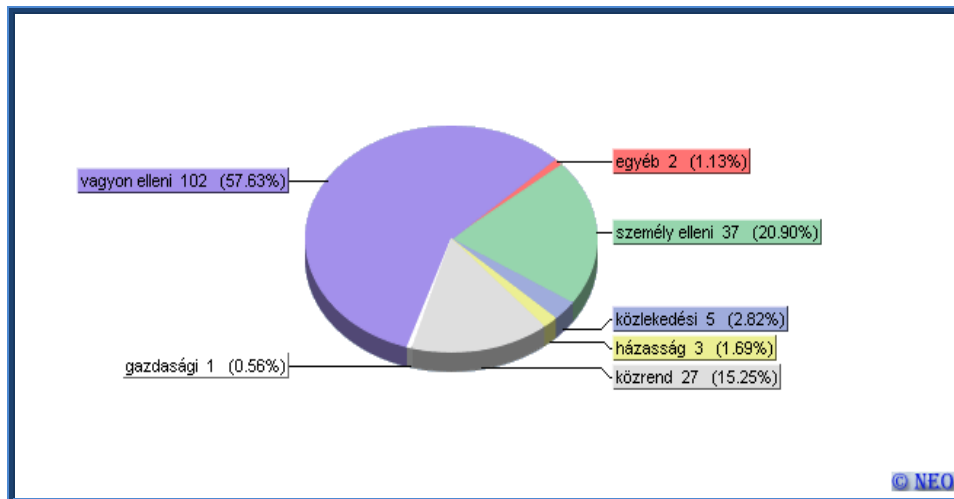
A rendőrőrs székhelye Dombrád, az illetékességi területhez (147 km²) 4 község – Tiszakanyár, Pátroha, Gégény, Újdombrád – és 6 külterületi rész (tanya) tartozik. Az új járá-sok kialakításával Gégény a Kemecsei járáshoz került, de rendőr igazgatásilag továbbra is Dombrád Rendőrőshöz tartozik.

Állományi létszám:

✓ parancsnok: 1 fő

- ✓ parancsnok helyettes: 1 fő
- ✓ bűnügyi állomány: 4 fő
- ✓ Közrendvédelmi állomány: 7 fő járőr, 5 fő körzeti megbízott

2012-ben elkövetett bűncselekmények megoszlása Dombrádon

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A regisztrált bűncselekmények közül nagyobb számban fordulnak elő vétségek, az esetek mintegy 90 %-át teszik ki. Szándékos és gondatlan bűncselekmények arányát tekintve is a szándékos bűnelkövetés a jellemző, majdnem 100 %. A bűncselekmények megvalósulásának stádiumait figyelve a befejezett elkövetés jellemző.

Az esetszámokat tekintve a vagyon elleni bűncselekmények a meghatározóak. Ezek jelentős része betöréseket jelent, egy esetben uzsorázást.

A Rendőrs munkáját az 1994-ben alakult Polgárőrség segíti, amely jelenleg 36 aktív taggal működik. 2013. februárjától térfigyelő kamerarendszer működik Dombrádon. A 8 db. éjszaka is „látó” kamera a Dombrád Polgárőr Egyesület 6, 5 millió forintos sikeres LEADER pályázatának eredménye.

1.7.3. A települési identitást erősítő tényezők

A közel ezer éves település méltán büszke hagyományaira, szokásaira, amelyet elsősorban a társadalom civil szerveződései tartanak életben. A város méretéhez és lakosság-számához viszonyítva nagyon aktív és eredményes civil tevékenységet folytat.

1.7.3.1. Civil szervezetek

Dombrád és Térsége Kossuth Egylet

Alapítás éve: 2000.

Az egyesület céljai:

- ✓ Dombrád város és térségének az 1948-49-es forradalom és szabadságharc hagyományainak összegyűjtése, támogatása
- ✓ Kossuth Lajos szellemiségének ápolása
- ✓ A város Kossuth gyűjteményének gondozása

- ✓ Kossuth Lajos életével, munkásságával, tevékenységével, valamint a forradalom és szabadságharcra kapcsolatos pályázatok, vetélkedők és egyéb rendezvények meghirdetése, szervezése és gyakorlati megvalósulása
- ✓ A Kossuth Lajos nevét viselő intézményekkel és szervezetekkel való kapcsolattartás
- ✓ Az egyesület Kossuth példája alapján hozzájárul a nemzeti tudat és hazafiság érzésének erősítéséhez.

Fő tevékenységei:

- ✓ Az ifjúság hazafias nevelése nemzeti történelmünk, Kossuth, valamint a reformkor és szabadságharc nagyjainak és példáinak nyomán
- ✓ Kossuth követé választásának ünneplése, pályázatok, vetélkedők, kiírása
- ✓ Baráti találkozók szervezése a térség településeivel

Dombrádi Polgárőr Egyesület

Alapítás éve: 1994.

Az egyesület céljai:

- ✓ Az állampolgárok felelősség érzetének erősítése
- ✓ Az önkéntes lakossági részvétel növelése a közbiztonság és a közrend megteremtése
- ✓ Társadalmilag hasznos közösségteremtő tevékenység kialakítása és fenntartása
- ✓ Felvilágosító, oktató tevékenység erősítése
- ✓ Fokozottabb természet- és lakosságvédelem

Fő tevékenységek:

- ✓ a helyi közrend és közbiztonság védelme érdekében végzett közterületi járőr- és figyelőszolgálat
- ✓ kulturális örökség megóvása
- ✓ a katasztrófavédelemmel, a rendőrséggel és a helyi önkormányzatokkal való együttműködés
- ✓ érdekképviselés
- ✓ oktatási és felvilágosító tevékenység végzése
- ✓ a közúti baleset helyszínén, valamint az általános iskola közvetlen közelében ellátott jelzőőri tevékenység
- ✓ idős, fogyatékkal élő lakosok fokozott védelme
- ✓ környezetvédelem
- ✓ a rendezvények helyszínének biztosítása

Sport Egyesület

Alapítás éve: 1968.

Az egyesület céljai:

- ✓ a sportági szakszövetségek, valamint más sportegyesületek és szervezetek által rendezett sportversenyeken, bajnokságokon, sporteseményeken, szabadidősport rendezvényeken való részvétel, sportesemények szervezése és lebonyolítása
- ✓ a szabadidő kulturált eltöltése, kikapcsolódás, felüdülés biztosítása, kulturális és sportolási igények kielégítése helyes életmódra való nevelés

- ✓ a tömegsport és versenysport folyamatos fejlesztése
- ✓ a taglétszám folyamatos bővítése

Fő tevékenységek:

- ✓ a versenysport, a diák- és szabadidősport mindennapossá tétele céljából a sporttevékenység megszervezése, végzése, a sportágak működéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítása
- ✓ a sportolók felkészülésének biztosítása
- ✓ a Sportegyesületi tevékenység utánpótlásának nevelése, a sportágak oktatása, alapjainak szélesítése, ennek érdekében kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás óvodákkal, iskolákkal

1.8. A település humán infrastruktúrája

1.8.1. Humán közszolgáltatások

Az alábbi fejezet célja, hogy bemutassa, milyen humán közszolgáltatások érhetők el a településen, ezek milyen minőségben szolgáltatnak, valamint milyen mértékben veszik ezeket a szolgáltatásokat igénybe a lakosok.

A közszolgáltatások elemzéséhez a KSH és önkormányzati adatokat és információkat használtunk fel.

A fejezet az alábbi közszolgáltatásokat elemzi:

- *Humán közszolgáltatások* közül az oktatás, egészségügyi ellátás, szociális ellátás, kultúra és közművelődés
- *Közigazgatás* területén elemzi a közigazgatási szolgáltatások minőségét és hozzáférhetőségét

A település lakói számára a közszolgáltatási feladatok jelentős része helyben hozzáférhető. A közfeladatokat ellátó intézmények: bölcsőde, óvoda, általános iskola, az alapfokú művészetoktatás, egészségügyi alapellátás helyben elérhető.

1.8.1.1. Oktatás-nevelés

Az oktatási-nevelési feladatok bemutatásához felhasználjuk az intézmény alapító okiratát, a minőség irányítási programját, szervezeti és működési szabályzatát, az intézmények pedagógiai programját, valamint éves munkatervüket és beszámolóikat. Ezeket a KSH területi adatbázis adataival egészítünk ki.

Bölcsődei ellátás

A Bölcsődei ellátást az Önkormányzat által fenntartott Szivárvány Óvoda és Bölcsőde látja el. 2009-ben egy pályázatnak köszönhetően Rákóczi úti óvodaépület megszépült, és egy régen óhajtott bölcsődei csoporttal is bővült, így sok év után újra van bölcsőde a településen, ami megkönnyíti a kisgyermekes anyukák újbóli munkába állását.

A bölcsődei férőhelyek száma (a felvehető gyermeklétszám) az életkor függvényében 10, 12, illetve 14 fő, a beíratott gyerekek száma a maximális helykihasználás miatt folyamatosan pótlódik. A bölcsődei feladatok szakszerű ellátását 2 fő szakképzett bölcsődei gondozó látja el.

Óvodai nevelés

Az önkormányzat az óvodáztatási kötelezettségét egy székhely és egy tagintézményként működő óvoda fenntartásával valósítja meg. Az óvod szervezetileg és szakmailag önálló, gazdálkodása részben önálló.

Az óvoda két telephelyen működik, 2008 szeptemberéig a két telephelyen lévő óvodák külön intézményt jelentettek. A fenntartó döntése alapján 2008. szeptember elsejétől a két óvodát már egy intézménnyé vonták össze.

A központi (Kossuth úti) óvoda a település központjában, egy több mint száz éves épületben három óvodai csoporttal, a Rákóczi úton lévő telephelyen 1980-ban épült részben négy óvodai csoporttal üzemel. A Kossuth úton lévő épület az évek során jelentősen elhasználódott, szükséges lenne a felújítása. A Rákóczi úti óvoda 2010.- ben teljesen fel lett újítva, így ez az intézményegység a mai követelményeknek megfelelő. Mindkét te-

Idehelyen szép nagy játszóudvar található, amely jól szolgálja a gyermekek mozgásigényének a kielégítését a szabadtéri programok szervezését.

Alaptevékenységi szakfeladatok:

- óvodai nevelés, ellátás
- sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése, ellátása
- nemzetiségi óvodai nevelés, ellátás
- bölcsődei ellátás
- óvodai intézményi étkeztetés

Az óvoda életkor szerint és vegyes életkorú csoportokban szervezi a nevelést. 3 vegyes életkorú és 4 életkor szerinti szervezett csoport működik.

A csoportlétszámok magasak, 25-31 fő közöttiek. A beíratott gyerekek 80%-a hátrányos helyzetű, 43%-a halmozottan hátrányos helyzetű.

Az óvodában a rászoruló gyerekek számára Pedagógiai Szakszolgálat által biztosítottak a fejlesztő foglalkozások, de logopédiai fejlesztést az óvoda saját anyanyelvi fejlesztő pedagógusa, egyéb fejlesztést pedig fejlesztő pedagógus végez.

A csökkenő gyerekszám mellett az óvodába beíratott gyerekek száma 2008 óta folyamatosan növekszik.

Év	3-5 éves korú gyerekek szá- ma az állandó népességen belül	Óvodai férőhe- lyek száma	Óvodába beírt gyerekek szá- ma	Óvodai feladatellátási helyek száma
2001.	208	150	214	2
2002.	197	150	207	2
2003.	202	150	198	2
2004.	199	180	199	2
2005.	195	165	175	2
2006.	199	165	179	2
2007.	204	165	175	2
2008.	206	150	169	2
2009.	203	150	176	2
2010.	193	175	185	2
2011.	192	175	208	2

*Az óvodai férőhelyek és beíratott gyerekek számának alakulása
(KSH adatok alapján saját szerkesztés)*

Általános és középiskolai oktatás

Dombrádon a gyerekek taníttatása mindig kiemelt jelentőségű volt, hiszen az oktatás 1659-től elkezdődött a településen, az első tanítók a „tógás diákok” voltak. A világháború előtt felekezeti iskolák működtek, református, katolikus, zsidó iskolák. Az államosítás után 3 telephelyen, 14 tanulócsoportban folyt az oktatás. 1970-ben épült egy 8 tantermes modern iskola, saját konyhával, szolgálati lakással és kisegítő helyiséggel. 1992-ben a tetőtér beépítésével, 6 tanteremmel bővült az épület, 1996-ban felveszi Móra Ferenc nevet.

1997-ben elkészült és átadásra került egy középfokú intézmény, amelyben 1998 szeptemberében elkezdődött a 4 osztályos gimnáziumi oktatás.

Jelenleg az alapfokú oktatást a Móra Ferenc Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola (fenntartója az Önkormányzat, majd a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ) és a Bereczky Zsigmond Református Általános Iskola (fenntartója Dombrádi Református Egyházközség) látja el.

Móra Ferenc Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola

Dombrád város Önkormányzata teljesíti a Kt. 86. § (1) és (2) bekezdésben előírtakat, ezen túlmenően nem kötelező feladatot is ellát a város, gimnáziumot és alapfokú művészeti iskolát tart fenn, az általános iskolával közös szervezeti formában.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény szerinti közoktatási feladatok: általános iskolai, gimnáziumi és alapfokú művészeti oktatási-nevelési feladatok.

Ezen belül az intézmény ellátja:

- ✓ a sajátos nevelési igényű (testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető és vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességgel küzdő) gyermekek integrált nevelését-oktatását;
- ✓ hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrált oktatását,
- ✓ a képesség-kibontakoztató, integrációs felkészítést,
- ✓ a kompetencia-alapú nevelést és oktatást,
- ✓ beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek integrált nevelését-oktatását is.

Az oktatás 31 teremben, 25 tanulócsoporttal valósul meg. 48 pedagógus tanítja a gyerekeket, a pedagógusok munkáját 1 fő pszichológus, 1 fő logopédus, 1 fő fejlesztő pedagógus, 1 fő gyógypedagógus segíti.

A településen magas a hátrányos helyzetű gyerekek száma, ami az iskolában is megjelenik. Az alsó tagozatos tanulók 28%-a volt 2012-ben HH, ebből 76 fő HHH. A felső tagozatosok 29%-a HH, és 75 tanuló HHH.

A gyerekeknek lehetőségük van alapfokú művészeti képzésre, amit az iskola helyben biztosít, intézményfenntartó társuláson keresztül. Indított művészeti ágak, tanszakok: grafika, szolfézs, néptánc, színjáték.

Bereczky Zsigmond Református Általános Iskola

A településen működik, a Bereczky Zsigmond Református Általános Iskola (4492 Dombrád, Kossuth u. 45) is, fenntartója a Dombrádi Református Egyházközség.

Az iskola 1993-tól működik újra. Az iskolába felvehető tanulói létszám 240 fő. Az iskola 8 osztállyal működik évfolyamonként 1 tanulócsoporttal.

Az intézmény közoktatási feladata az oktatási törvényben előírt alapfokú nevelés-oktatás biztosítása, valamint alapfokú zenei képzés (szolfézs és hangszeres), művészeti csoportok vezetése, a tanulók református keresztyén szellemben történő nevelése.

Év	6-14 éves korú gyere- kek száma az állandó népességen belül	Általános iskolai tanu- lók száma	Pedagógusok száma	Más telepü- lésről bejáró általános iskolai tanu- lók száma a nappali ok- tatásban (fő)
2001.	660	614	54	-
2002.	652	629	59	-
2003.	650	657	61	-
2004.	650	649	57	-
2005.	636	634	53	-
2006.	635	594	57	42
2007.	617	607	53	40
2008.	620	585	50	41
2009.	608	553	52	34
2010.	605	539	52	34
2011.	593	512	48	39

*Az általános iskolások számának változása
Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés*

Az általános iskolai tanulók számának változása csökkenő mértéket mutat, ami a csökkenő gyerekszámmal van összefüggésben. Az iskoláskorú gyerekek és az iskolába járó gyerekek száma közötti különbség részben abból adódik, hogy nem minden hatodik életévét betöltött gyerek kezdi meg iskolai tanulmányait, szülői döntés alapján az iskolakezdés gyakran hétéves korra tehető.

Az iskolai tanulói létszám csökkenésének következménye a tanulócsoportok számának csökkenése, ami 2004-ben volt a legmagasabb számú, akkor 32 tanulócsoportban tanultak a gyerekek, ennek száma 2011-re 25-re csökkent. A más településről Dombrádra járó gyerekek száma viszonylag magas.

Középiskolai – gimnáziumi - oktatásnak a Móra Ferenc Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola ad helyet. A gimnázium a Bessenyei Gimnázium iskolaszövettséghez tartozik. A gimnázium évfolyamonként egy-egy osztállyal működik.

Év	15-17 éves korú gyere- kek száma az állandó népességen belül	Közép isko- lai tanulók száma	Pedagógusok száma	Más telepü- lésről bejáró általános iskolai tanu- lók száma a nappali ok- tatásban (fő)
2001.	210	72	-	25
2002.	229	72	-	25
2003.	221	85	2	30
2004.	200	84	2	25
2005.	211	112	3	33
2006.	208	117	2	34
2007.	230	120	4	29
2008.	214	113	4	29
2009.	228	113	4	30
2010.	215	115	5	31
2011.	230	116	9	24

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Felnőttoktatás

A Kölcsény Ferenc Gimnázium Dombrádi Tagintézmény 2003- óta szervez felnőttkorúak számára esti gimnáziumot.

Az esti gimnáziumot az önkormányzat külön szakfeladaton működtette, azonban a képviselő testület - mivel veszteséges volt a működtetése - megszüntette és átadta vállalkozásba a SZILTOP Nonprofit Oktatási Kft-nek 2010-ben.

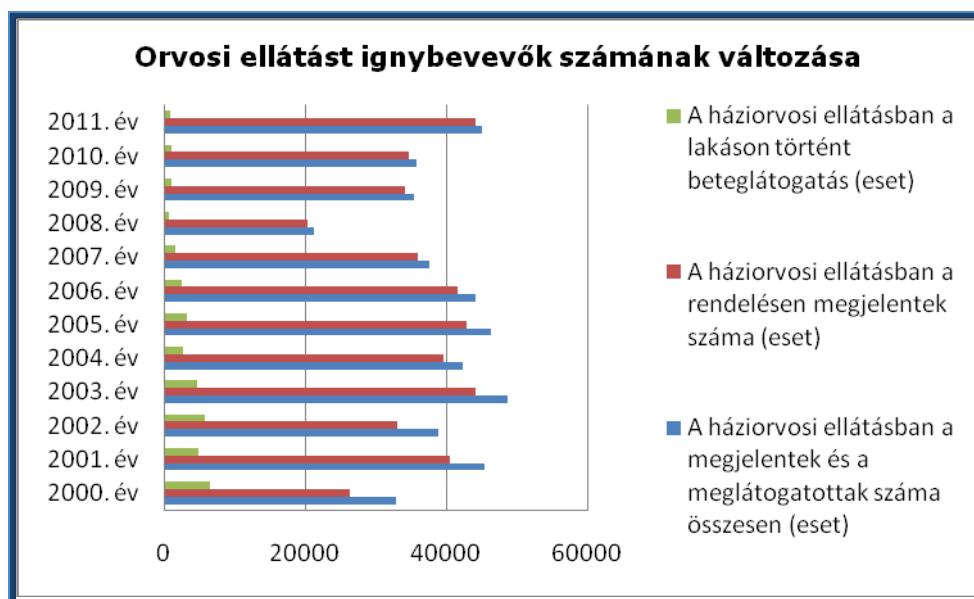
A megállapodást követően a Kölcsény Ferenc Gimnázium Dombrádi Tagintézménye 2010 szeptemberében megkezdte működését.

Az esti tagozaton a tanítás hétfő és csütörtök délutáni napokon van 15 órai kezdettel, ahol 9 fő egyetemet végzett pedagógus végzi a munkát.

1.8.1.2. Egészségügy

2 háziorvos és 1 fogszakorvos látja el a település lakosságát. Az I. sz. háziorvosi körzethez tartozó utcákat és Újdombrád Község teljes közigazgatási területét Dr. Teremy Ágnes Angéla vállalkozó háziorvos, a II. sz. háziorvosi körzethez tartozó utcákat Dr. Olajos András vállalkozó háziorvos látja el.

A védőnői feladatokat Pásztor Sándorné, Csirmazné Molnár Zita és Hajnal Zsanett végzi.

Orvosi alapellátásban megjelentek és meglátogatottak számának változása

Forrás: KSH T-STAR adatbázis

1.8.1.3. Közigazgatás

A Dombrádon illetékes területi közigazgatási intézmények székhelyei és elérhetősége:

Intézmény típusa	Központ	Eljutási idő Óra:Perc	Távolság km
Építésügyi körzetközpont	Kisvárd	0:18	15,505
Fogyasztóvédelmi Felügyelőség	Nyíregyháza	0:44	40,023
Gyámhivatal	Dombrád	0:0	0
Kerületi Állategészségügyi és Élelmi-szer-ellenőrző Hivatal	Kisvárd	0:18	15,505
Kistérségi ÁNTSZ	Kisvárd	0:18	15,505
Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség	Nyíregyháza	0:44	40,023
Körzeti Földhivatal	Kisvárd	0:18	15,505
Magyar Bányászati és Földtani Hivatal Bányakapitányság	Miskolc	1:52	107,019
Megyei földhivatal	Nyíregyháza	0:44	40,023
Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	Nyíregyháza	0:44	40,023
Megyei Kormányhivatal	Nyíregyháza	0:44	40,023
Megyei Kormányhivatal Egészségbiztosítási Pénztári Szakigazgatási Szerv	Nyíregyháza	0:44	40,023
Megyei Kormányhivatal Élelmiszer-lánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága	Nyíregyháza	0:44	40,023
Megyei Kormányhivatal Építésügyi	Debrecen	1:30	90,224

Hivatalának Állami Főépítésze			
Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	Debrecen	1:30	90,224
Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága	Nyíregyháza	0:44	40,023
Megyei Kormányhivatal Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatóság	Debrecen	1:30	90,224
Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ	Nyíregyháza	0:44	40,023
Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága	Nyíregyháza	0:44	40,023
Megyei népegészségügyi szakigazgatási szerv	Nyíregyháza	0:44	40,023
MKh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szerveinek Munkavédelmi Felügy.	Nyíregyháza	0:44	40,023
MKh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szervének Munkaügyi Felügy.	Nyíregyháza	0:44	40,023
Munkaügyi központ kirendeltsége	Kisvárd	0:18	15,505
NeKI Kirendeltség	Nyíregyháza	0:44	40,023
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Megyei Adóigazgatóság	Nyíregyháza	0:44	40,023
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Megyei Vám- és Pénzügyőri Igazgatósága	Nyíregyháza	0:44	40,023
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Regionális Adó Főigazgatósága	Debrecen	1:30	90,224
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatóság	Debrecen	1:30	90,224
Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság	Nyíregyháza	0:44	40,023
Okmányiroda	Dombrád	0:0	0
Országos Egyéni Választó Kerületek	Kisvárd	0:18	15,505
Polgármesteri hivatalok	Dombrád	0:0	0
Rendőrkapitányság	Kisvárd	0:18	15,505
Szociális és gyámhivatal	Nyíregyháza	0:44	40,023
Tűzoltóság	Kisvárd	0:18	15,505
Városi Bíróság	Kisvárd	0:18	15,505
Városi Ügyészség	Kisvárd	0:18	15,505
Vízügyi Igazgatóság	Nyíregyháza	0:44	40,023

Forrás: TeIR, Váti Kht., saját szerkesztés

Dombrád Önkormányzat képviselő testületében az alábbi bizottságok működnek:

- Pénzügyi Ellenőrző Bizottság
- Szociális Bizottság

1.8.1.4. Szociális ellátás

A városban a szociális szolgáltatásokat a Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ biztosítja. A Központ Dombrádon kívül az alábbi településeken látja el a szociális feladatokat:

- a) *Családsegítés*: Dombrád, Újdombrád, Tiszakanyár közigazgatási területe.
- b) *Házi segítségnyújtás*: Dombrád, Újdombrád, Tiszakanyár közigazgatási területe.
- c) *Szociális étkeztetés*: Dombrád, Újdombrád, Tiszakanyár közigazgatási területe.
- d) *Gyermekjóléti szolgáltatás*: Dombrád, Újdombrád, Tiszakanyár közigazgatási területe.

Dombrád városban az alábbi szolgáltatásokat kell biztosítani:

- ✓ szociális információs szolgáltatás
- ✓ étkeztetés
- ✓ házi segítségnyújtás
- ✓ családsegítés
- ✓ közösségi ellátások

A Szolgáltatások ellátása a támogató szolgálat, és a házi segítségnyújtás kivételével - a Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ feladatkörébe tartozik, valamint még a gyermekjóléti alapszolgáltatás működtetése.

Nappali ellátás

Az idősek nappali ellátása Idősek Klubja keretében valósul meg. Az Idősek Klubja a tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek részére biztosított lehetőség a nappali tartózkodásra, társas kapcsolatok valamint az alapvető higiénés szükségletek kielégítésére, napközbeni étkezés igénybevételére.

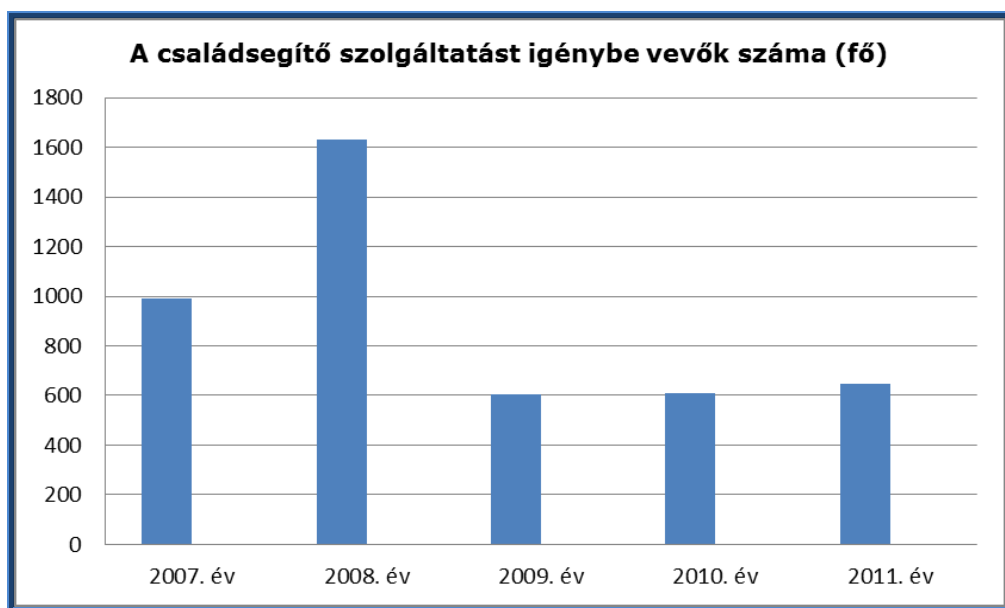
Családsegítés

Az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról 64. § (1) bekezdése a családsegítést az alábbiakban fogalmazza meg:

„A családsegítés a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képességek megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás.”

A családsegítő szolgálat által végzett feladatok:

- ✓ rendszeres szociális segélyezettek gondozása
- ✓ Környezettanulmányok készítése
- ✓ Helybiztosítás a Mozgáskorlátozottak Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Egyesületének

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Ellátottak száma	948 fő
Régi kliensek száma	351 fő
Új esetek száma	597 fő

Forgalmi adatok 2012. év végén

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Gyermekjóléti ellátás

Az Önkormányzat a gyermekjóléti szolgáltatást a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 30. § (1) bekezdése értelmében a Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ intézmény fenntartásával és működtetésével biztosítja. Az intézmény a gyermekjóléti általános szolgáltatási feladatokon túl a gyermek családban nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében speciális szolgáltatásokat és programokat is nyújt.

A Gyermekjóléti Szolgálat Dombrád Vasút út 4. sz. alatt, az ügyfelek számára jól megközelíthető helyen található. Az intézmény akadálymentesítése biztosított, ezáltal a mozgássérült ügyfelek számára is lehetséges a megközelítés.

A Gyermekjóléti Szolgálat feladatát 2 főállású munkatárs és egy fő, határozott időre szóló szerződéssel alkalmazott munkatárs látta el 2012-ben:

- ✓ 1 fő szakvizsgázott általános szociális munkás
- ✓ 1 fő általános szociális munkás
- ✓ 1 fő szociális asszisztens

A szolgálat működteti az észlelő-, jelzőrendszert, amelynek a tagjai: általános iskolák, óvodák, háziorvosi és védőnői szolgálatok, a dombrádi rendőrőrs, az egyházak, polgármesteri hivatal és a kisebbségi önkormányzat.

Jelzést tevő	Jelzések száma
Egészségügyi szolgáltatás	14
Közüoktatási intézmény	81
Rendőrség	9
Társadalmi szervezet, egyház, alapítvány	30
Áldozatsegítés, pártfogói felügyelet	19
Állampolgár	21
Egyéb jelzések	44
Összesen:	218

A jelzőrendszer tagjai által küldött jelzések száma 2012-ben

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Év	Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás esetei	Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásra felhasznált összeg (ezer Ft)	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma
2001	85	338	-
2002	105	416	-
2003	150	674	-
2004	138	742	-
2005	68	372	-
2006	90	488	792
2007	93	449	891
2008	80	438	949
2009	22	75	958
2010	44	229	957
2011			896

Önkormányzati segélyezés adatai

Forrás: KSH T-STAR adatbázis, önkormányzati adatok

A gyermekek veszélyeztetettségű okai elsősorban a családok anyagi, lakhatási problémáiból adódnak. Magas arányt képvisel a magatartás- és teljesítményzavar, ami a gyermekek igazolatlan mulasztásaiban, szabálysértések, bűncselekmények, elkövetésében csúcsosodik ki. A harmadik leggyakoribb okként a gyermeknevelési problémák jelentkeznek.

Feladat megnevezése	Eset	Fő
Alapellátásban gondozottak száma	18	71
Védelembevétel keretében gondozottak	15	36
Védelembé vétel felülvizsgálatában közreműködés	8	14
Védelembé vétel megszüntetése	8	20
Pártfogó felügyeleti ügyek	10	10
Átmeneteki neveltek felülvizsgálatához javaslat küldése	11	24
Környezettanulmány készítése megkeresésre	20	30
Iskolai hiányzások miatt gondozottak, védelembé vettek	30	43
Összesen	120	248

Gyermekjóléti Szolgálat ügyintézési adatai 2012-ben

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A Gyermekjóléti Központ speciális feladatai:

- ✓ Kapcsolattartási ügyelet
- ✓ a korrepetálás, pótvizsgára felkészítés,
- ✓ adományok gyűjtése és továbbadása.

Pártfogó felügyelet

A pártfogói felügyeleti feladatokat 1 fő látja el. 2012-ben 10 pártfogolt volt a városban, ebből 9 fiú és 1 lány. A bűncselekmények fajtáit tekintve lopás és garázdaság miatt kerültek a fiatalok a rendőrség látókörébe. 2 esetben vádemelés elhalasztását alkalmazta az ügyészség, 5 esetben a bíróság próbára bocsátást alkalmazott, 3 esetben felfüggesztett fogházbüntetésről döntött.

A pártfogó felügyelet végrehajtása mellett 2003. 07. 01-től a bűncselekmények elkövetésével gyanúsított fiatalok esetében a rendőrség felkérésére környezettanulmányt, valamint a városi ügyészség felkérésére pártfogó felügyelői vélemények is készítenek.

Étkeztetés

Az étkeztetés biztosítása kötelező feladat az önkormányzatra nézve, míg igénybevétele önkéntes.

Az étkeztetés vállalkozó bevonásával kerül lebonyolításra, aki kiszállítással oldja meg az egyszeri meleg étel eljuttatását az igénylő felé. Az ellátottak 2 fő gondozónő részére fizetnek havonta egyszer a szolgáltatásért.

Év	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)	34	33	33	28	55	92	112

Forrás: KSH, területi adatok

Házi segítségnyújtás és jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

Kötelező feladat az önkormányzatra nézve és 72 fő részére biztosítják az ellátást.

A házi segítségnyújtás sok szempontból kiemelkedő jelentőségű ellátás. Segítségünkkel az idős ember hosszú ideig, akár élete végéig saját lakásában az általa megszokott környezetben élhet, ezáltal elkerülve a bentlakásos intézményi ellátás igénybevételét. Az ellátott lakásán végzett gondozási idő átlagosan 1 óra/fő.

Év	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Házi segítségnyújtásban részesülők száma (fő)	2	-	20	26	30	52	86

Év	2008	2009	2010	2011
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtást igénybe vevők száma (fő)	19	20	20	20

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Gyerekház

A városban 2009. óta működik **Gyerekház program** a hátrányos és halmozottan hátrányos 0-5 éves gyermekek jövőbeni esélyegyenlőségének megteremtésére. A program pályázati finanszírozású, TÁMOP.5.2.2./08/2 „A korai beavatkozást középpontba helyező Biztos Kezdet programok elterjesztése országos szinten, kiemelt figyelemmel a leghátrányosabb helyzetű térségekre” elnevezésű program keretében működik.

A program célja, hogy elsősorban a gazdasági vagy kulturális okokból hátrányos helyzetből induló 0-5 éves gyermekek számára a lehető legkorábban nyújtson segítséget készségeik és képességeik kifejlődéséhez, felkészítse őket a közoktatási rendszerbe való sikeres belépésre és részvételre, hozzájárulva esélyeik javításához.

A programban 3 fő dolgozik főállásban. Az Önkormányzat a program folytatására újból pályázatot nyújtott be, amelynek elbírálása folyamatban van.

1.8.1.5. Sport és szabadidő

Dombrád Város Önkormányzatának Képviselőtestülete 38/2012.(IV.26.) önkormányzati határozata rendelkezik a sporttal kapcsolatos részletes feladatokról és kötelezettségekről. Ezzel kapcsolatos kötelezően ellátandó feladatai:

1. Az önkormányzat az anyagi lehetőségei függvényében támogatja a városi sporttevékenységet.
2. Együttműködik a sporttal foglalkozó helyi szervezetekkel.
3. Az önkormányzat a használatában lévő sportlétesítményeket fenntartja, működteti.

Feladatait a sporttörvény ajánlásai alapján látja el, amelyben hangsúlyos elem az egészségmegőrzés érdekében végzett sporttevékenység, a gyermek- és ifjúsági sport – ezen belül az iskolai testnevelés, mint kötelezően ellátandó sportfeladat-, valamint az utánpótlás nevelés és szabadidősport támogatása.

Önkormányzati tulajdonban lévő sportlétesítmények

Az Önkormányzat tulajdonában működik az iskola tornaterme és az iskolai sportpálya. A tornaterem 300 fő befogadására képes.

Nem Önkormányzati tulajdonban lévő sportlétesítmények

Magántulajdonban van (Dombka 2003 ZRT működteti) települési sportpálya, ami 1200 fő befogadására alkalmas. Ezen kívül egy magántulajdonú fitness terem fogadja a sportolni vágyókat.

A városi sportélet szempontjából fontos kiemelni a **Sportegyesület** tevékenységét, amely a rendszeres sportolás, versenyzés, testedzés, az ilyen irányú igények felkeltése, tagjainak nevelése, a közösségi élet kibontakoztatása céljából létrehozott társadalmi szervezet.

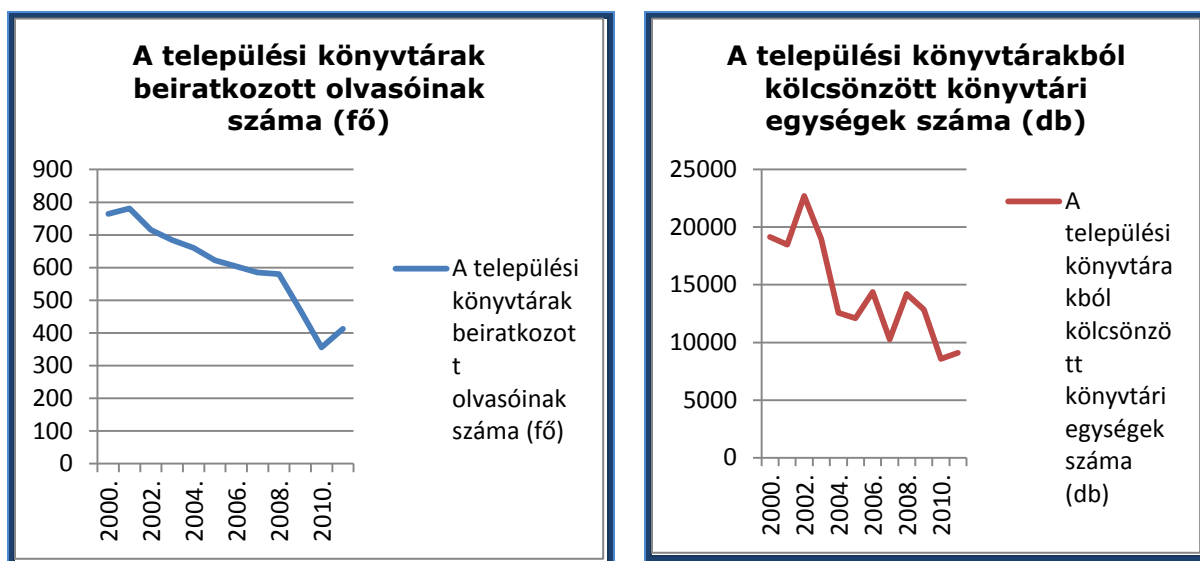
1.8.1.6. Közművelődés

Dombrádon a közművelődéssel kapcsolatos feladatokat a Ady Endre Művelődési Ház és Könyvtár látja el. A könyvtár története régmúltra tekint vissza, hiszen az 1920-as évek óta működik könyvtár a településen. A jelenlegi épület 1960-ben került átadásra, amely akkor a járás legnagyobb és legmodernebb kultúrháza volt. Az épület pályázati forrásból 2007-ben került felújításra. Az épület hasznos alapterülete 723 m². Az épületben 3 iroda, 110 m² alapterületű könyvtár, közel 80 m² színpad és ehhez kapcsolódóan 223 m² nézőtér található.

A közművelődési feladatokat 2 fő teljes munkaidőben, 1 fő részmunkaidőben látja el, valamint a hivatalsegédi feladatok ellátását 1 fő biztosítja. Végzettség szerinti megoszlás: 1 fő andragógus, 1 fő könyvtáros, 2 fő 2008-ban végzett informatikus könyvtáros, illetve művelődésszervező főiskolai szakon. A munkatársak számítógépes ismerettel is rendelkeznek, illetve gyakorló felhasználók. A nagyobb rendezvényeken külső segítők támogatják és segítik a szervezést, lebonyolítást.

Az épület modernizálását és a szolgáltatásokhoz szükséges berendezési tárgyakat a művelődési ház és könyvtár folyamatosan bővíti, amelyhez elsősorban pályázati forrásokat használ fel.

A könyvtár az alábbi szolgáltatásokat nyújtja a látogatóknak: könyvkölcsönzés, helyben olvasható dokumentumok, kölcsönözhető, helyben hallgatható hangoskönyvek, helyben megtekinthető videó filmek, számítógép és internet használat, nyomtatás, scan-nelés, fénymásolás.

Forrás: KSH, területi adatok

Az elmúlt években csökkent a beiratkozott olvasók, ezzel együtt a kölcsönzések száma is. A könyvtár dolgozói igyekeznek minél színesebb tevékenységgel felhívni a figyelmet az olvasásra, ennek érdekében havi rendszerességgel programokat, beszélgető-köröket szerveznek. Az iskolások számára rendszeresek a könyvtári órák, amit a gyerekek életkorához igazítva szerveznek meg. A Nemzeti Kulturális Alaptól pályázat keretében kap a könyvtár heti-havi-negyedéves folyóiratokat, amelyek tovább színesítik és mindenki számára elérhetővé teszik ezek olvasását.

A város kulturális életében a művelődési ház fontos szerepet játszik. A művelődési ház munkáját meghatározza a saját szervezésében lebonyolításra kerülő programok, valamint más szervezetek által szervezett események.

A művelődési ház munkatársai különböző témájú előadásokat, valamint gyermek színházi előadásokat szerveznek. A művelődési ház szerepet vállal a városi események szervezésében.

Az intézményben 2003 óta működik az e-Magyarország pont.

	Rendszeres művelődési foglalkozások száma (db)	Rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (fő)	Kulturális rendezvények száma (db)	Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő)
2006.	46	36	18	4450
2007.	83	127	17	3250
2008.	91	95	25	3730
2009.	161	110	22	4660
2010.	218	145	42	3635
2011.	138	126	13	2880

Közművelődési adatok változása

Forrás: KSH, területi adatok

Rendszeres művelődési foglalkozások azokat a csoportokat jelenti, akik rendszeresen használják a Művelődési Házat. Az Őszi Rózsa Nyugdíjasklub és a Motorklub tartja itt a találkozóit.

Általános rendezvények: nemzeti ünnepekhez köthető megemlékezések és rendezvények, egészségügyi hét, Városnap (amely egyben a „Csülkös nap” is), hagyományőrző programok, kézműves foglalkozások.

2012-ben pályázati program keretében lehetőség nyílt arra, hogy szakkörök és foglalkoztató klubok szerveződjenek, működjenek.

További szolgáltatások: információ biztosítása a településről, tájékoztatás a falugazdász szolgálatról, véradói szolgálat fogadása, egészségügyi szűrőállomásoknak hely biztosítása (tüdőszűrés, szemészeti-, és hallásvizsgálat, stb.), oktatási intézmények részére terem biztosítása, egyesületek, alapítványok, családok, baráti körök részére terembérlet, technikai eszközök, berendezések bérbeadása, kiállítások a Képtárban, tárlatvezetés a Múzeumokban.

A művelődési házon belül megyei és megyén túli események rendezésére is sor kerül, melyek közül az alábbiak évente ismétlődnek:

- Tini Kifutó
- Nyugdíjas Népdaltalálkozó
- Hagyományőrző Szüreti Multság
- Városnap
- Intézményi előadások
- Aranykalászos gazdatanfolyam

1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Dombrád Önkormányzata Esélyegyenlőségi Programban rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

Az önkormányzat vállalta, hogy az elkészült és elfogadott Esélyegyenlőségi Programmal összehangolja a település más dokumentumait, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését.

A Dombrád Város Helyi Esélyegyenlőségi Programjának prioritásai a következők:

- ✓ Társadalmi kapcsolatok erősítése.
- ✓ Lakosságmegtartó és vonzó képesség fokozása: e területen a gyermekek helyben történő színvonalas ellátását, a szociális ellátás fejlesztését, (idősek nappali ellátása), városképfejlesztést, természetvédelem, környezetfejlesztést emeli ki program, segítve ezáltal az egyenlőségek biztosítását és a minőségi élet feltételeit az itt élő lakosság számára.
- ✓ Az esélyegyenlőségi terv által megnevezett hátrányos helyzetű csoportok (idősek, gyermekek) helyzetének feltárása és támogatása kiemelt célja a programnak.
- ✓ Turizmusfejlesztés, gazdaságfejlesztés: az önkormányzat gazdasági tevékenységének kialakításával segíti a program a településen élők foglalkoztatását. Erősíti a hagyományos mezőgazdasági termelésen alapuló élelmiszer-feldolgozás lehetőségét a városban.

Dombrád település Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- ✓ az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- ✓ a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- ✓ a diszkriminációmentességet,
- ✓ szegregációmentességet,
- ✓ a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

A HEP helyzetelemző részének célja

Elsődleges célunk számba venni a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében nevesített, esélyegyenlőségi szempontból fókuszban lévő célcsoportokba tartozók számát és arányát, valamint helyzetét a településen.

E mellett célunk a célcsoportba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, valamint feltárni az ezeken a területeken jelentkező problémákat.

További célunk meghatározni az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat, és azokat a területeket, melyek fejlesztésre szorulnak az egyenlő bánásmód érdekében.

A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését az HEP IT tartalmazza.

A HEP IT célja

Célunk a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából.

További célunk meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt.

Szintén célként határozzuk meg annak az együttműködési rendszernek a felállítását, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

A helyzetelemzés megállapításainak összegzése:

Célcsoport	Következtetések	
	problémák beazonosítása	fejlesztési lehetőségek meghatározása
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	Alacsony foglalkoztatás, szakképzettség	Foglalkoztatás, szakképzés, képzés ösztönző programok
Gyermekek	A fejlesztő, rehabilitációs szolgáltatás, gyermekorvosi praxis hiánya	Rehabilitáció, gyermekorvosi praxis létrehozása
Idősek	Képzés, foglalkoztatás, egészségmegőrzés hiánya	Képzés, foglalkoztatás, egészségmegőrzés biztosítása
Nők	Anyaoththon, rugalmas foglalkoztatás, esélyegyenlőség hiánya	Anyaoththon, rugalmas foglalkoztatás, esélyegyenlőség megteremtése
Fogyatékkal élők	Teljes akadálymentesítés hiánya	Teljes akadálymentesítés megvalósítása

A beavatkozások megvalósítói

Célcsoport	Következtetésben megjelölt beavatkozási terület, mint intézkedés címe, megnevezése	Az intézkedésbe bevont aktorok és partnerek – kiemelve a felelőst
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	Szakképzés, foglalkoztatás	Roma Nemzetiségi Önkormányzat
Gyermekek	Oktatás, fejlesztés	Gyámhivatal, Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ
Idősek	Képzés, biztonság, egészségmegőrzés	Polgárőr Egyesület, Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ
Nők	Biztonság, védelem, anyaoththon, foglalkoztatás	Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ
Fogyatékkal élők	Programokon való részvétel, akadálymentesítés, szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyegyenlősége, foglalkoztatás	Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ, Kistérségi Intézmény

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége										
1.	Az álláskeresők számára a közmunkaprogram további bővítése	Tartalmas közcélú foglalkoztatás a községben	A foglalkoztatási szint emelése	Településfejlesztési stratégia	A közcélú foglalkoztatás céljait hozzá kell rendelni a település céljaihoz	polgármester	A pályázat kiírásához kapcsolódó	A programban részt vevők száma	Humán erőforrás: tervezés elkészítése, pályázat beadása	Pályázati céloktól függő
2.	Egészségügyi szűréseken való lakossági részvétel ösztönzése, a szűrések kiterjesztése különböző egészségügyi területekre	Az egészségnapokon a szűrővizsgálatokról nincs információnk	A településen élők egészségi állapota tovább javuljon, elsősorban a hátrányos helyzetű csoportok megszólítása	Településfejlesztés	A helyi szűréseken résztvevők számának rögzítése	orvos, védőnő	minden évben egy alkalommal	A szűrésen résztvevők száma	A szűrésen résztvevő helyi egészségügyi dolgozó munkaideje	A szűrőbuszok kapacitása alapján
II. A gyermekek esélyegyenlősége										
1.	A szociális hátrányokból eredő lemaradások felzárkóztatása	A hh/hhh-s tanulók fejlesztése	Az iskola eredményesen tudja felzárkóztatni a hh/hhh-s tanulókat	Közüoktatás fejlesztési terv	A hhh-s tanulók pontos beazonosítása. Kompetenciamérés eredményeinek, tanórán kívüli programokon való részvétel esetén a hh/hhh-s tanulók számára	igazgató	Három havonta	hhh-s tanulók száma, egyéni fejlesztési tervek száma	pedagógusok munkaideje	folyamatosan működtethető

Dombrád Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája

					nak/eredményének vizsgálata, egyéni fejlesztési terv készítése szükség esetén					
2.	A gyermekjóléti rendszer eredményes működése érdekében hatékony jelzőrendszer	Magas a gyvk-s gyermekek/tanulók aránya	A nehéz helyzetbe kerülő gyermekek segítése időben megkezdődhesen	Közüoktatás fejlesztési terv	A település jegyzője, a családsegítő, a védőnő, a gyermekjóléti szolgálat helyi képviselője, az óvoda, iskola együttműködése, a problémák jelzésére, intézkedések közös megfogalmazása	jegyző	3 havonta folyamatos	az intézkedések száma	a szakemberek munkaideje	a szak-emberek együttműködési rendjének kialakulása
III. A nők esélyegyenlősége										
1.	A gyermeküket egyedül nevelő álláskereső szülők gazdasági kiszolgáltatottságának enyhítése	Vannak gyermeküket egyedül nevelő álláskeresőket	A gyermekek ne szenvedjenek hiányt az adott helyzetben	szociális kon- cepció	A problémával érintettek beazonosítása. A szociális ellátás lehetőségeiről tájékoztatás, a jogosultság megállapítása esetén a kérvény beadása, a gyermekek ingyenes étkeztetése az intézményekben	jegyző	2013. december	az ellátottak száma	Az ellátások összege	A normatív támogatás
2.	Gyermekek napközbeni	Női munkavállalás támogatása	A munkába álló kisgyermekes	Településfejlesztés	A bölcsődei ellátás további	polgármester	5 havonta	a bölcsődében ellátott gyerme-	munkabér	normatíva igénylés

Dombrád Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája

	ellátása	a gyermekek elhelyezésével	anyukák támogatása		biztosítása.			kek száma		
3	Rugalmas foglalkoztatási formák biztosítása a családi kötelezettségek ellátásának támogatására	Női munkavállalás támogatása	A nők családi feladatellátásához igazodó munkarend biztosítása	-	Részfoglalkoztatás, rugalmas munkaidő biztosítása.	jegyző	2013 december	A rugalmas munkakörrel élők száma	A feladatellátás új szervezése	Nincs külön feltétele a fenntarthatóságnak.
IV. Az idősek esélyegyenlősége										
1.	Az idősek orvosi ellátásának biztosítása érdekében szükség esetén városgondnoki szolgálat	Helyben nem biztosítottak a szakorvosi ellátások	Az idős emberek egészségmegőrzése	-	Felmérni, kinek van szüksége az egészségügyi intézménybe történő elszállításra, a településen a városgondnok munkarendjébe be kell illeszteni.	városgondnok	igény szerint	az utaztatás száma	városgondnok munkaideje, gépkocsi üzemanyag-költsége	A normatíva igénylése a feladatellátáshoz
2.	A rizikócsoportokba tartozó idősek helyzetének feltárása, szükség esetén a segítségadás megszervezése	Az idős emberek biztonságának támogatása	Az idős emberek életminőségének javítása.	-	A rizikó csoportba tartozó idősek beazonosítása, a szükségleteik feltárása, a segítségadás módjának tervezése	jegyző	2014. november	Segítségadások száma	szociális gondozó munkaideje	munkakörbővítéssel
3.	Közcélú foglalkoztatás az idős személyek segítésére.	A városban magas az idős emberek aránya.	Az idős emberek életminőségének javítása.	Településfejlesztési str.	A közcélú foglalkoztatás során az idős emberek ellátását támogató feladatok meghatározása	polgármester	A pályázat kiírásához kapcsolódó	A programban részt vevők száma	Humán erőforrás: tervezés elkészítése, pályázat beadása	Pályázati céloktól függő.
4.	Az élethosszig	A tartalmas	Az aktív nyugdí-	Település-	A nyugdíjasok	Nyugdíjas Klub	évente egy-egy	a résztvevő	az előadó, kép-	pályázati felté-

Dombrád Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája

	tartó tanulás feltételeit a nyugdíjasok számára is biztosító helyi programok tervezése.	élethez való jog	jas kor feltételeinek biztosítása	fejl. koncepció	igényei alapján tervezett program: pl. internet használat tanítása, egyéb a Nyugdíjas Klub keretein belül	vezetője	program	nyugdíjasok száma	zö díja	telekkel a pénzügyi háttér folyamatosan biztosítható
V. A fogyatékkal élők esélyegyenlősége										
1.	A fogyatékos személyek foglalkoztatási lehetőségének nyomon követése, együttműködés a helyi foglalkoztatókkal a foglalkoztatás biztosítása érdekében.	Nincsenek pontos információk a településen fogyatékossgal élők foglalkoztatásáról	A fogyatékos személyek foglalkoztatási aránya növekedjen.	Foglalkoztatási mutatók javítása.	A településen élő fogyatékos személyek foglalkoztatási helyzetének felmérése, a kompetenciák beazonosítása. Tájékoztató szervezése a helyi vállalkozóknak Tárgyalások a helyi vállalkozókkal a munkaerő igényeikről. Pozitív diszkrimináció a foglalkoztatásban. Szükség esetén a munkahely akadálymentesítésének biztosítása. Az önkormányzat és intézményei elől járnak a megváltozott	polgármester	2013. január 31.	Foglalkoztatott fogyatékos személyek száma	Humán erőforrás: a felméréshez, a tárgyalás előkészítéséhez, felkészüléshez. Szakember: a munkakör, munkahely akadálymentesítéséhez. Pénzügyi, technikai: a munkakör akadálymentesítéséhez szükséges beruházás összege.	A munkahely megőrzése, a vállalkozás pályázatokon előnyben részesül.

Dombrád Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája

					munkaképessé- gű személyek foglalkoztatásá- ban.					
2.	A középületek teljes körű akadálymentesítése, az utak korszerűsítése során az akadálymentesítési szabályok figyelembe vétele.	Vannak nem akadálymentesített középületek, a település honlapja nem akadálymentesített	Az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása az önálló életvitelben.	Településfejlesztési stratégia	Az akadálymentesítés áttekintése, cselekvési terv készítése a megvalósításához. Pályázatok keresése a fejlesztésekre.	Képviselő-testület	2017. június 01.	Akadálymentesített középületek száma, utak aránya	Humán: tervezőmérnöki munka Pályázatírás Pénzügyi/technika: épületek felújítása, utak korszerűsítési kivitelezési munkák.	Maradandó, így hosszú távon biztosított

1.9. A település gazdasága

1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre

A település gazdálkodására a Tisza szabályozásáig elsősorban a víz adta lehetőségek széleskörű kihasználása és az erdőterületek hasznosítása volt jellemző. A rétközi emberek ebben az időben a természet zsákmányolásából éltek, a halászat, vadászat, madarászat és sertéstenyésztés volt a jellemző. A szántóföldi termelés a mocsarokból és lápokból kiemelkedő földhátakon történt. A szántók kiterjesztésre irtással, lecsapolással, a sekély mocsarak kiszáritásával volt elenyésző lehetőségük. A 10 ezer katasztrális holdat meghaladó területet két-két fordulóra fogták fel az emberek, ezeket esztendőnkénti váltásban legeltették, szántották-vetették, kaszálták. A szántóföldeken őszi és tavaszi gabonát, tönkölyt, búzát, rozst, zabot, kendert, borsót, majd a XVII. századtól dohányt, babot, a XVIII. századtól kezdve kukoricát és burgonyát. Az erdő és mocsárvilág kedvezett a méhészkedésnek, és sok ember számára továbbra is a halászat és csikászat jelentette a megélhetést.

A terület fában, gyékényben, nádban, vesszőben bővelkedett, az erdőkben megtalálható volt a gyertyán, tölgy, szil, nyár.

Mivel a szűk szántóhatár nem biztosított kiszámítható hozamot, hamar kibontakozott a pénzgazdálkodás. A megélhetés érdekében gyékényt szőttek, méhészkedtek, sőt fuvaroztak, tutajos munkát vállaltak a Tiszán, emellett kiterjed sertéstenyésztést folytattak, dohányt termesztettek, „zsákmányolták” a természetet, ezekkel és a megtermelt háziipari termékekkel kereskedtek. Ehhez kedvező volt a Tisza, mint fontos kereskedelmi útvonal megléte.

A Tisza szabályozás eredményeként alakult ki fejlett mezőgazdasága és állattenyésztése, amely ma is meghatározó. Az emberek főleg kalászos és takarmánynövényeket termeltek, de messze földön híres volt a Dombrádon termelt hagyma is. A szarvasmarha - tenyésztés és - tartás mellett kiemelt figyelmet fordítottak a lótenyésztésre.

A II. világháború után megalakult termelő szövetkezetekben hagyományos növény- és gyümölcsféléket termesztettek, ezeket a melléküzemág tevékenységei egészítették ki. Az ipari termelés a településen nem jelentős. Jelenleg az egyik legnagyobb foglalkoztató a Dombka 2003. Zrt., melynek fő tevékenységi köre a mezőgazdaság és állattenyésztés, melyet uniós szinten működtet.

A település turisztikai vonzerővel bír, hiszen csodálatos Tisza-parttal rendelkezik, ahol két panzió, két kemping, 136 üdülő található. A Tisza-parton a szolgáltatást gazdagítja motel, csárda, diszkó és a szabadtéri strand, valamint több kereskedelmi egység biztosítja. A Kék Laguna Szórakoztató Központban panzió is működik.

A településen termelési gócpontok, iparosodott területek nem találhatók. A vállalkozások zöme kereskedelmi és szolgáltató tevékenységet folytat, ezek a város belterületén elszórtan helyezkednek el, kielégítve a lakossági igényeket. A mezőgazdasági termelés jellegéből fakadóan a kertes részekben és külterületen történik. A nagyobb állattartó telepek szintén külterületen vagy a város szélére koncentrálnak.

A városvezetés arra törekszik, hogy a Pátroha felőli bevezető út mentén a település határában ipari területet alakítson ki.

Összefoglalva megállapítható, hogy a település jövőjét meghatározza a fejlett mezőgazdaság, a mezőgazdasági termékek feldolgozása, és a turizmusra épülő szolgáltatások.

1.9.2.A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

1.9.2.1. Ipari termelés

Az egykor jelentős iparral, gőzmalmokkal rendelkező településen az ipari termelés jelentősen visszaszorult, a Petőfi MGTSZ-ben is csak inkább kiegészítő iparágként volt jelen. A városban működött varroda, ami a térség foglalkoztatásában is jelentős szerepet játszott, közel 200 főt alkalmazott, 2004-ben megszűnt.

A település jövője a helyi, igen fejlett mezőgazdaságra alapuló feldolgozóipar meghonosítása, ami az Önkormányzat részéről magas prioritással bír. Fontos lenne, hogy a településen megtermelt zöldségek és gyümölcsök minél magasabb feldolgozottsággal kerüljenek a piacra, növelve ezzel a lakosság foglalkoztatottságát és a termékek piaci értékét, jövedelemtermelő képességét. Erre vonatkozóan konkrét beruházások kezdődnek, helyi vállalkozó pályázati forrás felhasználásával aszaló építését tervezi, az önkormányzat fokhagyma feldolgozó üzem létesítését, valamint a település határában ipari terület kialakítását.

1.9.2.2. Mezőgazdaság

A város mezőgazdasági tevékenységére napjainkban egyaránt jellemző az állattartás és növénytermesztés.

A mezőgazdasági termeléssel foglalkozó gazdaságok statisztikai változásairól csak a 2000 és 2010 évek adatai állnak rendelkezésre (KSH). 2010-ben összesen 385 gazdaság foglalkozott mezőgazdasági termeléssel, ebből 383 az egyéni gazdaságok száma. Az egyéni gazdálkodások száma 2000-ben 557 volt, ami 2011-re 383-ra csökkent, ugyanakkor a gazdaságokban munkát végző családtagok száma 582-ről 796-ra nőtt. Az egyéni gazdaságok számának csökkenése a megyében (régióban) megfigyelhető tendenciáknak megfelelő, mértéke meghaladja megyében tapasztalható 29%-os csökkenést. A csökkenés az egyéni gazdálkodók gazdálkodási forma váltásával, a földterületek bérbeadásával, illetve a gazdaságok integrációjával magyarázható.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében kiugróan magas a csak növénytermesztő egyéni gazdaságok részesedése (56%) az állattartók (11%) rovására, a városban a vegyes gazdaságok jellemzőek. A gazdaságokban elsősorban napraforgót, kukoricát, tritikálét és repcét termelnek. A településen egykor hagyománya volt a hagyma, fokhagymatermesztésnek, ami az utóbbi években a kiskertek növényeként piacokon került értékesítésre. A településen az utóbbi években figyelhető meg egy nagyon erős fellendülés, jelenleg 10 hektárnyi területen termesztik. Az állattartás területén inkább szarvasmarhát, és sertést, kisebb gazdaságokban juhot, baromfit.

A mezőgazdasági művelési ágak megoszlása Dombrádon (ha)

művelési ág	terület (ha)
szántó	2982
erdő	292
gyep	931
gyümölcsös	148
kert	23

szőlő	14
nádas	8
termőterület összesen	4397
nem hasznosított	222
gazdasághoz tartozó egyéb terület	114
használt terület összesen	4733

Forrás: KSH, Földhasználat és állatállomány Magyarországon, 2010

A városban a regisztrált őstermelők száma magas, 2011-ben 393 fő volt.

Jelenleg a városban az egyik legnagyobb foglalkoztató a **Dombka 2003 Mezőgazdasági szolgáltató és kereskedelmi Rt.**, melynek fő profilja a növénytermesztés (búza, kukorica, cukorrépa), állattenyésztés (tejhasznú tehenészet, sertéshízalás), mezőgazdasági szolgáltatások nyújtása. Az Rt. a Petőfi MgTSZ-ből 2003-ban alakult át. Mintegy 140 főt foglalkoztatnak és 2500 ha-on gazdálkodnak. Növénytermesztéssel (búza, kukorica, káposzta, repce, napraforgó) és állattenyésztéssel (szarvasmarha és sertéstelepek is van) is foglalkoznak, emellett a városban és a környező településeken húsboltot üzemeltetnek.

Orpington Farm nagytestű baromfitartással foglalkozik.

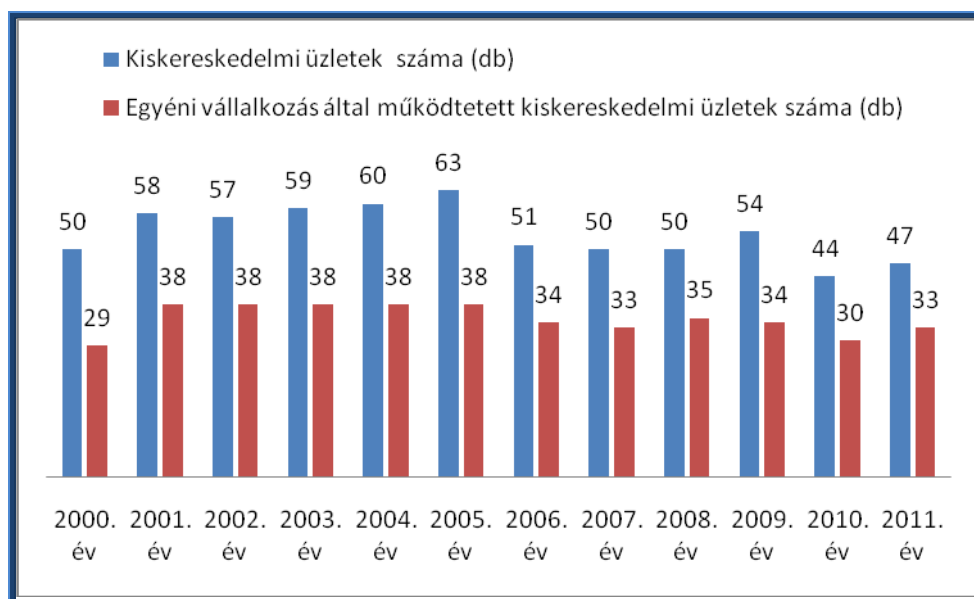
A **Kacsavár Kft.** családi vállalkozásként mintegy 20 éve Dombrád külterületén működik, az egykori Kemecsei Állami Gazdaság telepén. Különlegessége, hogy tartanak szürke marhát, szamarat, lovat, kecskét, juhot, baromfit, méhet.

1.9.2.3. Kereskedelem, szolgáltatások

A kereskedelmi ellátást 11 db élelmiszerbolt, 1 db ABC, 2 db vendéglő és étterem, 1 db szárnyasdiszkont, 2 db húsbolt, 1 db autósbolt, 2 db vas- és műszaki (ezer aprócikk) bolt, 2 db tűzép telep, 3 db fagyizó és sörözők látják el. Az üdülőkörzet intézményei közé sorolható a 1 db camping, a Strand Hotel, egy kis ABC, Bakancsos Ifjúsági Tábor valamint a Tiszapart szórakoztató centrum.

A kiskereskedelmi üzletek száma a vizsgált periódusban folyamatos ingadozást mutat. csökkent. 2005 után figyelhető meg egy nagyobb csökkenés, majd lassú növekedést követően újabb csökkenés következett be. A 2005-ös évhez képest 2011-ben 25%-os csökkenés tapasztalható.

A kereskedelmi egységek kétharmad része egyéni vállalkozás által működtetett egység. Az egyéni vállalkozás által működtetett kereskedelmi üzletek száma több éven keresztül nem változott, majd 2006 után hasonló tendenciát mutat.

Kiskereskedelmi üzletek számának változása

Forrás : KSH, területi adatok

A kiskereskedelmi üzletek profilját vizsgálva a legnagyobb mértékű változás az élelmiszer vegyesüzletek számában következett be, ami 40%-kal csökkent. A vegyes iparcikk üzletek száma növekedett, 2009-ben volt a legmagasabb, összesen 4. Zöldség- gyümölcs szaküzlet 2 éve működik. Megfigyelhető, hogy a nem mindennapi szükségleteket kiszolgáló üzletek száma (ruházat, lábbeli) 2003-ban összesen 11 működött a településen, azóta a számuk folyamatosan csökken, jelenleg összesen 4 működik.

	2000.	2005.	2011.
Üzemanyagtöltő állomások	1	1	1
Használcikk-szaküzletek	1	1	2
Gépjárműalkatrész-szaküzletek	2	2	1
Élelmiszer vegyesüzletek és áruházak	22	26	16
Vegyesiparcikk-üzletek és áruházak	1	1	3
Zöldség-, gyümölcs szaküzletek	0	0	2
Hús-, húсарu-szaküzletek	2	1	2
Kenyer-, pékáru- és édesség-szaküzletek	0	1	1
Palackozott italok szaküzletei	1	1	0
Egyéb élelmiszer-szaküzletek	0	0	2
Illatszerek-szaküzletek (állatgyógyászati termékek üzletével együtt)	1	1	0
Ruházati szaküzletek	3	6	3
Lábbeli-, bőráru-szaküzlet	2	2	1
Festékek, vasárú, barkács- és építési anyagok szaküzleteinek	5	6	3
Könyv-, újság-, papíráru-szaküzletek	1	2	0
Egyéb iparcikk-szaküzletek	8	12	0
Nagykereskedelmi raktár	0	0	1
Összesen	50	60	38

Kiskereskedelmi üzletek száma (humán gyógyszertárak nélkül, db)

Forrás: KSH T-STAR adatbázis

A táblázatból jól látszik, hogy a kiskereskedelmi üzletek közel egyharmada valamilyen élelmiszerüzlet, ezen felül a ruházati üzletek és a festék-barkács boltok száma jelentős.

A vendéglátóhelyek száma évenként mutatkozó pozitív és negatív irányú ingadozás mellett összességében és számszerűségét tekintve szintén csökkenést mutat az elmúlt 11 évben.

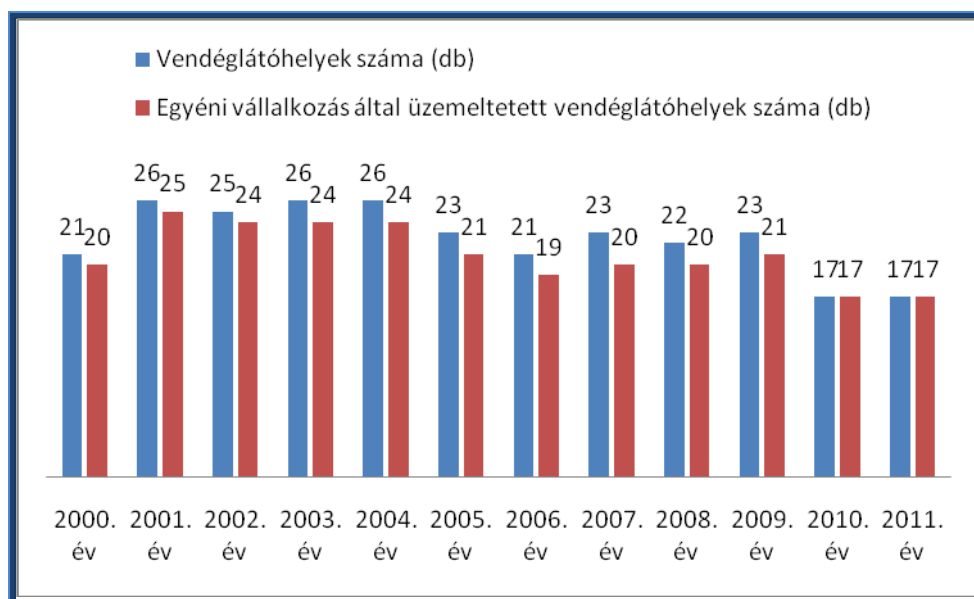
2001-hez képest felére csökkent az éttermek és cukrászdák száma. Addig, amíg 2001-ben 19 üzemelt a településen, jelenleg 6 étterem-büfé és 4 cukrászda szolgálja ki a lakosságot és az idelátogatókat. Az italüzletek aránya a szolgáltatóegységeken belül jelentősen megnőtt. Míg 2000-ben csak a negyede volt, jelenleg 40%-a.

Év	Vendéglátóhelyek száma (db)	Éttermek, cukrászdák száma (db)	Italüzletek és zenés szórakozóhelyek száma (db)
2000.	21	16	5
2001.	26	19	7
2002.	25	17	8
2003.	26	17	9
2004.	26	17	9
2005.	23	14	9
2006.	21	12	8
2007.	23	11	10
2008.	22	12	8
2009.	23	13	8
2010.	17	10	7
2011.	17	10	7

Vendéglátóhelyek számának változása jellegük szerint

Forrás: KSH területi adatok

A vendéglátóhelyek jelentős része egyéni vállalkozás által üzemeltetett.

Vendéglátóhelyek számának alakulása

Forrás: KSH, területi adatok

1.9.2.4. Turizmus (attrakciók, szolgáltatások)

A turizmus a gazdaság egyik igen fontos szegmense, nemzetgazdaság számára húzóágazat, interszektorális jellegéből fakadóan fejlődése jelentős bevételi forrást eredményezhet.

Dombrád része az Észak-Alföld turizmusában jelentős szerepet játszó a Felső-Tisza vidéke üdülőövezetnek, amelyben több település együttese jelenik meg.

Dombrád életében mindig igen nagy jelentőséggel bírt a Tisza. A szabályozásával megszűntek a települést elborító árvizek, majd a XX. század elején a megépült pontonhíd összekötő kapocsként köti Borsod megyéhez a várost.

A Tisza part napjainkban kedvelt üdülőhellyé teszi Dombrádot: strandolási lehetőség, Vízisportok, és kiváló horgászhelyek várják a vízpartot kedvelőket.

A város megkapta a **Nemzetközi Tisza-túra** programjait, hiszen a megyében van a túra legszebb és leghosszabb szakasza. Ennek egyik állomása a dombrádi szakasz, ahol a túrázók szívesen állnak meg.

A város látnivalói közül kiemelkedik a **Vasúti Múzeum** és állandó **Vasúti Járműkiállítás**. A Vasúti Múzeum öt helységről álló épületében a vasúttörténeti emlékeknek ad helyet. Az egykori kisvasúti síneken az első vágányon diesel motoros mozdony és egy személykocsi, a második vágányon egy nyitott teherkocsi és egy fedett teherkocsi látható.

A **Képtár** a korábban baptista imaház céljára használt épületben kapott helyet - főként a helyi amatőr festők műveit mutatja be, de időről időre vendégművészek munkáit is kiállítja.

A Dombrád és Térsége Kossuth Egylet az 1948-49-es forradalom és szabadságharc helyi hagyományainak gyűjtése céljából jött létre. Emellett ápolni igyekszik Kossuth szellemiségét, életével, munkásságával, tevékenységével, valamint a forradalom és szabadságharccal kapcsolatos történelmi emlékeket. A város **Kossuth gyűjteményének** ad otthont az **Emlékszoba**. Dombrád várost a Kossuth Szövetség Kossuth emlékhellyé nyilvánította.

A **Helytörténeti Gyűjtemény és Horváth József Alkotóház** Dombrád történetét feldolgozó írásos és tárgyi emlékeknek ad helyet. Emellett bemutatja a településre jellemző

szakmákat is. 1997 óta tartanak Dombrádon képzőművészeti alkotó táborokat, melyen határon túlról érkező művészek is részt vesznek. Az itt készült alkotásokból található válogatás az alkotószobában.

Dombrád Református település, itt található a Tiszántúl egyik legnagyobb **temploma**, melyet 1913-ban szenteltek fel.

1.9.2.5. Szálláslehetőségek

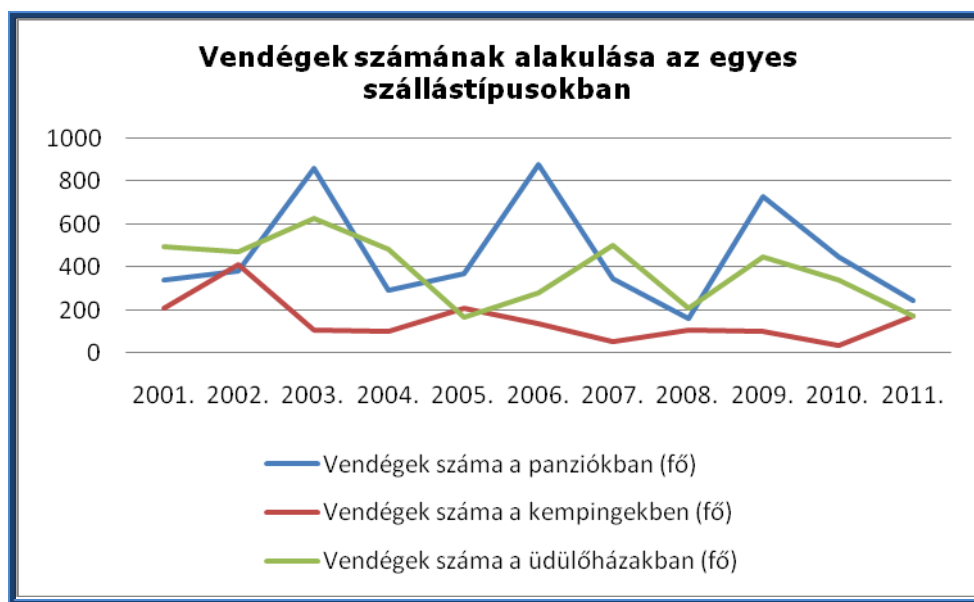
Dombrádon kereskedelmi szálláshelyek közül panziók, kempingek és üdülőházak vannak. A panziók 78, a kemping 50, az üdülőházak 103 fő befogadására voltak alkalmasak 2011-ben a KSH adatai szerint. Az idelátogató vendégek száma erős ingadozást mutat. Ez részben abból fakad, hogy hazánkban az aktív korú lakosság gazdasági helyzetének romlása elsősorban a nyaralási szokások megváltozását vonta magával, azaz az egyes emberek jellemzően nem mennek nyaralni (nem engedhetik meg maguknak), másrészt összefügg az adott év nyarán tapasztalható időjárással – rossz idő esetén a szabadstrandos üdülőhelyek látogatottsága alacsony. A vendégéjszakák száma és a vendégek száma alapján megállapítható, hogy egy vendég átlagosan 1-2 éjszakát tölt a településen.

	Összes kereskedelmi szálláshely férőhelyeinek száma	Vendégek száma összesen a kereskedelmi szálláshelyeken	Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (vendégéjszaka)
2001.	248	1041	3961
2002.	304	1450	4547
2003.	261	1589	5466
2004.	233	873	2048
2005.	283	797	2154
2006.	183	1288	3194
2007.	201	900	2389
2008.	183	480	1012
2009.	222	1278	3750
2010.	213	821	1603
2011.	231	588	862

Szálláshelyek számának változása 2001-2011. között

Forrás KSH, területi adatok

A szálláshelyek közül a panziók a legkedveltebbek, a kempingben töltött éjszakák száma felére csökkent az elmúlt tíz évben.

A Tisza parton az ide érkező vendégek kiszolgálására épült a Szórakoztató Centrum és Strand Motel. A szolgáltató komplexumban 350 fő befogadására alkalmas modern étterem, 43 főt befogadó motel és szórakoztató egység található.

A Hóbort üdülőben 10 apartman, kőház és 100 fő befogadására alkalmas kemping várja az idelátogatókat. Emellett a központi épületben konferenciaterem is található.

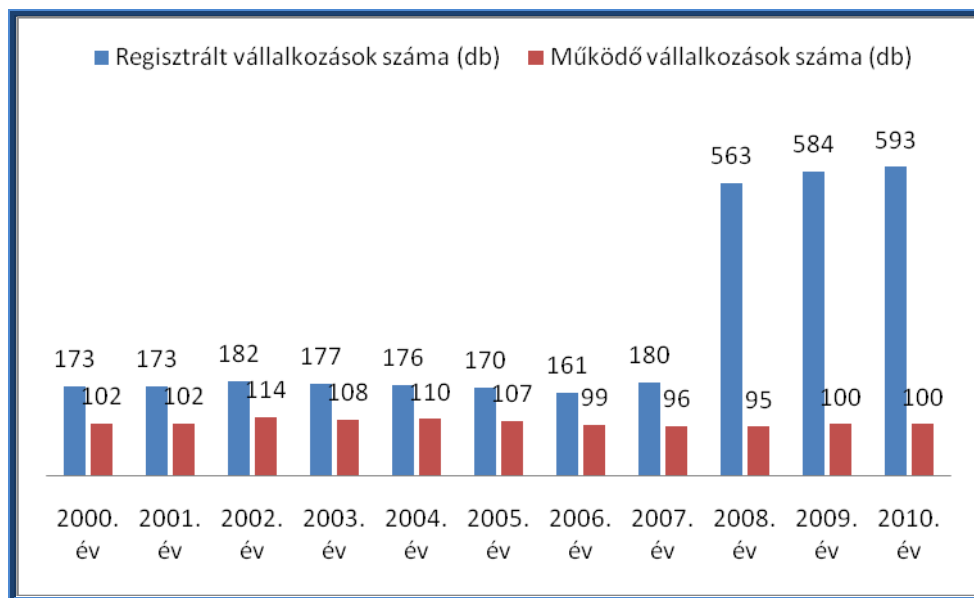
A város turisztikai tevékenységét befolyásolják azok az attrakciók, amelyek a helyi lakoságon kívül is hatást gyakorolnak és látogatót vonzanak a városba. Ilyen a Dombrád város vezetősége által 2006. óta minden év június utolsó szombatján hagyományosan megrendezett **Csülkös Nap**, amely gasztronómiai és kulturális programot kínál az idelátogatóknak.

Térségi jelentőséggel bíró rendezvény a **Hagyományőrző Szüreti Mulatság**.

1.9.3. Gazdasági szervezetek jellemzői, vállalkozások megoszlása méret szerint, általános működési feltételek, ágazati megoszlás

Dombrádon a regisztrált vállalkozások számának alakulása nagyon érdekes tendenciát mutat. A 2000 és 2007 közötti időszakban a számuk stagnálással jellemezhető, nincs az évek között kiugróan magas változás, azonban 2008-ban egy ugrásszerű számbeli növekedés ment végbe, a regisztrált vállalkozások száma megháromszorozódott. A regisztrált vállalkozások számának növekedését a társas vállalkozások és az egyéni vállalkozások számának együttes bővülése eredményezi. Az emelkedés döntően az őstermelők kötelező adószám-kiváltása miatt következett be. A 2008. január 1-jével hatályba lépő áfatörvény szerint adóköteles tevékenységet csak adószámmal rendelkező adóalany folytathat. Ezért azoknak az őstermelőknek is regisztráltatniuk kellett magukat az APEH-nál, akik eddig még nem rendelkeztek adószámmal. 2008-ban a regisztrált egyéni vállalkozások száma így 130-ról 514-re nőtt, majd ezt követően egy kiegyensúlyozott lassú növekedés figyelhető meg.

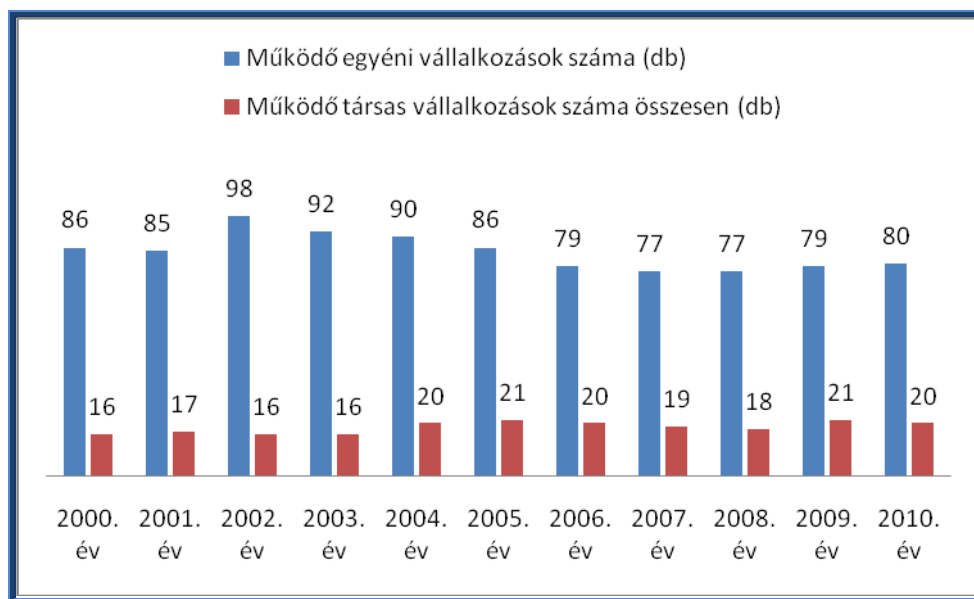
A működő vállalkozásokhoz azokat a vállalkozásokat soroljuk, amelyeknek az adott évben árbevétele vagy foglalkoztatottja volt. Számuk a vizsgált periódusban 114 és 95 között mozog, az egyes évek között kimagasló értékű változás nem következett be.

Regisztrált és működő vállalkozások száma 2000-2010.

Forrás: KSH, területi adatok

A működő vállalkozásokon belül a vállalkozások mintegy 20%-a társas vállalkozás, jelentősebb része egyéni.

A működő vállalkozásokon belül az egyéni és társas vállalkozások számának alakulása

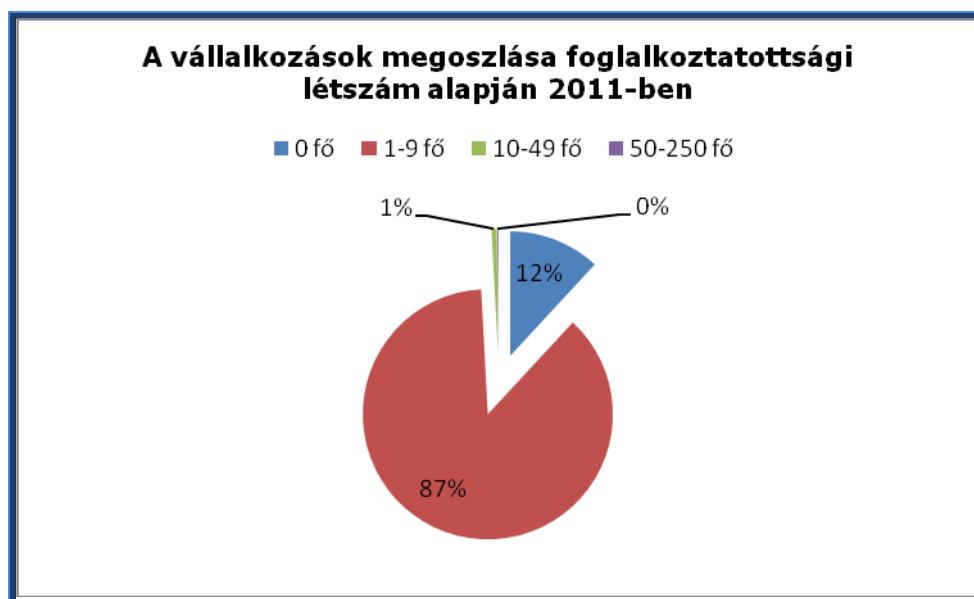
Forrás: KSH, területi adatok

A foglalkoztatottsági létszám alapján mikrovállalkozásnak minősül a 10 főnél kevesebbet (1-9), kisvállalkozásnak az 50 főnél kevesebbet (10-49), középvállalkozásnak a 250 főnél kevesebbet (50-249) foglalkoztató, profitorientált gazdálkodó szervezet.

A KSH 2011-re vonatkozó adatai szerint Dombrádon a működő vállalkozások 12 %-a 0 és ismeretlen fős, 87%-a 1-9 fő alkalmazotti létszámmal működő mikrovállalkozás volt,

azaz az a vállalkozások 99%-ban alacsony a foglalkoztatottak létszáma. A kis- és közép-vállalkozások száma alacsony, összesen 5 db.

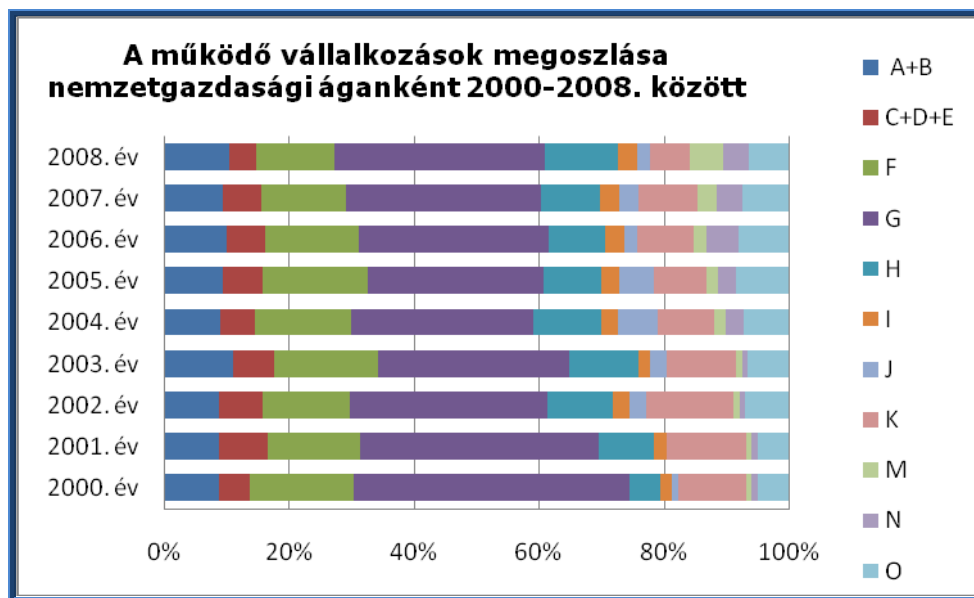

Regisztrált vállalkozások megoszlása a foglalkoztatottsági létszám alapján

Forrás: KSH, területi adatok

A korábbi évek adataival összehasonlítva az eloszlás mértéke nem változott drasztikusan. 2005- és 2011 között a mikrovállalkozások aránya 96% fölötti volt. Az 50 főnél több embert foglalkoztató profitorientált vállalkozások száma évek óta 1.

A vállalkozások nemzetgazdasági ágankénti megoszlására jellemző, hogy túlsúlyban a kereskedelem és javítás területén tevékenykedő vállalkozások vannak, bár arányuk jelentősen csökkenő tendenciát mutat. Az építőipar, gazdasági szolgáltatások aránya szintén csökkent, ugyanakkor nőtt a szálláshellyel és vendéglátással, egészségügyi és szociális szolgáltatásokkal, valamint az oktatással foglalkozó működő vállalkozások száma.

Vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági áganként

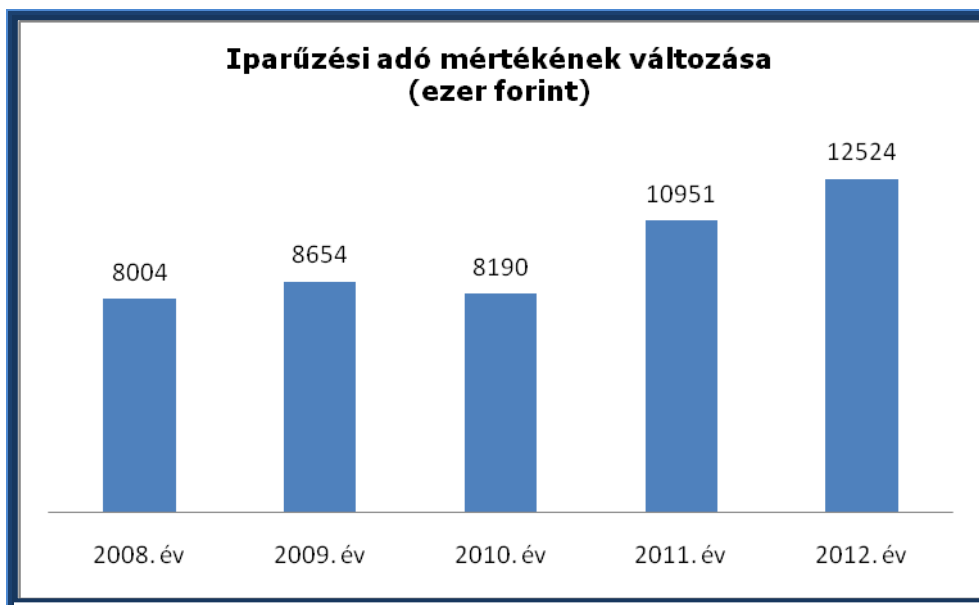
Forrás: KSH, területi adatok

Az önkormányzat 18/2012.(XI.30.) önkormányzati rendelete módosítja a helyi adókról szóló 10/2011.(XI.25.) önkormányzati rendeletet. Az önkormányzat az állandó jelleggel végzett iparüzési tevékenység esetén az adó évi mértékét az adóalap 2 %-ban határozta meg.

A településen működő, jelentősebb iparüzési adót fizető vállalkozások:

Vállalkozás neve	Fő profil
Andi Sütő Bt.	Sütőipari tevékenység
Gál Sándor	Tűzép
Gégény Sándor	Vendéglátás
Dombka 2003 Zrt.	Mg-i és kereskedelmi tevékenység
Ritli Jánosné	Gyógyszertár
Sipos Istvánné	Mg. vállalkozó
Szekeres Katalin	Üzemanyag töltő állomás
Tamási Ödön	Vendéglátás
Nyír-FRUCT Szövetkezet	Zöldség-gyümölcs felvásárlás
Dombrád-COOP	Élelmiszer kereskedelem
Joannam Bt.	Vendéglátás
Vinszesz Kft.	Pálinka főzde
Verkonép 2008 Kft.	Építőipar
FNOR Reklámgrafika Kft.	Marketing és reklám
Karászi Transz	Fuvarozás

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, saját szerkesztés

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A vállalkozások által fizetett iparűzési adó mértéke 2008-2012 között 1,7 % volt, amit a jogszabály határoz meg, majd 2013-tól lett 2 %.

Az iparűzési adó 2008 és 2012 között az Önkormányzati bevétel alábbi részét tette ki:

2008:	0,85%
2009:	0,807%
2010:	0,762%
2011:	1,11%
2012:	1,11%

1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége)

Ahogy az Integrált Településfejlesztési Stratégia egyéb fejezeteiből világosan kitűnik, Dombrád város gazdasági versenyképességét jelenleg három főbb tényező érinti negatívan.

Az egyik a város elérhetőségének gyengülése, részben a közúthálózat állapotának leromlásával magyarázható, másrészt azzal, hogy a főutak elkerülik Dombrádot, valamint a korábbi vasúti elérhetőség megszűnt – igaz, addig is csupán személyszállításra alkalmas kisvasút működött. Az elérhetőséget rontja a tiszai pontonhíd elbontása is, így a várost elvágták a korábbi, borsod megyei, erős kapcsolataitól, melyből részben a turizmus, részben a mezőgazdaság (idénymunkások áramlása) profitált. A közlekedési zárvány, amelybe a település került, tovább gyengítette térségi szerepkörét.

A másik nagy probléma a munkaerő képzettségének egyre romló összetétele. A képzett munkaerő elvándorol a településről, egyre többen választják az ingázás helyett az elköltöztetést. A város növekvő számú roma lakosságának munkaerő-piaci alkalmasságát képzetlenségük hosszú távra bebetonozza, és ez a felnövekvő generációk iskolai teljesítménye alapján a jövőbe vetül.

A harmadik, talán legégetőbb probléma a fogyasztóképes társadalmi rétegek elvékonyodása. *A magyar gazdaság kicsi, nyitott, és duális szerkezetű. A versenyszféra magyar vállalataiban foglalkoztatják a piaci munkavállalók 72,4 %-át.* (Ez a szám 2001-ben még 65% volt, s azóta folyamatosan emelkedett.) *Köztük nagy többségben vannak az egyéni, vagy pár fős vállalkozások.* Minden régióban a mikrovállalkozások nyújtanak a legtöbb munkavállaló számára kereseti lehetőséget (Forrás: KSH). *A munkához jutás és a munkából származó jövedelmek döntő többsége itt, a mikrovállalkozások szintjén dől el.* Sajnos tény az, hogy *az EU 27-ek átlagához képest, a magyarországi átlagkereset 26,8%-ot tesz ki,* amivel az utóbb csatlakozott 12 ország átlaga alatt is vagyunk! Az elmúlt években általánossá vált nálunk a „dolgozó szegények” jelensége – ma már Magyarországon nem csak az a szegény, akinek nincsen munkája. A magyar lakosság egynegyede – más számítások, szerint egyharmada! – szegény, miközben a szegények felének (vagy kétharmadának) van rendszeres munkája, munkajövedelme (amelybe nem számít bele a közmunka)! A jövedelmek elégtelen volta, *a fizetőképes belső kereslet beragadása egy extrém alacsony szinten, immár a növekedésnek, sőt a gazdaság körforgásának is az egyik fő akadálya.* Ahol nincsen fizetőképes lakosság, ott a mikrovállalkozások – melyek a foglalkoztatás jelentős tényezői országos és helyi szinten egyaránt – megfulladnak, nem képesek működni. Ez Dombrád városra kiemelten jellemző problémakör, illetve egy önerősítő, körforgásszerű folyamat.

További problémaként tekinthető a város demográfiai összetételének kedvezőtlen változása.

Mindezekkel számolni kell, amikor a település természetes adottságait (Tisza közelsége, jó termőföld), vagy a helyben élők szaktudását kiaknázó fejlesztéseket szeretne a város megvalósítani.

1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok

A városra a családi házas lakások jellemzőek. A 2011-es népszámlálás adatai szerint 1422 lakás és lakott üdülő van Dombrádon. A lakások alapterületét vizsgálva elmondható, hogy a lakások 70%-a 80 m²-t meghaladja, az egy lakásra jutó alapterület 91 m². A meglévő lakásállományból a közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma 1276, a lefedettség 900%-os. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatornahálózatba) bekapcsolt lakások száma 1016, azaz a lakások 71%-a. A lakások komfortozat szerinti megoszlása: 27% összkomfortos, 53%-a komfortos, 4%-a félkomfortos, 15% komfort nélküli és 0.4% szükséglakás.

Említést kell tennünk a Tisza menti üdülőövezetben található ingatlanokról. Az üdülőövezetben 126 üdülő található, ebből 1 állandóan lakott.

A 2001-2011 közötti vizsgált időszakban az újonnan épített lakások száma erősen ingadozott, a Statisztikai hivatal nyilvántartása szerint 2009 óta nem épült új lakás a városban. A megépített lakások közül valamennyi fürdőszobával felszerelt, közüzemi vízvezetékekkel ellátott, 2 vagy több szobásak. A gázhálózatra valamennyi ház csatlakozott.

1.10. Az önkormányzat gazdálkodása

1.10.1. Költségvetés és vagyongazdálkodás, gazdasági program

1.10.1.1. Az Önkormányzat költségvetése

Az Önkormányzat bevételeinek és kiadás összegeinek változása:

	Bevétel (Ft)	Kiadás (Ft)
2008.	941.567.000	920.447.000
2009.	1.072.159.000	1.034.165.000
2010.	1.074.391.000	1.036.522.000
2011.	985.615.000	931.140.000
2012.	1.127.650.000	1.007.408.000

Az önkormányzat költségvetésének kidolgozásának alapja, hogy biztosítani tudja az önkormányzat kötelező és önként vállalt közfeladatainak ellátásához szükséges gazdasági alapokat.

Az önkormányzat fő bevétele normatív hozzájárulások, kiegészítő támogatás és egyéb támogatás jogcímen keletkezik. Ugyanilyen jelentőséggel bírnak a támogatásértékű bevételek, ennek több mint harmadrésze volt EU és egyéb pályázati támogatás 2012-ben.

1.10.1.2. Vagyongazdálkodás

Az Önkormányzat vagyongazdálkodását a Képviselőtestület 8/2012.(III.30.) önkormányzati rendelete határozza meg.

A vagyon - rendeltetése szerint - a törzsvagyonból és a törzsvagyon körébe nem tartozó üzleti vagyonból tevődik össze.

Az önkormányzat törzsvagyonába a forgalomképtelen és a korlátozottan forgalomképes ingatlanok tartoznak.

Forgalomképtelen ingatlanok a helyi közutak és műtárgyaik, a terek, a parkok, és minden más ingatlan és ingó dolog, amelyet törvény vagy a helyi önkormányzat forgalomképtelennek nyilvánít. A forgalomképtelen ingatlanok az önkormányzat feladatellátás ellátáshoz kapcsolódnak, nem idegeníthetők el.

Korlátozottan forgalomképes ingatlanok a közművek, intézmények és középületek, továbbá a helyi önkormányzat által meghatározott ingatlanok és ingók. A korlátozottan forgalomképes ingatlanok

Forgalomképes ingatlanokhoz tartoznak az önkormányzat tulajdonába tartozó, értékesíthető telkek, épületek, ingatlanok.

1.10.1.3. Gazdasági program

Jelenleg a város az Önkormányzat által 2011-2014. közötti időszakra kidolgozott ciklusprogram szerinti elveknek megfelelően hajtja végre gazdasági programját.

A Ciklusprogram 2011-2014 közötti időszakra vonatkozó megállapításai:

Alapcélok:

1. A 2010. október 3-án megválasztott Képviselő-testület alapvető célja, hogy biztosítsa a város működőképességét, az önkormányzat kötelező és önként vállalt közfe-

adatainak ellátásához szükséges gazdasági alapokat megteremtse, a feladatokat önkormányzati fenntartású intézményrendszeren keresztül elláttassa a takarékoság, a gazdaságosság és hatékonyság elveinek figyelembe vételével.

2. Meghatározó célunk a város népességmegtartó képességének javítása, a munkanélküliség csökkentése, munkahelyteremtő beruházások támogatása.

3. A társadalmi elvárásoknak megfelelő szakképzett munkaerő növelése a munkavállalás alapfeltétele. Az oktatás területén korszerű alapképzés alkalmazásával, szakirányú felnőttképzéssel ezt meg tudjuk valósítani.

4. Környezetünk tisztasága, rendezettsége, esztétikussága fontos számunkra, ezért a környezeti károk felmérése és a további szennyezések elkerülése alapvető célunk. Az önkormányzat közélet alakító szerepéből adódóan segítse elő, hogy a lakosság és a gazdasági szervezetek védjék, ápolják és fejlesszék a környezetet.

5. A településen élő lakosság szolgáltatásokkal való ellátása, a településben rejlő előnyök feltárása, gyarapítása, kihasználása, a település vonzóbbá tétele, a lakosság megtartása határozott célunk.

Specifikus célok:

- gazdasági versenyképesség erősítése
- az emberi erőforrások fejlesztése
- jobb környezetvédelmi és egészségügyi feltételek elérése

A ciklusprogram részletes feladatai:

1. *Városépítés, városfejlesztés területén a városban élő emberek életkörülményeinek javítása*, ami megegyezik a városban jelentkező igények fejlesztésének megcélzásával. Kiemelten kell kezelni azon városfejlesztési feladatokat, amelyek elősegítik a település *további városiasodását*, lehetőséget teremtenek a *népesség megtartására, növelésére*.

2. *Építészeti fejlesztések* terén figyelemmel kell lenni a gazdaságélénkítés és munkahelyteremtésnél meghatározott elvekre. Folytatni kell az Önkormányzat beruházásokat ösztönző, infrastruktúra javítását célzó, ingatlanok felújítását/megújítását célzó és lakosság társadalmi jólétét szolgáló szakmai programokat biztosító pályázati tevékenységét.

További fejlesztési célok, programok

1. Városközpont fejlesztése a civil, egyházi, gazdasági és magánszféra bevonásával
2. Idegenforgalom lehetőségeinek bővítése
3. Úthálózat fejlesztése, beleértve a kerékpárhálózat és a települést elkerülő mezőgazdasági utak, járdák fejlesztését is
4. Idősek Otthona építése, amely 50 fő befogadásra alkalmas
5. Belvízelvezető csatornahálózat kiépítése
6. A városi szövet megerősítése, a városi életminőség javítása (közparkok, piac, játszótér építése)
7. Szükséges infrastruktúra fejlesztése (ivóvíz és szennyvízprogram)

1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszer

1.10.2.1. Polgármesteri Hivatal

A Polgármesteri Hivatal feladata az önkormányzat működésének segítése, a közigazgatási ügyek döntésre való szakszerű előkészítése és a döntések végrehajtásával kapcsolatos feladatok és államigazgatási ügyek ellátása.

Dombrádon a Dombrádi Közös Önkormányzati Hivatal látja el ezt a feladatot. A 2013. május 1. óta hatályos Szervezeti és működési szabályzat szerint Dombrád Város, Újdombrád, Tiszakanyár községek képviselő-testületei az önkormányzatok működésével, valamint a polgármester vagy a jegyző feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek döntésre való előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátására közös önkormányzati hivatalt hozott létre. A hivatal közreműködik az önkormányzatok egymás közötti, valamint az állami szervekkel történő együttműködésének összehangolásában.

A Közös Önkormányzati Hivatal, mint önállóan működő és gazdálkodó, teljes jogkörrel rendelkező költségvetési szerv, ellátja az igazgatási szervezet működtetéséhez szükséges gazdasági, pénzügyi, jogi, szakmai, ügyviteli, adminisztratív feladatokat, valamint az önkormányzatok, és az önállóan működő intézmények vonatkozásában a pénzügyi, gazdasági feladatokat egyaránt.

Az önkormányzatok működésével kapcsolatos feladatai során a Közös Önkormányzati Hivatal az önkormányzatnak a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. §. (1) bekezdésében előírt önkormányzati feladatok előkészítését és végrehajtását látja el.

A Dombrádi Közös Önkormányzati Hivatal szervezeti felépítése:

A polgármesterek, a képviselő-testületek - a megállapodásban rögzítettek szerint - saját önkormányzati jogkörükben ellenőrzik a Közös Önkormányzati Hivatal működését. A polgármesterek a jegyző javaslatainak figyelembevételével meghatározzák a Dombrádi Közös Önkormányzati Hivatal feladatait az önkormányzatok munkájának szervezésében, döntések előkészítésében és végrehajtásában. A Dombrádi Közös Önkormányzati Hivatalt a jegyző vezeti. A jegyző távolléte esetén helyetteseként az aljegyző látja el a feladatokat.

Az Önkormányzat munkáját Dombrádon két bizottság segíti, a Pénzügyi Ellenőrző Bizottság és a Szociális Bizottság. Mindkettő két taggal és egy elnökkel működik.

1.10.2.2. Okmányiroda

Az okmányirodák kijelöléséről és illetékességi területéről szóló 256/2000 (XII.26) Kormányrendelet alapján, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Kisvárdai Járási Hivatal Dombrádi Kirendeltségében működik az Okmányiroda, hol három kormánytisztviselő látja el feladatait. Az okmányiroda működése 23 településre terjed ki, ügyirat az alábbi településekről érkezik: Dombrád, Újdombrád, Tiszakanyár, Kékcse, Pátroha kiterjed

Az okmányirodában az alábbi ügyek intézhetők el:

- a személyazonosító igazolvánnyal,
- az útlevéllel,
- a vezetői engedéllyel kapcsolatos kérelemre induló,
- a mozgáskorlátozottak parkolási igazolványával,
- a gépjárműokmányokkal kapcsolatos kérelemre induló ügyek,

- az egyéni vállalkozói tevékenység megkezdésének és megszüntetésének bejelentése
- az egyéni vállalkozói igazolvány kiadásával kapcsolatos ügyek.

Interneten is kezdeményezhető ügytípus az egyéni vállalkozói igazolvánnyal kapcsolatos ügyek.

1.10.2.3. Városgazdálkodási csoport

A város gazdasági tevékenységét látja el a csoport, amit nem önálló költségvetési szervként, hanem szakfeladaton működtet az önkormányzat.

A városgazdálkodás egyik feladata az intézmények karbantartása, amelyet 4 fő közalkalmazott végez: ebből 1 fő villanyszerelő, 1 fő sofőr, 2 fő asztalos.

Ezen felül 3 fő koordinátorok látja el a település-karbantartási feladatokat. A csoport a település rendezettségéről és tisztaságáról gondoskodik, elvégzi az önkormányzat tulajdonában lévő épületek kisebb felújítási és karbantartási feladatait, valamint a város új épületeinek, közttereinek és szolgáltató egységeinek építésében is részt vesz.

1.10.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység

Az Önkormányzat gazdaságfejlesztési tevékenysége elsősorban szociális gazdaságfejlesztésen alapul.

Szociális földprogram: 20 hátrányos helyzetű család nyert fokhagyma szaporító anyagot és a műveléshez szükséges szerszámot. Saját kertjükben termesztik a fokhagymát. A megtermelt árut értékesítheti és biztosíthatja a következő évi vető anyagot saját részére.

Szociális Szövetkezet: 2013. második félévében alakult meg a Tisza-parti Kertészet Szociális Szövetkezet, melyet 6 természetes személy és az önkormányzat alapított. A szövetkezet a helyben megtermelt mezőgazdasági termények minél szélesebb körű feldolgozására irányul, a cél a termékek termékpályássá tétele, az egyes programok összekapcsolása, a komplexitás megteremtése. Ennek első lépése a szociális földprogramban megtermelt fokhagyma feldolgozására irányul.

Egy másik terület a káposztatermesztés, és annak savanyítása, melyre a szövetkezet pályázatot nyújtott be.

Gyógynövény termesztés: 2013-ban mórmaryva termesztésben indultunk el, melynek virágát szedve és szárítva a természetes színezékként értékesítettünk. 2014-ben ez még citromfű termesztéssel bővül.

Az önkormányzat **vágóhidat** működtet, itt hatósági húsmérés és bérvágás folyik, melyet 1 fő közalkalmazott hentes végez.

1.10.4. Foglalkoztatáspolitikai

Az önkormányzat törekszik arra, hogy a településen élő aktív korúak saját jövedelemszerző erejükre támaszkodva váljanak képessé az önfenntartásra, családfenntartásra. Ennek érdekében átképző programokat működtet, illetve lehetőségeihez mérten támogatja a vállalkozásokat, munkaadókat.

A nyílt munkaerőpiacon elhelyezkedni nem tudókat az önkormányzat közfoglalkoztatottként tartja a munka világában. Az alacsony képzettségű (jellemzően a szegregált, vagy szegregációval veszélyeztetett környezetben lakó) munkanélküliek foglalkoztatására minden közmunkaprogramot megvizsgál. 2014 januárjában 141 fő foglalkoztatását heti 40 órában, további 12 fő foglalkoztatását heti 30 órában oldja meg.

A passzív munkaerő-piaci ellátásokkal azok megélhetését támogatja, akiket a lehetőségek szűkössége, vagy más korlát miatt nem tud bevonni az aktív ellátásba.

Jövőbeni lehetőségként a szociális szövetkezet megerősítését, munkaerő-szükségletének növelését, valamint felvevőpiacának szélesítését tervezi az önkormányzat kihasználni, oly módon, hogy a szövetkezet reális perspektívát nyújtson a más módon nem (vagy csak közmunkaprogramban) foglalkoztatható munkavállalók számára.

Az Önkormányzat az 2014. évi Startmunka mintaprogram keretében arra törekszik, hogy minél szélesebb körű termelő, értékteremtő, hosszú távú gondolkodást és befektetést igénylő programelemeket valósítson meg. Ennek megfelelően az alábbi tevékenységeket tervezi megvalósítani:

- ✓ Belvízelvezetés: A városban meglévő belvízelvezető árkok karbantartása, felújítása.
- ✓ Illegális hulladéklerakó helyek felszámolása: Dombrád város összes utcájának, a Tiszakanyár, Újdombrád, Gégény, Pátroha, Tiszapart, Kistiszahát felé kivezető utak megtisztítása, a hulladék elszállítása és az illegális hulladéklerakó helyek felszámolása.
- ✓ Közúthálózat javítása: Az önkormányzati kezelésű úthálózat környezetének rendbetétele, az úttestről az esővíz elvezetése, járdaépítés, a közlekedést veszélyeztető benyúló ágak, bokrok visszavágása, az útszél és a mellette lévő árkok karbantartása, a magas aljnövényzet kaszálása.
- ✓ Téli közfoglalkoztatás: A tavasszal szükséges gépek, berendezések karbantartása, javítása, felkészítése a tavaszi munkálatokra, valamint az önkormányzati intézmények karbantartása, szükséges felújítása.
- ✓ Mezőgazdasági projekt: Dombrád Város Önkormányzata 2013. évben első alkalommal indította a mezőgazdasági projektet. A projekt keretein belül gyógynövény és kordonos uborka termesztéssel és értékesítésével kíván foglalkozott, összesen 2 ha területen. Attól függően, hogy melyik jövedelmezőbb, annak a termesztését folytatjuk a jövőben nagyobb területen.
- ✓ Szociális Szövetkezet működtetése: 2014-ben a szociális szövetkezet keretében 5 ha területen káposztát tervezünk termesztetni a jelenleg bérbe adott önkormányzati területeken. A szociális szövetkezet működtetésére az Önkormányzat pályázatot nyújtott be, és a jövőben is a tervezett további pályázatok benyújtását, amiből káposzta savanyító üzemet kíván létrehozni.

1.10.5. Lakás és helyiséggazdálkodás

A településen 8 önkormányzati tulajdonú lakás van. A lakások zöme 1960 előtt épült. Dombrád Városi Önkormányzat Képviselő-testületének 19/2006.(XII.15.) rendelete szabályozza az önkormányzati bérlakások bérbeadásának feltételeit, melyet a rendelet értelmében minden évben felülvizsgál annak érdekében, hogy a változás mértéke a költségalapon meghatározott lakbérű lakások esetében a lakbér értékállóságát biztosítsa.

A rendelet szerint a képviselőtestület a bérbeadói jogok gyakorlásával és kötelezettségek teljesítésével a nem szociális alapú bérlakások, és a szolgálati lakások vonatkozásában a polgármestert bízta meg. A költségalapú lakásokkal kapcsolatos bérbeadói jogok gyakorlásának jogával és kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos hatáskört a Képviselőtestület átruházta a Pénzügyi Ellenőrző Bizottságra.

Az önkormányzat tulajdonát képező – a rendelet hatálya alá tartozó - lakásokról nyilvántartást vezet, amely tartalmazza az ingatlanokra vonatkozó valamennyi lényeges adatot, így az ingatlan helyrajzi számát, az ingatlan fekvését, utca, házszám, emelet és ajtószám szerinti megjelöléssel, szobaszámát, a lakás alapterületét, komfortfokozatát, az ingatlanhoz tartozó egyéb épületek megnevezését, kerthasználatot, annak jellegét, stb

Az önkormányzat tulajdonában álló lakások hasznosítási formái:

- ✓ Költségalapú bérlakások
- ✓ Egyéb önkormányzati bérlakások
- ✓ A lakáshoz kapcsolódó egyéb (nem lakás céljára szolgáló) helyiségek

Jelenleg a lakásokra fizetendő bruttó bérleti díj:

Költségalapú bérlakások lakbére: 286,-Ft/m²/hó

összkomfortos: 144.- Ft/m²/hó

komfortos: 120.- Ft/m²/hó

A lakáshoz kapcsolódó egyéb (nem lakás céljára szolgáló) helyiségek bérleti díja: 32,- Ft+ mindenkor ÁFA.

Önkormányzati lakásállomány komfortfokozat szerint (Önkormányzati adatok, 2011):

Komfortfokozat	Lakások száma
Összkomfortos	7
Komfortos	1
Félkomfortos	-
Komfort nélküli	-
Szükség lakás	-

Az Önkormányzat tulajdonában álló, nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérbeadásáról a képviselőtestület 72/2009. (IX.17.) számú határozata rendelkezik. A határozat az alábbi épületek bérleti lehetőségeire és azok bérleti díjára tér ki:

- Móra Ferenc Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola
- Ady Endre Művelődési Ház és Könyvtár
- Házasságkötő terem
- Városi Sportpálya
- Szabadtéri nagyszínpad
- Szabadtéri kisszínpad

Ezen kívül az Önkormányzat az alábbi ingatlanokat hasznosítja bérbeadással:

- Vasút út 4 szám alatti raktár, amit a Dombrádi Fűszer Kft bérel
- Dolgozók útján, a Városgazdálkodási csoport telephelyén gépek megőrzése történik

- Dolgozók útján lévő ingatlan (régi gáz-csere telep) a most megalakult Szociális Szövetkezetnek lesz a telephelye.

1.10.6. Intézményfenntartás

Az Önkormányzat működteti a településen művelődési házat, az óvodát, az Általános Iskolát. Ez utóbbi az épület fenntartásának költségeit jelenti, az ott dolgozó pedagógusok a KLIK-hez tartoznak.

További intézmények és foglalkoztatottak létszáma:

- ✓ Ady Endre Művelődési Ház és Könyvtár: 2 fő
- ✓ Szivárvány Óvoda és Bölcsőde: 20 fő
- ✓ Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ: 13 fő a gondozókkal együtt
- ✓ Dombrádi Közös Önkormányzati Hivatal: 16 fő
- ✓ Mesehíd Gyerekház: 3 fő
- ✓ Védőnői szolgálat: 3 fő
- ✓ Városgazdálkodási csoport: 7 fő.

1.10.7. Energiagazdálkodás

Az utóbbi évek intézményfejlesztési beruházásainak fontos részét képezte, hogy energetikailag korszerű, modern hőtechnikai elvárásoknak megfelelő épületek adjanak helyet a szolgáltatásoknak. A beruházásokban egyre szélesebb körben kapnak szerepet az alternatív energia kihasználást célzó megoldások.

A cél a villamos energia fogyasztás részbeni kiváltása a megújuló energiaforrással működő termelő berendezéssel. A berendezés által termelt villamos energia a felhasználó belső hálózatán közvetlenül felhasználásra kerül, illetve ún. ad-vesz mérőóra beépítésével a pillanatnyi termelési többlet visszatáplálásra kerül elszámolásra az áramszolgáltatóval.

Az Önkormányzat által működtetett intézményekben három helyszínen került napelem telepítésre: a Dombrádi Közös Önkormányzati Hivatal épületén a Rákóczi út 36 szám alatt és a Móra Ferenc Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola két épületén az Andrássy út 67. és Kossuth út 36-40. számok alatt.

A vállalkozások telephely fejlesztése szintén kiterjedt az alternatív energia hasznosítására, a DOMBKA 2003 Zrt biogáz üzemeltet, a Karászi Tüzépen napelemet telepítettek.

A településadottságai kedveznek szélenergiát telepítésére is, ez a Gál-Tüzép tulajdonában működik, a vállalkozás telephelyén.

Bio- és megújuló energiafelhasználási mintaprogram:

Önkormányzatunk 2013. évben 4 darab bio- kazán beépítésére sikeresen pályázott, melynek keretében a Polgármesteri Hivatalban, az Önkormányzatban és a Szivárvány Óvoda és Bölcsőde két épületben egy-egy kazán került elhelyezésre. Tiszakanyár településsel közösen vásároltunk egy ágaprító gépet, mellyel előállítható a kazánhoz szükséges fűtőanyag. 2014-ben bővíteni kívánjuk a meglévő kazánok számát, ezért a Móra Ferenc Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti iskola 2 épületének fűtési rendszerének átalakítása iránt szintén pályázatot nyújtunk be.

1.11. Településüzemeltetési szolgáltatások

A település üzemeltetéssel kapcsolatban a közművek vonatkozásában az Önkormányzat szerződött partnerein keresztül látja el a feladatokat.

A szemétszállítás a város teljes közigazgatási területére vonatkozóan megoldott. A szemétszállításra szolgáltatási szerződést a város a Nyír-Flop Kft-vel kötött.

A városban a gázszolgáltatás kiépített, a gázhálózatra valamennyi ház csatlakozott. Szolgáltatóként a TIGÁZ van jelen.

A település elektromos rendszere kiépített, a szolgáltatást az E-ON végzi.

A településen jelen van valamennyi mobil szolgáltató, a vezetékes telefonszolgáltatást a Magyar Telekom végzi.

Saját maga látja el a közút kezelés-karbantartás árok és padkarendezéssel a nem országos főutakon, valamint a közterület, és parkrendezési feladatokat.

1.12. A táji és természeti adottságok vizsgálata

1.12.1. Természeti adottságok

Dombrád Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északi részén, az Alföld Felső-Tisza vidék közép-tájának a Rétköz nevezetű kistáján helyezkedik el, természetföldrajzi adottságaiban a kistáj adottságai tükröződnek.

1.12.1.1. Domborzati adatok

A kistáj 100 és 119 m közötti tszf-i magasságú, ártéri szintű tökéletes síkság. A felszín átlagos relatív reliefű (2 m/km^2), a Tisza mentén fekvő területeken alacsonyabb, a középső és különösen a keleti részen kissé magasabbak az értékek. Itt a változatosságot a helyenként 8 m magasságot is elérő homokbuckák jelentik. Formái eolikus és folyóvízi eredetűek. A futóhomokformák közül a keskeny, mély szélbarázdák és a hosszanti, illetve parabola alakú garmadák jellemzőek. A Tisza mentén fekvő területek homokháttakkal és elhagyott medermaradványokkal fedettek.

1.12.1.2. Földtani adottságok, kialakulás

A felszín legnagyobb részét a holocén üledékek foglalják el. A Rétköz középső részén a kotus-lápos üledékekből szigetszerűen kiemelkedő pleisztocén futóhomokok gyakran löszös homoktakaróval fedettek. Ezekben a pleisztocén folyamán jellegzetes futóhomokbuckás felszínek maradványait kell látnunk. Az óholocénban megindult süllyedés miatt a Tisza oldalazó eróziójával ugyanis lenyeste a felszíneket, s megindult a terület láposodása is. Potenciális szeizmicitás 6°MS alatti.

1.12.1.3. Éghajlat

A település éghajlata mérsékelt meleg, mérsékelt száraz, télen már száraz éghajlatú kistáj. Az évi napsütés összege 1920-1940 óra, ebből nyáron 760-770 óra, télen 170 óra körüli napfényt élvez a vidék. A hőmérséklet évi és vegetációs időszaki átlaga $9,5-9,6^\circ\text{C}$, illetve $16,6-16,8^\circ\text{C}$. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga $33,6^\circ\text{C}$, a minimumoké $-18,0$ és $-18,5^\circ\text{C}$. A legalacsonyabb havi hőmérséklet januárban ($-3,4- -3,7^\circ\text{C}$) a legmagasabb érték pedig júliusban ($20,5-20,8^\circ\text{C}$) következik be.

Az évi csapadékösszeg 580-600 mm, a nyári félévben 330.340 mm eső valószínű. A téli félévben 38-40 napon át szokta hó borítani a talajt, az átlagos maximális vastagsága 17-18 cm.

A leggyakoribb szélirány az É-i, második helyen a DNY-i áll. Az átlagos szélesebbesség $2,5-3,0 \text{ m/s}$ közötti. Inkább a szárazságtűrő és kevésbé hőigényes növényeknek kedvez az éghajlat.

1.12.1.4. Vízrajz

A Tisza Révleányvár és Tiszabercel közötti 40 km-es szakaszára támaszkodik északról, míg délről a Belfő-főcsatorna (53 km , 636 km^2) vízrendszere határolja. Jelentősebb mellékcsatornája a Nagyhalász-Pátrohai-csatorna (21 km , 118 km^2). Száraz, mérsékelt vízhiányos terület.

1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet

1.12.2.1. Táj történeti vizsgálata

A Tisza szabályozása előtt a mély fekvésű területeken csak nád és széna termett, így az állattartás mellett a cserekereskedelemből éltek az emberek. A múlt század legjelentősebb munkája a Tisza szabályozása volt, mely jelentősen megváltoztatta Dombrád arculatát is. A szabályozás eredményeként alakult ki fejlett mezőgazdasága és állattenyésztése, amely ma is meghatározó. Az emberek főleg kalászos és takarmánynövényeket termeltek, de messze földön híres volt a Dombrádon termelt hagyma is. A szarvasmarha – tenyésztés és – tartás mellett kiemelt figyelmet fordítottak a lótenyésztésre. A századforduló és az azt követő évtizedek komoly fellendülést indítottak el a település életében. Ez volt az első szakasz, mely kialakította Dombrád jelenlegi arculatát és a térségben betöltött szerepét. Ennek a kornak meghatározója volt a keskeny nyomközű vasút, melyen az első szerelvény Dombrád és Nyíregyháza között 1905. december 21-én indult el. A település fejlettségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a húszas években két gőzmalom működött, villanytelepe, néma mozija, állandó piaca, postája, távírdája, gyógyszerésze volt a falunak. Szellemi életének fellendülését hozta az 1925-ben megépült polgári iskola. (Építéskor a terület feltöltésére 5000 szekér homokot használtak fel.) A szomszédos Borsod megyével a kapcsolatot az 1922-ben megépült pontonhíd biztosította.

A Rétköz Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyik kistája, a Tisza felső szakaszának szabolcsi mélyártere. Helyi neve Rétság volt, amin elsősorban a Tisza közelében fekvő leginkább mocsaras területet értették. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északi részén, a Tisza felső szakaszán, a Lónyai-főcsatorna és a Tisza közt fekvő területen található. A Rétköz egykor a Tisza ártere volt, a 19. század közepéig, a folyószabályozások, lecsapolások előtt erdőkkel, tavakkal, rétekkel, lápokkal, kanyargó vizekkel szabdaltnak kiterjedt lápvidék volt, mintegy 140 ezer holdon. E lápvidék felvette a Nyírség csapadékvizeit is.

Az emberek a tájegység peremén és a belső szigeteken, homokháton, települtek meg. A lakói a halászattal, csikászattal, tenősbéka fogással, nádvágással, sulyomszedéssel foglalkoztak, az állattenyésztésből, és a lápból kiemelkedő homokszigeteket művelve földművelésből származó jövedelmük kiegészítéseként. A mélyfekvésű helyeit szinte egész évben víz borította, és az évszázadok alatt e vízzel borított területeken képződött tőzeges talajon zsombékos úszólápok, különleges hínárvegetáció alakult ki sajátos növény és állatvilággal.

Kialakulása

A pleisztocén és a holocén határán keletkezett, az észak-alföldi fiatal peremsüllyedések közé tartozik. Az alapját a pannontábla, és az erre ráakódó hordalékkúp adta, melynek fejlődése a pleisztocén végéig egységesen történik a Nyírséggel és a Bodroghózzal.

Lecsapolás

A Rétközt az 1880-as években csapolták le, vizét a Lónyai-főcsatorna vezette el. A környék lakossága ekkor tért át az intenzívebb gabona-, dohány-, káposzta- és burgonya-termelésre. A tájegység legjellemzőbb élőhelyei, az ármentesítés és lecsapolás eredményeként kultúrtájjá változtak.

A Rétköz az alacsonyabb részeken mind a mai napig igen szép arányban őrzi természeti értékekben gazdag vizes élőhelyeit. Az egykori Rétköz emlékét az ősi patakmedrek, erek maradványai őrzik, mint a Szebecse, a Járát-ér, a Csenger, a Kis-Tisza patakok, melyek egykor behálózták a vidéket; ezeken át érkezett áradáskor a Tisza vize a területre, s apadáskor ezeken jutott vissza is a folyó medrébe, melyekből mára csupán néhány kilométernyi úgynevezett holt-szakasz maradt meg. A területet átszelő nagyrészt mesterséges Belfőcsatorna egyes részei is ezekben a medrekben folynak, különlegesen gazdag és értékes vízi- és élővilággal. A megmaradt lápon végzett kutatások során fedezték fel többek között a Rétköz máig megmaradt utolsó úszólápját is, mely több hektáron terül el.

1.12.2.2. Tájhasználat értékelése

A település rendezési terv települési táji környezetre gyakorolt hatása nem minősül jelentős hatásnak. A környezeti hatások a módosítások után szinten tartó, vagy az átminősítéseknek köszönhetően kedvezőbb környezeti állapotot eredményeznek. A módosítások nem eredményeznek az eredeti állapottól kedvezőtlenebb környezeti, tájképi változást.

A változtatások lokálisan az eredeti települési, táji környezetben a tájkép lényeges megváltoztatása nélkül valósítható meg és tartható fenn.

A tájrendezési vizsgálatot, illetve értékelést a jelenlegi szerkezeti terv terület felhasználási és szabályozási elemeiben bekövetkező változtatási igény tette indokolttá.

A tájrendezési vizsgálat azzal, hogy feltárta a tervezett terület felhasználások, illetve beépítések által várható környezeti hatások mértékét, megalapozta a tervmódosítás megvalósításának jogszabályi és környezetvédelmi lehetőségét.

A vizsgálat várható hatások tekintetében megoldhatatlan ellentmondásokat nem talált.

A terv összességében biztosítja a fenntartható fejlődés gazdasági, infrastrukturális, települési és társadalmi feltételeit. Megfogalmazza a környezeti és természeti, ökológiai értékekkel való hatékony gazdálkodás eszközeit, céljait.

Összességében a tervmódosítás tájképre gyakorolt hatása a megengedett értékeken belüli változásokat eredményezi. Az elkészített tájrendezési vizsgálat, illetve tájrendezési értékelés a szerkezeti terv és szabályozási terv tájrendezési alátámasztó munkarészt megalapozó anyagként elfogadásra javasolt. A tájrendezési értékelés alapján a területre vonatkozó szerkezeti és szabályozási terv módosítása elfogadásra javasolt.

1.12.3. Védett, védendő táji-természeti értékek, területek

Kistájkataszteri besorolás szerint Dombrád a Rétköz kistáj területén helyezkedik el, így az épített és természeti környezetét egyaránt a kistáj geoökológiai sajátosságai határozzák meg.

A város a Tisza mellett, tökéletes ártéri síkságon terül el, változatosságot a mintegy 8 méter magas futóhomok-buckák jelentenek a felszínen. Jellemző talaja az öntésanyagokon kialakult hidromorf öntéstalajok. A természetes erdőtársulások jelentős része ma már csak töredékében van jelen, a település erdősisége alacsony. A Tisza mentén jellegzetesek a mocsári nyílt társulások.

Az egykori mocsaras jó részét lecsapolták és mezőgazdasági termelés alá vonták, a település közigazgatási területének 69%-a felszántott.

A természetvédelemmel kapcsolatos feladatok törvényi háttérét az 1996. évi LXXX. a természet védelméről szóló törvény és a kiegészítő rendelkezések adják.

Az 1996. évi LIII. törvénynek megfelelően Dombrád területén természetvédelmi terület nincs.

2003-ban a Felső-Tisza vidék szinte teljes egészében bekerült **Magyarország nemzeti-közi jelentőségű vizes élőhelyei** közé (**Ramsari területek**). A Ramsari Egyezmény legfontosabb célja, hogy a vizes élőhelyek bölcs hasznosítását és ezzel együtt megőrzésüket globális méretekben biztosítsa. A terület növényvilágát ártéri erdők, puhafa ligetek, nádassal borított parti zónák, mocsarak, láprétek nedves rétek teszik változatossá. Az ehhez kapcsolódó flóra és fauna igen magas biverzitást mutat. Dombrád területén a 8004/2003 (Környezetvédelmi Értesítő 11. szám) KvVM tájékoztató alapján 23 helyrajzi számú parcella tartozik ehhez a területhez.

A **Natura-2000** besorolás alapján Dombrádon találunk **különleges madárvédelmi területet** (HUHN10008), **kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területet** (HUHN20001).

1.12.3.1. Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

Helyi Építési Szabályzat tervezete „Térségi tájképvédelmi és helyi értékvédelmi területre vonatkozó speciális előírások 8. § az alábbi szabályokat fogalmazza meg:

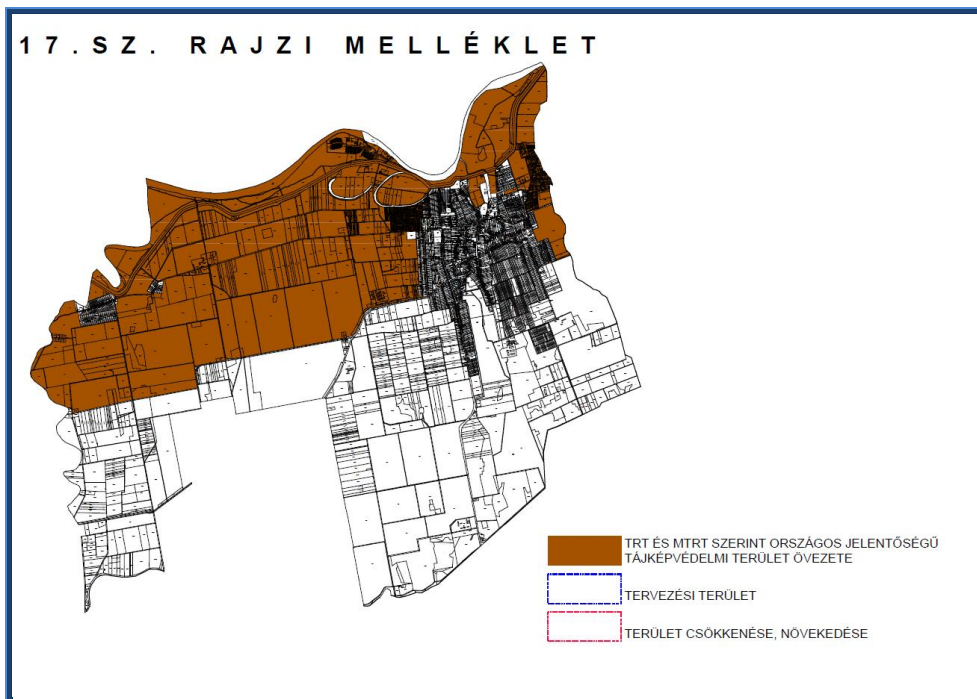
1. A térségi tájképvédelmi terület illetve a helyi értékvédelmi terület a szabályozási terven lehatárolt területek
2. A közigazgatási területen található természetes és természetközeli élőhelyek – különös tekintettel a természetközeli gye- és erdőterületekre, vizes élőhelyekre – megóvását, az állatok vonulását és az élőhelyek kapcsolatát biztosító ökológiai folyosók megtartását biztosítani kell.
3. A biológiai sokféleség megőrzése és a tájkép védelme érdekében a természetközeli gyepterületek és a mező védőerdősávok, fasorok, továbbá a lápok, mélyfekvésű, víz-állásos területek, valamint a vízfolyások, árkok menti természetközeli növényzet, facsoportok megtartandók.
4. A Szabályozási terveken jelölt természetvédelmi szempontból értékes területeken (védett természeti területeken, Natura 2000 területeken, ökológiai hálózat területein) tevékenységek a külön jogszabályokban meghatározottak szerint a természetvédelmi hatóság engedélyével, illetve szakhatósági hozzájárulásával folytathatók.
5. A térségi tájképvédelmi és helyi értékvédelmi területen a tetők tömegének (tető-idom) kialakításakor az egyszerű formá(ka)t kell alkalmazni, a környezetre jellemző helyi karakter figyelembevételével. Magastető 30-45° közötti hajlásszöggel, pikkelyes, vagy ehhez hasonló megjelenésű fedéssel létesíthető – kivéve a közterületről nem látható, kiegészítő funkciójú épületeket. A tetőt csillogásmentes felülettel kell kialakítani, a településképebe illő, jellemzően piros, barna, szürke, vagy az égetett cserép színéhez hasonló (natúr) árnya latú színben.
6. Térségi tájképvédelmi és helyi értékvédelmi területen a melléképületek, melléképítmények esetében is alkalmazandó a 6. § (6) bekezdés b) pontja.
7. Hátsókert irányú épületszárnyak, kiegészítő funkciójú épületek, építmények gerincmagassága a közterület felőli épületénél magasabb nem lehet.
8. Az épület közterületről látható homlokzatán és tetőzetén is megjelenő több szintben elhelyezkedő tetőablak új épület építése esetén nem engedélyezhető.
9. A helyi értékvédelem alatt álló területen és a védett épületeken az épület utcafronti homlokzatán lévő nyílászárók felújítása esetén – a teljes homlokzatra kiterjedő felújítás kivételével – csak az eredetivel megegyező formák, osztások anyaghasználat és színek alkalmazhatók.

10. A helyi értékvédelmi területen a meglévő és új épületek közterületről látható homlokzatán technológiai létesítmény (ablakklíma berendezés szellőztető, hűtő- és fűtőberendezés kültéri egysége és szerelvényei) nem helyezhetők el, az csak az adott épület alárendeltebb homlokfalára telepíthető.

11. A területen a helyi védett épületek megtartása, karbantartása a meglévő állapot megőrzése elsődleges feladat.

12. Távközlési és hírközlési önálló adótorony a területen nem helyezhető el. Az elektromos légvezetékek átépítése esetén az új vezetékeket földkábelrel lehet kiépíteni.

Országos jelentőségű tájképvédelmi terület
Forrás: Helyi Építési Szabályzat tervezet 2013.

1.12.3.2. Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

A város jelenlegi és jövőbeni életét nem befolyásolja döntően az OTrT szerinti Ökológiai hálózati övezet. Dombrádnak az OTrT szerinti Ökológiai hálózati övezettel Újdombrád felőli részen van kapcsolata.

Országos védelem

Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet (forrás: Hortobágyi NP Igazgatóság honlapja, Egyedi Tájértékek Felmérése)

a 4/1982 sz. OKTH határozat hívta életre. A Szatmár-Bereg Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 142/2007. (XII. 27.) sz. KvVM rendelet 3. §-a rögzíti a védettség indokát és célját, mely szerint:

„A védettség indoka és célja a területen található természetes növénytakarások (az egykori nagy kiterjedésű, mocsár- és lápfoltokkal átszőtt erdőtakaró maradványai, a tőzegmohás- és égerlápok) megőrzése, az ezekhez kapcsolódó életközösségek, a Szatmári- és a Beregi-síkra jellemző tájképi adottságok, a táj jellegét meghatározó formakincs, vízfo-

lyások, állóvizek, gyepek, fáslegelők és fasorok rendszerének, a tájszerkezetnek a megóvása."

A Szatmár-beregi Tájvédelmi körzetet leírása

A Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzetet 1982-ben hozta létre a természetvédelem akkori csúcsszerveként működő Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal. (4/1982. XI. 20. OKTH rendelkezése; Magyar Közlöny 1982. 70. sz.). A védetté nyilvánítás célja "... a tájvédelmi körzet területén a védett növény- és állatfajok, a természetes növénytársulások, a jellegzetes tájképi adottságok, a táj jellegét meghatározó felszíni formák, felszíni vizek, gyepek és egyéb mezőgazdasági területek, erdők, fasorok megóvása és fenntartása". Az Alföld összes tájegysége közül talán Szatmár és Bereg azok, amelyek leginkább megőrizték a táj egykori jellegét, az Alföldön ezen a vidéken maradt meg a legtöbb természeti, tájképi és kultúrtörténeti érték. Több társintézményével együtt a természetvédelem feladata ezeknek az értékeknek az együttes megőrzése, átmentése a múltból és a mából a holnapba.

A Tájvédelmi Körzet 37 település külterületén helyezkedik el, területe 22.246 hektár, ebből 2.307 hektár élvez fokozott védelmet. A védett terület nagysága közel egyenlően oszlik meg a Szatmári- és a Beregi-sík között. A Tájvédelmi Körzet mozaikos szerkezetű, az egyes foltok a legértékesebb, de egymáshoz területileg nem kapcsolódó részeket foglalják magukba. Az eredeti tervek szerint a TK területe majdnem kétszerese lett volna a jelenleginek, de ezt az akkori szakmapolitikai helyzet sajnos, nem tette lehetővé. Az 1999-es évben elkezdődtek a védett terület bővítésének előkészületei, melynek során további kb. 25.000 hektárnyi terület kapná meg a jól megérdemelt és erősen indokolt védelmet.

A jelenlegi védett területen a művelési ág szerinti százalékos megoszlás a következő. Szántó: 31%; gyp: 35%; erdő: 24%; kivett (mocsár, vízfolyás, csatorna, árok, tanya, út, anyaggödör, stb.): 9% - a fennmaradó 1%-ot a szőlő, kert, gyümölcsös, nádas és halastó művelési ágak teszik ki. A védett területnek 24%-a (kb. 5100 hektár), állami tulajdon, a fennmaradó rész szövetkezeti és magántulajdon. A Magyar Állam tulajdonában lévő földterület legnagyobb területtel rendelkező vagyonkezelői: Nyírerdő Rt. - 2900 hektár; Felső-Tiszaí Vízügyi Igazgatóság - 1066 hektár; Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság - 751 hektár.

A Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelője a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság. A terület őrzési és felügyeleti munkáját a tájvédelmi körzet vezetője mellett jelenleg két természetvédelmi őr végzi, mely tevékenység szakmai irányítását a Nemzeti Park felügyelői állománya végzi, szoros együttműködésben az ország legnevesebb kutatóintézetével. A Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet központja Fehérgyarmaton található, egy épületben a TK értékeit bemutató állandó kiállítással.

A Tájvédelmi Körzet területén folyó főbb természetvédelmi tevékenységek az állandó őrzési és felügyeleti tevékenység mellett a következők. A beregi tőzegmohalápokat kedvezőtlenül sújtó talajvízszint-csökkenés hatásait az Igazgatóság rétegvízkiútból nyert víz bevezetésével próbálja semlegesíteni. Ugyanezen lápok fennmaradását veszélyezteti a természetes szukcesszió folyamata is, a beerdősülést a cserjék és fák folyamatos és kíméletes ritkításával akadályozzák meg, a lápi mikroklíma fennmaradását pedig véderdők telepítésével segítik elő. A fáslegelők elpusztuló öreg fáit fiatal egyedekkel pótolják. A védett területek állapotának nyomonkövetését, a természetben lejátszódó jelenségek jobb megértését és a múltbéli történések felderítését szolgálják a rendszeres tudományos kutatások, melyeket részben az Igazgatóság koordinál, segít és finanszíroz. A ter-

mészetvédelem fennállása óta szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy sok esetben a leghatékonyabb védelmet a vagyonkezelői jog megszerzése által lehet gyakorolni. Ennek megfelelően az Igazgatóság a természetvédelmi szempontból legfontosabb területeket megvásárolja az állam számára.

A gyertyános tölgyesek legszebb, legértékesebb részein (Dédai-erdő, Bockereki-erdő) erdőrezervátumokat a Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatala jelölt ki. A védett területek tulajdonosaival, kezelőivel a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság folyamatos kapcsolatot tart fenn, felügyeli az ott folyó, a természetvédelem érdekeit érintő tevékenységeket.

NATURA 2000 VÉDELEM (forrás: Natura 2000 információs portál)

Magyarország az Európai Unióhoz való csatlakozás pillanatától Magyarországra is érvényes a két uniós direktíva, a Madárvédelmi- és az Élőhelyvédelmi Irányelv.

Ezek értelmében hazánk köteles volt közösségi jelentőségű természetes élőhelyei, valamint állat- és növényfajai védelmében területeket kijelölni, amelyek így az EU ökológiai hálózatának, a Natura 2000 hálózatnak a részeivé váltak. A hálózat eszméjére nevéből is következtethetünk: értékes természeti területek, élőhelyek többé-kevésbé összefüggő láncolata, amelyek az eredeti európai élővilágot őrzik.

A kijelöléssel hazánk területének közel 21%-a lett Natura 2000 terület. Az eredeti védett területeink csaknem mindegyike bekerült a hálózatba, de ezeken kívül további körülbelül 1.2 millió hektár kap uniós védeltséget. Nem csoda hát, hogy ezek között igen nagy százalékban vannak mezőgazdasági területek, gyepek, tavak, folyók, erdők, ahol évszázadok óta gazdálkodás folyik.

Európában a szó szoros értelmében vett "vadon" elvétve található, a táj képét oly régóta formálja az ember, hogy még a természetesnek tartott élőhelyek túlnyomó többsége is így vagy úgy őrzi annak keze nyomát. Európában ezért különösen igaz, hogy a biológiai sokféleségnek meghatározó eleme az a bonyolult kapcsolatrendszer is, amely összeköti az embert a természettel: a házasított állatok és nemesített növények sokfélesége, a különböző földhasználati praktikák.

A Natura 2000 területek védelmében tehát különösen hangsúlyos a gazdálkodók, a fenntartó, hagyományos gazdálkodási módok szerepe. Általánosságban elmondhatjuk, hogy a Natura 2000 hálózattal a rezervátum-szerű védelem helyett a társadalmi, kulturális, gazdasági és természetvédelmi érdekek összehangolására alapozó megóvás kerülhet előtérbe:

különleges madárvédelmi területek:

Felső Tisza (HUHN10008)

kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Felső-Tisza (HUHN 20001)

Helyi védelemre javasolt zöldterület: Dombrád városa jelenleg nem rendelkezik számottevő helyi védelemmel rendelkező természeti vagy kulturális értékkel. Az új Trt szabályozással egyidejűleg született javaslat az alábbi területek helyi védelmére:

- 05, 038 hrsz-ú holtágak
- 1176/1 hrsz-ú közpark
- 035/35 erdősáv
- Dombrádi strandfürdő területe
- Vasúti múzeum

1.12.3.3. Ökológiai hálózat

OTRT – 2003. évi XXVI. törvény

Magterület övezete

17. § (1) Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha:

a) a települési területet a magterület vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja, és

b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

(2) Az (1) bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület a külön jogszabály szerinti területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e a magterület, a magterület és az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

(3) Az övezetben közművezetékeket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával - beleértve a felszín alatti vonalvezetést is - kell elhelyezni.

(4) Az övezetben a közlekedési infrastruktúra - hálózatok elemeinek nyomvonala a magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.

(5) Az övezetbe tartozó település helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében elő kell írni a tájszerkezetbe illeszkedő beépítési mód, a tájra jellemző építészeti hagyományok és építmények megőrzését és ezek követelményeit.

(6) Az övezetben új külszíni művelésű banyatelek nem létesíthető, meglevő külszíni művelésű banyatelek nem bővíthető.

Ökológiai folyosó övezete

18. § (1) Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha

a) a települési területet az ökológiai folyosó körülzárja, és

b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

(2) Az (1) bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület a külön jogszabály szerinti területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

(3) Az övezetben közművezetékeket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával - beleértve a felszín alatti vonalvezetést is - kell elhelyezni.

(4) Az övezetben a közlekedési infrastruktúra - hálózatok elemeinek nyomvonala az ökológiai folyosó és az érintkező magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.

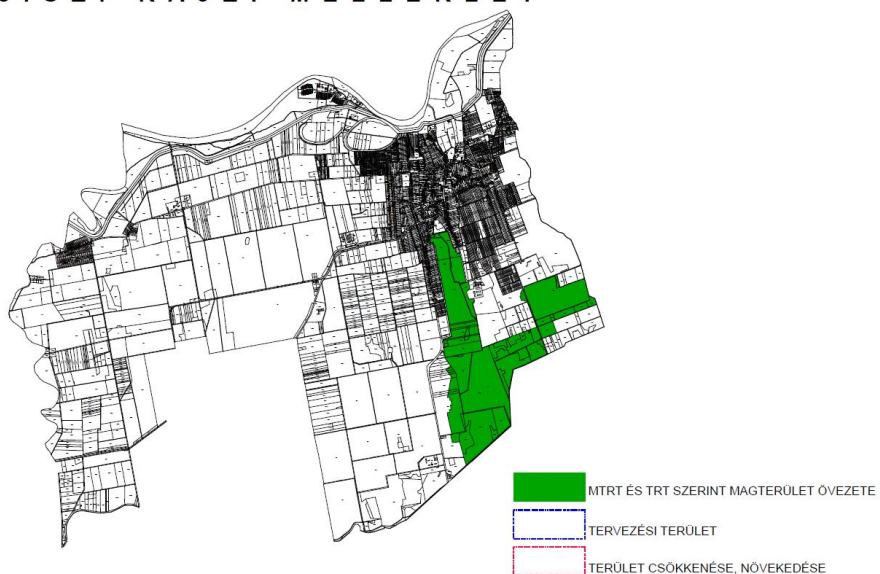
(5) Az övezetben új külszíni művelésű banyatelek nem létesíthető, meglevő külszíni művelésű banyatelek nem bővíthető.

Pufferterület övezete

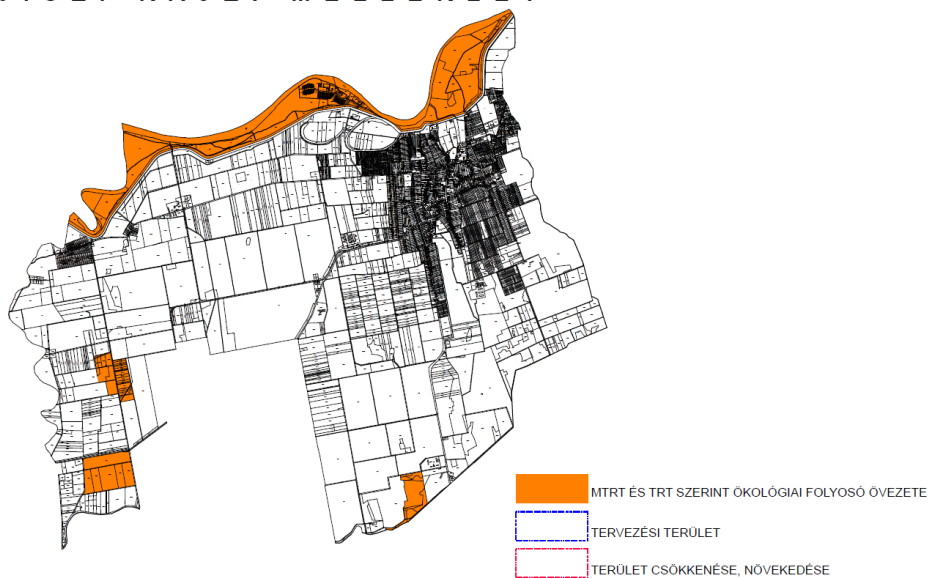
19. § Pufferterületen a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az esetben jelölhető ki, ha az a szomszédos magterület vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

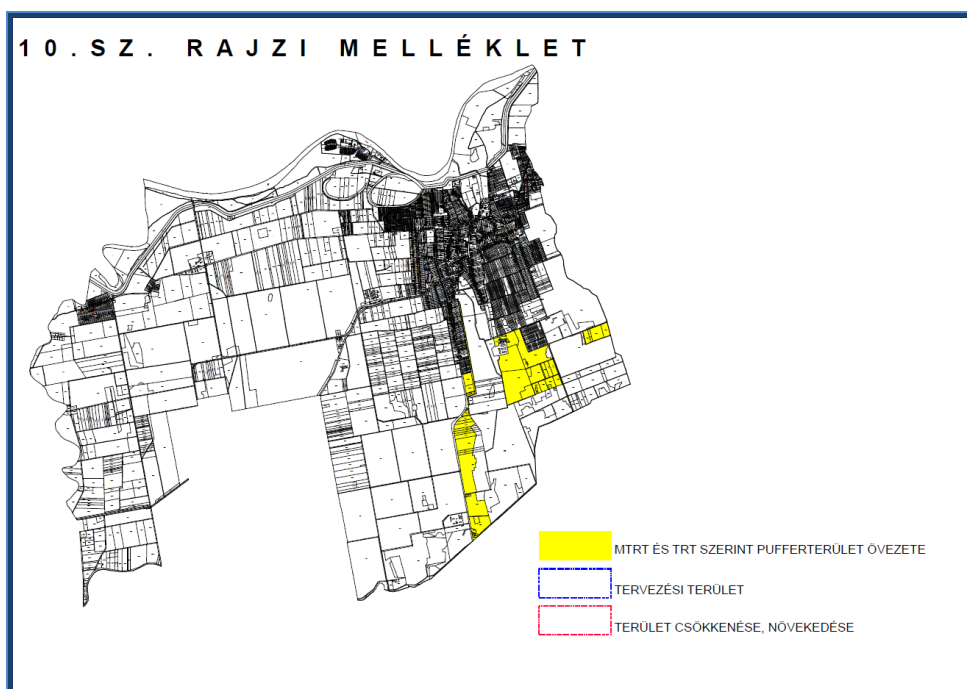

8. SZ. RAJZI MELLÉKLET

9. SZ. RAJZI MELLÉKLET

1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

Általános tájvédelem:

A tájrendezés feladatai kiemelt szerepet kapnak Dombrád Város településrendezési tervének készítésekor. A térséget táji, természeti adottságai miatt az OTrT az Országos ökológiai hálózat, valamint az Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetébe sorolja. Mindkét övezet - egymás hatását erősítve - a táj természeti elemei és az azon kialakult, azzal szoros kapcsolatban maradt ember alkotta értékek összességének védelmét szolgálja.

Az OTrT-nek való megfelelést az alábbiak szerint igazoljuk.

A tájképi elemek megtartását és védelmét úgy biztosítjuk, hogy az egyes területeket a tájvédelmet leginkább garantáló terület-felhasználási egységbe soroltuk.

A település területén nincs zavaró táji elem. A korábbi hulladéklerakót felszámolták, rekultiválták.

Átjárhatóság

A városban nincsenek olyan nagy kiterjedésű területek melyeket hosszú szakaszokon kerítés, vagy más, az átjárhatóságot akadályozó építmény határolna. Az élővilág számára az átjárhatóságot időszakosan akadályozó természetes elem egyedül a Tisza, azaz a város és tágabb környezete az élővilág szabad mozgását tekintve igen kiváló élőhely. A terv távlatában is gondoskodni kell az átjárhatóság fenntartásáról. Különösen a mezőgazdasági üzemek (majorok) és a gazdasági területek tekintetében kell ügyelni arra, hogy az egyes bekerített nagy telkek (melynek egyik oldala hosszabb, mint 200 m) között az átjárhatóságot biztosító min. 3 m széles folyosók létesüljenek.

Szegélyhatás

Az erdőszélek, vízpartok értékes, nagy energiájú, faj- és alakgazdag zónák. Nagyon fontos a szegélyek épségének megőrzése, a szegélyek jótékony hatásának kiaknázása.

A táj különböző elemeinek megismerhetőségét szolgáló létesítmények

A táj megismerését, megismerhetőségét szolgálják a meglevő jelzett turistautak, a kiépített tanösvény. A Tisza-part és a holtágak, morotvák megismerhetősége érdekében szükség van a hozzáférhetőség biztosítására. A Tisza-part úttal, jelzett turistaúttal feltárása elemi érdeke a természetjáró és vízi turizmusnak. A terv távlatában biztosítani kell a vízparti élőhelyek megismerését szolgáló a madármegfigyelő és fotólesek, vízparti tanösvények létesítését.

Tájrendezéssel kapcsolatban javasolt intézkedések

Az őshonos fafajták telepítése és még megtalálható társulásaik megőrzésére tett javaslat nem maradhat meg csak terv szinten. Lehetőség szerint mielőbbi telepítésük, a meglévő társulások megőrzése elengedhetetlen feladat. Belterületen található több elhanyagolt, övezeti besorolás szerinti Zöldterület (jelzése: Z). Ezen területek rehabilitációját, parkosítását hosszú távú intézkedések között szerepeltetni kell.

A település rendezési terv települési táji környezetre gyakorolt hatása nem minősül jelentős hatásnak. A környezeti hatások a módosítások után szinten tartó, vagy az átminősítéseknek köszönhetően kedvezőbb környezeti állapotot eredményeznek. A módosítások nem eredményeznek az eredeti állapottól kedvezőtlenebb környezeti, tájképi változást.

A változtatások lokálisan az eredeti települési, táji környezetben a tájkép lényeges megváltoztatása nélkül valósítható meg és tartható fenn.

A tájrendezési vizsgálatot, illetve értékelést a jelenlegi szerkezeti terv terület felhasználási és szabályozási elemeiben bekövetkező változtatási igény tette indokolttá.

A tájrendezési vizsgálat azzal, hogy feltárta a tervezett terület felhasználások, illetve építések által várható környezeti hatások mértékét, megalapozta a tervmódosítás megvalósításának jogszabályi és környezetvédelmi lehetőségét.

A vizsgálat várható hatások tekintetében megoldhatatlan ellentmondásokat nem talált.

A terv összességében biztosítja a fenntartható fejlődés gazdasági, infrastrukturális, települési és társadalmi feltételeit. Megfogalmazza a környezeti és természeti, ökológiai értékekkel való hatékony gazdálkodás eszközeit, céljait.

Összességében a tervmódosítás tájképre gyakorolt hatása a megengedett értékeken belüli változásokat eredményezi. Az elkészített tájrendezési vizsgálat, illetve tájrendezési értékelés a szerkezeti terv és szabályozási terv tájrendezési alátámasztó munkarészét megalapozó anyagként elfogadásra javasolt. A tájrendezési értékelés alapján a területre vonatkozó szerkezeti és szabályozási terv módosítása elfogadásra javasolt.

1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata

1.13.1. A települési zöldfelületi rendszer elemei

A települési zöldfelületeket a használhatóságuk szempontjából három típusba soroljuk: a korlátlanul látogatható (árokpart, út menti zöldsáv, parkok), a korlátozottan látogatható (temető, sportpálya), illetve magánterület. A különböző típusú zöldfelületek együttesen illeszkednek bele a térségi, tágabb ökológiai hálózatba.

1.13.1.1. Szerkezeti, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A zöldfelületi rendszereket egy településen elsősorban az funkcionális, esztétikai, vizuális szempontok szerint kell kialakítani. Dombrád zöldfelület gazdálkodása igen kedvező, mivel laza szerkezetű beépítéssel bír, így a közterületi és magántulajdonú zöldfelületek együttesen a települési belterület nagy részét adják.

A város területe (km ²)	Zöldterület nagysága (m ²)	Játszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe (m ²)
52	14422	6626

*Zöldfelület nagysága Dombrádon
Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés*

1.13.1.2. Zöldfelületi ellátottság értékelése

A város beépítettségéből fakadóan a zöldfelületi ellátottság elegendő, növelése a későbbiekben célszerű. A zöldfelületekre nagyfokú igényesség jellemző, a nagyfelületű és igényesen elhelyezett egynyári virágbeültetéssel a város 1999-ben elnyerte a Virágos Magyarországért mozgalom országos első helyezését, 2000-ben pedig az európai megmérettetésen ezüstérmes lett, ezzel elnyerte a Város és Faluvédők Szövetségének Podmaniczky-díját is.

1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A fenti területekkel kapcsolatban zöldfelületi konfliktusok és problémák nincsenek a településen.

1.14. Az épített környezet vizsgálata

1.14.1. Terület-felhasználás vizsgálata

1.14.1.1. A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

A földrajzi adottságok – a vízgyűjtők és vízválasztók vonulatai - meghatározzák a település beépített területeit. Ennek következtében a város beépített területei szabdaltak, eltérő időben alakultak ki és eltérő karaktert képviselnek.

A Város „központi belterülete” aránylag magas fekvésű terület, az innen észak, és déli irányba kiágazó utcák szabályos parcellázások eredménye. A magasabb vonulatú utcák közt alulhasznosított mélyfekvésű, helyenként belvizes területek alakultak ki.

Dombrád Város tipikus mezőgazdasági jellegű, magyar alföldi karakterű kisváros. Terület-felhasználás szempontjából lakóterület, alapfokú és középfokú ellátással. Dombrádnak a központi belterülete mellett, egy egyéb belterülete van, a Tiszapart.

Dombrád településtörténeti, és –szerkezeti fejlődésével összhangban alakultak ki lakóterületi egységei, illetve azok jellemzői. A telkek morfológiája és a beépítési karakter alapján három jól elkülöníthető településrészre bontható:

- ✓ a halmazos történelmi mag,
- ✓ az országos mellékutak beépítései, aránylag rövid parcellázott terület egységei,
- ✓ jellegzetes rövid telkes parcellázások, a „második” sorban, a belterület határán.

A halmaztelepülés az alföldi mezővárosokra jellemző, organikusan nőtt településforma. Utcahálózata, telkei, sőt az épületek elhelyezése is nélkülözi a geometriai szabályosságot. A látszólagos rendezetlenség azonban sajátos, környezetre érzékeny belső logikát mutat. Az épületek helykiválasztását leginkább a mikrokörnyezeti-mikrodomborzati adottságok határozták meg, azaz a legkisebb kellemetlen terepalakulatokat is elkerülték. A korai halmaztelepülésekben a sátrak, veremházak építését feltehetően nem előzte meg a mai értelemben vett utcák és lakótelkek kialakítása sem (ehelyett spontán kijárt járóvonalak és árkos-sövényes telekkijelölés volt jellemző, ez utóbbi is csak a települések egy részében). Az utcák elkülönítése-legalizálása és a telekhatárok rögzülése csak később történt, így azok esetlegesek lettek (gyakoriak a hirtelen útirány-váltások, beszűkülések vagy kiöblösödések (Tóth 2000)). A telektömbök belsejében fekvő telkek egy részét sokáig csak idegen telkeken vagy zsákutcán át lehetett megközelíteni, ez az egyes telektömbök lakóinak (használóinak) közös származására, ill. a közös telek későbbi több részre osztására utalhat (Mendöl 1932). Az utcák rajzolata alapján megkülönböztetett alföldi altípusok a sugaras halmaz (főbb útjai központi térre futnak össze) és a rostos halmaz (főbb útjai nagyjából párhuzamosak, ill. egymásra merőlegesek és szabálytalan négyszög alakú negyedeket zárnak közre). Dombrád esetében elsősorban ez utóbbiról beszélhetünk.

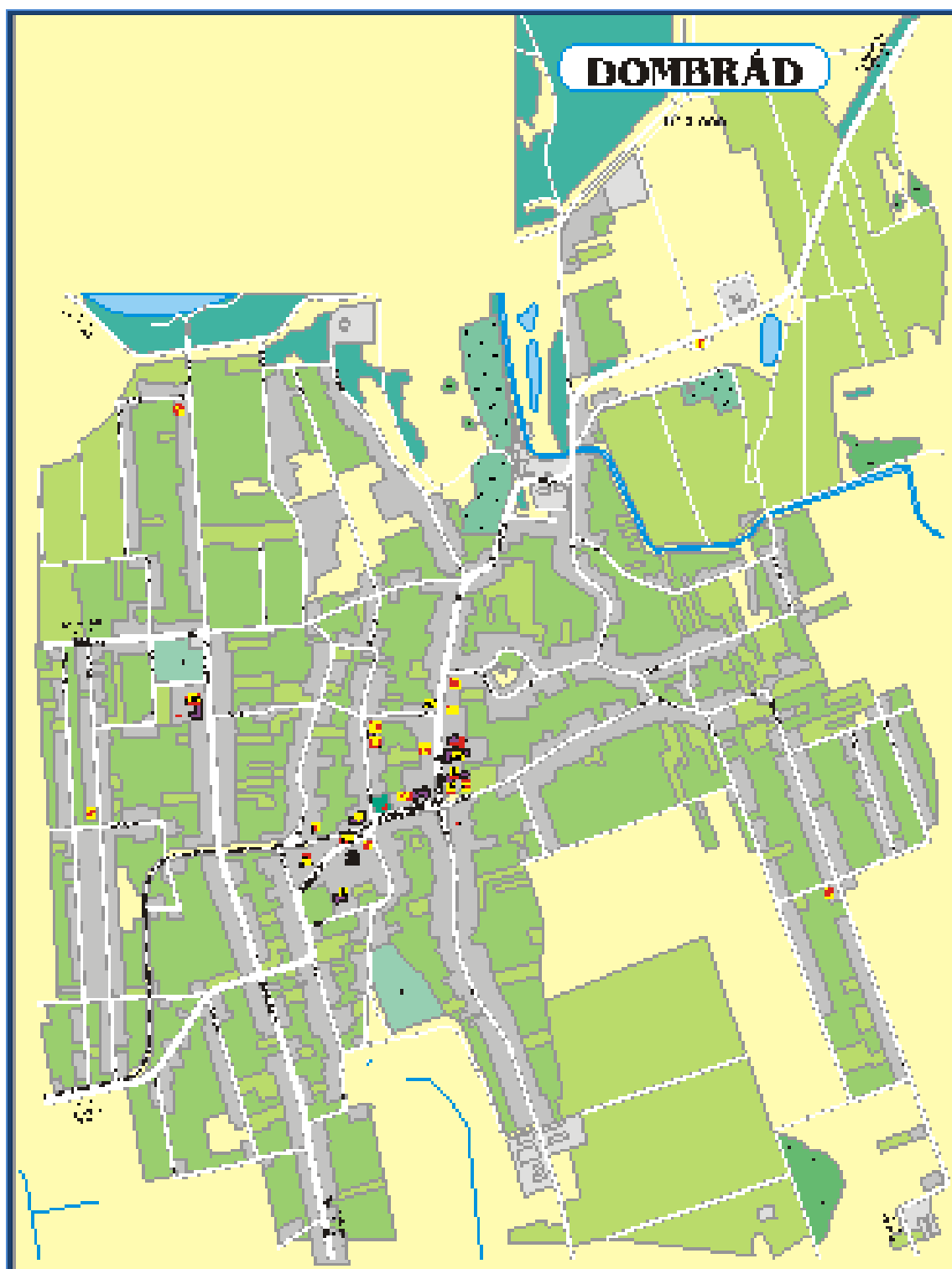
Dombrád belterületének nagy részét a falusias lakóterület teszi ki. Ezekben a területekben lakóházak találhatóak, melyeknek a legnagyobb része még XX. század elején épült. A település lakóépületeinek kis része lakatlan, ezek az épületek pusztulásra vannak ítélve.

A Város közepén településközponti vegyes terület található, ahol a legtöbb közintézmény egymástól közel helyezkedik el. Ebben a területben található meg a református templom, a Városháza, az általános iskola és óvoda, gimnázium, művelődési központ, posta, rend-

őrség, orvosi rendelő, kereskedelmi és vendéglátói egységek, terek és szobrok, közparkok.

A Város első telkei mezőgazdasági tevékenységre rendezkedtek be. A lakóépületen kívül számos melléképületet kaptak a telkek. Általában a keskeny szélességű telken az északi oldalra épült fel a háromosztatú parasztház, melynek utcára eső részén a szoba állt, mögötte lakókonyha egy tűzhellyel, és a hátsó traktusban a tároló helyiség volt. A lakóépületet legtöbbször oldalhatárra építették, amely a szomszéd teleken élők nyugalmanak elengedhetetlen feltétele volt. Az udvarok és lakóépületek közötti állandó váltás eredményeként alakultak ki a település falukepei. Az oldalhatár mellett épült háromosztatú lakóházak lehetőséget nyújtottak arra, hogy a kert hátsó irányába bővülést alakítsunk ki, amelyek állattartó és gazdasági épületegységekből állt, az egybefüggő épület-együttes sokszor meg az 50 métert is elérte. A XIX. században az épületek tornáccal is bővültek, melyek az átmeneti tárolással szolgáltak.

Dombrád átnézeti helyszínrajza
Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

1.14.1.2. Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok

A mezőgazdasági művelési ágak megoszlása Dombrádon (ha)

művelési ág	terület (ha)
szántó	2982
erdő	292
gyep	931
gyümölcsös	148
kert	23
szőlő	14
nádas	8
termőterület összesen	4397
nem hasznosított	222
gazdasághoz tartozó egyéb terület	114
használt terület összesen	4733

Forrás: KSH, Földhasználat és állatállomány Magyarországon, 2010

1.14.1.3. Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

Dombrád város 2013-ban felülvizsgálta a Helyi Építési Szabályzatot, melyben az alábbi funkciójú területek kerültek megállapításra (terület-felhasználási egységek):

Beépítésre szánt területek		
Általános használat szerinti megnevezés	Sajátos használat szerinti megnevezés	Jele
Lakóterület	Kertvárosias	Lke
	Falusias	Lf
Vegyes területek	Településközpont vegyes	Vt
	Intézményterület	Vi
Gazdasági terület	Kereskedelmi, szolgáltató	Gksz
	Ipari	Gip
Üdülőtérületek	Üdülőházas	Üü
	Hétvégi házas	Üh
Különleges területek	Sportterület	Ksp
	Szabadidős célú terület	Ksz
	Temetőterület	Kt
	Kegyeleti park	Kep
	Vízműtelep területe	Kvt
	Szennyvíztisztító telep területe	Kszv

	Állati hulladék elhelyezés területe	Káh
	Mezőgazdasági, üzemi	Kmü

Beépítésre nem szánt területek		
Általános használat szerinti megnevezés	Sajátos használat szerinti megnevezés	Jele
Közlekedési és közműterületek	közutak	Köu
	gyalogos utak	Kgy
	vasútterület	Kök
	közmű- és hírközlési létesítmény területe	Kkö
Zöldterületek	Közparkok területe	Zkp
	Közkertek területe	Zkk
Erdőterületek	Védelmi erdő területe	Ev
	Gazdasági erdő területe	Eg
	Kiváló termőhelyi adottságú erdő területe	Egk
Mezőgazdasági területek	Általános mezőgazdasági terület	Má
	Kertes mezőgazdasági terület	Mk
	Be nem építhető általános mezőgazdasági terület (korlátozott)	Mko
Vízgazdálkodási területek		v

Dombrád város közigazgatási határán az újonnan elfogadott HÉSZ szerint nincs, a belterületi határán változtatás szükséges. A módosítás a hatályos terv alapján előirányzott belterületbe vonandó területek mértékét csökkenti, azaz mezőgazdasági művelés számára jelentősebb mértékű területet marad vissza.

A Pátróhai összekötő úttól nyugatra, illetve a belterülettől északkeletre (Öszlő u.) található zártkerti településrész esetében a tervezet újra mezőgazdasági terület-felhasználást javasol, melyek az alábbi területek:

- Jókai úttól délre eső terület, általános mezőgazdasági terület,
- a 0414 hrsz-ú ingatlanok tömbje, általános mezőgazdasági terület,
- a 3002-3098 hrsz-ú zártkerti ingatlanok tömbje, kertes mezőgazdasági terület lesz.

Az újonnan tervezett fejlesztési területek, tervezett beépítésre szánt területek belterületbe vonás nélkül lettek kijelölve. Útszélesítés céljára, az alábbi ingatlanokból irányunk elő belterületbe csatolást, melyek az alábbi ingatlanokból 6-8 m közötti területsávot érint: 0418 hrsz; 0417/30 hrsz; 0417/16 hrsz; 0417/1 hrsz; 0419/4 hrsz; 0450 hrsz; 0187/6 hrsz.

A településen lakóterület fejlesztés a belterületen tömbfeltárással, illetve féloldalas beépítések kiiktatásával valósul meg továbbra is.

1.14.1.4. Funkcióvizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatok)

A város intézményi ellátottsága az idősek nappali ellátásán kívül teljes.

1.14.1.5. Alulhasznosított barnamezős területek

Mivel Dombrád korábban nem volt ipari település, kihasználatlan barnamezős, elhagyott ipari területek nincsenek.

1.14.1.6. Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

A szegregátum utcaképe leromlott. A rendezetlen portákon szemét, lom halmozódott fel, megművelt terület (virágágyás, zöldséges, stb), alig található. A házak külső állapota rendkívül leromlott, belső állaguk úgyszintén. A szegregátum utcaképe összességében a telepszerű életkörülményeket tükrözi.

A szegregációval fenyegetett lakótömb (Balaton utca - Bercsényi utca között) laza beépítésű telkeit egysávos, aszfaltozott utcák határolják. A romló életkörülmények több háznál, illetve portánál a kezdeti szlömösödés állapotában vannak.

1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata

1.14.2.1. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

A szépnek, esztétikusnak mondható utcakép sokféle tényező együttes hatásának eredményeként jöhet létre. Elengedhetetlen az épülettömegek, a tetőformák, a nyílások harmonikus kialakítása, de nélkülözhetetlen az apró részletek, a kis építészeti elemek művés megformálása is. A falusi utcakép kompozíciójának egyik legfontosabb tényezője a hasonló és ismétlődő építészeti elemek – a lakóházak, kerítések, kapuk – ritmikus sorolása legyen.

A hagyományos településképből kedvezőtlen változást hoztak az 1970-es éveket követő építkezések: a kialakult hagyományos telekstruktúrában jellemzően kéttraktusos házak épültek, amelyek mérete, tömege, magassága jelentősen meghaladta a kialakult beépítést. A régi épületeket bővítették, korszerűsítették, megjelentek a településen a tájidegen anyagok, szerkezetek, pl. nagyméretű nyílászárók, hullámlemez tetőfedések.

A lakáscélú teleknagyságot, tulajdoni szerkezetet gyűjtve Dombrád Önkormányzata nem tartja nyilván, a jellemző területnagyság 600-1000 m² között mozog. A telkek 25%-a 2000 m² körüli mérettartományban mozog, amelyeknél megnövekedett építési telek igény esetén, tömbfeltárást követően felezhetőek lehetnek a telkek.

A településen a családi házas beépítés jellemző.

1.14.2.2. Tulajdonjogi vizsgálat

A településen összesen 1422 épület található. Ebből 1401 magántulajdonban van, 9 épület az Önkormányzaté, és 12 épület más intézmény vagy szervezet tulajdonát képezi.

1.14.3. Önkormányzati tulajdoni kataszter

Az önkormányzati ingatlanvagyon megoszlását az alábbi táblázat mutatja be:

Ingatlan típusa	Ingatlan száma	Területe (ha)	Könyv szerinti bruttó értéke (millió Ft)	Becsült értéke (millió Ft)
Belterületi	214	75	1152,247	1246,090
Külterületi	277	167	517,045	143,239
Forgalomképes	129	89	224,271	848,404
Korlátozottan forgalomképes	148	77	1091,687	303,081
Forgalomképtelen	214	76	353,334	237,844
Beépített terület	105	55	1269,330	409,724
Beépítetlen terület	379	188	247,040	901,447
Műemlékvédelem alatt áll	0	0	0	0
Természetvédelmi terület	1	0,3545	0,05	0,05

Az önkormányzati ingatlanvagyon megoszlása 2014.

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Az Önkormányzat tulajdonában lévő vagyonkataszter az ITS 1. számú melléklete.

1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

Dombrád város épületállomány és a környezet geodéziai felmérése a vonalas infrastruktúra beruházásokhoz tartozó kiviteli tervek részeként, az abban elvárt tartalmi elvárásoknak megfelelően történik.

1.14.5. Az építmények vizsgálata

A Város épületállománya, a házak karaktere Dombrádon meglehetősen vegyes, ami egyaránt összefügg a telekrendszer vegyességével, az építés korával, az eltérő időszakokban történt építés keveredésével, nem utolsósorban pedig a házak igen különböző építészeti színvonalával. A település belterületén a hagyományos – védett – falusi porták mellett az alábbi egyéb jellegzetes típusok találhatók a községben:

- *hatvanas években épült sátozottós "kockaépületek" - a település belsőbb területein mindenütt fellelhetők, sajnos a településképp szerves részeivé váltak;*
- *utcavonalra merőleges tetőgerincű újabb házak - szélesebb traktussal épültek a 80-as években, esetenként a településképpben méreteikkel zavaróak, különösen, ha tetőtér-beépítéssel épültek;*
- *a legutolsó évek "divatos" épületei - szerencsére csak viszonylag kis számban lelhetők fel túlfarmált, túldíszített házak.*

Az építészeti heterogenitás ellenére a város épületállománya jól illeszkedik a tájba, ami elsősorban a magastetős hagyománynak, a település sajátos morfológiáját tiszteltben tartó korábbi településrendezésnek és a helyi értékvédelemnek tudható be.

1.14.5.1. Funkció, kapacitás

Az Önkormányzat ingatlankezelési terve alapján megvizsgáltuk az Önkormányzat tulajdonában lévő korlátozottan forgalomképes vagyon részét képező ingatlanok funkció és kapacitásvizsgálatát, amelyet az alábbi táblázat mutat be:

Megnevezés	Utca, házszám	Terület (m ²)	Funkció	Kihasználtság
Orvosi Rendelő	Kossuth út 37.	3219	Egészségügyi ellátás, fogorvosi ellátás védőnői szolgálat	100%
Szivárvány Óvoda és Bölcsőde	Kossuth út 49.	3061	Gyermekek nevelési intézmény	100%
Házasságkötő terem	Kossuth út 55.	610	Házasságkötés, fórumok tartása	
Okmányiroda	Kossuth út 63.	4033	Járási Hivatal kirendeltsége, valamint a Szociális Alapszolgáltatási Központ irodái is itt vannak	100%
Szivárvány Óvoda és Bölcsőde	Rákóczi út 52.	4344	Gyermekek nevelési intézmény	100%
Konferencia Terem	Kölcsey u. 2.	92	Tanfolyamok tartása, konferenciák lebonyolítása	
Horváth József alkotó	Kölcsey u. 4.	2213	Helytörténeti kiállítás, múzeum, kézműves tábor	Nyáron 100%
Sportpálya	Andrássy út 67.	15780	Iskola testnevelés órái, versenyek	100%
Móra Ferenc Általános Iskola	Andrássy út 67.	12573	Köznevelési intézmény	100 %
Vasúttörténeti Múzeum	Széchenyi út 37.	584	Állandó kiállítás	
Polgármesteri Hivatal	Rákóczi út 36.	1804	Közigazgatási intézmény	100%
Dífi-ház	Szabadság tér 2.	1223	Információs iroda, diákönkormányzat, rendezvény helyszín	100%
Művelődési Ház	Kossuth út 60.	1790	Kulturális műsorok, rendezvények, bálók	100%
Móra Ferenc Általános Iskola és Gimnázium	Kossuth út 40/B	5935	Köznevelési intézmény	100%

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

1.14.5.2. Beépítési jellemzők

A beépítési mód meghatározását, az épület magasságát, a beépítettség mértékét, a telek legkisebb kialakítható területét, valamint az újonnan telekosztásra kerülő területeken a telek méreteit a SZT és a HÉSZ különböző területekre vonatkozó részletes előírásai tartalmazzák.

A beépítési mód meghatározását, az épület magasságát, a beépítettség mértékét, a telek legkisebb kialakítható területét, valamint az újonnan telekosztásra kerülő területeken a telek méreteit a SZT és a HÉSZ különböző területekre vonatkozó részletes előírásai tartalmazzák.

1.14.5.3. Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

Dombrád Magyarország egyik legrégibb települése. Az első írásos feljegyzés a faluról 1067-ből származik. Dombrád településformája halmazos beépítést mutat. A jelenlegi utcái a település központjában, már a XVII. században is így kanyarodtak. Dombrád földrajzilag védett területen fekszik, régen a vízen való megközelítés esetenként gyorsabb volt, mint szárazon. A község szándékosan úgy terjeszkedett, hogy a szomszédos településekre vezető utak mentén épüljenek meg a lakóházak. A Varos központjában levő régi lakóépületek magas elhelyezkedésük, és lábazataik miatt szépen, épen maradtak, vályogfaluk nem ment tönkre.

Dombrád Varos településszerkezetének örökségvédelmi szempontú értékei:

- ✓ a település beépült területeinek a táji környezettel szerves kapcsolatot tartó elrendeződése, viszonylagos kompakt egysége;
- ✓ az utcahálózatnak a szerves történeti fejlődés során kialakult rendszere, vonalvezetése, amit csak az elmúlt évtizedek új utcanyitásai egészítettek ki nem megfelelő módon;
- ✓ a településközpont környezetében kialakult a térrendszer - annak közterületi kialakítása, mely tovább erősíthető.

Dombrád Varos legfontosabb és megőrzendő morfológiai, településképi értéke, a tájban való igen előnyös elhelyezkedése. Kiemelkedő tájérték északon a Tisza. A folyó gátjáról, vagy éppen a régi temető dombjáról, a teljes település területe áttekinthető.

Az utcaképek, a beépítés, az épületek közvetlen látványai örökségi szempontból jelentős értékeket képviselnek (értékes népi építészeti emlékek, összefüggően azonos karakterű, védelemre érdemes utcaképek). A Város épületállománya, a házak karaktere Dombrádon meglehetősen vegyes, ami egyaránt összefügg a telekrendszer vegyességével, az építés korával, az eltérő időszakokban történt építés keveredésével, nem utolsósorban pedig a házak igen különböző építészeti színvonalával. A település belterületén a hagyományos - védett - falusi porták mellett az egyéb jellegzetes típusok találhatók a városban (hatvanas években épült sáttortetős "kockaépületek"; utcavonalra merőleges tetőgerincű újabb házak - szélesebb traktussal épültek a 80-as években; a legutolsó évek "divatos" épületei - szerencsére csak viszonylag kis számban lelhetők fel túlformált, túldíszített házak).

A település belső rendjének formálásában és a falukép alakításában jelentős szerep hárult a különleges feladatkörrel rendelkező épületeknek és a földterületeknek (templom, vásártér, temető, csárdák, malmok).

1.14.6. Az épített környezet értékei

1.14.6.1. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

A település neve szláv eredetű, alapszava tölgy jelentésű. A város története mintegy ezer éves, a korabeli oklevelek tanúsága szerint a megye egyik legrégebbi települése, Damarad, Damorad, Domorad néven említik. A századi apátság alapítólevele szerint a XI. században az Aba nemzetségbeli Péter ispán birtoka volt.

Dombrád a XIII. században a Hont-Pázmány nemzetség tulajdonába került. IV. László egy keltezés nélküli (1248) oklevélben ettől a nemzetségtől kobozta el és Balog-Semjén nb. Ubul fia Mihálynak adományozta.

Dombrád XIV. század elején még a Kállayak kezén volt, de 1386-ban n.r Ónodi Czudar Péter horvát bán birtokának mondták. 1458-ban a Várdai Miklóst és Aladárt említik birtokosként és ettől kezdve 1611-ig, amíg a kisvárdai uradalom a leánysági örökösök között meg nem oszlott, a földesurai nem változtak.

Levéltári adatok szerint Dombrád a XVI-XVII. században jelentékeny népességű település volt. 1637. után bedegi Nyáry Pál Krisztina nevű leánya kezével Eszterházy Pál is részbirtokos lett és földesuraságát a családja a jobbágyfelszabadításig megtartotta.

A XVIII. század elejétől kezdve részben vétel, részben öröklés révén a Ferenczy, a Megyery, Ibrányi, Jármí és Horváth családok lettek részbirtokossá a településen. A jobbágyfelszabadulás idején a terület földesura a hg. Eszterházy, a br. Barkóczy, a pazonyi Elek és még öt köznemes család volt.

A település történetében fontos szerepet játszik a szomszédos Ontelek. A település az írásokban 1312-ben tűnik fel először. Az 1500-as évek végére mezsgye és utcaszomszéd Dombráddal.

A reformációval kezdődő, és a szabadságharccal záródó történelmi időszakban Dombrád és Ontelek földesurai között folyamatosak voltak a határperek, amelyek elsősorban a rétek, legelőterületek, erdőrészek és halászható vizek miatt zajlottak. A szántóföldek jelentősége ebben az időszakban igen alacsony volt, az itt élő emberek sem szántóföldi természetből éltek, sokkal inkább a víz és az erdő adta a megélhetést. A szántóföldi természetűre a porongokat, mocsarakból, lápokból kiemelkedő földhátakat használták, amikor ezt a Tisza nem öntötte el.

Az 1720-as évektől mindkét településnek volt választott falubírája, és előbb 6, majd 12 tagú hites testülete, esküdtjei. Dombrádon ebben az időszakban faluházat, kovácsházat s pásztorházat építettek.

A két település lakossága lassanként gyarapodott, az 1739-43 pestisjárvány előtt Dombrádon 36 háznép élt, Ontelken 19. A pestisjárvány Ontelek lakosságát ritkította meg igazán, a járvány után 7 adózó háztartás maradt, Dombrádon 32. Ekkor már jellemző volt az erdők ligeteiben a szarvasmarha tartás, a dagonyás részekben a sertés.

Az első hivatalos népszámlálás, idején (1787.) a két községben 96 házban, 109 családban összesen 698 ember élt, társadalmi és foglalkozási státuszt tekintve igen színes képet mutatott.

1848 után megjelent ország leírásban a Dombrád lakosainak száma 1248 fő, zömében református vallásúak, a szomszéd település, Ontelek lakossága ekkor 284 főt számlált. A falu határa 8927 holdat s 558 négyszögölet tett ki, ami a Tisza partszaggatásai miatt állandóan változott. A XIX. század végén már önálló postaállomással rendelkezett a község. Dombrád és Ontelek a század végére annyira összeépült, hogy 1889-ben hivatalosan is egy településbe vonták össze. Ezzel mind a lakosság, mind a település határa any-

nyira megnövekedett, hogy a falu közigazgatási státusza megváltozott, 1890-től nagyközséggé tartották számon.

1890-ben 533 házat és 3913 fő lakosságot írtak össze. Vallási hovatartozás szerint a lakosság 70%-a református, 17%-a római, 7%-a izraelita, 5%-a görög, 1% pedig evangélikus volt. A falu határa 10663 katasztrális holdra növekedett, a postahivatal mellett pedig már postatakarékpénztár is működött. A század végén a községi bírót főbírónak nevezték, új hivatalnokként jelent meg a másod vagy aljegyző, a községi írnok és a menedékházi dajka (óvónő). az ismétlődő tanítók száma kettőre gyarapodott. Ekkor létesült az első gyermekmenhely (óvoda).

A falu határa a Tisza szabályozása és a belvizek lecsapolása után állandósult.

Dombrád a XX. század elején a kisvárdai járáshoz tartozott. A település életében fontos fordulóponthoz vezetett a Rétközi kisvasút megépítése, mellyel bekapcsolódhatott az országos vasútforgalomba. A település lakosainak száma 1913-ban 5038 fő volt, ebből 23,5% a környező tanyákon élt. A falu határa 10.772 hold.

1920-as években a háborúban megrongálódott kompot helyreállították, valamint egy 11 tagból álló pontonhídon itt nyílt kapu Bodrogház felé, emellett jelentős beruházások, gazdasági és kulturális előrelépés történt ekkor a faluban. Bővült a könyvtár, a mozi, valamint az iparostanonc iskola és a polgári iskola is ekkor kezdi meg működését a református, katolikus és izraelita iskolák mellett. A tanyán élő gyerekek a tanyasi iskolákban tanultak.

A harmincas évek elején a település lakossága 6062 fő, jegyzői hivatal, csendőrség, vasútállomás, posta, villanytelep, szeszgyár és több malom – köztük 2 gőzmalom – is működik. A határ nagysága 10.772 hold, ebből 8420 hold szántó, 841 legelő, 206 erdő, 24 víz, 671 hold pedig használatlan. Három orvos, két szülésznő, önálló gyógyszerész, állatorvos működik a településén, és két bank is szolgáltat.

1950-től több olyan szervezet és intézmény kezdi meg működését, mely ma is meghatározója a településnek. Így többek között az óvoda, állami általános iskola, MGT SZ, ÁFÉSZ, OTP, TŰZÉP-telep, stb.

A település 1971-ben kapta meg a nagyközség címet. Ekkora megépül a korszak legmodernebb kultúrotthona a könyvtárral, a hetvenes években 8 tantermes, emeletes iskola, majd a Tisza-parton úttörőtábor, szélesvásznú mozi, körzeti orvosi rendelő, ravatalozó, 200 főt foglalkoztató varroda. A település szolgáltatásai tovább fejlődnek: működni kezd az öregek napközi otthona, átadásra kerül a második, korszerű óvoda, laborral felszerelt orvosi rendelő épült, valamint 4 települést ellátó vízmű.

A rendszerváltást követően a település fejlődése igen nagymértékű volt, a településképp átalakult. Kiépül a teljes körű infrastruktúra, azaz minden utcában van vezetékes ivóvíz, gáz, szennyvízhálózat, szilárd burkolatú út, telefon. A település létrehozta a rendőrséget, bővíti az általános iskolát, megépül a 16 tantermes Móra Ferenc Általános Iskola és Gimnázium. 1993-ban újból megkezdte működését a Református Általános Iskola. Elkészül a Helytörténeti Kiállítás, a Vasúti Múzeum, állandó Vasúti Járműkiállítás, a Képtár és a Kosuth Lajos Emlékszoba. Tovább gyarapodnak a köztéri alkotások. A település élen járt a virágos település mozgalomban, és az épített örökség védelemben egyaránt, mindezekért számos díjat és elismerést kapott.

Ennek köszönhetően 2000. július 1-től megkapta a városi rangot, az ezt jelképező kulcsot és oklevelet.

1.14.6.2. Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

A városban található régészeti értékek:

- ✓ Erzsébet úti homokbánya, paptava homokbánya
- ✓ Égetőhegy
- ✓ Kis Mogyorós, Nagy Mogyorós
- ✓ Kacsató, Kacsavár
- ✓ Borzastető
- ✓ Ontelek
- ✓ Templom-domb
- ✓ Zsóce
- ✓ Pátróhai u. 2.
- ✓ Páskum
- ✓ Dakoshomoka, Dakos tanya, Harsányi birtok

Azonosítatlan állapotú, nyilvántartott régészeti lelőhely a település határában három helyen található.

1.14.6.3. Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

A helyi védelem alá vonandó épületek felsorolását az 1.14.6.9 fejezet tartalmazza.

Dombrád településszerkezete viszonylag szabályos, az utcák többé-kevésbé párhuzamosak és merőlegesek egymásra. A Szabadság tér – Kossuth utca környékén kialakult a település funkcionális központja, mely a város közintézményeit, szolgáltató létesítményeit tömöríti. A településkép rendezett, jellemző a kisvárosias beépítés, a horizontális és vertikális zártság.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 2009-ben készült területrendezési terve szerint a város halmazjellegű központja „térégi jelentőségű védendő szerkezetű település” minősítéssel bír.

1.14.6.4. Világörökségi és világörökségi várományos terület

A városban ilyen terület nem található.

1.14.6.5. Műemlék, műemlék-együttes

Az épített környezet legértékesebb emlékeinek és értékeinek megtartása a műemlékvédelem feladata. A műemlékek és a műemléki környezettel kapcsolatos eljárási szabályokról a Kulturális Örökség védelméről szóló 2001- évi LXIV. sz. törvény rendelkezik.

A településen nincs országos műemléki védeltséget élvező építmény, műemlék együttes.

1.14.6.6. Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

A település belső rendjének formálásában és a falukép alakításában jelentős szerep hárult a különleges feladatkörrel rendelkező épületeknek és a földterületeknek. A magyar falurendszer nagyjából egyidősnek tekinthető a magyar kereszténységgel. Következésképp a *templom* faluképre gyakorolt hatása is ilyen múltra tekint vissza. A Dombrádi Református Templom körül is keletkezett egy tér, amely a fórum szerepét töltötte be a falu életében. Itt találkoztak és beszélgettek egymással mise, illetve istentisztelet előtt és után a falubeliek, itt tarthatták a piacot, a búcsút, a hirdetést, a népgyűlést. A templom körüli térformálást eleve szükségessé tették az egyházi rendezvények, körmenetek. A házak sorában épült a templom, az utca kiszélesedett körülötte és létrejött a falu közepének kijáró térség. A templom körüli tér vonzotta a jelentősebb középületeket: az isko-

lát, a községházát. A templom közelébe igyekeztek építeni házaikat a település módosabb lakosai is, mivel a templom környéke számított a helység legrangosabb részének. A különleges szerepű közösségi földterületek településképet befolyásoló hatását legjobban a *Dombrádi temető* példája szemlélteti. A temető településen belüli elhelyezkedésének rendje a történelem során valószínűleg többször változott. A honfoglalás, államalapítás korabeli magyarság valószínűleg az állandó vagy ideiglenes települések lakóterületén kívül temetkezett kisméretű temetőkbe. A kereszténység felvétele után viszont királyi rendelkezés írta elő a temetkezés új rendjét. A középkorban valószínűleg a település temploma mellé temették a halottakat. Magyarországon a 16–17. században megkezdődött a temetők kitelepítése a templom mellől. A változás sürgetői legtöbbször helyszűkre, a templom állagának romlására, illetve egészségi okokra hivatkoztak. Jelentős állomásának számított ebben a kérdésben Mária Terézia 1771. évi rendelete és a kötelező erejű 1876. évi XIV. törvénycikk. Mezővárosokban és nagyobb falvakban, így Dombrádon is belterületszéli temetőt már három oldalról körbevette a fejlődő zárt település. A temető általában a település egyik aránylag magasan fekvő helyét foglalja el, így Dombrádon is igyekeztek árvízbiztos helyet találni a sírok számára.

A **temető** és **temetkezési emlékhely** (amit a helyiek kegyeleti parknak hívnak) van Dombrádon. A kegyeleti park helyi védelemre javasolt.

Temetőterület

A 4026 hrsz-ú ingatlan és közvetlen környezetében található a Város működő temetője. Az infrastruktúra kiépített, ravatalozó épület is áll a területen. A terület bővítését a hatályos terv is tartalmazza.

Kegyeleti park területe

A 1264, 1265 és a közvetlenül szomszédos 1283 hrsz-ú ingatlanokon a település lezárt temetői találhatóak. Az ingatlanokon további emlékhelyek, épületek, vagy építmények elhelyezése várható, ezért megtartásuk beépítésre szánt területként javasolt. Település-szerkezeti változás nem indokolt.

1.14.6.7. Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

Dombrádon műemléki terület nem található.

1.14.6.8. Nemzeti emlékhely

Dombrádon nemzeti emlékhely terület nem található.

1.14.6.9. Helyi védelem

A városban több építmény és terület élvez helyi védettséget. Védelmi szempontból figyelemreméltó, hogy nem csak egyes épületek, hanem teljes településrészek élveznek helyi védettséget, ami a helyi rendezési terv beépítési korlátozásával biztosítja, hogy ezek a területek fennmaradjanak.

Helyi építészeti értékek, minden olyan építészeti, történeti, néprajzi szempontból jelentős egyedi vagy együttes alkotás (épület, építmény, épületegyüttes, utcakép), valamint az ezeket körülvevő építészeti környezet, ami nem minősül műemléknek.

Az építészeti értékek helyi védelme egyedi és területi lehet. A település belterületére Műemléki Jelentőségű Terület nem terjed ki.

A helyi egyedi védelem kiterjed:

- ✓ az építmény (épület és műtárgy) vagy ezek együttese egészére vagy valamely részletére (anyaghasználat, szerkezet, színezés stb.);
- ✓ az építményhez tartozó földrészletre és annak jellegzetes növényzetére;
- ✓ szobor, képzőművészeti alkotás, egyedi tájérték.

Helyi védelem alatt álló helyi területi értékek

- ✓ Dombrád településközpontja és csatlakozó területek (Kossuth utca, Rákóczi utca, Bercsényi utca, Andrássy utca, Kölcsey utca, Thököly utca, Móra köz)
- ✓ Az egykori Ontelek településrész (Esze Tamás utca, Petőfi utca, Béke tér, Vay Ádám utca)
- ✓ Régi temetők

Helyi építészeti értékek

- ✓ Malom (Dolgozók útja 5.), Hrsz: 1294
- ✓ Orosz Kastély (Erzsébet u. 24.) Hrsz: 1254
- ✓ Református templom (Kossuth u. 41.) Hrsz: 10
- ✓ Római Katolikus templom ((Kossuth u. 44.) Hrsz: 1205/1
- ✓ Óvoda (Kossuth u. 49.) Hrsz: 15
- ✓ Horváth Kastély (Pátróhai u. 1) Hrsz: 1599
- ✓ Horváth Kúria (Petőfi u. 32.) Hrsz: 1427
- ✓ Polgármesteri Hivatal (volt Vígadó) (Rákóczi u. 36.) Hrsz: 1123
- ✓ Református Egyházi Általános Iskola (Kossuth u. 61.) Hrsz: 1179
- ✓ Szivattyú telep (Dolgozók útja 2/b) Hrsz: 1286/2
- ✓ Művelődési Ház (Kossuth u. 61.) Hrsz: 1179
- ✓ Mezőgazdasági raktárépület (Erzsébet u. 20/b) Hrsz: 1267/1
- ✓ MÁV Állomás keskenynyomtávú kisvasút építményei (Kölcsey u.): állomás, vasúti múzeum, helytörténeti kiállítás épülete, volt iskola épülete

Javasolt épületek:

- ✓ lakóházak: Vasút út 14.; Kossuth u. 72.; Kossuth u. 85.; Esze T. u.
- ✓ Középület: Volt iskola, Kölcsey u.

1.14.7. Az épített környezet konfliktusai

Az elhanyagolt helyi védelemre javasolt építmények állapotának felmérése, ennek alapján intézkedési terv kidolgozása szükséges.

A leromlott állapotú, elhanyagolt házak, lakóépületek felújítását el kell érni az ott lakók együttműködésével, bevonásával.

1.15. Közlekedés

1.15.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok

A megközelíthetőségnek, az infrastruktúra fejlettségének kulcsfontosságú szerepe van a település kapcsolataiban, a más területekhez való integrálódásában.

Dombrád Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ÉK-i részén, a megyeszékhelytől 37 km-re fekszik. A település közlekedés földrajzi helyzetét meghatározza a Tisza közelsége, mivel átkelési lehetőség a városból közvetlenül nincs, a folyón a várostól 12 km-re lévő hídon lehet átkelni. A várost alsóbbrendű utakon lehet megközelíteni, valamint 2009 végéig megközelíthető volt keskeny nyomközű vasúton Nyíregyháza felől (jelenleg a közlekedés szünetel).

1.15.2. Közúti közlekedés

A településen áthaladó országos közutak kezelés e a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Állami Közútkezelő feladata. Dombrádra öt irányból futnak be országos közutak. Mindegyik út alsóbbrendű, a településnek főúti kapcsolata nincs.

A település legfontosabb közútja a 3834 jelű összekötő út, amely Nagyhalász-Nyíregyháza illetve Tiszakanyár felé biztosítja az összeköttetést. Az út 2*1 sávós, aszfaltbeton burkolatú.

A 3827 jelű összekötő út Nyírbogdánnyal köti össze. Az összekötő út forgalmi jelentősége, hogy a volt kompkikötő felé vezet, bár ezen a szakaszon már csak egy sáv szélességű. A 3828 jelű Pátróhával, és a 4. számú főúttal köti össze.

Az állami közút hossza a településen 9,6 km. Az úthálózat minősége szakaszonként igen rossz minőségű, felújítást igényel. Az úthálózat forgalma alacsony, a teljes egységjármű forgalom kb. 15%-a nehézgépjármű.

A településen egy üzemanyagtöltő állomás található, amely megfelel a hatályos környezetvédelmi előírásoknak.

Mutatók	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Személygépkocsik száma az üzemeltető lakhelye szerint (db)	642	704	790	832	847	868	868	899	874	834	856
Motorkerékpárok száma (db)	29	29	28	33	34	35	38	38	40	40	46
Autóbuszok száma (db)	3	3	3	4	3	2	2	2	2	1	1
Személyszállító gépjárművek száma összesen (db)	674	736	821	869	884	905	908	939	916	875	903
Teherszállító gépjárművek száma összesen (különle-	93	92	96	89	93	92	94	96	105	115	112

ges célú gépkocsi- val együtt) (db)											
Lassú járművek száma (db)	61	70	76	76	77	82	85	82	88	87	86

Dombrád gépjármű ellátottsága
Forrás: KSH területi adatok

1.15.3. Községi közlekedés

1.15.3.1. Közúti

A településen nincs helyi autóbusz közlekedés. A várost érintő helyközi és távolsági buszokat a Szabolcs Volán Rt. működteti. A településről a legtöbb járat Kisvárda felé közlekedik, munkanapokon 14, hétvégén 7-5. Nyíregyháza felé jóval kevesebb közvetlen járat indul, munkanapokon 3, hétvégén 1-2 közvetlen járat indul Gégény és Tiszakanyar településekre.

Dombrádon nincs autóbusz pályaudvar, létesítése nem indokolt. A közlekedési forgalom lebonyolításához szükséges megállóhelyek rendelkezésre állnak, a városban 11 autóbusz-megállóhely pár található.

Település	munkanap	szabadnap	munkaszüneti nap
Nyíregyháza	3	2	3
Kisvárda	14	5	3

Autóbuszjáratok száma Dombrádról
Forrás: Szabolcs Volán Rt. hivatalos menetrend

1.15.3.2. Kötőtpályás

A település Nyíregyháza felől 2009 végéig megközelíthető volt keskeny nyomtávú vasúton is, azonban jelenleg a szolgáltatás szünetel. A város tervei között szerepel a vasúti közlekedés visszaállítása, melyet civil szervezet működtetne pályázati forrás felhasználásával.

1.15.3.3. Hajózás

A Tisza Tokaj feletti szakaszán az 544 fkm és a 612 fkm között a 17/2002. (III.7.) KöViM rendelete szerint a II osztályú viziút, az 1990-es években biztosított merülés 1,8 m, a hajók hordképessége maximum 600-1000 tonna. Dombrád térségében nem folyik említésre méltó víz áru- vagy személyszállítási tevékenység. A személyszállítás az 1990-es évek közepétől indult újra, amely elsősorban alkalmi, csoportok részére szervezett hajókirándulásokat jelent. Térségi jelentőségű gazdasági célú kikötő kialakítása tervezett Dombrádnál.

1.15.4. Kerékpáros vagy gyalogos közlekedés

A városban kerékpárút nem épült.

A település külterületén, a Tisza-parton tervezett útvonal a nemzetközi Euro Velo hálózat része, szerepel az országos és megyei területrendezési tervben. Térségi jelentőségű kerékpárút a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére készített Kerékpárút Hálózati Terv szerint a Gávavencsellő – Tiszabercel – Dombrád – Szabolcsveresmart – Tuzsér, Tizsakanyár – Kisvárdá – Baklórántháza – Nyírbátor útvonal.

A tervezett útvonalak kiépítése a kerékpáros turizmus fejlesztése érdekében kívánatos.

1.15.5. Parkolás, városi utak

Az önkormányzati tulajdonú utak építéséért, fenntartásáért és üzemeltetéséért az Önkormányzat felel. A városban a belterületi utak hossza 38,3 km, ebből kiépített út és közterület hossza 27,9 km, a kiépített utak aránya a teljes hossz arányában közel 73%-os. A kiépített utak aránya megyei (45%) és országos (36%) összehasonlításban átlagon felüli értéket mutat. A külterületi közutak hossza 6,2 km. A településen 18,7 km járda épült, melynek állapota a jelenleg is folyamatban lévő, térkövekkel történő felújításnak köszönhetően kiváló.

A városban az intézményekhez, közösségi terekhez kapcsolódóan kialakított parkolóhelyek találhatók, amelyek a mindennapi használatnak megfelelő számú, a jelenlegi igényeket kielégítik.

1.16. Közművesítés

A település infrastrukturális ellátottságát tekintve azt vizsgáltuk meg, hogy a város milyen rendszerben működteti az egyes szolgáltatásokat, valamint milyen a város lefedettsége.

1.16.1. Vízi közművek

1.16.1.1. Vízgazdálkodás és ivóvízellátás

A városban 1980 óta van vezetékes ivóvíz vízellátás. Kistérségi vízellátó rendszer működik, ami Dombrádon kívül még négy település vízellátását biztosítja (Újdombrád-Tiszakanyár-Kékcse-Szabolcsveresmart). A vezetékesrendszer teljes hossza 30,059 km, az ivóvízhálózatra kapcsolt lakások száma 1435, és 27 db közkifolyó található a városban.

A víznyerés 3 db mélyfúrású kútból történik, a vízművet a Várda-Víz Kft üzemelteti, az alkalmazott technológia 2 db 3150-es egyrétegű kavicsos gyorszűrő, melyeken levegő hozzáadással történik a vas-és mangántalanítás. A vízmű beépített kapacitása 2000 m³/nap, a vízbázis kapacitása 4000 m³/nap lenne, a kihasználtsága 5%.

	Üzemelő közki-folyók száma (db)	Közüzem i vó-vízvezeték-hálózat hossza (km)	Összes szolgál-tatott víz meny-nyisége (1000 m3)	Közüzem i vó-vízvezeték-hálózatba be-kapcsolt lakások száma (db)
2001.	11	30	110,4	1379
2002.	20	30	113,1	1387
2003.	9	30,1	132,1	1457
2004.	9	31,4	127,1	1464
2005.	16	31,4	113,5	1472
2006.	17	31,4	119	1474
2007.	17	31,4	122,3	1478
2008.	17	31,4	117,1	1484
2009.	28	31,4	120,9	1458
2010.	27	31,4	115,6	1446
2011.	27	31,4	110	1435

A település ivóvízellátásának változása
Forrás: KSH területi adatok

1.16.1.2. Szennyvízelvezetés

A szennyvízcsatorna hálózat a városban teljesen kiépült 1994 óta, hossza 32 km. A városban a csatornázottság 96%-os, a bekötött lakások száma 917, amely mintegy 60%-os rácsatlakozási arányt jelent. A keletkező szennyvíz naponta 240 m³, amelyet a várostól északra lévő szennyvíztelepre vezetnek.

A szennyvíztelep a Dombrád 012/3 hrsz-on helyezkedik el, üzemeltetője a Várda Víz Kft. A telephely üzembe helyezése 1994-ben történt, rögtön az építést követően. Teljes kapacitása 300m³/nap, kihasználtsága 240m³/nap. Az alkalmazott technológia mechanikai

tisztítóval kombinált totáloxidációs rendszer (2 db 150 m³-es medence). a szennyvizet először mechanikailag, majd biológiailag tisztítják. A beállított szennyvizet első lépésben az előtisztítóba engedik bele, ahol a nagyobb szennyeződésekét távolítják el belőle. Az előtisztított szennyvíz bekerül a rács és homokfogó műtárgyba, ahol további lebegő anyagok eltávolítása történik. A nagyobb méretű szilárd lebegő anyagokat a rácsszűrő, a kisebb jól ülepedő anyagokat és a homokszemcséket a homokfogó marasztalja vissza, eddig tart a szennyvíz mechanikai tisztítása. A biológiai tisztítás során az előtisztított szennyvíz belekerül a levegőztető eleveniszapos medencébe és utána az utóülepítőbe. A szennyvíz a homokfogóból az osztóművön keresztül kerül az eleveniszapos levegőztető medencébe, azután az ülepítőbe, ahol fázisválasztás történik. A tisztított szennyvíz végső befogadója a Tisza (590+000 fkm). A leülepedett iszap nagy része visszakerül a levegőztető medencébe, a fölösleges iszap pedig feldolgozásra kerül és ezt kövezően mezőgazdasági területekre kerül elhelyezésre.

A megtisztított szennyvíz nem felel meg az EU-s előírásoknak, mert a telep nem képes a deintrifikációra, azaz a nitrit és nitrát eltávolítására.

Azok az ingatlanok, amelyek nincsenek a csatornahálózatba csatlakoztatva, a szennyvizet zárt vagy szikkasztó rendszerű aknában gyűjtik. A keletkező folyékony hulladékot a településen lévő szennyvíztelepre szállítják, melynek naponta 30m³ szippantott szennyvíz fogadására van engedélye.

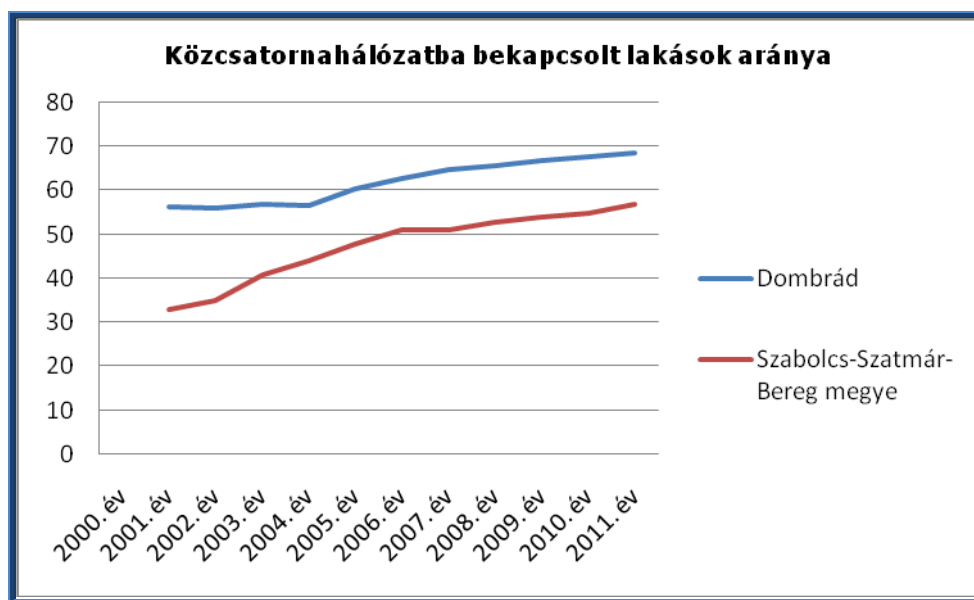
A Kormány Nemzeti Települési Szennyvíz-elvezetési és tisztítási Megvalósítási Programról szóló 25/2002. (II. 27.) Kormányrendelet 2. mellékletének 5. táblázata alapján önálló szennyvíz elvezetési agglomerációként van besorolva (2000-10000 lakosegyenérték terheléssel jellemezhető szennyvízkibocsátású szennyvízelvezetési agglomeráció). A rendelet szerint a kijelölt szennyvíz-elvezetési agglomerációk területén a települési szennyvizek közműves szennyvízelvezetését és a szennyvizek biológiai szennyvíztisztítását, illetőleg a települési szennyvizek ártalommentes elhelyezését meg kell valósítani, legkésőbb 2015. december 31-ig.

Mutatók	Közcatornában tisztítottan elvezetett összes szennyvíz mennyisége (1000 m ³)	Közüemi szennyvíz-csatorna-hálózat hossza (km)	Közműves szennyvíz-tisztító berendezések (tervezett) kapacitása (kgO ₂ /nap)	A településről közvetlenül a szennyvíz-tisztító telepre szállított folyékony hulladék (1000 m ³)
2001.	78	30		
2002.	86,9	28,8	350	
2003.	83,9	28,8	84	
2004.	89,1	28,8	84	0
2005.	74,2	28,8	84	2,2
2006.	70,9	28,8	84	2,9
2007.	83	28,8	84	4
2008.	94,9	28,8	84	3,7
2009.	96,6	28,8	84	3,7
2010.	150,8	28,8	84	4,4
2011.	125,5	28,8	84	4,5

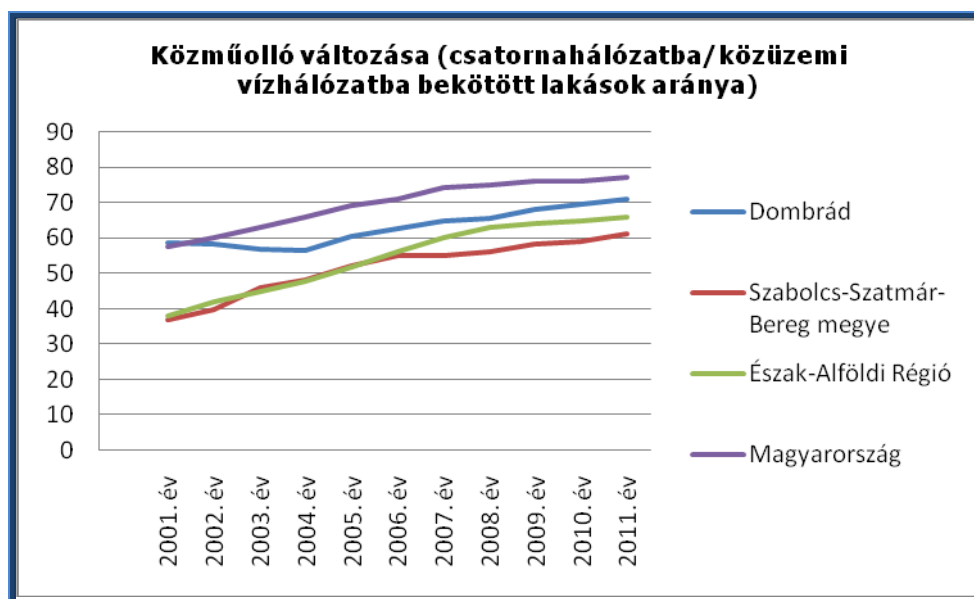
Szennyvízelvezetés helyzete Dombrádon

Forrás: KSH területi adatok

Közüemi szennyvízcsatorna hálózatba bekötött lakások aránya

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

Közműolló változása Dombrádon

Forrás: KSH területi adatok, saját szerkesztés

1.16.1.3. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

Dombrád az Alföldhöz tartozó Felső-Tisza vidék települése. A települést régebben gyakran árvizek sújtották, a térséget jelenleg gátrendszer védi. A Rétköz vízrajzát északról a Tisza, délről a Belfő-főcsatorna határozzák meg.

Dombrád a 45. számú Felsőszabolcs belvízrendszer területén helyezkedik el. A belvíztől kül és belterületein egyaránt veszélyeztetett. A város belterületét közvetlenül érinti a Dombrád-Szöveteni-csatorna amelyből a belvizet gravitációs, illetve magas vízállás esetén a dombrádi szivattyú telepen keresztül lehet a Tiszába juttatni.

A belterületi csapadékvíz elvezetés zömmel nyíltárkos, kis szakaszokon zárt rendszerű. A település mintegy $\frac{3}{4}$ részét lefedő hálózat 48,25 km összhosszúságú, amelyből 39 km nyílt árok, a többi zárt. A lehullott csapadék nagy része elszikkad, az elvezett csapadékvíz végső befogadója a morotva, illetve a belterületi vízgyűjtő.

A csapadékvíz elvezető rendszer és az átereszek tisztításáról az önkormányzat gondoskodik, illetve esetenként a Várda-Víz Kft.

A településen nem okoz problémát az árvíz, a belvízzel azonban többször meg kellett küzdeni. A legcsapadékosabb éveket követően magasabb talajvízszinttel kell számolni. Belvíz 1999-ben borította el a település 30%-át a víz, 364 lakás sérült meg, 2010-ben II fokú belvízvédelmi készültséget 3 alkalommal kellett elrendelni, ami csak 2011. március végén szűnt meg. A talajvízszint változásait az 1577 törzsszámú talajvízszintmérő kút adatai alapján lehet nyomonkövetni.

A 6/2005. (II.22.) KvVM-BM a települések ár, és belvíz veszélyeztettségi alapon történő besorolásról szóló együttes rendelet melléklete szerint Dombrád „B-közepesen veszélyeztetett” település.

1.16.2. Energia

1.16.2.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás

Villamosenergia-ellátás

Dombrád középvezettségű villamosenergia ellátását az Ibrány-Kisvárda között lévő 22 kV-os gerincvezetésekről leágazó vezetésekről oldják meg, melyre a városban 24 db transzformátor csatlakozik. A hálózat légvezetékes jellegű, a leágazó vezetékek nem alkotnak gyűrűt a település körül. A hálózat tartószerkezete beton és faoszlopos.

A villamos energiát az E-on szolgáltatja.

	Dombrád		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	
	Háztartási villamosenergia fogyasztók száma (db)	A háztartások részére szolgáltatott villamosenergia mennyisége (1000 kWh)	Háztartási villamosenergia fogyasztók száma (db)	A háztartások részére szolgáltatott villamosenergia mennyisége (1000 kWh)
2001.	1754	3517	233 754	532 015
2002.	1776	3581	235 384	555 260
2003.	1608	3862	234 935	562 839
2004.	1607	3571	238 170	547 855
2005.	1600	3658	240 254	560 359
2006.	1597	3745	241 673	565 454
2007.	1605	3258	243 383	556 276
2008.	1585	3387	243 426	550 504
2009.	1585	3670	243 862	573 354
2010.	1545	3333	242 287	547 640
2011.	1521	3298	240 745	541 331

*A villamos energiát fogyasztók száma és a szolgáltatott energia mennyisége Dombrádon és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében
Forrás KSH területi adatok*

A táblázatból kitűnik, hogy a villamos energiát fogyasztók száma az 1990-es években még egy lassú növekedést mutatott, 2003. óta pedig egy lassú csökkenést. Ugyanez vonatkozik a felhasznált energia mennyiségre. Összehasonlítva a megyei adatokkal megállapítható, hogy kicsit késleltetve, de megyei szinten is csökken mind a fogyasztók száma, és az elfogyasztott energia mennyisége is.

A város teljesen kiépített, modern közvilágítással rendelkezik.

Gázellátás

Dombrádon a gázhálózat kiépítése 1992-ben valósult meg. A meglévő hálózat sugaras elrendezésű. Az elosztórendszer és gerincvezeték nyomásfokozat szerint középnyomású, a szállítóvezeték nagy-középnyomású. A nyomásszabályozó állomás 1993-ban került átadásra, mely a Pátróhai út végén található. A meglévő gázfogadó, távvezeték és települési elosztóhálózat a tervezett gázigények szállítását biztosítja.

A gázhálózat kiépítését követően a vezetékes gázt fogyasztó háztartások száma eleinte (1993-94.) ugrásszerűen, később fokozatosan növekedett.

	Dombrád		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	
	Háztartási gázfogyasztók száma (db)	Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m3)	Háztartási gázfogyasztók száma (db)	Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m3)
2001.	797	1081	132 210	176 269
2002	826	1253	136 683	196 959
2003.	861	1485	142 355	228 476
2004.	905	1284	147 794	210 371
2005.	925	1395	152 242	233 097
2006.	945	1358	155 356	225 709
2007.	954	1062	157 353	184 826
2008.	949	1172	158 216	184 014
2009.	956	954,9	161 233	163 158
2010.	985	955,2	166 377	161 539
2011.	953	910,1	159 960	143 418

Vezetékes gázt fogyasztó háztartások száma és a gázfogyasztás mennyiségének változása

Forrás: KSH területi adatok

A vezetékes gázt használó háztartások száma 2008-ig folyamatosan növekedett, majd azóta ingadozik, számát tekintve csökken. Az elfogyasztott gáz mennyisége folyamatos csökkenést mutat, ennek oka a gázárak növekedésével hozható összefüggésbe. A gázárak növekedésének hatására a lakosság körében újra népszerűvé vált vegyes tüzelésű kazánok használata, esetenként a megújuló energiaforrások bevezetése.

1.16.2.2. Megújuló energiaforrások alkalmazása, környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

A városban jellemző az alternatív energia használat terjedése. Az önkormányzati fenntartású intézmények energiaellátást részben napelemek segítségével oldják meg, az Önkormányzat pályázati forrásból a polgármesteri hivatal és az iskolák épületét látta el napelemekkel. Az önkormányzat 2013.-ban 4 darab bio-kazán beépítésére pályázott sikeresen, melynek keretében a Polgármesteri Hivatalban, az Önkormányzatokéban és a Szivárvány Óvoda és Bölcsőde két épületben egy-egy kazán került elhelyezésre. A Tiszakanyár településsel közösen vásárolt ágapritó géppel előállítható a kazánhoz szükséges fűtőanyag.

A megújuló energia felhasználása a lakosság körében is megjelent, valamint egyes üzemek, telephelyek energia ellátásában is szerepet játszik (Gál Tüzép – széltermelő, Karácsi Tüzép – napelem, Dombka 2003 zRt – biogáz-üzem).

1.16.2.3. Önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az épületek energiahatékonyságáról nem áll rendelkezésre felmérés. Ennek pótlására törekedni kell.

Az önkormányzat törekszik az energiahatékonyság növelésére – nyílászárók cseréjére, homlokzati hőszigetelésre. Az alternatív energiahasználat erősítésével a település ökológiai lábnyomát csökkenti.

1.16.3. Elektronikus hírközlés

A város vezetése figyelmet fordít arra, hogy lakosság tájékoztatása és tájékozottsága minél szélesebb körű legyen, ezért a település honlapján többféle szolgáltatás érhető el. A honlapon keresztül lehetőség van elektronikus ügyintézésre, a várossal kapcsolatos pontos információk, adatok lekérésére, valamint az aktuális programok megtekintésére. Az elektronikus ügyintézés rendjét az Önkormányzat 12/ 2009 (XI.27.) rendeletében szabályozza.

Mutatók	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Egyéni analóg távbeszélő fővonalak száma (lakásfővonal) (db)	571	522	481	426	432	386	369
Kábeltelevízió előfizetőinek száma (db)	-	-	-	-	7	13	25
Nyilvános távbeszélő állomások száma	5	5	5	5	5	3	3
Távbeszélő fővonalak száma (ISDN vonalakkal együtt) (db)	663	616	568	513	518	488	469
ISDN vonalak száma	44	44	40	40	40	54	52

Infokommunikáció helyzete 2006-2011.

Forrás: KSH, területi adatok

Az elmúlt években csökkent a vezetékes telefon előfizetések száma, ami valószínűleg a mobil telefon használat elterjedésével és előtérbe helyezésével hozható összefüggésbe. Valamennyi mobilszolgáltató elérhető a településen.

A szélessávú internet kiépítettsége jónak mondható, arra vonatkozóan nincsenek adatok, hogy a mobil internet használók száma és a mobiltelefonnal rendelkezők száma hogyan alakul a lakosság körében.

1.17. Környezetvédelem és településüzemeltetés

2006-ban az önkormányzat az 1995. évi LXXX. törvény 43.§-ban foglalt előírásoknak megfelelően a Hazai Térségfejlesztő Rt. bevonásával elkészítette környezetvédelmi programját.

1.17.1. Talaj

A településen 4 fő talajtípus mutatható ki, a folyóvizek, tavak üledékeinek és a lejtők hordalékainak talajai, réti talajok, láptalajok, és váztalajok. A talajok közepes minőségűek.

A kistájrán jellemző a magas talajvízű, rossz lefolyású, alacsony fekvésű ártéri síkság, holtmedrek és csatornák hálózatával átszőve. Az egykori mocsaras felszínt a lecsapolás, belvízmentesítés tette mezőgazdasági művelésre alkalmassá. Az erdősültség foka alacsony, a művelésre alkalmas terület jelentős része szántó.

A mezőgazdasági termelés részben magángazdaságokban, részben nagygazdaságban történik, ahol elsősorban gabonaféléket, almát, kukoricát, burgonyát és cukorrépát termesztenek.

Az állattartásra a szarvasmarha, juh és lótenyésztés jellemző.

Az erdőgazdálkodást Dombrádon mezőgazdasági kistermelők végzik, az erdőtársulások jelentős részét ligeterdők, kubikerdők, és vegyes állományú erdők alkotják.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a talajromlás tényezői közül az elsavanyodással, a szél okozta erózióval, a talaj vízgazdálkodásának szélsőségeivel és a szikesedéssel kell számolni.

A talaj szennyezésében és degradációjában fontos szerepet játszik az elsavanyodás. Ez részben természetes folyamat, részben azonban a környezeti szennyezés is hozzájárul a folyamat erősödéséhez (közlekedési, ipari levegőszennyezés, nem megfelelő talaj előkészítés). A savasodáshoz nem csak a helyben folytatott tevékenység, hanem a környező megyék szennyezése is hozzájárul.

Az erózió és defláció szempontjából a településtől ÉK-re fekvő futóhomokos terület érintett. A termőtakaró védelme és a defláció megakadályozása érdekében itt különösen fontos megfelelően végzett mezőgazdasági termelés, a talaj megkötése.

A talaj szennyezése a megyében, így a városban is közvetlenül a talajba vagy talajfelszínre elhelyezett szennyezőanyagokból származik, csak nagyon ritka esetekben másodlagos eredetű (pl. légszennyezésből származó).

A 49/2001. (IV. 03.) Kormányrendelet szerint Dombrád a nitrát érzékeny területekhez tartozik, ezért a jogszabály előírásai a településre nézve kötelező érvényűek. A rendelet hatálya a felszíni és felszín alatti vizek védelmére, a mezőgazdasági tevékenységekre és a mezőgazdasági termelést folytatókra terjed ki. Célja a vizek védelme a mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szemben, illetve a vizek nitrát szennyezettségének csökkentése úgy, hogy a növények optimális tápanyagellátása megoldott legyen.

1.17.2. Felszíni és felszín alatti vizek

A város a Felső-Tisza vidéken, ezen belül a Rétközben helyezkedik el, vízrajzáat a Tisza folyó, a Dombrád-Szöveteni-csatorna és a Belfő-csatorna határozza meg. A település

észak-nyugati határában található a „szentéj típusú holtágakhoz” tartozó Palló-szögi-Holt-Tisza.

1.17.2.1. Felszín feletti vizek vízminősége

A Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 7 országos törzshálózati szelvényben és 27 helyi vagy regionális mintavételi helyen végez rendszeres vizsgálatot Tisza folyón. Dombrád közelében Záhonyban és Balsán van törzshálózati mintavételi pont. A vízminőség állapota „jó víz” minőségű az oxigénháztartás és a tápanyagháztartás paramétereinek szerint, bár ez utóbbi esetében alacsony vízállás esetén magasabb a szennyezőanyagok koncentrációja. Mikrobiológiai paraméterek alapján a folyó szennyezett, ez a folyóba engedett szennyvizeknek köszönhető. Szerves- és szervetlen mikro tényezők szabvány szerinti besorolása szerint tűrhető a vízminőség.

A Belfő főcsatornán a KTVF nem végez rendszeres méréseket, a csatorna vízminőségi szempontból szennyezett vagy erősen szennyezett, ennek oka a napi szinten csatornába vezetett szennyvíz.

A Palló-szögi-Holt-Tisza közigazgatásilag részben Dombrád, részben Cigánd településekhez tartozik, a Tisza 35/I. átmetszésével alakult ki, „S” alakú holtág. Állami tulajdonban van, kezelője a Hortobágyi Nemzeti park. A Tisza árhullámai töltik fel vízzel, vízcseréje nem megoldott. A meder feliszapolódása erőteljes mértékű, növényzettel benőtt. Elsősorban horgászati funkcióval bír.

A vizek szennyezettsége szempontjából nagyon erőteljes a mezőgazdasági kemizálásból származó szennyezés.

1.17.2.2. Felszín feletti vizek vízminősége

A talajvizek környezeti állapotát a talaj és a kőzet földtani adottságai, a hidrometeorológiai helyzet és a külső antropogén tényezők határozzák meg. A talajvíz mélysége 2 méter felett van, mennyiség 1-3 l/s km². Kémiai jellege kalcium,- magnézium,- hidrogén karbonátos, de nitrogén is van a talajvízben. A szulfáttartalom 60 mg/l alatti, a vízkeménység 15-25 nk⁰ közötti. A talajvíz belterületen erősen szennyezett, a talajvízből kimutatható a felszínről származó háztartási és mezőgazdasági szennyvizekből beszivárgó ammónia.

A rétegvíz mennyisége 1-5 l/s km², az artézi kutak mélysége ritkán haladja meg a 100 métert. A víz kémiai jellege kalcium,- magnézium,- hidrogén karbonátos, a kalcium jellege a domináns. A kutak ammónia tartama itt is magas, ami szennyezettségre utal.

Dombrád a 7/2005. (III.1.) KvVM rendelet által módosított 27/2004. (XII. 25.) szerint fokozottan érzékeny felszín alatti település, illetve nitrátérzékeny is.

A 219/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet 5 §-a szerint a város a talajvizek mennyiségi és minőségi állapotát figyelő rendszert (talajkutakat) épített ki.

1.17.3. Levegőtisztaság védelem

Egy településen a levegő tisztasága a településen élő lakosság életét, közérzetét közvetlenül érintő, befolyásoló tényező. A település levegő-állapotát globális és helyi tényezők egyaránt alakítják.

A levegő állapotára a helyben működő ipari-mezőgazdasági és szolgáltató szervezetek, valamint az átmenő- és helyi gépjármű forgalom van a legnagyobb hatással.

Dombrád közigazgatási területéhez tartozó, nyilvántartott (ipari, mezőgazdasági és szolgáltató) légszennyező telephelyek helyi eredetű szennyezése nem jelentős, a fűtés illetve a meleg víz előállításához szükséges - vezetékes gáz felhasználásához kapcsolódó káros anyag kibocsátás jellemző. A levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 14/2001.(V. 9.) KöM-EüM-FVM rendeletben meghatározott légszennyezettségi határértékeket egyetlen telephely kibocsátása sem lepi túl.

A levegőminőségre gyakorolt hatása szempontjából a településen a közlekedés és a mezőgazdasági tevékenység hatásaival kell számolni.

A mezőgazdasági termelés főleg porral, az energia-ellátó rendszerek üzemeltetéséből származó anyagokkal, a parlagon hagyott illetve elhanyagolt területeken a gyomnövények pollenjeivel és a repülőgépes permetezések által vegyszerrel való szennyezéssel terheli a levegőt.

Pollenszennyezettség szempontjából - annak ellenére, hogy az önkormányzat a közmun-ka program keretében rendszeresen kaszáljat - Dombrád térsége a kedvezőtlen állapotú területek közé sorolható, országos összehasonlításban a nyíregyházi mérőállomás adatai szerint a parlagfű szennyezettség a legmagasabb, és ürömmel is szennyezett a levegő.

A belterületi állattartás főleg nyári időszakban járhat együtt jelentős bűzzel, de Dombrádon a belterületi állattartás nem jellemző. Külterületen több állattartó telep is működik ahol szarvasmarhát, sertést és lovat tartanak. Dombrád Város Önkormányzata Képviselő-testületének 12/2005. (IX. 07.) rendelet határozza meg az állattartás szabályait a településre vonatkozóan.

1995 óta rendelkezik a település kiépített gázvezetékkel, a lakások bekötési aránya magas, így a fűtésből származó légszennyezés jelentősen csökkent. Ennek ellenére a gázfűtés mellett jellemző egyéb kiegészítő fűtés alkalmazása, ami hatást gyakorol téli időszakban a levegő állapotára.

Összességében a városban a levegő tisztasága kedvező. A légszennyezés térben és időben csak esetleg fordul elő. A szennyező anyag nem veszélyes, a szennyezés mértéke kicsi, elsősorban közlekedési eredetű.

1.17.4. Zaj és rezgésterhelés

Zajnak nevezünk minden olyan nem kívánatos vagy túl hangos hangjelenséget, amely az egyén életfunkcióit, munkáját, munkájának és pihenésének egyensúlyát zavarja. A szubjektív miatt a zaj zavaró hatásának megítélése csak kísérleti úton és statisztikai átlagértékek alapján lehetséges. A 65 dB feletti környezeti zaj potenciális egészségkárosító hatásúnak minősül.

Dombrádon a zajterhelésre hivatalos adatok nem állnak rendelkezésre. A város jellegéből fakadóan zajterhelés forrása lehet az üzemi és közlekedési tevékenységekkel együtt járó zaj, valamint az emberi tevékenységből fakadó zaj lehet számottevő.

Jelenleg a településen nem működik olyan ipari tevékenységet folytató létesítmény, aminek a zajterhelése számottevő lenne.

A mezőgazdaság két ágazata közül a növénytermesztés – tevékenységének helyszínéből adódóan- panaszokra okot nem, vagy csak elvétve okoz. Időszakosan (pl. szántás, betakarítás, repülőgépes növényvédelem, termék-fuvarozás) terhelik zajjal környezetüket.

Az állattartás szabályozására (védőtávolság, egyedszám meghatározása, stb.) az önkormányzat helyi rendeletet hozott, a településen a belterületi állattartás nem jellemző.

A közlekedésből származó zajterhelés meghatározó tényezője a forgalom nagysága, összetétele és eloszlása. A terhelés megállapítása a forgalom összetételéből számítással történik, egységjárműre történő átszámítással. A közúti közlekedés okozta zajcsúcs növekedése nem várható, viszont a magas zajszint időtartama növekszik. A vasúti közlekedés zaj- és rezgésterhelése nem okoz lakossági panaszt.

A kulturális, szórakoztató és sporttevékenységek által keltett zaj vonatkozásában a zajos tevékenységek szabályozásának keretét a 12/1983. (V. 12.) MT. rendelet adja. A különböző rendeltetésű területek adott pontján megengedhető zaj- és rezgésterhelési határértékeket a 8/2002. (III. 22.) KöM-EüM együttes rendelete szabályozza.

Az 1991. évi XX törvény 85 § 1. bekezdése szerint az Önkormányzat képviselőtestületének feladata a területek zajvédelmi szempontból védetté nyilvánítása, a csendes övezet kialakításának elrendelése a zaj ellen fokozott védelmet igénylő létesítmény körül, és a helyi zaj- és rezgésvédelmi szabályok kialakítása egyaránt.

1.17.5. Sugárzásvédelem

A város vonatkozásában nem releváns.

1.17.6. Hulladékkezelés

A város 2003. december 16-tól tagja a Felső-Szabolcs és Bereg térsége Regionális Hulladékgazdálkodási Társulásnak. A Társulás célkitűzése, hogy a társult települések számára megteremtse a 2000. évi XLIII. Hulladékgazdálkodási Törvényben a települési önkormányzatok számára előírt kötelezettségek teljesítésének műszaki feltételeit.

Regionális hulladékkezelő és feldolgozó telep kialakítása tervezett Kisvárdai területén, hulladékválogató, hulladékkomposztáló és építési hulladék feldolgozó üzemrészekkel.

Dombrád város hulladékgazdálkodási terve 2005-ben készült el, az Önkormányzat 13/2005.(IX.07.) rendeletével fogadta el.

A város közigazgatási területén keletkező nem veszélyes hulladékok:

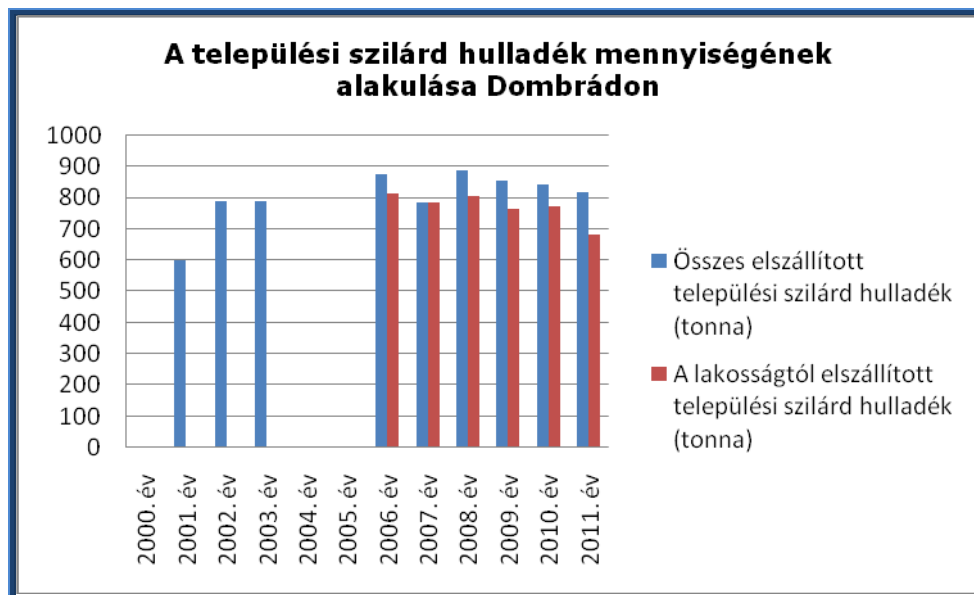
- ✓ Települési szilárd hulladék
- ✓ Települési folyékony hulladék
- ✓ Ipari hulladékok
- ✓ Állattartó telep hulladékai
- ✓ Egészségügyi hulladékok
- ✓ Közterület fenntartás hulladékai

Településen keletkező szilárd hulladékot a Nyír-Flop Kft. szállítja el. A településen nem működik szilárd hulladéklerakó. Rekultivációja folyamatban van, várható befejezése 2014-ben lesz.

Az ingatlantulajdonosok az ingatlanukon keletkező települési szilárd hulladékot a környezet szennyezését megelőző módon kötelesek gyűjteni. A települési hulladék gyűjtése és tárolása csak megfelelő gyűjtőedényben történhet, valamint a közszolgáltató által rendszerezett köztisztasági zsákok használhatók erre a célra. A lakóházaknál 120 l-es szab-

ványnak megfelelő edényzetek vannak kihelyezve, az intézményeknél 1,1 m³-es gyűjtőedényzet, a nem veszélyes szilárd hulladékok gyűjtésére. A háztartási szilárd hulladékot hetente egy alkalommal szállítják el.

Szelektív hulladékgyűjtés

A településen mintegy tíz éve van lehetőség szelektív hulladékgyűjtésre. A városban egy szelektív hulladékgyűjtő sziget található. A szelektíven gyűjtött, válogatott hulladékot a Nyír-Flop Kft szállítja el. Évente két alkalommal van lehetőség lomtalanításra, ami szintén a Nyír-Flop Kft szervezésében történik,, ősszel és tavasszal.

	Szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)	A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék (tonna)
2008.	1170	2,0
2009.	1108	1,9
2010.	1108	2,0
2011.	1132	3,4

Veszélyes hulladékok kezelése

A veszélyes hulladékok a város területén a szilárd kommunális hulladékokból kikerülő lakossági veszélyes hulladék. Az intézményi hulladékok közül az orvosi rendelőben, gyógyszerárban, fogorvosi rendelőben keletkező veszélyes hulladékok gyűjtése már szelektíven történik, melyet a rendelő a Septiker Kft-nek ad át ártalmatlanításra. A településen állattartó telep található a DOMB-KA 2003 RT. tulajdonában, ahol a betegellátási hulladékok mellett nem fertőző betegségben elhullott állati tetemek is keletkeznek. Ezen hulladékok elhelyezéséről és ártalmatlanításáról a Társaság gondoskodik. A veszélyes hulladéknak számító állati tetemeket a Társaság az ATEV RT-vel szállíttatja el szerződéses keretek között. A betegellátási hulladékokat a Beregi Zöldvonal Kft. szállítja el éven-

te legalább egy alkalommal a 14-538/2/2004. sz. veszélyes hulladékok begyűjtésére és szállítására vonatkozó engedélyük alapján.

1.17.7. Vizuális környezetterhelés

A város vonatkozásában nem jelentkezik.

1.17.8. Árvízvédelem

Dombrád az Alföldhöz tartozó Felső-Tisza vidék települése. A települést régebben gyakran árvizek sújtották, a térséget jelenleg gátrendszer védi. A településen nem okoz problémát az árvíz, a belvízzel azonban többször meg kellett küzdeni.

A 6/2005. (II.22.) KvVM-BM a települések ár, és belvíz veszélyeztettségi alapon történő besorolásról szóló együttes rendelet melléklete szerint Dombrád „B-közepesen veszélyeztetett” település.

1.17.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok

A város vonatkozásában nem jelentkezik.

1.18. Katasztrófavédelem (terület-felhasználást, beépítést befolyásoló vagy korlátozó tényezők)

A település jelenlegi úthálózata olyan paraméterekkel rendelkezik, amely alkalmas tűzoltó járművek, valamint műszaki mentést végző gépjárművek közlekedésére. A jelen módosítással érintett rész szabályozási szélességi méretei az átsorolást követően nem változnak, a műszaki paraméterek, mint útszélesség, gyalogos közlekedés kialakítása rendszerezik az egyes közlekedési útvonalakat, jobban segítik a tűzoltójárművek közlekedését. Az építmények megfelelő közúti kapcsolata biztosított, illetve a tervezés során biztosítható, az úthálózat megfelel az Országos Tűzvédelmi Szabályzat előírásainak. A településrendezési terv az érvényes törvények, rendeletek, MSZ és ágazati szabványok figyelembe vételével készült el, melyeknek az előírásait betartja.

A tűztávolság betartására, a tűzoltás eszközeivel a létesítmények megközelítésére – az OTÉK előírásait megtartva – a Helyi Építési Szabályzat vonatkozó pontjaiban tesz kötelező intézkedéseket. Az övezeten belüli építményekre vonatkozó tűzvédelmi előírásokat az építési engedélyesési eljárások során kell konkrétan meghatározni és betartani. (pld. A tűzállósági fokozat, tűzveszélyességi osztályba sorolás, tűztávolság, tűzszakasz, oltás módja, oltóvíz, oltókészülék, nyomás, menekülési és mentési út).

1.18.1. Építésföldtani korlátok

A település északi határa a Tisza folyó, amely egyben a megye határa is. Északkelet felől Tizsakanyár, kelet felől Pátroha, délről Gégény, délnyugati és nyugati irányból Demecser, Kék, Beszterec és Tiszatelek községek közigazgatási területe határolja. Teljes területe 52 négyzetkilométer, a belterület ebből négy és fél. A város lélekszáma a hozzá tartozó Kistiszahát lakosaival együtt 4481 fő.

A Rétköz tszf.-i magassága leginkább 94-103 m között változik. Legmagasabb pontja a 127.8 m magas szabolcsveresmarti a Messzelátó-hegy. Azonban több olyan mély fekvésű terület található a Rétközben, amelynek magassága nem haladja meg a 93.5 m tszf-i magasságot. 100 m fölé csak a K-i és D-i határvonalak mentén emelkedik a homokos felszín. A Tisza mentén fekvő területek alacsonyabbak. Dombrád - Szabolcsveresmart közötti fotóhomokformák pedig helyenként elérhetik a 5-10m-es relatív magasságot is (Kormány Gy. 2000).

Mélyen paleo- és mezozoikumi árokkal felszabdalt, tönkösödött röghegységek húzódnak, melyet a miocén vulkánizmus 1000-2000 m vastag tufatakaróval fedett be (Kormány Gy. 2000). A pannon korszakban bekövetkező süllyedés eredményeként tekintélyes vastagságú tavi, majd folyóvízi üledékek rakódtak le (Gyarmati P. 2002). A beltavi üledékek helyenként meghaladják a 600 m-es vastagságot. A felső-pannon emelet befejező stádiumában a Pannon-beltó elsekélyesedett és megkezdődött az Észak-Alföldi hordalékkúp síkság kialakulása. A Felső-Tiszavidék az újpleisztocénig a Nyírséggel közel azonos magasságban helyezkedett el. A würm felső-pleniglaciálisban, az Alföld minden hordalékkúpján mozgott a homok (Martonné Erdős K. 2006). A homokmozgás annak köszönheti, hogy megváltozott az éghajlat és a gyér növényzet képtelen volt szembeszállni a munkaképes északias szelekkel. A felső-pleniglaciálisban a Felső-Tiszavidék kistájai süllyedni kezdtek és a folyó elhagyta az Ér völgyét. A megváltozott lejtésviszonyoknak megfelelően

a Tisza ÉNy felé fordult Záhony irányában. A Rétköz felszíne 15-25 m-t süllyedt, így egyes részei elvizenyősödtek. A Tiszának a Bodrogtóban és Rétközben való megjelenése a korábbi vízhálózat teljes átalakulását jelentette. A Bodrogot összetevő folyókat a meanderező Tisza fogta be. A Tisza oldalazó eróziójával előbb a Bodrogtóban, majd a Rétköz területén pusztította a pleisztocén végi felszíni formákat. A folyó a holocénre a homokfelszínnek nagy részét letarolta, illetve szigetekre tagolta.

A Tisza szeszélyesen változtatta folyásirányát. Erről elhagyott medrei, és morotvái tanúskodnak. A Tisza árvizei és a Nyírvizek a Rétközi öblözet 70%-át elárasztotta. Az elöntések alól csak a magasabb térszínek mentesültek (Kormány Gy. 2000).

A talajtakaró 96%-ban öntésanyagokon képződött hidromorf talaj. A kovárványos barna erdőtalajok csupán kis területre (4%) terjednek ki, főként a Nyírséggel határos homokterületeken.

A gyengén savanyú kémhatású nyírségi homokokon kialakult kovárványos barna erdőtalajok 1-2 % közötti szerves anyag-tartalmúak. Vízgazdálkodásukban a kovárványcsíkok jelenlétéből adódó mérsékelt vízvezetés javítja a homok szélsőséges vízgazdálkodását. Termékenysége ennek ellenére is csupán a VIII. talajminőségi kategória.

A legnagyobb területeken (49%) borító réti talajok agyag-mechanikai összetételűek, erősen savanyúak, nagy (>4%) szervesanyag-tartalmúak és kedvező (VI.) termékenységi besorolásúak. A 10%-nyi kiterjedésű öntés réti talajok mechanikai összetétele agyagos vályog. Vízgazdálkodásuk kedvező, gyengén vagy erősen savanyú kémhatásúak, szervesanyag tartalmuk 1-2 %-nyi, termékenységi besorolásuk a VII. talajminőségi kategória.

Általában erősen savanyú kémhatású vályog vagy agyagos vályog fizikai féleségű «1 % szervesanyag tartalmú) nyers öntéstalajok területi részaránya jelentős (37%). Termékenységük azonban a kis tápanyagtőke miatt igen gyenge (IX.).

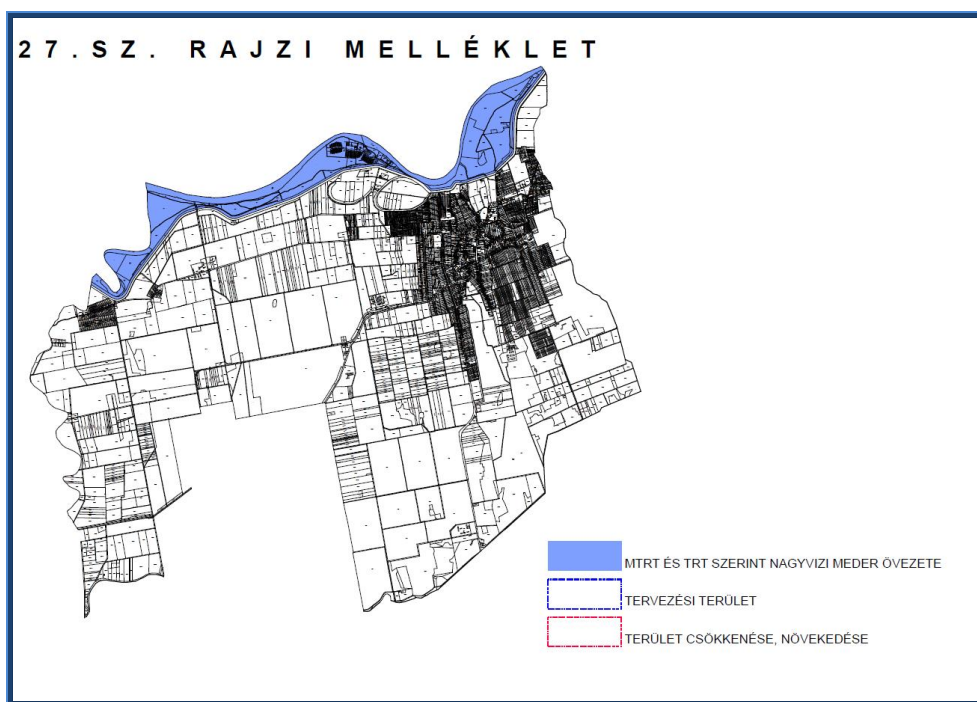
1.18.2. Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1. Árvízveszélyes területek

Dombrád Város a Felsőszabolcsi (Rétközi) tájegységben a 45. számú Felsőszabolcsi belvízrendszer területén helyezkedik el. Domborzata tagolt változatos talaj és terepviszonyok jellemzik. A jellemző terepmagasság Dombrád város belterületén 99,55-94,50 mBf. között változik. A terület terepesésének iránya É-D-i. Belvíztől mind a bel, mind a külterület veszélyeztetett.

A község belterületét közvetlenül érinti a FETIVIZIG kezelésében lévő Belfő csatorna, az Ibrányi (II.sz.) csatorna, a Kutuji csatorna, valamint a Gencsi (III. sz.) csatorna, melyek a város felszíni vizét képesek fogadni.

A község külterületén húzódik a Felsőszabolcsi Vízgazdálkodási Társulat kezelésében lévő Kutuji csatorna, Szárdi-Hudai csatorna, Szárdi csatorna, Nagyhorváti csatorna, Kulcsár-féle csatorna, Jásztelepi csatorna, Palocsai csatorna, Üllőtői csatorna, Esztártói csatorna, Espántó Gáborlápi csatorna, Mádi féle csatorna, Soltész féle csatorna, Tormás dűllői csatorna, Simon szigeti csatorna, Sajtházi csatorna, Ibrányi (II. sz.) csatorna, Bodzás réti csatorna, Gencsi (III.sz.) csatorna, XXII-es sz. csatorna, valamint a FETIVIZIG kezelésében lévő Lónyay főcsatorna, a Belfő főcsatorna és a Simai (IX.sz.) főcsatorna. A település külterületének Északi részén áthalad a Tisza folyó.

Árvízveszélyes területek Dombrádon

Forrás: HÉSZ tervezete 2013

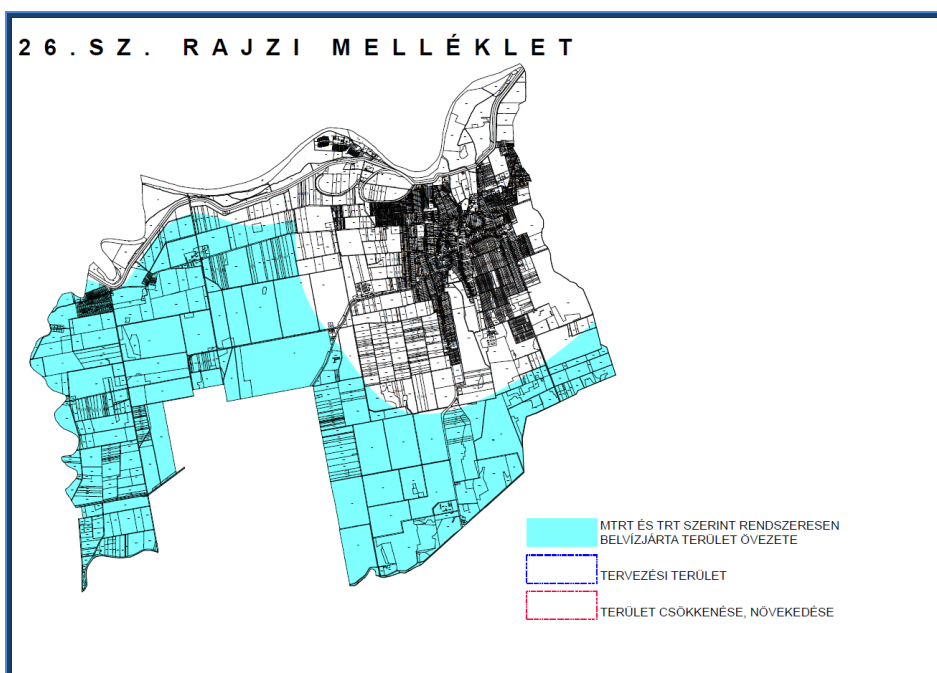
1.18.2.2. Belvízveszélyes területek, mély fekvésű területek, árvíz és belvízvédelem

Helyi Építési Szabályzat tervezete az alábbi előírásokat fogalmazza meg a rendszeresen belvízjárta terület övezetére, illetve belvízzel érintett területek, telkek beépítésére vonatkozóan (14. §):

A mély fekvésű belvízzel veszélyeztetett területeken építeni, az alábbiak betartása mellett lehet:

- az építési telken talajfeltöltést alkalmaznak és,
- az épületek létesítésénél, az alapozási/vízszigetelési technológiát úgy kell megválasztani, hogy a megjelenő belvíz ellenére is biztonságosan funkcionáljon, mindenféle épületszerkezeti vagy egyéb károsodás nélkül,
- vagy a vízelvezetés belvízrendezés keretében megoldásra kerül az egész érintett telektömbben.

A talajfeltöltés szintjének, a telek előtti burkolt út koronaszintjéhez viszonyított - 0,20m/+0,50m magasságkülönbségen belül kell lennie. A talajfeltöltést úgy kell kialakítani, hogy az utcafronti kerítéstől számítva, a telek teljes szélességében, az igénybe vett építési helyet meghaladóan, a hátsókert irányába, legalább 10,0 méterrel meghaladja. Pinceszint az ilyen területeken nem létesíthető.

Belvízveszélyes területek Dombrádon

Forrás: HÉSZ tervezete 2013

1.18.3.1. kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)

Helyi Építési Szabályzat tervezete Geológia előírásai (16. §):

A település geológiai felépítése és morfológiai jellemzői miatt szükséges tennivalók:

Építési engedély kiadása céljából beadott tervdokumentációnak tartalmaznia kell az építészeti-műszaki tervek földtani megalapozásaként készített geotechnikai és mérnökgeológiai tárgyú szakvéleményt, ha:

- ha csúszás-, omlásveszélyes az építési terület (az építési területen 10°-nál meredekebb lejtő, 1 m-nél mélyebb eróziós árok, 2 m-nél magasabb szintkülönbséget eredményező mesterséges vagy természetes tereplépcső, bányafal stb. található),
- ha az építési területen időszakosan vizenyős térszín alakul ki, vagy természetes jelentkezésű forrás található,
- ha 3 m-es földvastagságot meghaladó bevágással vagy feltöltéssel jár az építési tevékenységnél,
- ha 2 m-nél nagyobb magasságú szabad vagy mesterségesen (bevágással) kialakított kőzetfal felületéhez illeszkedik az új építmény,
- ha 5 m-nél nagyobb szabad magasságú föld (kőzetfal, feltöltés stb.) megtámasztását szolgálja az építmény.

Felszínmozgások kialakulására leginkább alkalmas, 2 m-es szintkülönbséget meghaladó ingatlan területeken történő építkezésekre építési engedély akkor adható ki, ha szennyvíz nem szikkasztanak (szivárgásmentes gyűjtő), vagy a korábban kiépült gyűjtő rendszerre kötelezően csatlakozik az új építmény és biztosított a felszíni vizek eróziómentes (közterületen történő) elvezetése.

A jelenleg hatályos jogszabályok szerint ásványi nyersanyag kitermelésével járó tevékenység (bányászat, tereprendezés, egyes építési tevékenységek, vízrendezés) csak érvényes bányászati illetve külön jogszabály alapján kiadott hatósági engedély birtokában végezhető. Ezen tevékenységek végzéséhez a Bányakapitányság engedélye, il-

letve más hatóság engedélye esetén a Bányakapitányság szakhatósági állásfoglalása szükséges.

A csapadékvíz elvezetést kiemelt gondossággal kell kezelni. Új területek beépítésének feltétele, hogy a beépítésre tervezett és közterületeken a felszíni vizek akadálytalan és eróziómentes elvezetése, ártalommentes elvezetése biztosított legyen.

Mélyfekvésű, magas talajvízállású területeken építmények létrehozása előtt talaj-mechanikai vizsgálatokkal kell tisztázni az igénybevett talaj állapotát, az építés feltételeit.

1.18.3.2. mélységi, magassági korlátozások

A Helyi Építész Szabályzat tervezet 4.§ szerint:

1. Beépítésre nem szánt területen a 10 méternél magasabb építményt a környezet-hez (domborzati és növényzeti adottságokhoz) illeszkedően, kell elhelyezni. Az illeszkedést a külön jogszabályban előírt látványtervvel kell igazolni. Az építményt úgy kell elhelyezni, hogy azt minden oldalról a saját telke vegye körül. Az építmény és a telekhatár között a szabadon hagyandó sáv szélessége legalább az építmény magasságának fele legyen.

2. A HÉSZ-ben és a SZT-ben előírt épület magasság nem vonatkozik a technológia jellegű építményekre és műtárgyakra, valamint a sajátos építmény fajtákra. Ezeket a technológiai, és sajátos igények, valamint a vonatkozó előírások figyelembe vételével kell engedélyezni. A megengedhető legnagyobb épület magasságuk legfeljebb 25 méter lehet

3. Belterületen:

- a. az országos és a helyi természetvédelmi területeken,
- b. az ökológiai hálózattal érintett területeken, valamint
- c. a lakóházak és üdülők 50 m-es körzetén belül terepszintre épített antennatartó szerkezet nem létesíthető. Az épületen elhelyezett antenna, antennatartó szerkezet, az antennával együtt mért bármely irányú teljes mérete 6,0 m-t, az antenna tartószerkezet tengelyében a tetősíktól mért magassága a 6,0 m nem haladhatja meg

1.18.3.3. Tevékenységből adódó korlátozások

Helyi Építési Szabályzat tervezete szerint lakóterületi és településközponti övezetekre vonatkozó korlátozása 3. sz. melléklet szerinti kereskedelmi-szolgáltató, vendéglátó- és egyéb kisüzemi tevékenység csoportjai kivételesen sem helyezhetők el.

3.sz. melléklet szerinti felsorolás:

1. Áruszállítás, fuvarozás, gép- és autókölcsönző műhely,
2. autófényező műhely (telephely terület),
3. autóbontó műhely (telephely terület),
4. autókarosszéria-lakatos (telephely terület),
5. autókereskedelem (telephely terület),
6. mezőgazdasági gépjavító műhely (telephely terület),
7. akkumulátor – töltő, javító, újrafeldolgozó műhely (telephely terület),
8. gumiszerelő, javító műhely (telephely terület),
9. tüzelő- és építőanyag telep,
10. kisépítőműhely iroda,
11. járműőrző telep,

12. közúti gépjavító, karbantartó, szervizelő műhely telephely terület,
13. asztalos műhely (telephely terület),
14. fafeldolgozó, megmunkáló műhely (telephely terület),
15. fémmegmunkálás, fémfeldolgozás és felületkezelés műhely (telephely terület),
16. öntő (telephely terület),
17. lakatos műhely (telephely terület),
18. könnyűipari termékfeldolgozó, raktározó műhely (telephely terület),
19. vegyipari termékkészítő, feldolgozó (telephely terület),
20. mészégető (telephely terület),
21. kelmefestő, vegytisztító (telephely terület),
22. bognár, kádár (telephely terület),
23. élelmiszeripari feldolgozó műhely
24. raktár, nagykereskedések áru lerakatok telepei,
25. galván-üzem telep,
26. szennyvíz- és hulladékkezelés, köztisztasági szolgáltató műhely (telephely terület),
27. kőfaragó, műkögyártó és betonelem előregyártó műhely
28. péküzem.

1.19. Ásványi nyersanyaglelőhely

A város területére nem vonatkozik.

1.20. Városi klíma

A település éghajlata mérsékelt meleg, mérsékelt száraz, télen már száraz éghajlatú kistáj. Az évi napsütés összege 1920-1940 óra, ebből nyáron 760-770 óra, télen 170 óra körüli napfényt élvez a vidék. A hőmérséklet évi és vegetációs időszaki átlaga 9,5-9,6°C, illetve 16,6-16,8°C. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 33,6°C, a minimumoké -18,0 és -18,5°C. A legalacsonyabb havi hőmérséklet januárban (-3,4- -3,7°C) a legmagasabb érték pedig júliusban (20,5-20,8°C) következik be.

Az évi csapadékösszeg 580-600 mm, a nyári félévben 330.340 mm eső valószínű. A téli félévben 38-40 napon át szokta hó borítani a talajt, az átlagos maximális vastagsága 17-18 cm.

A leggyakoribb szélirány az É-i, második helyen a DNy-i áll. Az átlagos szélsébség 2,5-3,0 m/s közötti. Inkább a szárazságtűrő és kevésbé hőigényes növényeknek kedvez az éghajlat.

2. Helyzetelemzés

2.1. A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése

Dombrád város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának Helyzetfeltárása komplex módon valósult meg, azaz a különböző forrásokból begyűjtött adatok elemzése, az adatok mögött álló valóság feltárása érdekében – ugyanazon fejezetekben megtörtént. A városi helyzetelemzés célja, hogy város jövőjét, fejlesztési irányait meghatározó hatóerőket, a hatóerők egymásra hatását feltárjuk, hogy a későbbiekben meghatározhatóak legyenek a főbb beavatkozási pontok, stratégiák.

A hatóerők elemzésére SWOT-analízist alkalmaztunk, melynek célja a meghatározott cél elérésének érdekében fontos belső és külső tényezők, illetve adottságok (SWOT faktorok) azonosítása. Az elemzés maga ugyan nem hívja fel a figyelmet arra, hogy melyek a stratégiaiul fontos kérdések, illetve nem kínál választ arra, hogyan dolgozzuk ki a stratégiát, viszont abban segít, hogy észrevegyük, mely erősségek szolgálnak a hatékony stratégia alapjául, illetve hogyan használjuk ki a rendelkezésre álló lehetőségeket, hogyan küzdjük le, vagy hogyan minimalizáljuk a gyengeségeket és a veszélyeket. Miután egy SWOT-analízis nem állhatja meg a helyét, ha nincs meghatározva, hogy milyen szempontból végezzük, milyen cél elérése érdekében készítjük, továbbá egy település fejlesztési célrendszere eléggé összetett, a helyzetelemzés során három fejlesztési területre négy külön SWOT-analízist készítettünk el:

- ✓ a környezet fejlesztése, úgymint;
  - természetes környezet;
  - épített környezet;
- ✓ gazdaságfejlesztés;
- ✓ a társadalom fejlődése.

Ez a három terület bizonyos szempontból mesterségesen elkülönített, fontos pontokon egymáshoz kapcsolódó, ám a legfontosabb hatásmechanizmusok így módon tisztán elkülöníthetőek, továbbá elkerülhetjük a listagyártást, amely gyengíti a SWOT érvényességét.

2.1.1. Természetes és épített környezet

A természetes és épített környezet fejlesztésének kérdése a legfontosabb háttértényezője mind a gazdaság, mind a társadalom fejlesztésének. A környezeti változások egy része azonnal, és közvetlenül hat a másik két területre – elsősorban az épített környezet változásai, mint amilyen például Dombrád esetében a pontonhíd megszűnése, vagy egy új tiszai átkelő jövőbeni létesítése –, más környezeti változások közvetettebb módon, lassan és áttételesen jelentkeznek a másik két területen – ilyen a környezetvédelmet érintő állapotváltozások, beavatkozások legtovább. A környezeti elemeket a lakosság életminőségének egyik meghatározó elemeként tarthatjuk számon, a gazdaság szempontjából pedig meghatározza a beruházások irányát, a működő vállalkozások sikerét.

A természetes környezet védelme, az adottságok kiaknázása	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tisza-part ✓ Jó minőségű termőföldek ✓ Természetvédelmileg fontos területek közelsége ✓ Az önkormányzat megújuló energia felhasználási gyakorlata ✓ Lakosság és a vállalkozások az új beruházásaik során alkalmaznak megújuló energiaforrást	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A termőföld kevés embert tud eltartani, mert a családi gazdálkodás kis méreteiben nem fenntartható, a nagyüzemek gépesítettek ✓ Hiányzik a „jó gazda” szemlélet a lakosság nagy részénél (szemeteletés, gyomosodás, özönfajok terjedése) ✓ Természbiztonságot veszélyeztető lopások elterjedtsége
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vízi- és kerékpáros-turizmus fejlesztése ✓ Ökoturizmus fejlesztése ✓ Az élelmiszerárak emelkedésével a földművelés gazdaságosabbá válik ✓ Ökológiai gazdálkodás bevezetése	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A fennálló egyedi ökoszisztéma felbomlik ✓ Tisza szennyezése, ökológiai katasztrófa veszélye reális

Az épített környezet fejlesztése	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kiépített vonalas infrastruktúra ✓ Jó állapotú, modern intézményi infrastruktúra ✓ Megújuló városközpont, ennek érdekében folyamatos fejlesztések ✓ Szennyvíz hálózat megépítése, ivóvíz hálózat rekonstrukciója, belvíz elvezetési hálózat fejlesztése folyamatban	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Utak állapota, vasút hiánya ✓ Tiszai átkelő hiánya ✓ Kevés az önkormányzati bérlakás ✓ Szegregátum megléte ✓ IT és e-infrastruktúra szelektív fejletlensége
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nemzetközi kerékpárúthoz való csatlakozás a környező települések bevonásával ✓ Fejlesztésre kijelölhető területek, telkek vannak az önkormányzat és a vállalkozók birtokában ✓ Tiszai párhuzamos (kishajó kikötő) és átmenő (pontonhíd, komp) közlekedés infrastruktúrájának megteremtése ✓ Vasúti közlekedés újra indítása	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Szegregációval veszélyeztetett területek szegregálódása ✓ Lakásállomány előregedése, állapotromlás (összefüggésben a szegénységgel és idősödéssel) ✓ Utak állapotának további romlása

2.1.2. Gazdaság

Dombrád gazdaságfejlesztési céljait a város gazdasági adottságai, a város gazdasági-földrajzi kapcsolatai (térsgégi erők, megyei fejlesztések, országos beavatkozások), valamint az itt élők vállalkozó kedve, értékőrző és értékteremtő képessége határozza meg.

Gazdaságfejlesztés	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Helyi nagyobb vállalkozások nyitottak a fejlesztésekre, pályázatbevonó képességük van ✓ Kis- és mikro-vállalkozások nagy száma jelzi a helyiek magas vállalkozó kedvét ✓ A megyei nagy munkáltatók (multik) innen is rekrutálják dolgozóikat, begyűjtő-járatok kötik össze a várost és a legnagyobb ipari parkokat ✓ A városvezetés elkötelezett a gazdaságfejlesztés mellett	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Aktív korú, képzetlen tömegek ✓ A képzettek nem találnak a városban munkát ✓ A képzettek elköltöznek ✓ A város közlekedési zárványban van ✓ A munkamorál alacsony ✓ A működő vállalkozások gazdasági bűncselekmények célpontjai (idegen elkövetői és dolgozói lopás)
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kezdeményezés szociális szövetkezet működtetésére ✓ Kezdeményezés mezőgazdasági termékekre épülő feldolgozóipar megteremtésére ✓ Időben rácsatlakozni a környező települések és a megyeszékhely potenciális gazdasági fejlődésének hullámára ✓ A BAZ megyével való közvetlen kapcsolat kiépítése	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A képzetlenek száma nő ✓ A város szociális terhei nőnek ✓ A kriminalitás nő ✓ Tartós megyei recesszió bekövetkeztének esélye ✓ Tartós országos recesszió bekövetkeztének esélye

2.1.3. Társadalom

Egy település jövőjét nem kizárólag a gazdasági projektjei határozzák meg. Az élhető településeknek szem előtt kell tartaniuk az élet-és munkafeltételek javítását is. A társadalomfejlődés alapvető fontosságú annak érdekében, hogy egy település megnyerje magának az ott lakókat, az aktív korúakat, és a könnyen mobilizálható fiatalokat. Ennek érdekében a településfejlesztési stratégiaalkotás során biztosítani kell:

- ✓ hogy a környezet és a gazdaság fejlesztése nem maga a cél, hanem az eszköz a szociális fejlődés megvalósításához Dombrád lakosainak érdekében;
- ✓ az alapvető szociális jogok és alapelvek gyakorlását;
- ✓ a munkavállalók védelmét, az élet-és munkafeltételek javítására való törekvést.

A társadalom fejlesztése – közérzet, együttműködés, integráció	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sokszínű civil szervezetek ✓ Aktív helyi emberek nagy száma ✓ Fiatalok aktivitása (DIFI-ház) ✓ Képzési potenciál helyben	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Negatív demográfiai tendenciák ✓ Nagyszámú hátrányos helyzetű lakos ✓ A gyermekek többsége szegénységben él ✓ A város nem rendelkezik a lakhatási szegénységet orvosló hatékony eszközzel (szociális bérlakás-program hiánya) ✓ Szakemberek kifáradása, kiégése
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Egyesületek pályázat-bevonzó képessége ✓ Közösségfejlesztés humán és épített bázisa rendelkezésre áll ✓ Oktatás-fejlesztés, oktatáskultúráváltás	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A munkanélküliség negatív hatásai tovább rombolják a helyi társadalmat ✓ Etnikai feszültségek kiéleződése ✓ Mélyszegénység fokozódása ✓ Szegregátum kiterjedése, új szegregátumok kialakulása ✓ Az oktatás hatékonyságának csökkenése

2.2. Dombrád jövőjét meghatározó főbb hatóerők

Dombrád város jövőjét meghatározó főbb hatóerők egymásra hatását modellezve megfogalmaztuk azokat a területeket, amelyekben a helyi fejlesztési stratégia kompetensen kijelölheti a beavatkozás irányait, konkrétumait.

A külső hatások felett a helyi önkormányzat nem rendelkezik beavatkozó erővel, ugyanakkor (többnyire negatív) hatásaival meg kell küzdenie. Ezek a negatív hatások a belső folyamatok ciklusaiban kulminálnak, erősödnek. A belső folyamatok modelljében megfigyelhető 3 fő ciklus:

1. Képzési – munkaerő-piaci
2. Gazdasági – piaci
3. Életminőségi

Az egyes ciklusok egymásra is hatnak, és egyéb jelenségekkel összetett kapcsolatban állnak. Dombrád város jövője szempontjából a ciklusok negatív hatásának megtörése a legfontosabb, erre három komplex beavatkozás-területet azonosíthatunk.

KÜLSŐ HATÁSOK

Globális gazdasági átrendeződés

A magyar szocialista gazdaság összeomlásának tartós következményei:

- alulképzett munkanélküliek tömege
- termelő vállalatok megszűnése
- piacok elvesztése

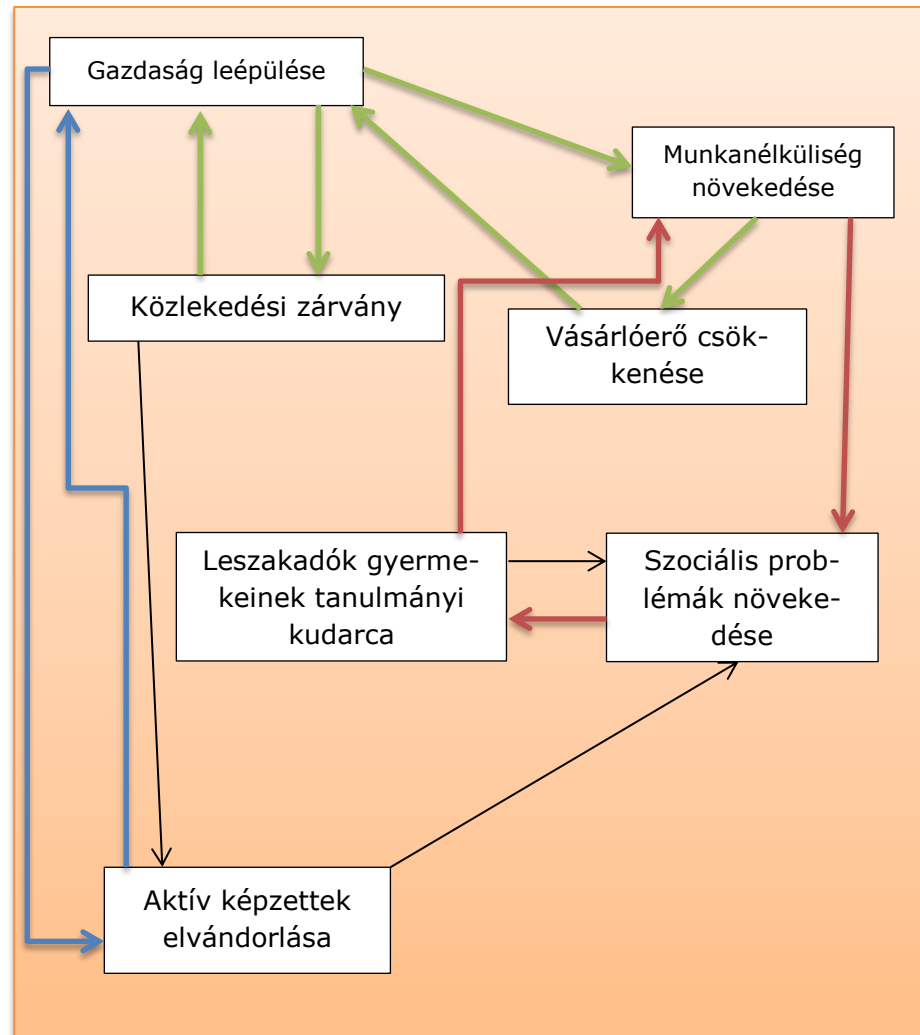
Sz-Sz-Bereg megye komplex hátrányai:

- közlekedés-földrajzi (enyhülőben)
- gazdasági
- társadalmi (képzetlenség, szegénység, egészségügyi állapot)

Az etnikai szegregáció országos következményei:

- kirekesztés diskurzus
- nyomorkultúra
- kriminalizáció

BELSŐ FOLYAMATOK

BEAVATKOZÁS SZÜKSÉGES-SÉGE

1. BEAVATKOZÁS KÉPZÉS

- ⇒ általános iskola
- ⇒ szakiskola
- ⇒ felnőttképzés

MUNKA

- ⇒ munkaalkalmasság
- ⇒ munkalehetőség

MEGÉLHETÉS/PERSPEKTÍVA

2. BEAVATKOZÁS PIACOK TEREMTÉSE VÁLLALKOZÁSÉLÉNKÍTÉS KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉS

3. BEAVATKOZÁS MUNKAHELY KÉPZÉS ÉLETMINŐSÉGET BEFOLYÁSOLÓ INTÉZKEDÉSEK

3. Helyzetértékelés

3.1. A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis

3.1.1. A folyamatok értékelése

A fejezetben a helyzetfeltárás strukturális logikáját részben megtartva az egyes területeken tetten érhető pozitív, illetve negatív folyamatok kiemelése történik meg. A kívánatos állapot meghatározása a fejlesztési stratégia megalkotását támogatja

Dombrád területi szerepe	
pozitív	✓ Egy kisebb térség meghatározó települése, amely rendelkezik bizonyos számú, más települések lakosságát is ellátó, városi funkciót jelentő intézménnyel vagy valamilyen speciális funkcióval
negatív	✓ Dombrád gazdasági-társadalmi szempontból hátrányos helyzetű és forgalmi árnyékban fekvő, a belső perifériához tartozó települések közé tartozik a megyében ✓ Elszakadt a BAZ-megyei kapcsolatokról, melyet elsősorban turisztikai, illetve munkaerő-piaci téren sínylett meg
kívánatos állapot	A város térségi szerepköre erősödik a humán szolgáltatások területén. Munkaerő-piaci jelentősége kiterjed a határain túlra. Turisztikai vonzereje megnő.
összegzés	Dombrád területi szerepe az utóbbi években csökkent, vonzáskörzete összezsugorodott. A kívánatos állapot elérése komplex fejlesztés eredményeképpen, hosszú távon valósulhat meg.

Demográfiai helyzet	
pozitív	✓ Pozitív demográfiai folyamat nem érzékelhető
negatív	✓ A lakosság csökkenésének mértéke meghaladja az országos, regionális és megyei mértéket ✓ Gyermekszám csökkenése ✓ Aktív korúak elvándorlása magas ✓ A roma népesség aránya magas
kívánatos állapot	A város lakossága helyben találja meg a számítását, nem kényszerül elvándorlása gazdasági-egzisztenciális okokból. Az etnikai arány olyan szinten stabilizálódik, amely nem hordoz magában társadalmi konfliktusokat.
összegzés	Dombár demográfiai mutatói aggasztóak, a város jövőjét, élhetőségét már középtávon fenyegeti. A pozitív változás kulcsa a komplex fejlesztések sikeres megvalósulása.

Szociális és munkaerő-piaci helyzet	
pozitív	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A település szociális szolgáltatásai fejlettek ✓ Az iskolarendszer többszintű ✓ Aktív munkaerő-piaci programok elterjedtek
negatív	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A munkanélküliség magasabb, mint az országos és a regionális átlag ✓ A gyerekek jelentős többsége mélyszegénységben él, tanulási motivációjuk rontja a helyi általános iskolában folyó oktató-nevelő munka hatékonyságát ✓ A települési romák jelentős többsége mélyszegénységben él, életkörülményeik tartós romlása gettósodással fenyeget ✓ Kialakult szegregátum van, újabb területek kialakulása folyamatban ✓ A szociális problémák mértéke meghaladja az önkormányzat teherbíró képességét
kíváncos állapot	A település kiutat tud biztosítani a munkanélküliségből, különösen a tartós munkanélküliek, és a pályakezdők esetében. A település a szegregátumok kialakulását vissza tudja fordítani.
összegzés	A város szociális helyzete a megyei átlagnak felel meg, amely az ország legrosszabb mutatóit bírja. A legégetőbb probléma a munkanélküliség, valamint a szegregátumok kialakulása – mindkettő középtávon veszélyezteti a település élhetőségét. Ezek enyhítésére gyors és hatékony beavatkozás tervezése szükséges.

Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok	
pozitív	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A településen jelenleg nincs aktív konfliktus
negatív	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A szegregátumok léte társadalmi szakadékot jelez, amely halmozódó ellentéteket generál ✓ Az előítéletesség jelen van a településen ✓ A társadalmi szakadék az általános iskola munkáját napi szinten gátolja
kíváncos állapot	Egy szolidáris, a különböző csoportok erőforrásait mobilizálni képes helyi társadalom kialakítása.
összegzés	A szegénységből, illetve az etnikai szegénységből fakadó konfliktusok lehetősége a település minden lakosának az életminőségét, megélhetési perspektíváit rontják. A helyzet javítását aktív közösségfejlesztéssel minél előbb javasolt elkezdeni.

Települési identitás	
pozitív	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Jó történeti adottságok, helyi történeti értékek, kiemelkedő ipartörténeti értékek ✓ Sokszínű kulturális élet, hagyományőrzés ✓ Aktív civil szerveződések
negatív	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A „dombrád-identitás” nem tudja ellensúlyozni a negatív gazdasági folyamatokat és a megélhetési problémákat, így nem tudja megelőzni az aktív korú képzetek elvándorlását ✓ A kulturális élet vonzereje nem terjed túl a település határain
kívánatos állapot	A város tudatos imázsfejlesztő és imázs-gondozó tevékenységet végezzen. A városi identitás ápolása helyi együttműködésen alapul. A helyi identitástudat erősödésével Dombrád versenyképessége és innovációs potenciálja erősödik.
összegzés	A város jó alapokkal rendelkezik egy átgondolt és tervezett imázs-építéshez, ugyanakkor a helyi versenyképesség romlása, a megye belső perifériájára szorulás rombolja a helyi identitástudatot, amely gyengíti az innovációs erőt, és fokozza az elvándorlást.

Gazdaság	
pozitív	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A városban nagyobb for-profit foglalkoztató van ✓ A vállalkozói kedv magas ✓ A mezőgazdasági tevékenységnek jók az alapjai ✓ Turisztikai lehetőségek adóttak, fejleszthetők
negatív	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Az ipari termelést a város közlekedési zárvány jellege gátolja („belső periféria”) ✓ A legtöbb vállalkozás önfoglalkoztató, nem eléggé gazdaságos – az adóbevételek alacsonyak ✓ A képzetlen munkavállalók nagy száma, és a képzetek elvándorlása gátolja a gazdaság fejlesztését ✓ Szűk a helyi piac
kívánatos állapot	Helyi – vagy elérhető környékbeli – vállalkozások munkaerő-feltevő képessége megnő. A képzetlenek és mélyszegénységben élők számára szociális gazdaság működik. A hátrányos helyzetű rétege gyermekei számára az oktatás és a szakképzés reális jövőképet és egzisztenciális kitörési lehetőséget biztosít. A város lobbierője elegendő néhány nagyobb gazdasági fejlesztés helybe telepítésére.
összegzés	A város gazdasági helyzete rossz. A legfontosabb beavatkozási területnek tekinthető, de itt a legkisebb a város befolyása, amely eltörpül az egyéb hatótényezők mellett (világpiaci és országos tendenciák, piaci folyamatok, megyei lobbik). A gazdaságfejlesztés két sikeres területe rövid távon a vállalkozás-élénkítés és a lobbierő növelése lehet.

Közlekedés	
pozitív	✓ A tiszai kishajó-forgalom adottságai jók
negatív	✓ Dombrád elérhetősége rosszabb, mint a hasonló nagyságú megyei városoké ✓ A vasút megszűnt ✓ A tiszai átkelés közvetlen lehetősége megszűnt ✓ A városba vezető utak állapota rossz
kívánatos állapot	A település közlekedési zárvány jellege megszűnik. A közlekedés lehetőségeinek javulását erősíti a város növekvő vonzereje (gazdaság, oktatás, kultúra, turizmus).
összegzés	A gazdaság és a közlekedés leépülése egymást erősítő folyamatként ördögi körbe rántotta Dombrádot, amely a város egyéb problémáinak melegágyává is vált. A közlekedés fejlesztése rövid távon önmagában nem fog látható fejlődést okozni, de ha nem valósul meg a közlekedési zárvány oldása, az hatékony gátja lesz minden további fejlődésnek minden egyéb téren.

Természeti adottságok	
pozitív	✓ Jók a természeti adottságok ✓ A Tisza-folyó közelsége
negatív	✓ A vízi-turizmusban rejlő lehetőségeket a város nem aknázza ki teljes körűen, a bevétel csökkent ✓ Az ökoturizmus a megyében még nem fejlett ✓ Az ökoturizmus feltételei a városban még nem adóttak, kiépítésük üzleti megtérülése kérdéses ✓ A társadalmi leszakadás és a romló morál a környezet megbecsülésének hiányához vezet
kívánatos állapot	A természeti adottságokat maximálisan kiaknázó, a természetvédelemre nagy hangsúlyt helyező város az ökoturizmus egyik centrumává válik az országban. A fiatal generációk szemléletformálásában iskolateremtő kezdeményezéseket valósít meg, bevonva ezzel a város életébe a témában érintett civil és tudományos erőket.
összegzés	A település nagyon jó természeti adottságokkal rendelkezik, melyet a gyenge gazdasági tevékenység sem fenyeget. A település ökológiai jövőképeinek megalkotása még várat magára, így a jelen lévő értékek egyelőre kiaknázatlanok.

Összességében Dombrádon több, egymást erősítő negatív folyamat zajlott az utóbbi évtizedekben, amelyen nem változtatott a település pályázatbevonzó képessége sem. A demográfiai veszélyhelyzetté kicsúcsosodó problémátömeg komplex kezelést igényel, melyben tisztázottan és tudatosan kell kezelni a rövid- közép- és hosszú távú terveket, valamint a rapid változást hozó beavatkozásokat éppúgy, mint azokat, amelyek csupán külsőfeltételei további pozitív beavatkozásoknak, de maguk mérhető változást nem hoznak (közlekedés javítása, antiszegregációs program egyes elemei).

3.1.2. A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

A helyzetelemzés alapján a stratégiai célok megfogalmazásához az azonosított jelenségek alapján összegyűjtöttük a város erősségeit, gyengeségeit, a lehetőségeit és a fejlődést kockáztató veszélyeket (fenyegetettséget). A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők értékeléséhez a SWOT analízis módszertanát használjuk fel.

Erősségek	Gyengeségek
<p>Települési önkép</p> <ul style="list-style-type: none"> Hagyományokkal rendelkező, múltjára méltán büszke település Városi rang elnyerése, elkötelezett városvezetés 	<p>Települési önkép</p> <ul style="list-style-type: none"> a felnövekvő nemzedék nem lát perspektívát a településen településfejlesztési koncepció elavult
<p>Közösség</p> <ul style="list-style-type: none"> Aktív, erős, a település életében meghatározó szereppel bíró civil szervezetek jelenléte Hagyományokra épülő, a település életében nagy jelentőséggel bíró közösségi, kulturális és szabadidős rendezvények 	<p>Közösség</p> <ul style="list-style-type: none"> a lakosság körében negatív életszemlélet elterjedt, elégedetlenség a településsel (általános elégedetlenség) etnikai feszültségek megjelenése
<p>Természeti adottságok</p> <ul style="list-style-type: none"> Tisza part országos jelentőséggel bíró természetvédelmi értékek (Natura 2000 terület) Jó termőföld 	<p>Természeti adottságok</p> <ul style="list-style-type: none"> kiterjedt belvízveszélyes területekkel rendelkezik Tisza szennyezésnek kitett természeti értékek
<p>Tárgazdálkodás</p> <ul style="list-style-type: none"> állattenyésztő gazdaság jelenléte Szakértelemmel rendelkező termelők 	<p>Tárgazdálkodás</p> <ul style="list-style-type: none"> nincs kialakított, egységes, komplex tárgazdálkodási szemlélet parlagon hagyott területek
<p>Helyi gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> A helyi nagyobb vállalkozások nyitottak a fejlesztésekre Kis- és mikrovállalkozások nagy száma potenciális munkaerő rendelkezésre áll multinacionális munkáltatók megyei üzemibe bejut a helyi munkavállaló Magas szintű, állattenyésztésre alapozott mezőgazdaság a szolgáltató szektor képes jól fejlett, képes kielégíteni a helyi igényeket Megújuló energiahasznosításra kezdeményezések elindultak 	<p>Helyi gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> Fejlődésre képes KKV a termelő szektorban kevés Szakképzettség szintje alacsony, betanító képzés szükséges, ami többletköltséggel jár A mezőgazdasági termékek feldolgozatlanul kerülnek a piacra Kiszolgáltatott a helyi gazdaság A mezőgazdasági termények és a termelő üzemek, telephelyek gazdasági bűncselekmények (lopás) célpontjai
<p>Helyi társadalom</p> <ul style="list-style-type: none"> A lakosság korösszetételében az aktív korúak száma kedvező Potenciális helyi munkaerő 	<p>Helyi társadalom</p> <ul style="list-style-type: none"> A lakónépesség száma az országos tendenciáknak megfelelően csökken, kedvezőtlen demográfiai folyamatok Elvándorlás Országos átlaghoz képest magasabb a munkanélküliség Iskolai végzettség alacsony Szegregtum jelenléte, szegregációval veszélyeztetett területek
<p>Környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> Tipikus halmazos település, falusias beépítettséggel Környezeti terhelés alacsony, természeti környezet állapota megfelelő Hulladéklerakó működik, szelektív hulladékgyűjtésre lehetőség van a településen 	<p>Környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> Az utcaképet fasorok kevés helyen szegélyezik Por és zajfogyó hatás nincs
<p>Épített környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> Vonalas infrastruktúra kiépítettsége magas Helyi védelem alatt álló vagy védelemre javasolt épületek vannak 	<p>Épített környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> a megőrzése jelentős anyagi forrásokat igényel alacsony komfortfokozatú lakások száma magas

<p>Turizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A Tiszára alapuló idegenforgalom ▪ Különböző típusú szálláshelyek megléte ▪ Kihasztnátlan turisztikai potenciál rendelkezésre áll 	<p>Turizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kidolgozott turisztikai marketingterv hiánya ▪ A híd megszűnése drasztikusan csökkentette az ide látogatók számát
<p>Kultúra</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Erős közművelődési intézményrendszer ▪ Igény a kultúra ápolására ▪ Civil szervezetek együttműködése aktív 	<p>Kultúra</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A kultúra ápolására fordítható összegek szűkösek
<p>Közlekedés</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vasúti közlekedési muzeális emlékei 	<p>Közlekedés</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A város a főutaktól távolabb fekszik, kedvezőtlen közlekedés-földrajzi helyzet ▪ A közutak, országos utak minősége rossz ▪ A város nehezen közelíthető meg ▪ Autóbuszjáratok a nagyobb városok felé ritkák, átszállásokkal közelíthetők meg ▪ Tiszai átkelés hiánya
<p>Közzolgáltatások</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Alapfokú oktatás és nevelés intézményei biztosítottak, új vagy újszerű épületekben ▪ Egészségügyi ellátás biztosított ▪ Jól működő szociális szolgáltatások megléte ▪ Elektronikus ügyintézés elérhető 	<p>Közzolgáltatások</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gyermekek egy részét a szomszédos települések iskoláiba hordják ▪ Szakrendelő hiánya

Lehetőségek	Veszélyek
Térségi kapcsolatok <ul style="list-style-type: none"> Ország- és megyehatáron átnyúló kapcsolatok fejlesztése Turisztikai szerepkör erősítése	Térségi kapcsolatok <ul style="list-style-type: none"> Peremhelyzetű település Területi és településfejlesztési politika, jogszabályi háttér változása Perifériára kerülés lehetősége
Tájékoztatás <ul style="list-style-type: none"> Városi honlap további fejlesztése, tartalmak frissítése	Tájékoztatás <ul style="list-style-type: none"> Marketing hiánya gátolja a város bekapcsolódását az országos gazdasági, kulturális vérkeringésbe
Közösség <ul style="list-style-type: none"> Civil szervezetek aktivitása növelhető	Közösség <ul style="list-style-type: none"> Elvándorlás mértéke növekszik, az aktív korú, magas iskolai végzettséggel rendelkező lakosok elköltöznek Előregedés erősödik Szegregálódás erősödik
Tájgazdálkodás <ul style="list-style-type: none"> Komplex tájgazdálkodási szemlélet kialakítása Természetvédelmi lehetőségekből ökológiai gazdálkodás, ökoturizmus fejleszthető Megújuló energiaforrások kihasználása	Tájgazdálkodás <ul style="list-style-type: none"> Ukrajnán keresztül érkező Romániából eredő vízgyűjtőterület, szennyezés veszély A város területének jelentős része belvízveszélyes
Helyi gazdaság <ul style="list-style-type: none"> Mezőgazdasági termelés bővítése, termékfeldolgozással Ipari termelés bővítése, vonzó ipari környezet kialakítása (ipari terület) Szociális szövetkezet felfutása	Helyi gazdaság <ul style="list-style-type: none"> Munkalehetőség hiánya Mezőgazdasági termelők bizonytalan piaci helyzete Meteorológiai anomáliák fokozódása
Turizmus <ul style="list-style-type: none"> A turizmus lehetőségeinek fokozott kihasználása (vízi, kerékpáros és ökoturizmus), tudatos tervezés Turisztikai célú nagyberuházások Kereskedelmi szálláshelyek minőségének fejlesztése Történelmi és sportturizmus támogatása, fejlesztése (Kalandpark)	Turizmus <ul style="list-style-type: none"> A turizmus fejlesztése jelentős tőkebefektetést igényel, ami pályázati támogatás nélkül jelenleg elképzelhetetlen
Közlekedés <ul style="list-style-type: none"> Kishajó kikötő létesítése Tiszai átkelés biztosítása (komp, pontonhíd)	Közlekedés <ul style="list-style-type: none"> Ha a közlekedés feltételei nem javulnak, rögzül a perifériális helyzet

3.1.3. A településfejlesztés és rendezés kapcsolata

A településfejlesztési koncepció elkészítésének a célja, hogy egy választási ciklusokon átívelő, széles társadalmi egyetértésen alapuló fejlődési irányt fogalmazzon meg Dombrád számára. A koncepció szervesen kapcsolódik a megújításra került településszerkezeti és településrendezési tervhez – így átfogóan érinti a város egészét, a lakosokat, a gazdasági szereplőket, civil és egyházi szervezeteket.

A településfejlesztési koncepció megjelöli azokat az irányokat, amely mentén a város hosszú távú fejlődése biztosítható, majd megjelöli azokat a pontokat – akcióterületeket – amelyek a hosszú távú fejlesztések érdekében beavatkozást igényelnek.

3.2. Problématérkép/értéktérkép

A város helyzetének bemutatását tartalmazó összegzését táblázatos formában jelenítettük meg. A város legfőbb problémáit témacsoportonként tematizáltuk.

A város fejlesztési céljainak tisztázása és megfogalmazása érdekében jövőműhelyt szerveztünk, ennek segítségével vettük sorra azokat az erősségeket és lehetőségeket, amelyek hozzájárulhatnak a város jövőképeének megvalósításához. A jövőműhely során elkészítettük a településre vonatkozó SWOT analízist, amely elegendő információt szolgáltat ahhoz, hogy a bizonyos területekre fókuszálódó problémákból bevatakozási területeket határozzunk meg, és azokat kibontva meghaladjuk a SWOT információtartalmát, a helyi döntéshozók és végrehajtók számára értelmezhetőbb, használhatóbb módon prezentálva azt. Az alábbi, úgynevezett **hatásterületi táblázatok** tartalmazzák a jövőműhely eredményeinek kivonatát.

Dombrád gazdasági és demográfiai veszélyben					
Probléma eredete	Beazonosított probléma	Probléma hatásterülete			
		Gazdaság	Infra- struktúra	Leszakadó tár- sadalmi réte- gek	Demográfiai problémák
Gazdasági eredetű	Munkanélküliek száma magas az aktív korú lakosságon belül				
	Nincs megfelelő számú munkahely				
	Szakképzetlen munkaerő aránya magas				
	Az ingázás gátolt (a település „gazdasági zár- vány”)				
	Hiányoznak a munkahelyteremtő beruházások				
	A betanított munkát igénylő ipari termelés a településen nincs jelen				
	A vonzáskörzet kicsi, két településre terjed ki				
	A vállalkozásokon belül a mikrovállalkozások vannak túlnyomó többségben				
	A vállalkozók körében alacsony a pályázói kedv, kihasználatlanok az elérhető EU-s forrá- sok				
	A helyben elérhető középfokú oktatásból hi- ányzik a szakmaképzés				
	A szociális szövetkezet kialakítása nehézkes				
	A szociális földprogram és gazdaság nehézsé- gekkel küzd, támogatás nélkül deficit				
	A turizmusfejlesztés lehetőségei beszűkültek				
	Az önkormányzat jelenleg nem rendelkezik vállalkozásösztönzési programmal				
Infrastruktúra	Zemplén felé elvágott kapcsolat				
	Sok elhanyagolt ingatlan és földterület				
	Az országos úthálózattal való kapcsolat gyen- ge				
	A településre bevezető utak rossz minőségűek				
	A vasúti személy- és teherszállítás megszűnt				
	Közlekedési zárvány				
	A tömegközlekedés nehézkes				

Dombrád gazdasági és demográfiai veszélyben					
Probléma eredete	Beazonosított probléma	Probléma hatásterülete			
		Gazdaság	Infra- struktúra	Leszakadó tár- sadalmi réte- gek	Demográfiai problémák
Leszakadó társadalmi rétegek	Iskolai helyzet romlik a leszakadó rétegek miatt az oktatás színvonala csökken (tehetséggondozás helyett felzárkóztatás)				
	Funkcionális analfabéták száma növekszik				
	Aluliskolázott, rosszul szocializált gyerekek magántanulói státuszba kerülnek				
	Cigány lakosság tanulási és munkamotivációja alacsony				
	Bűncselekmények 60%-a vagyon ellenű, 40%-a garázdaság				
	Magas szociális kiadások				
	Önkormányzati forráshiány miatt megszűnő szociális támogatások				
Demog- ráfiai	Fiatalok elvándorlása				
	Előregedő társadalom				
	Etnikai arányok gyors eltolódása				
	Az elvándorlók jelentős része külföldre megy				

A város adottságait és a meglévő fejlesztési folyamatait, valamint a jelenleg még kiaknáztatlan lehetőségeit aszerint tematizáltuk, hogy melyik területhez köthetők és melyik területre gyakorolhatnak a helyi erők a megvalósulásukkal fejlesztő hatást. Fontos tisztában lenni azzal, hogy míg az erősségek (ezeket a táblázatban félkövérrel jelöltük) közvetlenül hatnak, addig a lehetőségek jelenleg nem hatnak pozitív módon, sőt bizonyos esetben akár problémaként is jelentkezhetnek. Ezek kiaknázására további erőfeszítéseket kell tenni, változásokat elérni, eszközöket teremteni. Különösen igaz ez a gazdaság és leszakadó rétegek területéhez kötődő lehetőségek esetén.

	Erősségek és kiaknázható lehetőségek	hatásterülete			
		Gazdaság	Infra- struktúra	Leszakadó tár- sadalmi réte- gek	Demográfiai problémák
Gazdasági eredetű	Potenciális, kihasználatlan munkaerő megléte a településen				
	Alacsony bérköltségű munkaerő lehetősége				
	Kihasználatlan, ipari, kereskedelmi vagy szolgáltatási tevékenységre alkalmas ingatlan rendelkezésre áll				
	Induló vagy betelepülő vállalkozásoknak jó fekvésű ingatlanok biztosíthatóak				
	Magas a vállalkozási kedv a településen				
	Van középfokú oktatási intézmény a városban				
	Felnőttképzési lehetőség helyben megoldott, munkaerő képzettsége növelhető				
	Tapasztalat szociális szövetkezet kialakításában				
	Alternatív munkaerő-piaci és szociális szolgáltatások lehetősége meglévő tapasztalatokra épülve				
	Termőföld minősége mezőgazdasági termelésre kiváló				
	Mezőgazdasági termékek feldolgozására irányuló tevékenység már megkezdődött				
	A turizmusnak hagyományai vannak				
	Megművelhető terület rendelkezésre áll, bérelhető				

	Erősségek és kiaknázható lehetőségek	hatásterület			
		Gazdaság	Infra- struktúra	Leszakadó tár- sadalmi réte- gek	Demográfiai problémák
Infrastruktúra	Kompjárt indítása				
	Kisvasút újraindítása alapítvány által meg- pályázott forrásból				
	Kerékpárút építése pályázati forrásból				
	Integrált Községi és Szolgáltató Tér működtetése				
	Folyamatban lévő ivóvíz és szennyvíz- program				
Leszakadó tár- sadalmi réte- gek	Szociális intézmények működésének színvonala				
	Oktatási lehetőségek				
	A település pályázatbevonó képessé- ge nagy				
	Működő felzárkóztató programok				
Demográfiai	Idősek tapasztalata				
	Az anyagi kényszerből elvándorlók vissza- vonozhatók (fejlesztések teljesülése mellett) a meglévő családi és érzelmi kapcsolatok révén				
	Erős, agilis civil szervezetek megléte				
	Magas színvonalú sportélet				

3.3. Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek

3.3.1. Városrészek kijelölése, pontos lehatárolása

Dombrád Város tipikus mezőgazdasági jellegű, magyar alföldi karakterű kisváros. Terület-felhasználás szempontjából lakóterület, alapfokú és középfokú ellátással.

A földrajzi adottságok – a vízgyűjtők és vízválasztók vonulatai - meghatározzák a település beépített területeit. Ennek következtében a beépített területei szabdaltak, eltérő időben alakultak ki és eltérő karaktert képviselnek. A Város központi belterülete aránylag magas fekvésű terület, az innen észak, és déli irányba kiágazó utcák szabályos parcellázások eredménye. A magasabb vonulatú utcák közt alulhasznosított, mély fekvésű, helyenként belvizes, időszaki nyílt vízfelülettel borított területek alakultak ki.

Dombrád településtörténeti, és szerkezeti fejlődésével összhangban alakultak ki lakóterületi egységei, illetve azok jellemzői. A telkek morfológiája és a beépítési karakter alapján három jól elkülöníthető településrészre bontható:

- ✓ a halmazos történelmi mag,
- ✓ az országos mellékutak beépítései, aránylag rövid parcellázott terület egységei,
- ✓ jellegzetes rövid telkes parcellázások, a „második” sorban, a belterület határán.

Dombrádnak a központi belterülete mellett, egy egyéb belterülete van, a Tisza part, amelynek jellegzetességét az időszakossága adja, azaz ez a terület a nyári időszakban mozgalmas, a téli időszakban nem funkcionál, azonban a turisztikai fejlesztések miatt indokoltnak tartjuk külön városrészként és fejlesztési területként kezelni. Az Üdülőtérületre vonatkozóan a Központi Statisztikai Hivataltól nem rendelkezünk adatokkal, ezért a városrész összehasonlító elemzése nem történik meg a fejezetben. Ez abból fakad, hogy az üdülőtérületen állandóan lakott ház nincs.

Dombrád egyéb külterületi lakott területei: Bárányszőlő, Gátórház, Kacsavártanya, Kistiszahát, Nétola.

Dombrád város városrészei a következők:

1. Városközpont
2. Északi lakóövezet
3. Déli lakóövezet
4. Üdülőtérület (Tisza part)
5. Külterületek

A városrészek **hézag- és átfedés-mentesen** fedik le a város belterületét. A település városrészekre osztása a város településtörténeti jellemzőin és a főutak szerinti tagoláson alapul, amely egyben funkcionális lehatárolást eredményez. A városrészek lehatárolásánál figyelembe vettük a jövőbeni fejlődési lehetőségeket, ennek alapján összetartozó településrészek különíthetők el.

A városrészek lehatárolását és elemzését a KSH 2011. évi népszámlálási adataira, valamint az önkormányzati adatokra alapoztuk. Az egyes mutatókat a város egészére vonatkozó adatokhoz viszonyítjuk és a városi átlagtól való eltérést vizsgáljuk meg és röviden magyarázzuk.

A Városrészeket lehatároló utcák:

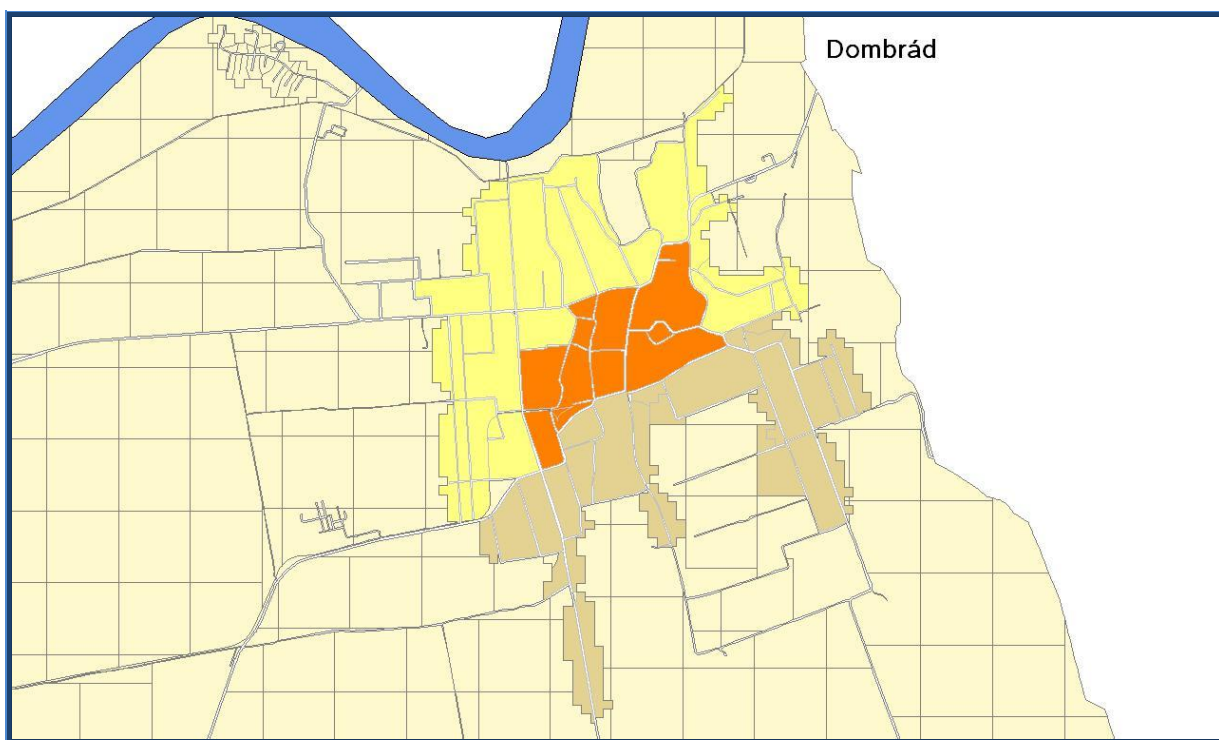
1. Városközpont: Móra köz - Széchenyi út - Thököly utca - Dolgozók útja - Vay Ádám út - Esze Tamás utca - Petőfi utca - Szabadság tér - Kölcsey utca - Vasút út - Tiszateleki út - Andrássy út

2. Északi lakóövezet: Tiszateleki út - Andrássy út - Móra köz - Széchenyi út - Thököly utca - Dolgozók útja - Vay Ádám út - Esze Tamás utca - belterületi határ

3. Déli lakóövezet: Tiszateleki út - Vasút út - Kölcsey utca - Rákóczi út - Szabadság tér - Petőfi utca - Esze Tamás utca - belterületi határ

4. Üdülőtérület: Tisza part

5. Külterületek

A település városrészeinek lehatárolása

Jelmagyarázat:

	Északi lakóövezet
	Városközpont
	Déli lakóövezet

3.3.1.1. A városrészek funkciók szerinti elemzése

A városrészek funkció szerint elemzését táblázatban összesítve végezzük el. A táblázatban a funkciók csoportosítva kerülnek megjelenítésre. Az egyes városrészekre vonatkozó összegző megállapításokat, elemzéseket a városrészek bemutatásakor végezzük el.

Dombrád funkcióellátottsága				
Megnevezés	Városrészek			
	Városközpont	Északi lakó-övezet	Déli lakóövezet	Üdülőterület
Gazdasági funkció				
Piac	+			
Kiskereskedelmi üzletek	+	+	+	+
Bankok	+		+	
Pénzügyi szolgáltatók	+		+	
Közüzemai szolgáltatók jelenléte				
Szolgáltató központ			+	
Kereskedelmi központ				
Ipartelep			+	
Ipari, vállalkozói park				
Panzió		+		+
Szálloda				
Vendéglátó egységek	+	+		+
Közlekedési, távközlési funkciók				
Távolsági autóbusz megálló	+	+		
Buszpályaudvar				
Vasútállomás	+			
Postahivatal, fiókposta	+			
Helyi autóbuszjárat				
Egyéb tömegközlekedés				
Benzinkút		+		
Taxi szolgáltatás				
Közüzemai vízhálózat	+	+	+	+
Városi TV				
Zárt szennyvíz-csatorna hálózat	+	+	+	

Megnevezés	Városrészek			
	Városközpont	Északi lakó- övezet	Déli lakóöve- zet	Üdülőtérület
Közösségi funkciók				
Önkormányzati közművelődési könyvtár	+			
Művelődési ház	+			
Mozi				
Múzeum	+	+		
Sportcsarnok				
Szabadtéri sportlétesítmény		+	+	
Szabadidőcsarnok				
Élménypark				
Játszótér	+			
Rendezvénytér				
Uszoda				
Állami, igazgatási, hatósági, igazságszolgáltatási funkciók				
Önkormányzat	+			
Okmányiroda			+	
Regionális hatáskörű intézmény				
Kistérségi hatáskörű intézmény				
Bíróság				
Rendőrség	+			
Rendőrrős, körzeti iroda	+			
Polgárőrség	+			
Munkaügyi Központ				
Tűzoltóság				

Megnevezés	Városrészek			
	Városközpont	Északi lakó- övezet	Déli lakóöve- zet	Üdülőterület
Humán szolgáltatási funkciók				
Körzeti, háziorvosi rendelőhely	+			
Gyógyszertár	+			
Központi orvosi ügyelet				
Háziorvosi ügyelet				
Járó beteg szakellátás				
Fogászati szakrendelés	+			
Kórház				
Bentlakásos és átmeneti intézmény				
Helyi idősek otthona				
Kistérségi szintű idősek otthona				
Demens részleg				
Idősek klubja	+			
Idősek napközije				
Bölcsőde			+	
Óvoda	+		+	
Általános iskola	+	+		
Középiskola	+			
Szakiskola				

A funkciók szerinti vizsgálat alapján elkülöníthető területek:

- ⇒ vegyes településközponti (intézményi, kereskedelmi-szolgáltató, közösségi)
- ⇒ lakóterület
- ⇒ turisztikai és rekreációs terület

Amíg térszerkezetileg a területek egymástól jól elkülöníthetőek, hézag- és lefedés mentesen illeszkednek egymáshoz, funkciókat tekintve átfedés tapasztalható. Lakófunkció valamennyi területen megtalálható.

Funkciómegoszlás tekintetében a Városközpont egyértelműen ellátja a belvárosi szerep körét, és viszonylag jól elkülöníthetők tőle a környező városrészek.

Az északi és déli lakóövezet városrész együttesen gyűrűszerűen veszik körbe a központi magot, az Üdülőterület a város elkülönült része. Funkcióit tekintve nincsenek perifériális részei a városnak. Az egyes városrészek funkcióellátottsága a jellegüknek megfelelő, a déli lakóövezetben a városmaggal érintkező területein a közszolgáltatást ellátó intézmények vannak jelen (iskola, okmányiroda, művelődési ház, rendőrőrs), illetve kiskereskedelmi üzletek, vendéglátóhelyek.

Gazdasági funkció markánsan a Lakóövezet városrészben van jelen, mivel a város szélén található a nagyobb vállalkozások telephelyei és a mezőgazdasági termelés jelentős

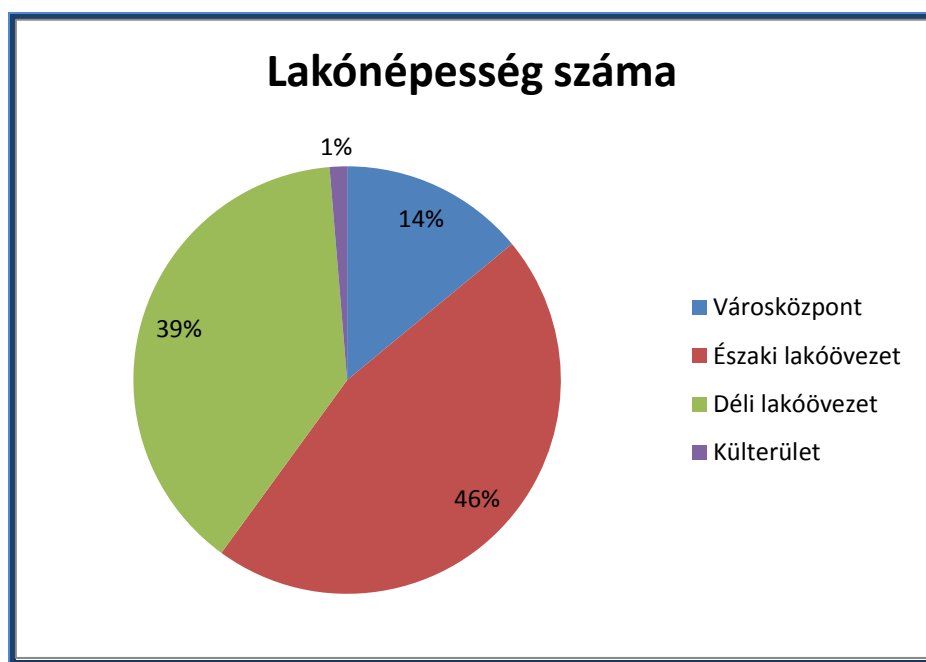
része is itt realizálódik. A város fejlesztési elképzelési között szerepel egy ipari terület létrehozása, amely szintén a lakóövezet szélén tervezett.

Speciális szerepkörrel bír az Üdülőterület városrész, ahol a Tisza parti strandterület található, így ez a terület jelentős rekreációs és turisztikai szerepkörrel, illetve potenciállal jellemezhető.

A városrészenkénti elemzés elvégzése nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a stratégiai fejezetben a kívánatos fejlesztési irányok kijelölése megtörténjen, megfelelően alátámasztott legyen a városrész karakteres, annak fő funkcióit érintő változása, rehabilitációjának igénye. A helyzetértékelés lehetőség szerint számszerűsített adatokra támaszkodik, és meglévő információk alapján bemutatja az elmúlt időszak változásait.

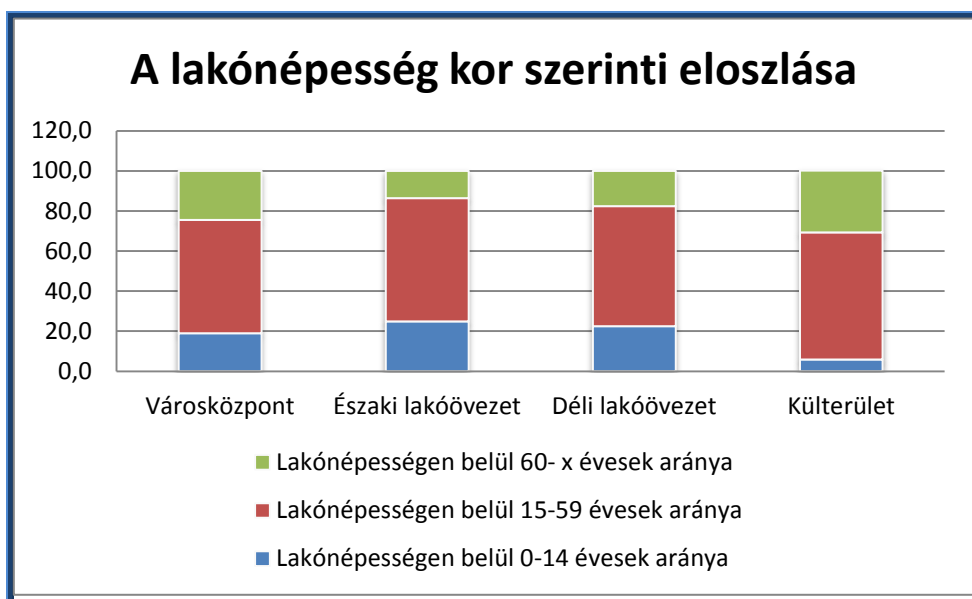
A városrészi funkciók erősítése illetve az esetleges bővítése iránti igények, lehetőségek, a városrészi szintű helyzetértékelés összefoglalása érdekében a városrészekre vonatkozóan „SWOT” elemzés készült.

3.3.1.2. Városrészi szintű társadalmi, gazdasági és településszerkezeti összehasonlító elemzés

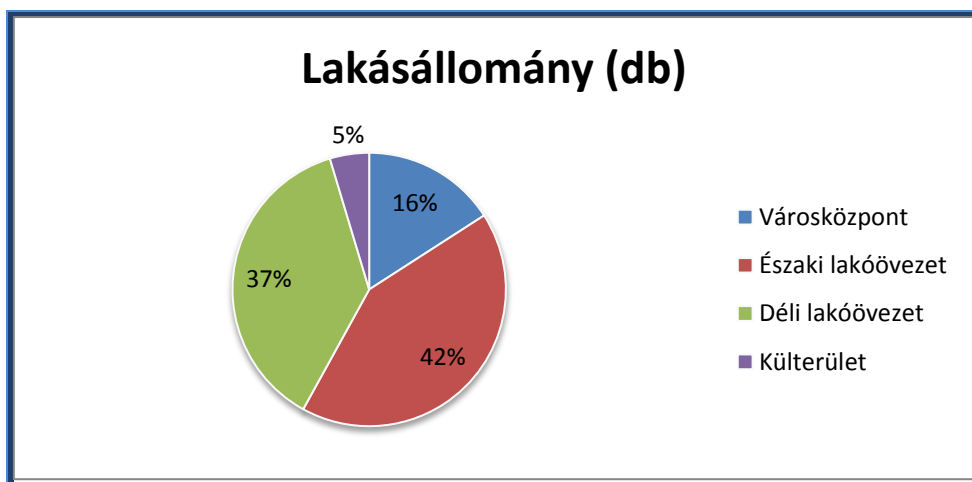
Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok

A város lakosságának meghatározó része a funkciójának megfelelően a két lakóövezeti funkcióval bíró városrészben él. A város lakosságának eloszlása egyenletes képet mutat, a városrészek funkcióinak és területi kiterjedésének megfelelően.

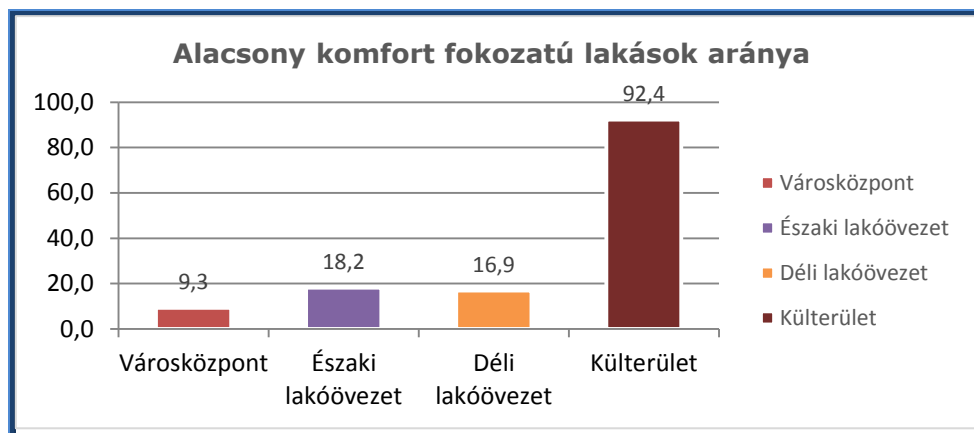
Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok

A lakosság kor szerinti megoszlása a lakóvezetekben nem mutat nagy különbséget, azonban a diagramokon egyértelműen látható a Városközpontban és a Külterületeken az idősök magas aránya. A Külterületen a 14 énelattiak aránya 5,8%, ami azt vetíti előre, hogy a Külterületi városrészekben az idősödés együtt járhat a szegregálódással. A fiatalok aránya átlagosan 19-25% közötti, azonban a szegregátumot (és a szegregálódással veszélyeztetett területet) is magába foglaló Északi lakóövezetben a fiatalok aránya kiemelkedik a városi átlagból, jelezve ezzel a szegénység és a leszakadás bővített újratermelésének a veszélyét.

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok

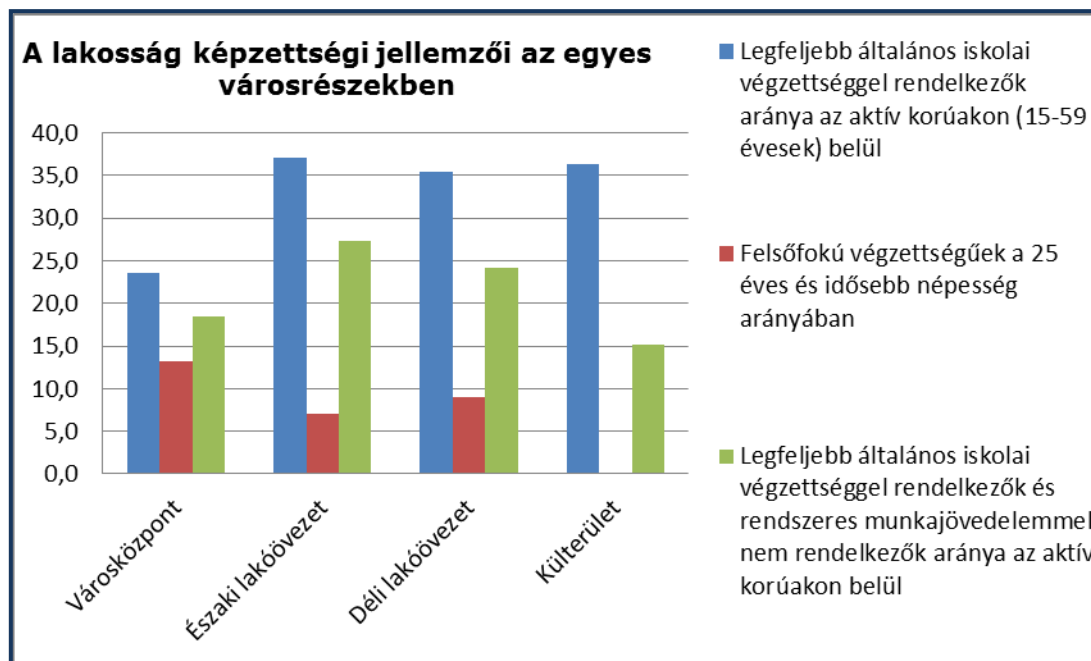
A lakásállomány területi eloszlása a lakosság megoszlásának és a városrész területi nagyságának megfelelő képet mutat, a lakóövezetben található a lakások nagy része. A városban egy lakásban átlagosan 2,7 fő él. Ettől nagyobb eltérést az Északi lakóövezet mutat, ahol átlagosan 3,03 fő él egy háztartásban, illetve negatív irányú eltérést a Külterületen, ahol egy lakásban átlagosan 0,7 fő él.

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok

A lakások komfortfokozatát vizsgálva elmondható, hogy a város jelentős részében a komfortfokozat városi átlagtól (19,8%) kedvezőbb képet mutat, azaz a lakások komfort-ozzata magasabb, mint a városi átlag. Az Északi lakóövezet városközpont-hoz viszonyított rosszabb értéke abból adódik, hogy a város egyetlen beazonosított szegregátuma itt található. Kiemelkedően rossz értékkel a Külterületen (92,4%) találkozunk.

A lakosság iskolai végzettségét vizsgálva elmondható, hogy az aktív korúakon belül a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a Városközpontban magas, a városi átlagot (8,6%) meghaladja a Déli lakóövezetben (9,0%), és ettől csak kevéssel marad el az Északi lakóövezetben (7,0%). A Külterületeken senki sem rendelkezik diplomával.

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok

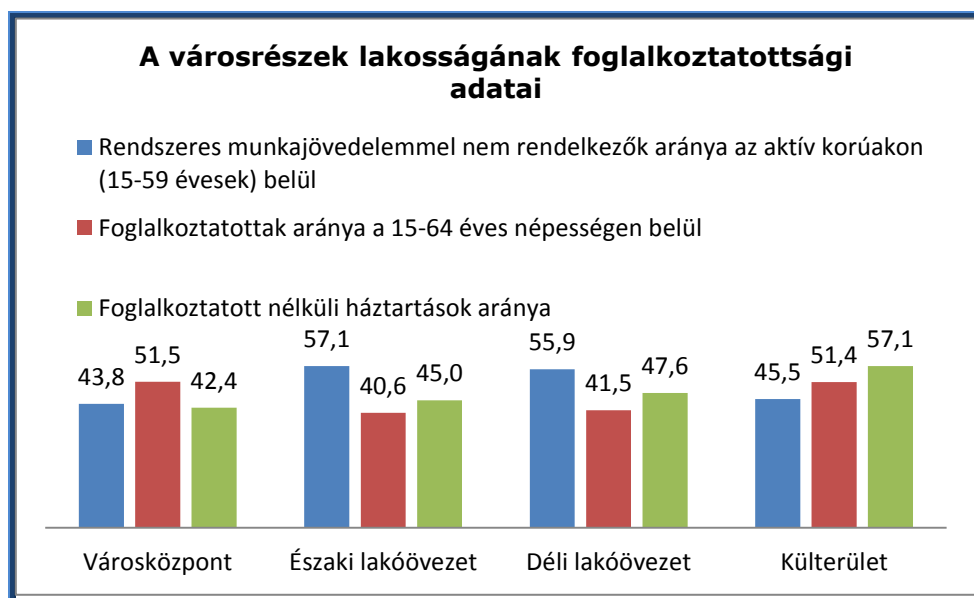
A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya városi szinten is elég magas (34,7%). A városrészek közötti megoszlás a szociális helyzetet tükrözi: a Városköz-

pontban több mint 10 százalékponttal alacsonyabb, mint az átlag, a szegregátumot is magába foglaló városrészben és a külterületen magasabb, a Déli lakóövezetben pár százalékkal alacsonyabb.

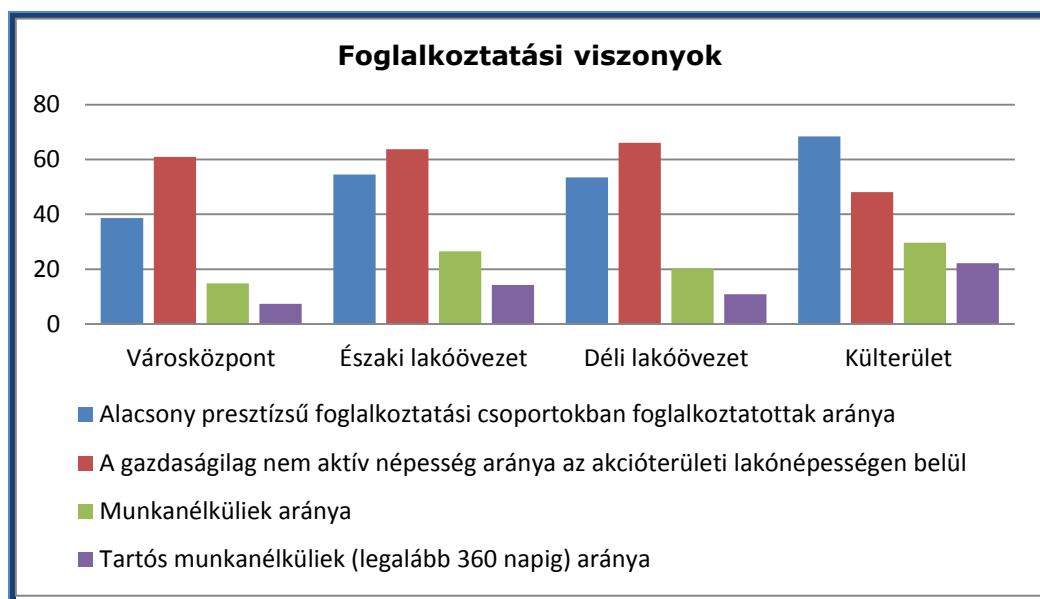
Az alacsony iskolázottsággal együtt járó inaktivitás arányaiban az előzőekben felvázolt képet mutatja. A maximum általános iskolai végzettséggel rendelkezők közel kétharmada nem rendelkezik rendszeres jövedelemmel.

A foglalkoztatottak és munkajövedelemmel rendelkezők aránya az aktív korú lakosságon belül a Városházánál és a Külterületen a legmagasabb, a többi városrészben közel a városi átlag mértékének megfelelő, azaz 42,6% körüli. A gazdaságilag inaktívak aránya a lakónépességen belül a Városháza városrészben pár százalékponttal alacsonyabb, mint a városi átlag (64%), a többi városrészben a városi átlag körül alakul, kivéve a Külterületen, ahol ez az arány alacsony az időskorú lakosok magas száma miatt.

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korú lakosságon belül hasonló képet mutat, azaz a Városházánál az értéke 10%-kal alacsonyabb, mint a városi átlag (54,7%), a többi városrészben a lakosság több mint fele nem rendelkezik rendszeres jövedelemmel.

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok

A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya városi szinten 45,8% körüli értéket mutat. A Városközpontban a háztartások közel 60%-ban élnek munkahellyel rendelkezők, a lakóövezetek az átlaghoz közeli értéket mutatják.

A munkanélküliségi ráta a városközpontban alacsonyabb (14,8%), mint a városi átlag (22,5), a szegregátumot magába foglaló Északi lakóövezetben kiugróan magas (26,5%), ugyanez mindható el a tartós munkanélküliek arányszámainak alakulásáról.

Mutató megnevezése	Dombrád összesen	Városközpont	Északi lakóövezet	Déli lakóövezet	Üdülőterület (Tiszapart)	Külterület	1. szegregátum
Lakónépesség száma	3954	554	1819	1529	A kijelölt területen nem áll rendelkezésre adat	52	148
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	22,9	19,0	24,8	22,5		5,8	42,6
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	60,2	56,5	61,6	59,9		63,5	52,7
Lakónépességen belül 60- x évesek aránya	16,9	24,5	13,6	17,6		30,8	4,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	34,7	23,6	37,1	35,5		36,4	80,8
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	8,6	13,2	7,0	9,0		0,0	0,0
Lakásállomány (db)	1422	226	599	531		66	36
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	19,8	9,3	18,2	16,9		92,4	47,2
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	54,7	43,8	57,1	55,9		45,5	89,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	24,8	18,5	27,3	24,2		15,2	76,9
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	42,6	51,5	40,6	41,5		51,4	9,8
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	45,8	42,4	45,0	47,6		57,1	80,6
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya 2011-ben (7,8,9 kategóriájú foglalkoztatási főcsoportúak/foglalkoztatottak)	51,7	38,6	54,5	53,5		68,4	75,0
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya az akcióterületi lakónépességen belül	64,0	61,0	63,7	66,1		48,1	81,1
Munkanélküliek aránya az akcióterületen (munkanélküliségi ráta)	22,5	14,8	26,5	20,3		29,6	71,4

Dombrád Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája

Tartós munkanélküliek (legalább 360 napig) aránya.	12,1	7,4	14,2	10,8		22,2	46,4
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	14,6	5,0	15,3	13,8		82,1	41,9
Az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	5,3	1,0	7,9	3,1		21,4	16,1

3.3.2. Városrészek SWOT analízise

A városrészek SWOT analízise azokat a jellemzőket tartalmazza, amelyek az adott városrészben relevánsak. A korábban elkészült tematikus (gazdaságfejlesztés, társadalomfejlesztés, természetes környezet védelme, épített környezet fejlesztése) és az általános, városi szintű SWOT-ban feltüntetett tényezők legtöbbje nem releváns városrészi szinten, hiszen ezek a város teljes lakosságára, gazdaságára, stb. érvényesek.

3.3.2.1. Városközpont városrész elemzése

Lehatárolása:

Móra köz - Széchenyi út - Thököly utca - Dolgozók útja - Vay Ádám út - Esze Tamás utca - Petőfi utca - Szabadság tér - Kölcsey utca - Vasút út - Tiszateleki út - Andrássy út

Funkcióelemzés:

A Városközpont városrész funkcióellátottsága megfelel a belvárosi funkcióknak. A gazdasági funkciók közül a kereskedelmi és a gazdasági szolgáltatók zöme itt található. Közöségi funkcióit tekintve szintén központi szerepet játszik. A közintézmények egy része szintén a városközpontához köthető.

A városlakók számára ez szerencsésnek mondható, hiszen a térszerkezeti felépítésnek köszönhetően a városmag valóban a város központja, nagyon jól megközelíthető. A kérekpáros közlekedés közkedvelt, a kérekpárok tárolása a közintézmények környékén megoldott.

Városközpont városrész	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Történelmi városi mag, helyi építészeti értékkel bíró épületek ▪ Szellős beépítettség ▪ Jó megközelíthetőség ▪ Humán szolgáltatások koncentrált jelenléte ▪ Gazdasági szolgáltatások koncentrált jelenléte ▪ A lakosság iskolai végzettsége a városban a legmagasabb ▪ A foglalkoztatottsági mutatók a városban a legkedvezőbbek ▪ A lakások komfortfokozata átlag feletti ▪ Itt található a városi piac	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A városrész korösszetétele kedvezőtlen ▪ A város főbb forgalmi útvonala keresztülhúzódik a központon ▪ Az utakon a mezőgazdasági gépek közlekedése miatt gyakori a sárfelhordás, majd a felvert por
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A városrész központi funkciójának erősítése a közszolgáltatások fejlesztésével (infrastruktúra és tartalmi fejlesztés) ▪ A településszerkezeti és helyi építészeti jelentőségű épületek felújításával, organikus építészeti megoldásokkal a városrész turisztikai vonzerejének erősítése ▪ Középületek felújítása, energetikai korszerűsítésével a város kiadásainak csökkentése ▪ Saját termékek forgalmazása a piacon ▪ Zöldfelület növelése a széles utcák parkosításával ▪ Játsszótér bővítése ▪ Foglalkoztatottsági szint emelése helyi foglalkoztatási programokkal, hosszú távon munkahelyteremtéssel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az épületek karbantartása és fenntartása költséges, a homlokzatok felújítása nélkül a településképp erősen leromlik ▪ Tönkremenő vállalkozások, kiöregedés miatt megüresedett házak rontják a településképet és kihatással vannak a lakosság hangulatára

3.3.2.2. Északi lakóövezet városrész elemzése

Lehatárolása:

Tiszateleki út - Andrássy út - Móra köz - Széchenyi út - Thököly utca - Dolgozók útja - Vay Ádám út - Esze Tamás utca - belterületi határ

Funkcióelemzés:

Kifejezetten vegyes funkciójú városrész, az igazgatási funkció kivételével mindegyik funkció képviselteti magát, azonban egyik sem hangsúlyos a városrészben. A városrész karakterét nézve a legerősebb a lakófunkció, a falusias jelleg.

Északi lakóövezet városrész	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> Helyi építészeti értékkel bíró épületek és helyi védelem alatt álló területek megléte, amely színesíti a településképet Rekreációs funkciót ellátó szolgáltatások megléte Falusias megjelenés Rendelkezésre álló potenciális munkaerő	<ul style="list-style-type: none"> Szegregációval veszélyeztetett területek vannak jelen Foglalkoztatottak száma alacsonyabb, mint a városi átlag Magas az alacsony komfortfokozatú lakások aránya Szűk, egy nyomsávós utcák magas aránya Képzettségi szint alacsony Magas a segélyezettek száma Gazdasági aktivitás alacsony
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> Foglalkoztatottság javítása helyi foglalkoztatási programok megvalósításával Turizmusfejlesztési lehetőségek kiaknázása Szociális szövetkezet földbázisa közel van Mezőgazdasági területekre épülő KKV-k fejlesztése Szociális földprogram folytatása Lakások komfortfokozatának javítása Szociális szolgáltatások helyben való biztosítása Közösségi terek fejlesztése Alternatív foglalkoztatási programok megvalósítása Szegregált lakóterület integrálása átgondolt szociálpolitikai eszközök működtetésével Szociális bérlakás állomány növelése	<ul style="list-style-type: none"> A demográfiai és szociális mutatók romlása a településrészben Mélyszegénység egyre nagyobb számú lakosságot érint Szegregátum területének és lakói számának növekedése Fejlesztések elmaradása Társadalmi feszültség kialakulása Alacsony státuszú csoportok további betelepülése

3.3.2.3. Déli lakóövezet városrész elemzése

Lehatárolás:

Tiszateleki út - Vasút út - Kölcsey utca - Rákóczi út - Szabadság tér - Petőfi utca - Esze Tamás utca - belterületi határ

Funkcióelemzés:

A város funkciókban leggazdagabb része. Az északi területén található a város központi szerepkörét támogató intézmények, az okmányiroda, a rendőrség, a művelődési ház és a házasságkötő terem is. Ez a városrész ad helyet a pénzügyi szolgáltatóknak.

Gazdasági funkcióit tekintve az ipari területek jelentős része, a nagyobb telepek is ide koncentrálódnak, elsősorban a bevezető utak mentén.

A rekreációs funkciót a sportpálya biztosítja.

Déli lakóövezet városrész	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> Közigazgatási funkciók jelenléte Közfunkcionális funkciók megléte (bölcsőde, óvoda) Ipari, mezőgazdasági üzemek ebben a városrészben található Falusias megjelenés	<ul style="list-style-type: none"> Városrészi szintű gyengeség nem azonosítható be
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> A város központi szerepköréhez tartozó épületek bővítésével szolgáltatásracionálizálás Funkciótisztítás a városrész akcióterületi átcsoportosításával, ami a Városközpont városrésszel együtt egy funkcióbővítő városrehabilitációs program célterületét jelölheti ki KKV-k megerősítése, ipari terület fejlesztése Alternatív és bioenergia széleskörű hasznosítása, feltételek megteremtése	<ul style="list-style-type: none"> Ipari tevékenységek megjelenésével együtt járó környezetterhelés

3.3.2.4. Üdülőterület: Tisza part

Lehatárolása:

Nem utcák szerinti

Funkcióelemzés:

A város időszakosan „működő” része, amely a nyári szezonhoz köthető, üdülőházas beépítettség jellemzi. Funkcióját tekintve rekreációs funkciót lát el, a turisztikai fejlesztések potenciális bázisa.

Üdülőtérület városrész	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> Meglévő, fejleszthető turisztikai egységek	<ul style="list-style-type: none"> Szezonális jelleg Depresszió a vendégszámban a tiszai átkelő megszűnése óta
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> Vízi és ökoturizmus, kerékpáros valamint történelmi turizmus összekapcsolása Tiszai átkelő megépítése, létesítése Kishajó kikötő létesítése	<ul style="list-style-type: none"> Környezeti szennyezés a Tiszán Árvíz Turizmus tartós gyengélkedése Fejlesztések elmaradása Üdülőtulajdonosok szabadidő eltöltési szokásainak megváltozása

3.3.2.5. Külterületek

A Külterületek lakosság száma és elhelyezkedése, szórt jellege nem indokolja az önálló városrészi elemzést. Fejlesztési elképzelések a következő ciklusban nem érintik.

3.3.3. Szegregált, vagy szegregációval veszélyeztetett területek Dombrádon

Az integrált városfejlesztési stratégia városrészekre vonatkozó elemzése alapján egyértelműen kirajzolódnak a városnak azok a területei, amelyek a hátrányos helyzetű lakosságot jelentős számban tömörítik, azaz ahol a lakosság társadalmi helyzete és a környezet fizikai állapota a legrosszabb mutatókkal rendelkezik.

A fejezet célja, hogy beazonosítsa azokat a kisebb területegységeket, amelyek kedvezőtlen adottságai miatt szegregációval veszélyeztetettek.

A szegregátumok lehatárolása a Városrehabilitációs Kézikönyvben meghatározott ún. szegregációs mutató alapján történik. A Kézikönyvben foglaltak szerint azon területek nyilvánulnak szegregátumnak, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül eléri, illetve meghaladja az 50%-ot. A szegregációs mutató a 2011-es népszámlálási adatokból állítható elő.

3.3.3.1. Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása

Az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 35. §-a szerinti települési esélyegyenlőségi program elemzi a településen élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének alakulását, és meghatározza az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő célokat. Az önkormányzati esélyegyenlőségi program tartalmazza különösen a helyi közügyekkel és a települési önkormányzat által ellátott feladatokkal kapcsolatos célokat, megvalósításuk forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését.

Magyarország Kormánya megerősítette a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének fontosságát, amennyiben a korábbi Integrált Városfejlesztési Stratégiát (IVS) felváltó Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) elkészítését szabályozó rendeletét megalkotta. A **314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről** az új településfejlesztési stratégia integráns részének tekinti a települési antiszegregációs tervet, amely tartalmában lényegében megfelel a 2003. évi CXXV. törvény szellemében írandó települési esélyegyenlőségi programnak, mely **különösen a lakhatás illetve a szociális szolgáltatásokhoz, és az infrastruktúrához való hozzáférés terén megvalósuló esélyegyenlőség előmozdítását kívánja ösztönözni**. Az ezeken a területeken jelen lévő szegregációs és szelekciós mechanizmusok korlátozzák az egyenlő hozzáférést szolgáltatásokhoz, és tovább mélyítik a társadalmi különbségeket. A jelenség gyengíti a társadalmi kohéziót és rontja úgy a település, mint Magyarország versenyképességét.

A **314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet** 1. melléklete tartalmazza a megalapozó vizsgálat tartalmi követelményeit, amely alapján megállapítható, hogy a korábban bevett, ún. „antiszegregációs terv” három szerkezeti-tartalmi elemét az új szabályozás is megtartotta. Ezek:

1. Szegregátumok meghatározása KSH és helyi adatok alapján
2. Szegregátumok társadalmi-gazdasági helyzetelemzése
3. Antiszegregációs Program (a fejlesztési stratégia részeként)

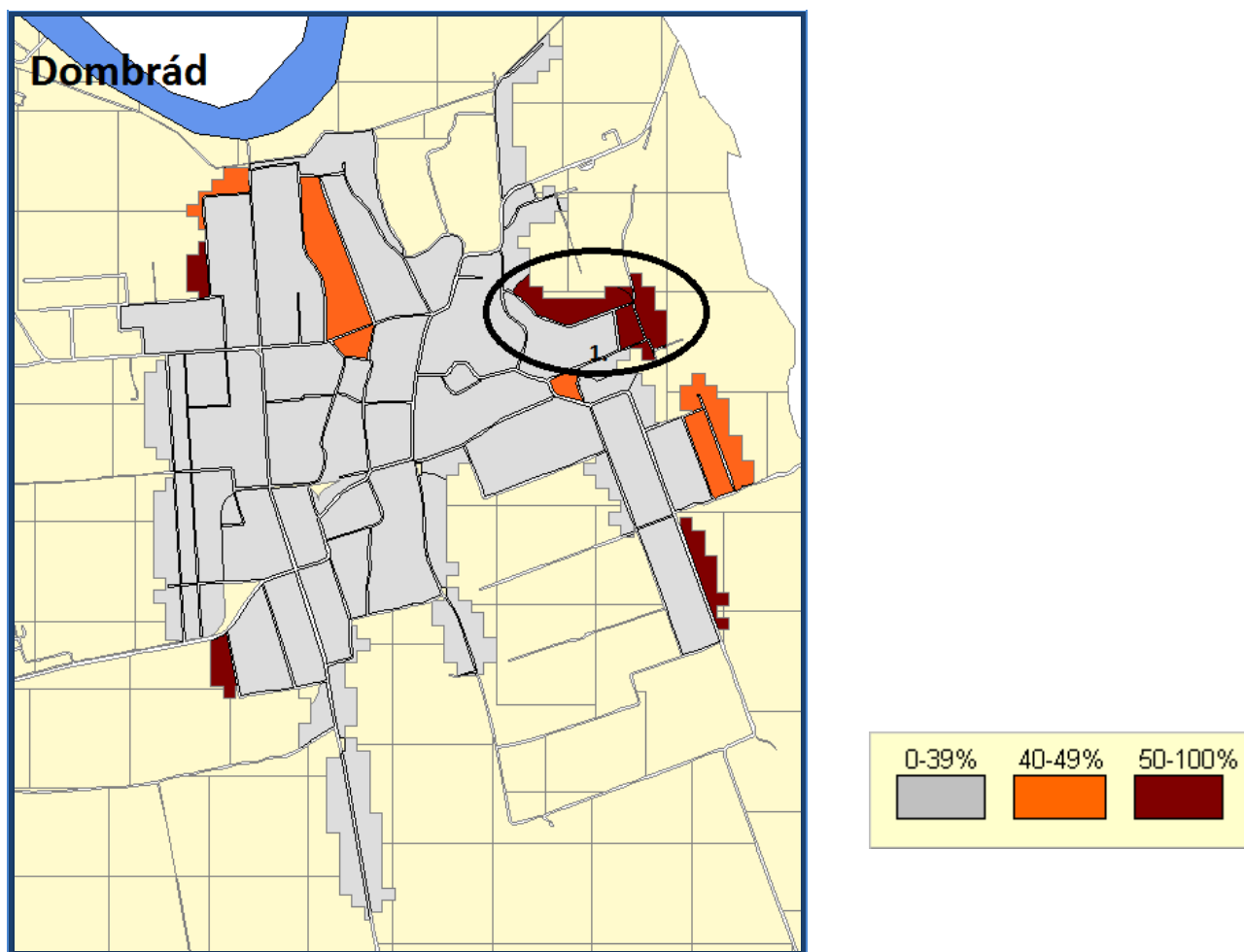
Az antiszegregációs törekvés három szerkezeti-tartalmi eleme a kormányrendelet értelmében úgy került beillesztésre Dombrád város ITS-ébe, hogy az első két elem az ITS Helyzetértékelésének munkarészeként a jelen fejezet keretében, míg a harmadik elem-

ként nevesített Antiszegregációs Program pedig Dombrád ITS fejlesztési stratégiai részében került megfogalmazásra.

Az antiszegregációs tervezés elsősorban területi dimenzióban, a szegregációs folyamatok szempontjából vizsgálja az esélyegyenlőségi problémák meglétét egy adott településen. Az antiszegregációs helyzetelemzés célja, hogy a város felmérje azon területeit, ahol a szegregáció már megindult, illetve ahol előrehaladott állapotban van, és a fentiek szellemében kidolgozzon a szegregáció oldására irányuló programokat.

A Központi Statisztikai Hivatal – Dombrád város adatkérése részeként – a 2011-es népszámlálás adatai alapján végezte el a településen található szegregátumok lehatárolását. A lehatárolás a Városrehabilitációs Kézikönyvben meghatározott, ún. „szegregációs mutató” alapján történt. A Kézikönyvben foglaltak szerint azon területek tekinthetők szegregátumnak, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül eléri, illetve meghaladja az 50%-ot. A szegregációs mutató a 2011-es népszámlálási adatokból állítható elő.

A szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása

Forrás: KSH, 2011.

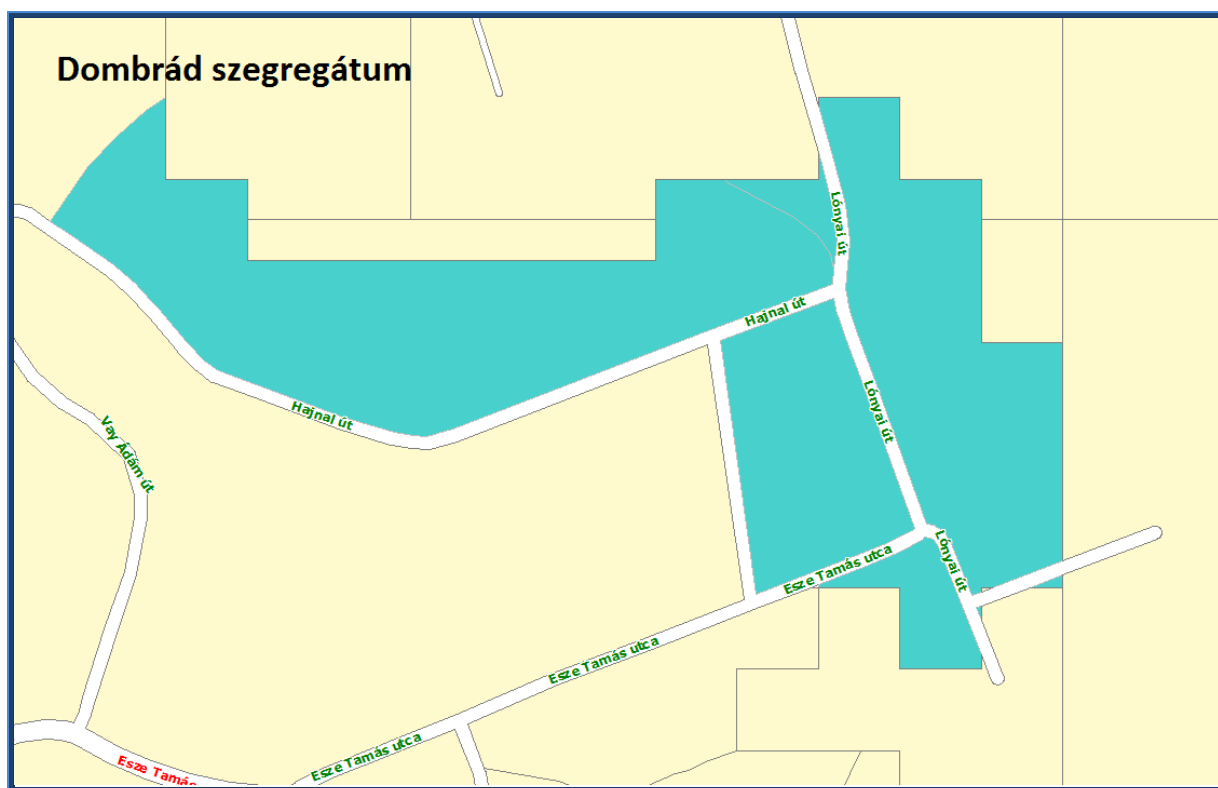
A KSH által elkészített települési kartogram jelzi, hogy mely területek tesznek eleget a szegregátum kritériumainak, vagyis ahol a szegregációs mutató 50%, illetve a fölötti értéket vesz fel. A térkép azt is mutatja, hogy melyek azok a területek, ahol a szegregációs mutató 40 % feletti, az ilyen területek szegregáció szempontjából veszélyeztetett terü-

letnek számítanak. A térkép értelmezéséhez szolgáló jelmagyarázat jelöli, hogy a szegregációs mutató térképen jelzett értékeit a mely színek jelölik:

- 0-39% = szürke
- 40-49% = narancs
- 50-100% = barna.

A térkép a település belterületén található szegregátumokat jeleníti meg. A térkép olyan területeket is megjelenít, amelyek eleget tesznek ugyan a szegregációs mutató kritériumának, de az alacsony népességszámuk, vagy intézeti háztartásban élők miatt mégsem tekinthetők valódi szegregátumoknak. A térképen bekarikázva az a terület került megjelölésre, amely 50 főnél nagyobb lakosságszámmal bír, így valódi szegregátumnak tekinthető. Ezen területről külön kartogramot áll rendelkezésre.

Forrás: KSH, 2011.

3.3.3.2. Antiszegregációs helyzetelemzés

Városon belüli elhelyezkedés

Dombrád szegregátuma a város peremén helyezkedik el, de nem mutatható ki település-szerkezeti szeparáltság – a szegregátumból a városközpont, és a szolgáltatások jól megközelíthetőek, valamint a városban léteznek távolabbi peremrészek is (Andrássy út, Pátróhai út, Kossuth Lajos u. vége), melyek esetében még bizonyos mértékű település-szerkezeti szeparáltság is jelen van. A szegregátum jövőbeni integrációjának esélyeit növeli a térszerkezeti közelség, valamint az olyan önkormányzati tulajdonba vehető (megvásárolható) földterületek közelsége, melyekre szociális gazdaság telepíthető, amely a szegregátum lakosságának megélhetését biztosíthatja.

Szegregáció szempontjából két további területtípus különíthető el Dombrádon. Az egyik az 50 % feletti szegregációs mutatóval jellemezhető, de 50 főnél alacsonyabb lakosság-

számú területek csoportja. A másik a szegregációval veszélyeztetett területek csoportja, ahol a szegregációs mutató 40 % feletti. Míg az előbbi csoportba tartozó három településrész abszolút peremhelyzetű házcsoportokból áll, addig a veszélyeztetett területeknek csupán egy része mondható perifériális helyzetűnek, egy kisebb és egy kifejezetten nagy terület a belvároshoz közel helyezkedik el (Esze Tamás u. és Petőfi u. által lehatárolt terület, valamint a Balaton utca [régii Felszabadulás u.] és a Bercsényi u. által közrezárt terület). Ezen részek esetében a jövőbeni integráció egyrészt a perifériális házcsoportok felszámolása és a lakosság lakhatási integrációja lehet a megoldás, másrészt a centrális területekre való fokozott, gondos odafigyelés szükséges.

A szegregált területek kialakulásának főbb okai

A szegregált terület kialakulásának legfőbb oka az ott élő roma népesség gazdasági térvésztesében keresendő, amely a kiszolgáltatott és peremhelyzetű, de a biztos megélhetés kereteit fenntartó szocialista gazdaság összeomlása után, lavinaszerűen következett be. Miután a rendszerváltás utáni gazdasági átalakulás Dombrád város egészét is hátrányosan érintette, gazdasága leépült. A városba vezető utak állapota leromlott, az országos úthálózat főbb útjai elkerülik, illetve a várostól nagy távolságra húzódnak, a kisvasút és a pontonhíd megszűnt, ezáltal a város közlekedési zárványba került, amely tovább súlyosbította a gazdasági helyzetet: a munkavállalók nehezen érik el a környékbeli munkalehetőségeket, illetve saját lehetőségeik kiaknázásával érhetik csak el azokat – ez saját autó használatát jelenti, amely olyan értelemben is gát, hogy a munkahelyek egy részét nem éri meg saját autóval elérni, mert a fizetés erre nem elegendő. A szegregátum lakossága helyben nem talál munkát, illetve a szakképzetlenségből fakadóan olyan alacsony fizetéseket tud csak elérni, amely nem fedezi a munkába járás költségeit.

A szegregátumban élő emberek tehát mára már mélyen gyökerező hátrányokkal küzdenek, mint a munkanélküliség, diszkrimináció, alacsony iskolai végzettség, alacsony jövedelem, lakhatási problémák, rossz egészségi állapot, családi kapcsolatok kifulladás, illetve ezek kombinációja. Bár Magyarországon sokszínű a szociális szolgáltatások köre, a marginalizált, szegregálódott társadalmi csoportok, főképpen a romák mégis kirekesztődnek a társadalmi védelmező rendszerből, „átcsúsznak” a szociális hálón, méghozzá oly módon, hogy a költségvetési értelemben gyengülő szolgáltatások egy részét már nem érhetik el (mert nem felelnek meg a küszöbfeltételeknek, illetve a szolgáltatások kapacitáshiányossá válnak), illetve amit elérnek, azok nem nyújtanak valódi védelmet a mélyszegénységgel és annak következményeivel szemben. Ez az „átcsúszás” Dombrádon is megfigyelhető – lásd az Helyzetelemzés szociális helyzettel foglalkozó részében a segélyezési ollóról írtakat.

A szegregátumban tapasztalható problémák egyik legfőbb jellemzője, hogy kialakulásának okai kapcsolódnak egymáshoz és kölcsönösen erősítik egymást, így létrehozva a kirekesztettség ördögi körét. Dombrádon e kirekesztettségnek elsősorban az alábbi formákban jelentkezik:

- **Gazdasági:** a szegregátumban élő családok fennmaradásához szükséges legális anyagi források (munkabér, egyéb jövedelem) nem állnak rendelkezésre.
- **Szociális:** a többségi társadalommal való kapcsolatok hiánya, illetve negatív érzelmekkel (félelem, harag) terheltége gátolja az integráció folyamatát mindkét oldalon, illetve a kriminalizálódás irányába hat.
- **Oktatási:** a fenti két szegregációs folyamat következményeképpen létrejövő állapotban a szegregátumban élő családok gyermekei nem látnak perspektívát a tanulásban, motivációjuk leromlik vagy fel sem épül, iskolai jelenlétük pedig

olyan feszültségeket gerjeszt, melynek következtében csökken az oktatás színvonala, illetve megindul a többségi társadalom gyermekeinek iskolaváltása.

Demográfiai és társadalmi helyzet

A szegregátum területén élő családok roma etnikumúak, ahogy a többi, veszélyeztetett területekre is jellemző a roma családok magasabb aránya. A KSH statisztikák nem mutatnak olyan magas arányban roma etnikumú lakosságot (8 % - 2001-es népszámlási adat), hiszen a népszámlálás során felvett adatok az önbevalláson alapulnak, és mivel ma Magyarországon hátrányos megítélés alá esnek a romák, a roma etnikumú válaszadók túlnyomó többsége nem vallotta magát romának. A Nyíregyházi Főiskola által 2008-ban elvégzett reprezentatív felmérés szerint a romák aránya Dombrádon 16-18 %, amely az azóta eltelt időszak demográfiai trendjeit követve vélhetően jelenleg 20 % körülire, azaz mintegy 800 főre tehető. Ebből a KHS által lehatárolt szegregátumban él mindösszesen 148 fő, azaz a város lakosságának 3,4 %-a. **Az adatokból kitűnik, hogy Dombrád város Antiszegregációs programjának végrehajtása során nem csupán a szegregátum területén élők, de a szegregációval veszélyeztetett területekre és csoportokra is figyelmet kell fordítani, hiszen az érintettek túlnyomó többsége nem a szegregátum területén él.**

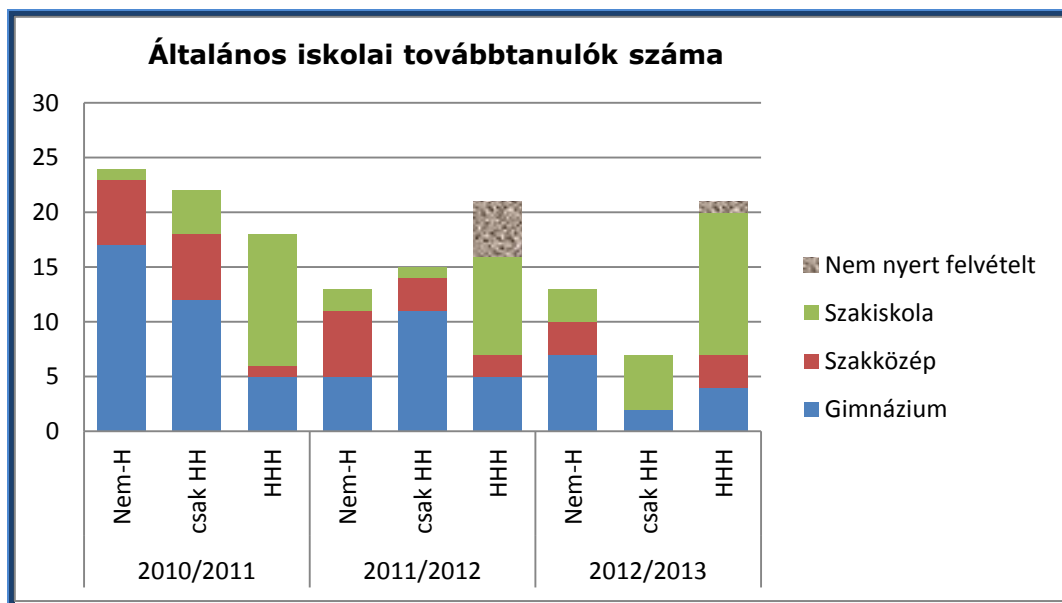
Mutató megnevezése	Dombrád összesen	A szegregátum (Hajnal út - Lónyai út - Esze Tamás utca)
Lakónépesség száma	3954	148
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	22,9	42,6
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	60,2	52,7
Lakónépességen belül 60- x évesek aránya	16,9	4,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	34,7	80,8
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	8,6	0,0
Lakásállomány (db)	1422	36
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	19,8	47,2
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	54,7	89,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	24,8	76,9
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	42,6	9,8
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	45,8	80,6

Forrás: KSH, 2011.

A Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ ügyfélforgalmának több, mint felét cigány lakosok alkotják. A népesség ezen csoportja elsősorban a szakképzetlenség és a munkanélküliség miatt kerül nehéz helyzetbe, amely megnövelt módon termelődik újra a fiatalabb generációkban. A dombrádi Móra Ferenc Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskolára vonatkozó adatközlések szerint az iskolában egyre nagyobb gondot jelent a roma tanulók, ezen belül is kifejezetten a szegregátum területén élő roma tanulók oktatás-nevelése. A pedagógusok erőfeszítései nem hoznak eredményeket, a roma tanulók motiváltsága nagyon alacsony. A többségi szülők egyre nagyobb része íratja gyermekeit a Bereczky Zsigmond Református Általános Iskolába, így kialakult Dombrádon a helyi elitképzés, valamint egy mind jobban szegregálódó iskola. Az egész hazai társadalmi-gazdasági helyzet negatív folyamatai következtében Dombrádon spontán módon szegregálódó romák a Móra Ferenc Általános Iskola tanulóinak 35 %-át adják, illetőleg kimutathatóan magas az iskola tanulói között a hátrányos helyzetűek aránya (25-30 %). A település statisztikai adataiból kirajzolódó trend veszélyes jövőre utal: egyre nagyobb létszámú, túlnyomórészt csupán általános iskolai – azaz a munkaerő-piacon lényegében értéktelen – végzettséggel rendelkező, roma lakosságrész problémái konkrét és hatékony beavatkozás nélkül orvosolhatatlanná válnak.

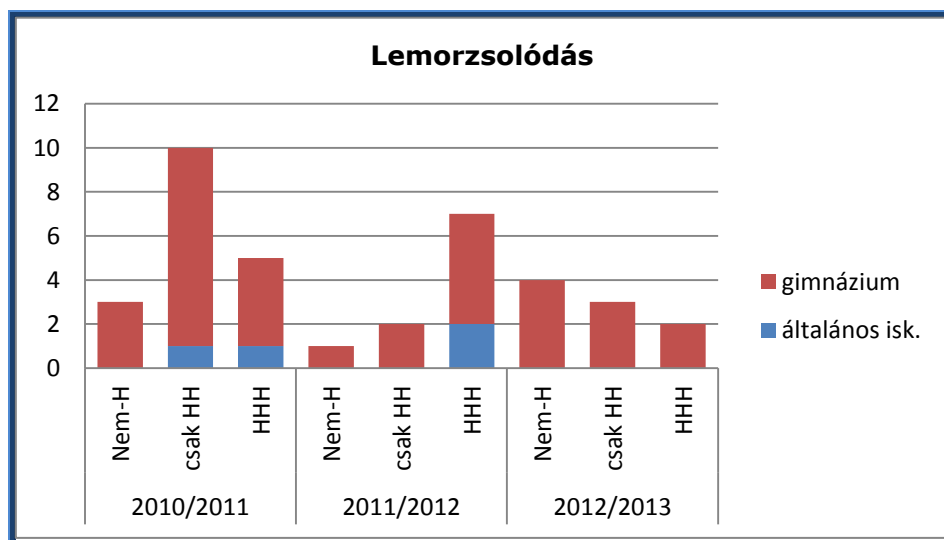
Bár az általános iskola pedagógiai programjában felsorakoztatott eszközök – megfelelően átgondolt, és rendszerszemléletű alkalmazás mellett – hatékony beavatkozást tesznek lehetővé a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai integrációjára, az szegregátumban, és a szegregálódással veszélyeztetett területen élők társadalmi integrációjára az iskola nem képes pozitív hatás gyakorolni. A HH-s és HHH-s tanulók továbbtanulási mutatói jók, és megfelelnek az elvárásoknak – a nem hátrányos helyzetű tanulók inkább az érettségit adó középfokú intézményekben tanulnak tovább, a HH-s tanulók is ezt az iskolatípust preferálják, közel azonos arányban választva a gimnáziumot és a szakközépiskolát. A HHH-s tanulók a számukra jobban megfelelő szakiskolákat választják.

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, saját szerkesztés

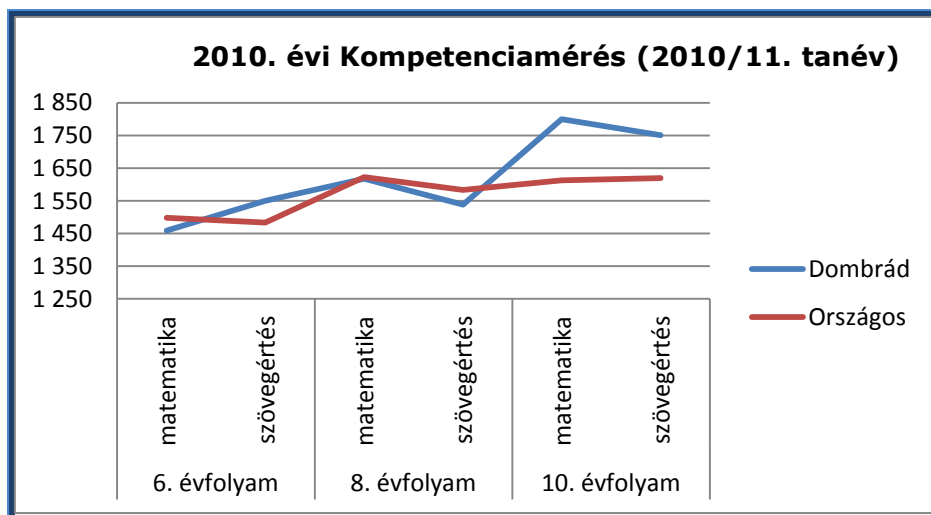

Ugyanakkor a felvételt nem nyert HHH-s tanulók, valamint az év közben lemorzsolódók – akik a továbbtanulási statisztikákban értelemszerűen már nem szerepelnek – az abszolút értelemben vett sikertelen tanulók közé tartoznak, akiknek az életpályája nem a munkaerő-piac felé ível. További problémát okoz a kisebb települések általános iskoláinak az az országsszerte bevett gyakorlata, hogy a gyenge tanulókat nem buktatják meg, hanem lassan továbbgörgetik a 8. osztály felé. Ezek a tanulók lényegében általános iskolai alapok nélkül, bár kettes rendű bizonyítvány birtokában kerülnek be olyan középfokú intézményekbe, ahol nem kell külön felvételi vizsgát tenni, majd onnan gyorsan lemorzsolódnak, hiszen esetenként akár még funkcionális analfabéták is lehetnek. A továbbtanulási adatokból látszik, hogy a HH-s – és kisebb mértékben a HHH-s – tanulók magasabb szintű középfokú képzésekbe jelentkeznek. A középfokú intézményekből azonban a továbbiakban nagy mértékben lemorzsolódnak, azaz a befejezett általános iskolán túl egyéb végzettséggel, illetve szakképzettséggel nem rendelkeznek. Ezt a jelenséget részben szemlélteti a „mórás” gimnáziumi osztályokból való lemorzsolódás, amely jelentős mértékben érinti a HH-s és HHH-s tanulókat. Teljes körű képet természetesen akkor kaphatnánk, ha minden, dombrádi illetőségű tanuló által látogatott, középfokú intézmény lemorzsolódási statisztikái a rendelkezésünkre állnának, a dombrádi tanulókra szűrve.

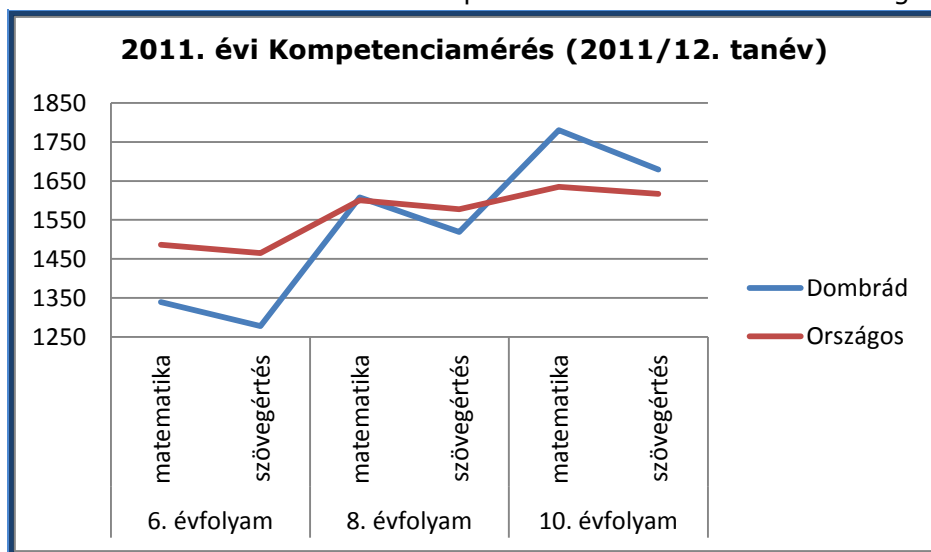
Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, saját szerkesztés

Az országos kompetenciamérés adatai szerint mind az országos átlag, mind a dombrádi mérések eredményei az gyermekek életkorával (évfolyamával) párhuzamosan javuló tendenciát mutatnak. 2010-ben a dombrádi általános iskolások – dacára a magas HH-s és HHH-s tanulói aránynak, az országos átlaggal lényegében egyező eredményeket hoztak, sőt, a középiskolások magasan az országos átlag felett végeztek. Sajnos, a mérési adatok jól manipulálhatóak azáltal, hogy a kompetenciamérés idején a gyengébb teljesítményű tanulók egy részét távol tartják a felméréstől (pl. megbeszélik velük, hogy aznap maradjanak nyugodtan otthon), illetve az adatok ilyentén való manipulálása kifizetődő, mert a jó statisztát fel lehet mutatni a fenntartó felé. Ugyanakkor a manipulált statisztika elfedi a valós problémákat, amelyekre így nem készül beavatkozási terv, illetve a meg sem tervezett beavatkozásokhoz nem rendelnek forrásokat, pl. pályázat révén. Tekintve a továbbtanulási, illetve lemorzsolódási adatokat, vélhetően a 2010-es felmérés során, valamint a 2011-es felmérés 8. évfolyamán keletkezett pontszám nem informatív, nem mutatja a gyerekek valódi képességeit, illetve azok hiányát.

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, saját szerkesztés

Ugyanez a gyanú fogalmazható meg a középiskolai kompetencia mérés eredményeit látván, melyek mindkét évben magasan meghaladják az országos átlagokat, ehhez képest a továbbtanulók jelentős (!) része nem vállalja a felsőfokú megmérettetést, hanem egy alacsonyabb küszöbszintet felállító OKJ-s képzésben tanul tovább az érettségi után.

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás, saját szerkesztés

Az esetenként aggasztó, többnyire átlagos, és helyenként átlagon felüli, ugyanakkor egymást meg nem erősítő, illetve érvényét gyengítő iskolai statisztikai adatok elemzésén túl a szociális szféra és a rendőrség adatait is figyelembe véve úgy tűnik, mintha a szegregátum lakói, illetve az egyéb, szegregációval veszélyeztetett lakóterületek, zömében roma lakosságának problémái kizárólag az iskolán kívül mutatkoznának meg, illetve az iskolás korukat követően. Ez nyilván valóan nem így van, az iskola az a tér, amely érzékenyen reagál a családok társadalmi helyzetére. A pedagógusok munkája, eredményessége nagymértékben függ a leszakadó rétegek életesélyeitől, perspektíváitól. És ez fordítva is igaz: bár komoly strukturális, pedagógiai szemléletbeli és módszertani változásokra van szükség, de még a hazai, általánosságban erősen szegregálónak kimutatott

(lásd Radó Péter valamint Kertesi Gábor és Kézdi Gábor tanulmányait), poroszos iskola-rendszer is képes hatékony társadalmi felzárkóztatást elősegíteni. Erre a strukturális, pedagógiai szemléletbeli és módszertani váltásra az ITS stratégiai részében térünk ki.

A szegregációban élő lakosság munkaerő-piaci helyzetét részben alacsony iskolai végzettségük, képzetlenségük határozza meg, részben pedig a helyi munkaerő-piaci lehetőségek szűkössége. Alacsony jövedelmükből fakadóan számukra a távolabbi munkalehetőségek nem érhetőek el. Jövőképük saját tapasztalataikra és a társadalomból származó benyomásaikra építve depresszív, nem kötődik az eredményes munkaerő-piaci szereplés ideájához. Munkamotivációjuk alacsony, amely várhatóan egyre jobban és jobban romlik, ahogy az alacsony tanulási motivációval rendelkező fiatalabb korosztályok egymás után kikerülnek az iskolapadból, majd lassan meghatározó részét teszik ki a helyi lakosságnak. Ugyanis amíg az idősebb romák még megtapasztalták a szocialista oktatás és a szocialista munkaerő-piac perspektivikus hatását – azaz mindenkinek tanulnia kellett, majd mindenkinek dolgoznia kellett, ami egyben azt is jelentette, hogy mindenkinek volt munkája – és az pozitívan hatott a munkamotivációjukra is, addig a rendszerváltás óta eltelt két évtizedben szocializálódott korcsoportok számára ez a perspektíva nem létezett, így munkamotivációjuk sem alakult ki. Korosztályban ez azt jelenti, hogy a 40 év alattiak körében saját élettapasztalatukra épülve nem alakulhat ki megfelelő motiváció a munkára, hiszen aktív korukban nem (a 30 év alattiak esetében már a tanulmányaik alatt sem) állt előttük elérhető, a család megélhetését kiszámíthatóan és jó színvonalon biztosító perspektíva. Ennek hiányában a családok a megélhetésüket alapvetően két forrásból képesek biztosítani: a szociális transzferekre és a közfoglalkoztatásra (azaz a társadalmi szolidaritásra) építve, vagy kriminális utakon. Ezek egyike sem fejleszti a munkamotivációt. Ráadásul kijelenthető, hogy a kriminális megélhetési formák jelentősége egyre inkább megnő számukra, miután a társadalmi szolidaritás és a társadalom anyagi teherbíró képessége egyaránt csökken – ahogy erre a rendőrség beszámolója is utal, megnőtt a néhány személyhez köthető, sorozatban elkövetett anyagi jellegű bűncselekmények aránya Dombrádon. Ez pedig tovább mélyíti az etnikai eredetű feszültségeket a helyi társadalomban.

Mutató megnevezése	A szegregátum (Hajnal út - Lónyai út - Esze Tamás ut- ca)
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak magas aránya 2011-ben (7,8,9 kategóriájú foglalkoztatási főcsoportúak/foglalkoztatottak)	
Az adat 2013. novemberben áll majd rendelkezésre.	
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya az akcióterületi lakónépességben belül	81,1
Munkanélküliek aránya az akcióterületen (munkanélküliségi ráta)	71,4
Tartós munkanélküliek (legalább 360 napig) aránya. (Számítás: tartós munkanélküliek száma/ munkanélküliek+foglalkoztatottak száma)	46,4
Magas azon aktív korúak (15-59 éves) aránya, akiknek 2011-ben a jövedelemforrásuk kizárólag állami vagy helyi támogatás volt	
2011. évi népszámlálás során jövedelemforrás nem került felvétele ezért a mutató nem állítható elő.	

Forrás: KSH, 2011.

Lakhatási viszonyok

Dombrád szegregátumában a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 41,9 %. Az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül 16,1 %. A komfort nélküli, és félkomfortos lakások magas arányából látható, hogy a vonalas infrastruktúrára való csatlakozás nem éri el a kívánatos szintet. A családok anyagi helyzetéből fakadóan a meglévő vonalas infrastruktúra költségeit (rezsi) a családok megfizetni nem tudják, a felhalmozott hátralékok miatt ezen szolgáltatások kikapcsolásra kerülnek, amelyek következtében kialakul egy olyan tarthatatlan élethelyzet, amelyek közepette nem biztosítható a gyermekek megfelelő nevelése. Ez pedig az átlagosnál nagyobb arányban indukálja a gyermekek családból való kiemelését (Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ adatai alapján). A szegregátum lakókörnyezetére jellemzőek a leromlott állapotú lakások, az elhanyagolt porták.

Közzolgáltatások elérhetősége

A település szociális alapszolgáltatásai Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ szervezetébe integrálva érhetőek el. Az Alapszolgáltatási Központ illetékességi területe a házi segítségnyújtás, a családsegítés, szociális étkeztetés és a gyermekjóléti feladatok tekintetében Dombrád város, Tiszakanyár és Újdombrád községek közigazgatási területe. Működési köre: Családsegítés és Gyermekjóléti alapellátás, Házi segítségnyújtás, Szociális étkeztetés. Az egyes szakmai feladatokat ellátó munkatársak, a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 2. számú mellékletében meghatározott szakirányú végzettséggel rendelkeznek.

A településen óvoda, bölcsőde és két általános iskola áll rendelkezésre. A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esélyteremtését Gyermekház segíti.

Az egészségügyi szolgáltatást a Városi Védőnői Szolgálat, valamint a háziorvosi körzetek látják el.

Az esélyegyenlőséget különösen érintő három ágazat – szociális, oktatási, egészségügyi – működése a szolgáltatások és intézmények beszámolóí alapján sikeresnek mondható. A Móra Ferenc Általános Iskola pedagógiai programjából, valamint a Szociális Alapszolgáltatási Központ szakmai programjából jól látszik, hogy az intézmények igyekeznek megfelelő válaszokat találni a helyben képződő problémákra, amely jól körvonalazódó antiszegregációs törekvést mutat. Az „Egyenlő esély megteremtése a dombrádi közoktatási intézményekben” c. TÁMOP 3.3.2/08/2-2008-0030 számú projekt több, mint 45 millió forintos kerete segítségével az óvodai és általános iskolai nevelés fejlesztését valósították meg, hozzájárulva ahhoz, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek az általános iskolába lépéskor ne eleve még nagyobb hátránnyal induljanak, illetve javuljon a HHH-s tanulók továbbtanulásának esélye. (A projekt hosszú távú hatása még nem mérhető.)

Amennyiben azonban az ágazati szolgáltatók működésének hatékonyságát a szegregátumban élők helyzetének javítása szempontjából vizsgáljuk, úgy elmondható, hogy a rendelkezésre álló pénzügyi források, jogszabályi rendelkezések, valamint a szakemberek beavatkozási lehetőségei nem elegendők. A szegregátumban élő roma lakosság által igénybe vett szociális szolgáltatások nem képesek kilendíteni az itt élőket kilátástalan helyzetükből, az alkalmazott pedagógiai eszközök ellenére az itt élő gyermekek tanulási eredményei sok esetben a 8 osztály elvégzéséhez sem elegendők, az itt élők egészségi helyzete rossz. Az ITS megalkotásának folyamatába illeszkedő szakmai kerekasztal beszélgetésen erős volt az a vélemény, hogy a szolgáltatások tehetetlenek a romák problémáival szemben, sőt, most már a ezek a problémák az intézmény normál működését is gátolják – azaz az iskolából megindult a többségi gyermekek elvándorlása, a roma gyerekektől pedig nem lehet rendesen tanítani. Ez az élmény valószerű, sajnos ténylegesen kialakult egy olyan helyzet, hogy a szolgáltatások nem képesek radikális, pozitív változást indukálni a szegregátumban élők életére – ennek számos objektív, a helyi lehetőségeken túlmutató oka van –, miközben a szegregátumban élők kialakítják a maguk „nyomorkultúráját”¹, amely segít a nyomorban való túlélésben, ugyanakkor hatékonyan gátolja az integrációt és a felemelkedést. A nyomorkultúra kívülről megfigyelhető jeleit értelmezik a többségi társadalom tagjai, illetőleg a megoldhatatlan problémákkal küszködő szakemberek úgy, hogy „a romák nem is akarnak” dolgozni, tanulni, stb.

A fentiek miatt a felsorolt szolgáltatások egy átfogó beavatkozási stratégia keretében fejlesztendő a szegregátum problémáinak hatékonyabb kezelése érdekében. Az átfogó stratégia megalkotásához elengedhetetlen annak felismerése, hogy a szegregátumban élők erőfeszítéseire is szükség van a probléma megoldásában, de ezen erőfeszítések az ott élők jelenlegi gazdasági és társadalmi helyzetéből adódó depresszív állapotában – a nyomorkultúrában – nem mobilizálhatók. Más szóval: a szolgáltatások által nyújtott támogatás kizárólag abban az esetben lehet hatékony, amennyiben nem csupán a szolgál-

¹ A fogalom Oscar Lewistől származik, aki a nyomornegyedekben élők élethelyzetét és életmódját kutatta. Tapasztalatai szerint a szegénység, a hátrányos jövedelmi helyzet nemcsak alacsony életkörülményeket hoz magával, hanem sajátos kultúrát is teremt, az értékek és magatartások olyan rendszerét, amely eltér a középosztályi vagy az általánosan elfogadott kultúrától. Ez a kultúra segíti a túlélésüket, ugyanakkor gátolja is, hogy kilépjenek a szegénység státusából, vagyis aki szegénnyé válik, az az is marad, sőt nemcsak ő, de vélhetően leszármazottjai is.

tatásokat sikerül fejleszteni, de a szegregátum lakosságának aktivitását, motivációját, az előttük álló perspektívákat is, azaz sikerül megtörni a nyomorkultúrát. Ennek során azonban figyelembe kell venni, hogy a nyomorkultúrának elsősorban nem káros hatásai vannak – ahogy azt a szakemberek, a többségi társadalom tagjai értelmezik –, hanem előnyös hatásai, mégpedig a túlélés biztosítása abban a gazdasági és társadalmi megfosztottságban, amelyben ezek az emberek kénytelenek élni.

Az ITS fejlesztési projektjeinek lehetséges szegregációs hatása

Dombrád város Integrált Településfejlesztési stratégiájában foglalt projekteknek közvetlen szegregációs hatása nincsen. A közvetett szegregációs hatás sem a projektek sajátja – azaz efféle hatást a projektek nem generálnak Dombrádon –, hanem részben a magyar társadalom működésmódjában, részben pedig a már meglévő helyi viszonyokban gyökerezik.

Eltekintve az ITS antiszegregációs programjában foglalt beavatkozásoktól, melyek egyértelmű szerepe és szándékolt hatása a szegregáció mértékének, a szegregátum méretének csökkentése, az ITS egyéb projektjei is inkább integrációs hatással bírnak a leszakadó lakosságra nézve. A legerősebb közvetlen integrációs hatást hordozó projektek a szociális szövetkezethez, az oktatás megújításához, valamint a munkaerő-piac kiszélesítéséhez („lefelé” nyitáshoz) kapcsolódnak. Közvetett integrációs hatás rejlik a turizmus fejlesztését célzó projektekben, miután az egyik fejleszteni kívánt célterület – a történelmi kalandpark – a szegregátum közvetlen szomszédságában található, így a város mindenkori vezetése érdekelt abban, hogy a szegregátum megszüntetésére irányuló programokhoz forrásokat, megvalósítókat rendeljen.